

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Tamara STRNAD

**PROSTORSKI RAZVOJ TURIZMA V OBČINI
ŠMARJEŠKE TOPLICE**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Tamara STRNAD

**PROSTORSKI RAZVOJ TURIZMA V OBČINI ŠMARJEŠKE
TOPLICE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**SPACEAL DEVELOPMENT IN TOURISM IN ŠMARJEŠKE
TOPLICE COMMUNITY**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2012

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija krajinske arhitekture. Opravljeno je bilo na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za krajinsko arhitekturo je za mentorico diplomskega dela imenovala doc. dr. Mojco Golobič

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: doc. dr. Tatjana CAPUDER VIDMAR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
Oddelek za krajinsko arhitekturo

Članica: doc. dr. Mojca GOLOBIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
Oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: doc. dr. Dejan CIGALE
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
Oddelek za geografijo

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Tamara STRNAD

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 711.455:502.131.1:338.48:502/504 (497.4 Šmarješke Toplice) (043.2)
KG	Prostorski razvoj/turizem/razvoj turizma/varovalno planiranje/trajnostni turizem/analize ranljivosti/turistični kraji/zdraviliški turizem/Šmarješke Toplice
AV	STRNAD, Tamara
SA	GOLOBIČ, Mojca (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo
LI	2012
IN	PROSTORSKI RAZVOJ TURIZMA V OBČINI ŠMARJEŠKE TOPLICE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	XIV., 162 [8] str., 32 pregl., 70 sl., 3 pril., 32 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	Diplomsko delo se ukvarja z oblikovanjem smernic celovitega razvoja turizma na ravni občine in naravovarstveno ustrezno umestitvijo načrtovanih dejavnosti s pomočjo metod krajinskega načrtovanja. Preventivno varstveno planiranje zagotavlja uporaba analiz ranljivosti, s katerimi se preprečuje razvrednotenje okoljskih prvin pri umestitvi novih dejavnosti. Diplomaska naloga uvaja tudi nadgradnjo standardnega postopka izdelave modelov z upoštevanjem medsebojne odvisnosti novo umeščenih dejavnosti. Pri umeščanju več posegov hkrati se namreč lahko zgodi, da je kakšna dejavnost odvisna od bližine druge dejavnosti. Potreben je premislek in določitev njihovega vrstnega reda umestitve. Vpliv predhodnih odločitev na končni rezultat smo preverili tako, da smo določili prioriteto umeščanja ter nato alternativne lokacije uporabili kot vhodni podatek pri umestitvi naslednje odvisne dejavnosti. Ugotovili smo, da predhodne odločitve niso bistveno vplivale na kasneje umeščene dejavnosti predvsem zaradi manjših razdalj med alternativnimi lokacijami. Pri iskanju dveh ustreznih lokacij za umestitev zadnje dejavnosti bi lahko bile te razlike bolj vidne, vendar smo namesto dveh iskanih, zaradi majhnosti in razdrobljenosti ustreznih območij, dobili samo eno. Predloge lokacij (za razvoj turizma) najpotrebnejših dejavnosti smo nato upoštevali pri oblikovanju in povezavi turistične ponudbe. Turistično ponudbo na območju občine Šmarješke Toplice smo glede na njene značilnosti, prednosti in posebnosti razvili in prikazali v okviru treh najbolj perspektivnih smeri turizma, s poudarkom na razvoju ekološkega turizma. Končni rezultat so smernice za celovito in tržno uspešno turistično destinacijo, so vgrajena načela varstva narave in trajnostnega mišljenja v vseh vidikih načrtovanja (umestitev dejavnosti in določitev razvoja v sonaravne smeri turizma) in razvoja turistične ponudbe.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn

DC UDC 711.455:502.131.1:338.48:502/504 (497.4 Šmarješke Toplice) (043.2)

CX spaceal development/tourism/tourism development/protective planning/sustainable tourism/ analysis of vulnerabilities/tourist destination/health tourism/Šmarješke T.

AU STRNAD, Tamara

AA GOLOBIČ, Mojca

PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101

PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Landscape Architecture

PY 2012

TI SPACEAL DEVELOPMENT IN TOURISM IN ŠMARJEŠKE TOPLICE COMMUNITY

DT Graduation Thesis (University Studies)

NO XIV., 162 [8] p., 32 tab., 70 fig., 3 ann., 32 ref.

LA sl

AL sl/en

AB This diploma deals with the formation of guidelines for the development of tourism on the city council level and with the environmentally suitable planning of industries by applying the methods of landscape architecture. Protective planning is provided by using the analysis of vulnerabilities by which devaluation of primary settings, after the placement of new industries is prevented. Diploma upgrades the standard procedure of model making by taking the relation between the new industries into the account. Whenever several industries are being placed into space it may happen that some industries better coexist with others. We always need to think about the order in which we will place the new industries. The influence of the previous decisions on the final product was checked by determining the priorities of placement. That was followed by determining the alternative location and that was used as the entry point for the next coexisting industry. The conclusion was that the previous decisions did not have a substantial impact on the industries that were placed on the specific location due to the small distance between two alternatives. More significant differences could arise during the search for the final two location, however due to the small and fragmented area we got only one location. The suggestions for the most necessary industries (in the development of tourism) were taken into the account during the design and conjunction of tourist offer. The offer in city council of Šmarješke Toplice was designed according to the local features, advantages and specialities. Three most promising branches of tourism (with special impact on eco tourism) will be further developed. The final results of our work are guidelines that combine the key principles of protection of nature and sustainable thinking in all aspects of planning (placement of activities and connatural development of tourism) and development of tourism products.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic	IX
Kazalo slik.....	XI
Kazalo prilog	XIV
1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	2
1.2 CILJI NALOGE	3
2 OPTIMIZACIJSKO PREVENTIVNO OKOLJEVARSTVENO DELOVANJE IN OPTIMIZACIJSKI POSTOPKI	4
2.1 NAČRTOVALSKE ANALIZE.....	4
2.1.1 Modeli privlačnosti (primernosti)	5
2.1.2 Študije (analize) ranljivosti in izdelava modelov ranljivosti	5
2.1.3 Modeli ustreznosti	6
3 NAČRTOVANJE TURIZMA	7
3.1 EKOLOŠKI TURIZEM	7
3.2 ŠPORTNI TURIZEM.....	9
3.3 TURIZEM NA KMETIJI	9
3.4 LOVSKI IN RIBOLOVNI TURIZEM.....	10
3.5 ZDRAVILIŠKI TURIZEM	10
3.6 KULTURNI TURIZEM.....	11
3.7 KONGRESNI IN POSLOVNI TURIZEM	12
3.8 NAKUPOVALNI TURIZEM	12
3.9 GASTRONOMSKI IN ETNOLOŠKI TURIZEM.....	12
3.10 POTOVALNI TURIZEM.....	13
3.11 MLADINSKI TURIZEM	14
3.12 DRUŽINSKI TURIZEM.....	15
3.13 TURIZEM STAREJŠIH.....	15
3.14 VIKENDAŠTVO KOT TURIZEM	16
4 METODOLOGIJA.....	18
4.1 UPORABLJENE METODE	18
5 PREDSTAVITEV OBČINE ŠMARJEŠKE TOPLICE.....	19
5.1 SPLOŠNI OPIS OBČINE	19
5.2 RAZVOJ OBMOČJA SKOZI ZGODOVINO	21
5.2.1 Starejša zgodovina.....	21

5.2.2 Mlajša zgodovina	23
5.5.3 Zgodovina Šmarjeških Toplic	25
5.3 GEOLOŠKE IN GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	27
5.3.1 Geologija	27
5.3.2 Geografija območja in naravne danosti	27
5.3.3 Podnebje	30
5.4 KULTURNA DEDIŠČINA IN ZNAMENITOSTI	31
5.4.1 Kulturna dediščina	31
5.4.2 Kulturne znamenitosti	33
5.4.3 Naravne znamenitosti	35
5.4.4 Legende in zgodbe	36
5.5 POMEMBNE OSEBNOSTI	37
5.6 TURISTIČNA PONUDBA V OBČINI	39
5.6.1 Turistično-informacijski center	39
5.6.2 Terme Šmarješke Toplice	39
5.6.3 Športna ponudba	39
5.6.4 Prireditve in društva	41
5.6.5 Nastanitvene možnosti	42
5.6.6 Restavracije, gostilne, bari	42
5.6.7 Turistični vlak	42
5.6.8 Ostale dejavnosti	42
5.7 OBSEG IN ZNAČILNOSTI TURISTIČNEGA OBISKA	44
5.8 PRAVNI STATUS VSEBIN ŠTUDIJSKEGA OBMOČJA	47
5.8.1 Kulturna dediščina/spomenik	47
5.8.2 Naravna vrednota	47
5.8.3 Zavarovana območja	48
5.8.4 Ekološko pomembna območja (EPO)	49
5.8.5 Območje Natura 2000	49
5.8.6 Vodovarstvena območja	49
5.8.7 Najboljša kmetijska zemljišča	50
5.8.8 Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom/gozdni rezervati	51
5.9 SWOT ANALIZA	51
6 VIZIJA RAZVOJA TURIZMA	53
6.1 RAZVOJNI CILJI	53
6.1.1 Potrebne investicije za doseg ciljev	54
6.1.2 Glavni turistični proizvodi	54
6.2 IZBOR RAZVOJNIH DEJAVNOSTI	55
7 UMESTITEV RAZVOJNIH DEJAVNOSTI	56
7.1 ANALIZE RANLJIVOSTI	56
7.1.1 Opredelitve v zvezi s posegi in okoljem	56
7.1.2 Izbor modelov	58
7.1.3 Konceptualizacija modelov in nabor podatkov	60
7.1.4 Lestvica in merila za ocenjevanje ranljivosti	60

7.1.5 Modeli ranljivosti posameznih sestavin okolja zaradi umestitve hotelskega kompleksa, večnamenske športne dvorane, nakupovalnega središča in apartmajskega naselja.....	60
7.1.5.1 Ranljivost narave	60
7.1.5.2 Ranljivost virov	70
7.1.5.3 Ranljivost bivanjske kakovosti	80
7.1.6 Skupni model ranljivosti okolja zaradi umestitve hotelskega kompleksa, večnamenske športne dvorane, nakupovalnega središča in apartmajskega naselja	87
7.2 ANALIZE PRIVLAČNOSTI IN USTREZNOSTI.....	89
7.2.1 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	89
7.2.1.1 Analiza privlačnosti.....	89
7.2.1.2 Analiza ustreznosti	92
7.2.1.3 Izbor in utemeljitev dveh najprimernejših lokacij za umestitev dejavnosti in preveritev predlagane lokacije s strani investitorja.	93
7.2.2 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za večnamensko športno dvorano	96
7.2.2.1 Analiza privlačnosti.....	96
7.2.2.2 Analiza ustreznosti	99
7.2.2.3 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti	100
7.2.3 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za nakupovalno središče.....	101
7.2.3.1 Analiza privlačnosti.....	101
7.2.3.2 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti	109
7.2.4 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za apartmajsko naselje.....	111
7.2.4.1 Analiza privlačnosti prostora.....	111
7.2.4.2 Analiza ustreznosti	115
7.2.4.3 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti	118
7.3 KONČNE LOKACIJE NOVO UMEŠČENIH DEJAVNOSTI	119
7.3.1 Vpliv predhodnih odločitev na končni rezultat	119
8 USMERITVE IN PREDLOGI ZA RAZVOJ TURIZMA.....	120
8.1 EKOLOŠKI TURIZEM	120
8.1.1 Razvoj kulturne ponudbe	121
8.1.2 Razvoj ponudbe za turizem na kmetiji.....	122
8.1.3 Razvoj ponudbe za športni turizem	122
8.1.4 Razvoj gastronomske in etnološke ponudbe	123
8.1.5 Razvoj trgovinske ponudbe	123
8.2 ZDRAVILIŠKI TURIZEM	142
8.3 POTOVALNI TURIZEM	145
8.3.1 Razvoj kongresnih dejavnosti	145
8.3.2 Dodatna ponudba dejavnosti lova in ribolova	145
8.4 MLADINSKI TURIZEM	149
8.5 DRUŽINSKI TURIZEM IN TURIZEM STAREJŠIH	151
8.5.1 Vikendaštvo.....	151
8.6 PRIKAZ POVEZANE OBSTOJEČE IN RAZVOJ NOVE TURISTIČNE PONUDBE NA SKUPNI KARTI.....	154

9 RAZPRAVA	156
10 ZAKLJUČKI	159
11 POVZETEK	160
12 VIRI	161
ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Možne turistične dejavnosti glede na varstvo narave pri različnih tipih turističnega okolja	7
Preglednica 2: Kulturna dediščina v obravnavanem območju (Strategija razvoja turizma ..., 2008).....	31
Preglednica 3: Prireditve v občini (Občina Šmarješke Toplice, 2010)	41
Preglednica 4: Nastanitvene zmogljivosti (Strategija ..., 2008)	42
Preglednica 5: Kulinarčna ponudba v občini (Strategija ..., 2008)	43
Preglednica 6: Prihodi in prenočitve domačih, tujih in vseh turistov v občini Šmarješke Toplice, v letih od 2008 do 2011 (Prihodi ..., 2012)	44
Preglednica 7: Prenositve domačih in tujih turistov po vrstah nastanitvenih objektov, v letu 2008, 2010 in 2011 (za leto 2009 ni podatkov), (Prihodi ..., 2012)	44
Preglednica 8: Prihodi (p) in nočitve (n) turistov po državah, v letih od 2008 do 2011 (Prihodi ..., 2012).....	45
Preglednica 9: Seznam kulturnih spomenikov v občini (Strategija ..., 2008)	47
Preglednica 10: Seznam naravnih vrednot v občini (Strategija ..., 2008)	48
Preglednica 11: Zavarovana območja v občini (Strategija ..., 2008).....	48
Preglednica 12: Ekološko pomembna območja v občini (Strategija ..., 2008)	49
Preglednica 13: Območja v občini, ki spadajo pod Naturo 2000 (Strategija ..., 2008).....	49
Preglednica 14: Vodna zajetja v občini s koordinatami (Strategija ..., 2008)	50
Preglednica 15: SWOT matrika.....	51
Preglednica 16: Opredelitve posegov	57
Preglednica 17: Matrika interakcij	59
Preglednica 18: Ranljivost geosfere in tal zaradi zemeljskih in gradbenih del	61
Preglednica 19: Ranljivost kopnega rastlinstva in živalstva zaradi zemeljskih in gradbenih del	63
Preglednica 20: Ranljivost površinskih voda in vodnih virov zaradi zemeljskih in gradbenih del	66
Preglednica 21: Ranljivost hidrosfere, vodnega rastlinstva in živalstva zaradi izpustov odpadnih voda	68
Preglednica 22: Ranljivost gozdno-proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih, gradbenih in montažnih del	70
Preglednica 23: Ranljivost kmetijsko-pridelovalnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del	72

Preglednica 24: Ranljivost potenciala za turizem in rekreacijo zaradi prometa.....	75
Preglednica 25: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del	77
Preglednica 26: Ranljivost bivalnega okolja zaradi prometa in prisotnosti ljudi v okolici.	80
Preglednica 27: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del	82
Preglednica 28: Ranljivost kulturne dediščine zaradi zemeljskih in gradbenih del	85
Preglednica 29: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	90
Preglednica 30: Privlačnost prostora za večnamensko športno dvorano.....	96
Preglednica 31: Privlačnost prostora za nakupovalno središče	101
Preglednica 32: Privlačnost prostora za umestitev apartmajskega naselja.....	111

KAZALO SLIK

Slika 1: Topografija občine (Kartografska podlaga: Geopedija – interaktivni ..., 2010) in naselja v občini	19
Slika 2: Bližina večjih središč in letališč (Kartografska podlaga: Geopedija – interaktivni ..., 2010).....	20
Slika 3: Najdišče gomil na območju občine Šmarješke Toplice (Dular, 2007; kartografska podlaga: TTN Geodetska uprava Novo mesto, 2010)	22
Slika 4: Relief občine (Kartografska podlaga: Geopedija - interaktivni ..., 2010).....	28
Slika 5: Razgled z Vinjega vrha	28
Slika 6: Soteska Radulje (Občina Šmarješke Toplice, 2010).....	28
Slika 7: Botanični rezervat Zdravci	28
Slika 8: Zgornja Klevevška jama (Občina Šmarješke Toplice, 2010 in informacijska tabla v Klevevžu).....	29
Slika 9: Spodnja Klevevška jama (Občina Šmarješke Toplice, 2010 in informacijska tabla v Klevevžu).....	29
Slika 10: Jezerce v zdraviliškem parku Šmarjeških Toplic z indijskim lotosom (Občina Šmarješke Toplice, 2010).....	30
Slika 11: Nordijske poti (Kartografska podlaga: Geopedija - interaktivni ..., 2010)	40
Slika 12: Povprečna doba bivanja v zdravilišču (Povprečna ..., 2012)	45
Slika 13: Najboljša kmetijska zemljišča v občini (Kartografsko gradivo ..., 2010; kartografska podlaga: DTK50 2010).....	50
Slika 14: Ranljivost geosfere in tal zaradi zemeljskih in gradbenih del	62
Slika 15: Ranljivost kopnega rastlinstva in živalstva zaradi zemeljskih in gradbenih del..	65
Slika 16: Ranljivost površinskih voda in vodnih virov zaradi zemeljskih in gradbenih del	67
Slika 17: Ranljivost hidrosfere, vodnega rastlinstva in živalstva zaradi izpustov odpadnih voda	69
Slika 18: Ranljivost gozdno-proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih, gradbenih in montažnih del	71
Slika 19: Ranljivost kmetijsko-pridelovalnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del	74
Slika 20: Ranljivost potenciala za turizem in rekreacijo zaradi prometa	76
Slika 21: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del.....	79
Slika 22: Ranljivost bivalnega okolja zaradi prometa in prisotnosti ljudi v okolici	81
Slika 23: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del	84
Slika 24: Ranljivost kulturne dediščine zaradi zemeljskih in gradbenih del.....	86

Slika 25: Skupni model ranljivosti	88
Slika 26: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	91
Slika 27: Ustreznost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	92
Slika 28: Ranljivost kmetijsko proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del	93
Slika 29: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi	93
Slika 30: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del	93
Slika 31: Skupna ranljivost.....	93
Slika 32: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	93
Slika 33: Ustreznost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino	93
Slika 34: Izbrani lokaciji za hotelski kompleks.....	94
Slika 35: Privlačnost prostora za večnamensko športno dvorano	98
Slika 36: Ustreznost prostora za večnamensko športno dvorano	99
Slika 37: Izbrana lokacija za večnamensko športno dvorano	100
Slika 38: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela	102
Slika 39: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela	103
Slika 40: Ocenjene oddaljenosti od hotela 1	105
Slika 41: Ocenjene oddaljenosti od hotela 2	105
Slika 42: Privlačnost prostora za nakupovalno središče brez upoštevanja podatka o oddaljenosti od hotela 1	105
Slika 43: Privlačnost prostora za nakupovalno središče brez upoštevanja podatka o oddaljenosti od hotela 2.....	105
Slika 44: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem podatka o oddaljenosti od hotela 1	105
Slika 45: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem podatka o oddaljenosti od hotela 2.....	105
Slika 46: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela	106
Slika 47: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela	107
Slika 48: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela (izsek).....	108
Slika 49: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela (izsek).....	108

Slika 50: Izbrana lokacija 1 za nakupovalno središče (podlaga – karta ustreznosti za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela)	109
Slika 51: Izbrana lokacija 2 za nakupovalno središče (podlaga – karta ustreznosti za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela)	110
Slika 52: Privlačnost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1	113
Slika 53: Privlačnost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2	114
Slika 54: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1	115
Slika 55: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2	116
Slika 56: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1 (izsek)	117
Slika 57: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2 (izsek)	117
Slika 58: Izbrana lokacija za apartmajsko naselje (podlaga – karta ustreznosti prostora z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1)	118
Slika 59: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v prvem tipu turističnega okolja občine	124
Slika 60: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v drugem tipu turističnega okolja občine	125
Slika 61: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v tretjem tipu turističnega okolja občine	126
Slika 62: Območja strogega in blažjega varstva narave	127
Slika 63: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za ekološki turizem (razen conirane umestitve novih dejavnosti)	140
Slika 64: Conirana umestitev novih dejavnosti za ekološki turizem.....	141
Slika 65: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za zdraviliški turizem.	144
Slika 66: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za potovalni turizem...	148
Slika 67: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za mladinski turizem ..	150
Slika 68: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za družinski turizem in turizem starejših.....	153
Slika 69: Povezava in prikaz obstoječe turistične ponudbe ter predlogi razvoja nove.....	154
Slika 70: Pripadajoča legenda slike 70 (povezave in prikaz obstoječe turistične ponudbe ter predlogi razvoja nove)	155

KAZALO PRILOG

Priloga A – Intervju z Marjanom Hribarjem

Priloga B – Uporabljeni podatki pri konceptualizaciji modelov

Priloga C – Povzetek osnovnih značilnosti najzanimivejših objektov in območij
kulture dediščine v občini

1 UVOD

Fenomen turizma, ki mu poleg razvoja informacijske tehnologije priznavajo v svetu največjo gospodarsko rast (Koščak, 2000), ima tudi v Sloveniji velik potencial. V naslednjih letih lahko postane ena izmed vodilnih panog slovenskega gospodarstva (Razvojni ..., 2007), saj predstavlja v Sloveniji še vedno v veliki meri neizkoriščene možnosti razvoja in prepoznavnosti v svetu. Te neizkoriščene možnosti so v bogati naravni in kulturni dediščini, ki so najbolj razpoznavni element države na tujih trgih. Problem slabega trženja teh prednosti je, da še niso ustrezno vključene v turistično ponudbo. Z razvojem in povezavo številnih tematskih poti, parkov, kulturnih objektov, dogodkov ipd. v integralne (celovite in doživljajske) turistične proizvode turističnih destinacij bo tudi uspešnost njihovega trženja veliko bolj učinkovita (Strategija trženja ..., 2007).

Načrtovanje turizma se torej začne na lokalni ravni, saj tam nastaja in se tudi izvaja turistična ponudba. Uspešno načrtovanje turizma zagotovimo z oblikovanjem celovite, kakovostne in pestre turistične ponudbe, ki naj temelji, kot pravi Strategija trženja slovenskega turizma (2007), na določitvi lokalnih/pokrajinskih posebnosti načrtovanega območja. Z upoštevanjem in uveljavljanjem prednosti in značilnosti lokalnih okolij hkrati vgrajujemo v načrtovanje tudi načela trajnostnega turizma (Koščak, 2000). Na koncu še "horizontalno povežemo vse subjekte, ki sooblikujejo turistično ponudbo" (Strategija trženja ..., 2007) ter s tem razvijemo prepoznavno destinacijo s svojo atraktivno zgodbo (Razvoj turističnih ...).

Za celovit razvoj turizma na lokalni ravni je pogosto potrebno v prostor umestiti tudi nove objekte oziroma dejavnosti, bodisi zaradi premajhnih namestitvenih kapacitet, premalo pestre ponudbe ali zgolj zaradi potreb razvoja turizma samega (npr. turistična infrastruktura ...). Pri umeščanju novih posegov v prostor je ključno spoznati vse možne obremenile učinke na okolje, ki jih ima nova planirana dejavnost in jo v prostor umestiti tako, da bo za okolje najmanj obremenjujoče. S takim delovanjem "uveljavljamo zahteve varstva okolja" (Plut, 2002: 15) in v prostoru delujemo preventivno. Tako planiranje pa je domena krajinskega planiranja.

Krajinsko planiranje kot posebna oblika prostorskega planiranja (Marušič, 2004: 23) pri načrtovanju prostorskega razvoja zagotavlja enakopravno upoštevanje tako ciljev varstva okolja kot ciljev potreb razvoja. Cilje varstva okolja vgrajuje v načrtovalski postopek z vrednostnimi (pomenskimi) opredelitvami, ki pomagajo pri iskanju najustreznejše rešitve in s tem ustvarjajo, nadalje razlaga Marušič (2004: 32), predstave o možnostih za uresničevanje ciljev, ki smo si jih zastavili v zvezi z urejanjem okolja. S takim varstvenim načrtovanjem dosežemo prostorski razvoj, ki je prilagojen zmogljivostim okolja ter tako "prinaša trajnejše zagotavljanje možnosti materialnega razvoja v okviru omejitev okolja, narave in naravnih virov" (Plut, 2002: 8).

V okviru te diplomske naloge, ki se osredotoča na konkreten primer razvoja turistične dejavnosti v občini Šmarješke Toplice, je tako potrebno premisliti, kam locirali nove dejavnosti, potrebne za nadaljnji razvoj turizma, ter jih povezati z obstoječo turistično ponudbo.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Zaradi hitrega načina življenja današnjega človeka in skupaj z njim vseh negativnih posledic (stres, slaba prehrana, premalo športne aktivnosti ...), se spremembe v načinu in slogu življenja odražajo tudi v turizmu. Povpraševanje po turistični ponudbi za sprostitev in krepitev zdravja ter razvoju turističnih proizvodov v tesnem stiku z naravo postaja vedno večje. Vrednote, kot so neokrnjenost narave, zdravo, aktivno življenje ter domačnost (Razvojni načrt ...), so vedno bolj cenjene. Tudi trendi v turizmu nakazujejo, da duhovne vrednote in "vrnitev k naravi" postajajo vedno bolj pomembni (Moutinho, 2000: 6).

V skladu z naraščanjem trendov zanimanja za zdravje in dobro počutje turizem v občini Šmarješke Toplice predstavlja pomembno razvojno in poslovno priložnost. Šmarješke Toplice so novonastala občina, ki se je s 1. januarjem 2007 odcepila od Mestne občine Novo mesto. Zaradi svoje ugodne lege (prometne povezave), mednarodno že uveljavljenih Term Šmarješke Toplice, neokrnjene narave in bogate kulturne dediščine turistična dejavnost ponuja priložnost, da postane občina s pravilnim usmerjanjem njegovega razvoja gonilna sila te panoge v širši regiji (Strategija razvoja turizma ..., 2008).

Naraščanje turizma in njegov razvoj v občini Šmarješke Toplice lahko v naslednjih letih prinese s sabo vrsto negativnih posledic. Strategija razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice (2008) predvideva graditev večjih kompleksov, ki jih je potrebno umestiti v prostor s čim manjšim vplivom na okolje. S tem bomo preprečili preveliko obremenitev okolja in izgubo kakovosti naravne in kulturne krajine. To bomo dosegli z uporabo analiz ranljivosti pri umeščanju dejavnosti oziroma posegov in optimizirali njihovo lokacijo.

Iz analize Strategije razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice (2008) je razvidno, da občina ne ponuja vsebinsko zaokrožene turistične ponudbe, ki je potrebna za njeno uspešno trženje. Ponudba je namreč razdrobljena, nerazvita in nepovezana. Naravna in kulturna dediščina ter zavarovana območja v občini še niso vključeni v turistično ponudbo. Športne ponudbe skorajda ni (razen Term) in prav tako ni ustrezno vključena v ostalo ponudbo. V drugem delu diplomske naloge bomo tako poskusili povezati vso ponudbo z oblikovanjem zaokroženega sistema poti. Temeljit bo na določitvi in prikazu lokalnih, krajinskih in kulturnih posebnosti občine, ki jih bodo povezovala (zgodovinske, tekaške ipd.) poti. S pestrostjo ponudbe in povezavo v vseh delih občine bomo pripomogli tudi k bolj trajnostnemu in sonaravnemu razvoju ter boljši letni izkoriščenosti turističnih zmogljivosti. Vsak turist bo tako lahko našel svoj motiv za prihod, ki ne bo nujno več zgolj samo obisk Term Šmarješke Toplice.

1.2 CILJI NALOGE

Ker je občina zaradi svojih značilnosti (naravna in kulturna dediščina, lega ...) za razvoj turizma zelo privlačna, lahko pride v prihodnosti zaradi nepravilnega načrtovanja do njihove izgube. Cilj je doseči tak razvoj, kjer bo varstvo okolja enakopravno upoštevano kot potrebe razvoja. Varstvene interese bomo uveljavili in vključili v postopek načrtovanja novih dejavnosti z uporabo krajinsko načrtovalskih metod. Načrtovalske analize bodo namreč pokazale najprimernejša (najmanj ranljiva in hkrati najbolj privlačna) območja za umestitev novih dejavnosti. Na ta način bomo optimizirali mesto posega, kar je naš cilj. Poleg tega bo naš cilj v prvem delu naloge upoštevati medsebojno odvisnost novo planiranih dejavnosti, kar bo pomenilo nadgradnjo standardnega postopka izdelave modelov in premislek pri vrstnem redu umeščanja dejavnosti. Območja novo lociranih dejavnosti bomo uporabili pri drugem delu naloge.

Cilj drugega dela je prepoznati, vključiti in razviti turistične potenciale občine. Premalo namestitvenih kapacitet, različnosti turistične ponudbe, njena nepovezanost in razdrobljenost ji namreč preprečujejo, da bi se lahko bolj razvila. V okviru tega diplomskega dela se bomo osredotočili na izdelavo zaokroženega sistema vseh poti in povezavo turistične ponudbe, ki bo temeljila na lokalnih posebnostih in ga prikazali na karti. S povezavo naravne in kulturne dediščine, kulturnih objektov, novo umeščenih objektov in dejavnosti, domačih turističnih proizvodov, doživljajskih storitev in z razvojem tematskih poti bomo dobili podlago za uspešen turistični razvoj občine ter izpolnili naš drugi cilj.

Diplomsko delo tako lahko služi kot podlaga za razvoj celovite turistične destinacije občine Šmarješke Toplice ali kot primer za turistični razvoj kakšnega drugega turistično potencialnega območja.

2 OPTIMIZACIJSKO PREVENTIVNO OKOLJEVARSTVENO DELOVANJE IN OPTIMIZACIJSKI POSTOPKI

Umestitve novih dejavnosti v občinski prostor lahko, kot smo že omenili, privedejo do raznih okoljskih problemov. Občutljive prvine občine, kot so ohranjena narava, zavarovana območja, kulturna dediščina, mirno in čisto okolje ipd., lahko hitro začnejo izgubljati svojo vrednost, če nove dejavnosti nepravilno planiramo in s tem povzročimo poslabšanje razmer v prostoru. Preprečevanje (zmanjševanje) razvrednotenja okoljskih prvin ob umestitvi novih posegov v prostor pa je glavna naloga preventivnega delovanja. Pomeni torej preprečevanje škod v okolju, ki bi lahko nastale ob predpostavki, da se dejavnost oziroma poseg v okolje zgodi. Omogoča nam iskanje možnosti za najboljšo rešitev pri poseganju v okolje na ta način, da posameznim možnim spremembam v okolju pripisujemo vrednosti in jih označimo kot okoljevarstveno boljše ali slabše. Preventivno okoljevarstveno delovanje se tako lahko v celoti uveljavi skozi prostorsko načrtovanje in mnogi ga imajo "za odločilno in pomembno znotraj celotnega okoljevarstvenega delovanja," (Marušič, 1999: 13). Optimiranje pa je "samo del postopka in pomeni postopno izbiranje najboljše izmed več možnosti, ki jih imamo na razpolago" (Marušič, 2004: 114).

S prilagajanjem vsakemu načrtovalskemu problemu posebej optimizacijski postopki varstva zagotavljajo najboljšo (optimalno) rešitev pri izboru lokacije razvojnega posega. Optimizacija izbora lokacije pa je najboljša možnost za preprečevanje ali manjšanje vrste škod v okolju, hkrati pa tudi najbolj racionalna pot za čim manjše degradacije okolja.

Slovenska zakonodaja s področja varstva okolja je vpeljala tri različne oblike okoljevarstvenega presojanja, ki bi jih lahko imeli za posebne oblike presoje vplivov na okolje. Vse tri oblike sodijo v sklop preventivnega okoljevarstvenega delovanja in pomenijo optimizacijske postopke za pripravo odločanja (Marušič, 1999: 19). To so celovita presoja vplivov na okolje, presoja vplivov na okolje in študije (analize) ranljivosti okolja. Analize ranljivosti, ki so eno ključnih opravil preventivnega delovanja, bomo uporabili pri načrtovanju novih dejavnosti v občini Šmarješke Toplice. Z njimi bomo odkrivali tiste komponente okolja, ki so potencialno ogrožene zaradi morebitne uresničitve posegov in skupaj z rezultati analiz privlačnosti dobili okoljsko najustreznejše lokacije za poseg. Podrobnejši potek postopka izdelave načrtovalskih analiz je opisan v naslednji točki.

2.1 NAČRTOVALSKE ANALIZE

V sklopu načrtovalskih analiz analiziramo in ocenjujemo krajino v okviru zadanega načrtovalskega problema. Analiza krajine je raziskovalni del načrtovalskega postopka, v katerem spoznavamo in raziskujemo predmet dela. Na krajino gledamo kot na celoto, ki jo sestavljajo posamezne sestavine (Marušič, 1987: 1) in pravi, da "analiza torej služi razpoznavanju teh posameznih sestavin in zvez med njimi". Ocenjevanje oziroma vrednotenje krajine pa je opravilo, kjer posameznim sestavinam krajine prirejamo vrednosti. V kontekstu naše naloge bomo z vrednotenjem krajine dejansko opredeljevali ustreznost prostora za razvoj posameznih dejavnosti v občini. Da dobimo ustrezne lokacije,

pa moramo najprej narediti vrednostne analize prostora s pomočjo dveh vrst modelov (privlačnosti, ranljivosti).

2.1.1 Modeli privlačnosti (primernosti)

Z modeli privlačnosti vgrajujemo v vrednostno analizo prostora predstave o najprimernejših mestih za umestitev izbranih dejavnosti. To dosežemo tako, da soočimo prostorske danosti z merili, ki smo si jih zastavili glede primernosti prostora.

Model privlačnosti izdelamo tako, da vanj vpisujemo ocene (vrednosti) posameznim spremenljivkam (lastnostim prostora). Višje ocenimo tiste spremenljivke, za katere menimo, da so za uspešen razvoj dejavnosti potrebne ali celo nujne. Računalnik nato model preračuna in rezultate prikaže na karti.

2.1.2 Študije (analize) ranljivosti in izdelava modelov ranljivosti

V prostorskem načrtovanju in v varstvu okolja ter v njuni pravnih osnovah najdemo različna pojmovanja in definicije (študije, analize) ranljivosti. Razlike najdemo v posameznih opredelitvah ranljivosti in načinu izdelave le-teh. Ne glede na razlike pa je "namen analize oziroma študije ranljivosti okolja oziroma prostora, poenostavljeno povedano, opredeljevanje delov prostora, kamor je umeščanje določene dejavnosti ali določenega posega manj primerno ali sploh neprimerno" (Marušič in Mlakar, 2004: 1). Z njo torej iščemo tiste značilnosti prostora, ki opredeljujejo neustreznost lokacije za določeno dejavnost. Zaradi te njene vloge, ki jo opravljajo znotraj drugih analiz ustreznosti prostora, jo imamo za "eno najpomembnejših orodij okoljevarstvenega prizadevanja v prostorskem načrtovanju, ne glede na to, ali jih uporabimo kot usmerjevalno informacijo za lokacijsko opredelitev ali kot informacijo za tehtanje alternativnih predlogov" (Marušič, 1999: 7).

Z modeli ranljivosti tako ugotavljamo za okoljski poseg neprimerne oziroma občutljive dele prostora oziroma lokacije, kamor posega ne smemo umestiti. Modeli analizirajo prostor glede na različno izpostavljenost in ranljivost sestavin okolja zaradi umestitve posegov tako, da simulirajo spremembe posamezne okoljske sestavine.

Izdelava modelov ranljivosti je povzeta po viru Marušič in Mlakar (2004) in vsebuje naslednje korake: najprej opredelimo območje obdelave tako, da zajamemo ves prostor, kamor lahko poseg še umestimo. Nato členimo prostor na homogene enote in pazimo, da prostorske enote niso večje oziroma se skladajo z geometrijo posega (rastrska mreža) in s tem optimiramo lokacijo posega.

V nadaljevanju opredelimo dejavnost in jo členimo, da si ustvarimo predstavo o vseh njenih možnih vplivih na okolje. Hkrati moramo okolje razčleniti na posamezne sestavine in opredeliti tiste, ki bodo predmet obravnave v analizi ranljivosti. Z matriko interakcij nato ugotovimo, katere vplive bomo obravnavali.

Sledi konceptualizacija modela, v katerem opredelimo izhodišča oziroma kriterije ugotavljanja ranljivosti. Kriterije opredelimo na podlagi predvidevanja o tem, kje bodo največji vplivi dejavnosti, in hkrati razmišljamo, katere podatke potrebujemo, da bomo lahko opisali ranljivost v prostoru.

Naslednji korak je vrednotenje, kjer vsaki kategoriji posameznega podatka, ki je vključen v model, pripišemo oceno iz prej opredeljene lestvice. Uporabili bomo lestvico s številkami od 0 do 5, kjer bo ničla pomenila brez vpliva na okolje, številka pet pa nedopusten, oziroma nesprejemljiv vpliv. Oceno bomo izbrali glede na obseg pričakovanega oziroma možnega vpliva na okolje. Večji kot bodo vplivi, višjo oceno bomo izbrali.

Podatkovne sloje lahko združujemo linearno ali s pomočjo redukcijskih matrik. Izbrali bomo združevanje s pomočjo matrik, ker se koncept modela lahko bolj upošteva in kontrolira kot pri linearnem, saj je mogoče jasno izpostaviti kot ranljive tiste kombinacije dejavnikov, ki smo jih opredelili kot take pri konceptualizaciji modela. Rezultate združevanj nato grafično predstavimo.

Modele posameznih sestavin okolja na koncu združimo v modele skupne ranljivosti prostora za načrtovani poseg ali dejavnost. Skupna ranljivost je prikaz vseh ranljivih sestavin okolja za izbrano dejavnost.

2.1.3 Modeli ustreznosti

Analiza ustreznosti prostora opredeljuje ustreznosti za dejavnosti, ki jih želimo postaviti v prostor na način, da zemljiščem prirejamo vrednosti ustreznosti. Opredeljevanje ustreznosti prostora pomeni usklajevanje dveh nasprotujočih si interesov do urejanja prostora.

Izdelava modelov ustreznosti zahteva soočenje modelov privlačnosti in ranljivosti prostora. V ta namen oblikujemo ustrezno matriko, v katero zapišemo ocene kombinacij ocen privlačnosti in ranljivosti (Marušič, 2004: 190). Najbolj ustrezna lokacija zemljišča je tam, kjer se srečata najvišja ocena privlačnosti in najnižja ocena ranljivosti. Neustrezna lokacija zemljišča je v vsakem primeru tam, kjer je stopnja ranljivosti ocenjena s številko 4, ne glede na to, kakšna je ocena privlačnosti.

3 NAČRTOVANJE TURIZMA

Po ustrezni umestitvi novih razvojnih dejavnosti v prostor sledi celovito načrtovanje turizma. Uspešno načrtovanje zagotovimo s prepoznavo vseh možnih turističnih potencialov in njihovo vključitvijo v turistično ponudbo. Pri tem je potrebno izkoristiti bogato naravno in kulturno dediščino, neonesnaženo naravno okolje, ponudbo termalne vode in možnost rekreacije v naravi. S pomočjo rezultatov prvega dela naloge in njihove povezave v celovito ponudbo občine se lahko razvije turistično prepoznavna destinacija.

Na podlagi specifičnih potencialov občine Šmarješke Toplice smo določili in predstavili vse oblike turizma, za katere menimo, da se v občini lahko razvijejo. Pri opisu določene smeri turizma, identificiranju pojavov in predlogih za nadaljnji razvoj smo se v celoti oprli na knjigo Andreja Pogačnika z naslovom Prostorsko načrtovanje turizma (2008).

3.1 EKOLOŠKI TURIZEM

Ekološki turizem pomeni na splošno predvsem ogledovanje in uživanje naravnih vrednot na tak način, da se jih ohranja neokrnjene za naše zanamce. Značilen je predvsem za naravne parke in druga območja naravne in kulturne krajine. Ekološki turizem ima tudi izobraževalno, raziskovalno in kulturno funkcijo. Sovpada zlasti s turizmom na kmetiji in potovalnim turizmom ter deloma s športnim turizmom (načeloma povsem odsotna izobraževalna funkcija).

Pri razvijanju ekološkega turizma lahko pride do konflikta z domačini, ki bi radi investirali v razvoj. To lahko rešimo tako, da razglasimo strogo varovana območja, kjer je možen le manjši obseg turističnih dejavnosti, ki so sonaravno in kulturno naravnane. Manj je območje varovano, agresivnejše oblike turizma lahko razvijamo.

Pri razvoju možnih turističnih dejavnosti z upoštevanjem varstva narave si bomo pomagali s spodnjo tabelo, ki je povzeta po knjigi z naslovom Prostorsko načrtovanje turizma (Pogačnik, 2008: 92-94).

Preglednica 1: Možne turistične dejavnosti glede na varstvo narave pri različnih tipih turističnega okolja

Tip turističnega okolja glede na varstvo narave in kulturne krajine	Možne turistične dejavnosti	Možne prostorske ureditve
1. tip: strogo varovano naravno okolje, dediščina mednarodnega ali državnega pomena, izjemen ekotop, naravni spomenik	pešačenje do razglednih točk, panoramski preleti	pešpoti (samo do razgledišč), ploščadi za opazovanje, mostovži, table z opisi, na robu območja informacijska središča, muzeji, sanitarije; do terminalnih točk transport, ki z vplivi ne poškoduje okolja
2. tip: varovano naravno okolje, varstvo habitata, okolica naravnega spomenika	pešačenje, alpinizem, električni avtomobili, plavanje, ogledi z razlagami, fotosafari	sprehajalne, učno-vzgojne, geološke, gozdne in podobne poti, razgledne ploščadi, mostovži, opazovanje okolja

Se nadaljuje

Nadaljevanje

Tip turističnega okolja glede na varstvo narave in kulturne krajine	Možne turistične dejavnosti	Možne prostorske ureditve
3. tip: območje sonaravnega turizma, hkrati z ohranjanjem naravne in kulturne krajine	pešačenje, teki, kolesarjenje, nabiranje gozdnih plodov, čolnarjenje, lov in ribolov z omejitvami, jahalni šport, pikniki in taborjenje v naravi na določenih mestih, dejavnosti kmečkega turizma, ogledi etnografske dediščine, obiski gradov, cerkva, samostanov, arheoloških najdišč in druge kulturne in naravne dediščine, informiranje o turističnih zanimivostih	pešpoti, tekaške poti, trim steze, kolesarske in jahalne poti, otroška igrišča, čolnarne, dostopi do vod, restavracije, kavarne, kavni bari, informacijska središča na razglednih točkah, turistične panoramske ceste s počivališči, odprti bazeni, turistične kmetije, prenova dvorcev, gradov v turistične namene, hoteli, zdraviliški hoteli, napisne table, kažipoti, diskretno osvetljevanje
4. tip: osrednje – splošno turistično območje (brez posebnega varstva ali okoljskih omejitev)	vse vrste turističnih dejavnosti razen zelo hrupnih, okolju neprijaznih, zabavnih in izjemno množičnih, zlasti pa prenočevanje, kampiranje, športi na naravnih in umetnih terenih: kulturne, verske, nakupovalne, igralniške, kongresne dejavnosti; promet z motornimi in drugimi vozili, javni promet, vse vrste jahalnih športov (konjske dirke), vikendaštvo (omejeno na obrobje osrednjega območja ali kot prenova starih stavb v vaških jedrih, kmetijah ...), oglaševanje hotelov in drugih zanimivosti	hoteli, moteli, penzioni, apartmaji, avtokampi (ob robu osrednjih turističnih območij) s parkirišči in dostopnimi cestami; turistične sobe, turistične agencije, prodajalne, pošte, restavracije, slaščičarne, banke, lekarne, vodni parki, igrišča za golf, tenis, nogomet, tenis, odbojko, košarko, rokomet, dvorane za kulturne in športne prireditve; muzeji, galerije, kongresna središča, hlevi za jahalne konje, kolesarnice, izposojevanje športnih artiklov, parki, promenade, razgledne terase, javna razsvetljava, svetlobne reklame
5. tip: zaledje turističnega območja in prostori hrupnih in do okolja agresivnih dejavnosti z več emisijami	avtomoto športi, kolesarjenje čez drn in strn, strelski športi, paint ball, tekmovalni športi na stadionih in dvoranah, množično parkiranje, množično nakupovanje, zabava, množične glasbene, športne prireditve; komunalne službe, dejavnosti zdravstva, varstva, vikendaštvo brez omejitev; oskrba z vodo, gorivi in drugimi vrstami energije; čiščenje odpadnih vod, zbiranje, sortiranje in odvoz odpadkov, čiščenje in vzdrževanje javnih površin	umetne plezalne stene, strelišča, poligoni za paint ball, športne dvorane, množična parkirišča, parkirišča za turistične avtobuse, postaje taxi službe, zdravstveni dom, nakupovalno središče, tržnica, specializirane trgovine, diskoteke, zabavišča, stanovanja za turistične delavce; v širšem zaledju: vrtnarije, transformatorske postaje, središča za zbiranje in razvrščanje podatkov, čistilne naprave, avtocestni priključek, dostop do letališča, veliki oglaševalski prostori, lasersko osvetljevanje

3.2 ŠPORTNI TURIZEM

Športno rekreativne dejavnosti se dobro kombinirajo z letno-kopališkim, mladinskim, turizmom na kmetiji in vikend turizmom. Za turiste so po navadi manj zanimivi tekmovalni športi, bolj pa oblike, ki so bolj spontane, lažje in manj obvezujoče. Udejstvovanje v športu je del turističnega vsakdana, še posebej ob slabem vremenu ali izven sezone. Priporočljivo je, da v hotelu, hotelskem kompleksu in apartmajskem naselju uredimo fitness, bazene, savno, solarij, teniško igrišče, večnamensko igrišče (odbojka, košarka, roket, ...) trim stezo in telovadnico. Nujna so seveda tudi otroška igrišča.

V večjem turističnem naselju lahko ponudbo še bolj dopolnimo in diferenciramo. Za turiste so zlasti privlačni teniški center, kegljaški ali bowling center, jahalni center, golf, steza za jogging, kolesarjenje, poligon za skejtanje in igrišča za igre z žogo. V turističnem kraju se velikokrat prireja različne turnirje, priporočljivo je, da se v ta namen uredi eno športno igrišče z manjšo tribuno, ki sprejme do 100 gledalcev.

Vsak turističen kraj mora imeti oblikovan sistem pešpoti, ki lahko služijo hitri, nordijski hoji ali teku, sprehodu starejših ali z družinami manjših otrok. Poti naj ponujajo privlačne razglede, priporočljivo je, da so krožne. Ob določenih krajših poteh uredimo tudi sedišča in koše za smeti.

Naslednja pomembna dejavnost športnega turizma je kolesarjenje. Kolesarjenje ponuja zdravo rekreacijo, prilagojeno vsem kategorijam turistov. V turističnem središču je tako smiselno urediti izposojevalnico koles, mreža kolesarskih poti pa naj vodi od tam v vse (po možnosti krožne) smeri. Poti naj bodo speljane po čim bolj ravnem terenu, skozi naravna okolja in naselja. Kolesarji se lahko pripeljejo tudi z avtom do izhodišča kolesarskih poti, zato je tam primerno urediti parkirišča s sanitarijami, okrepčevalnicami in opisi poti.

Priljubljena in trajnostna dejavnost je tudi jahanje v naravnem okolju. V občini je že predvidena lokacija jahalnega centra, zato je razvoj te dejavnosti zelo smiseln. Oblikovati je potrebno konjeniške poti. V eni uri jecdec opravi približno 10–12 km poti, naklon poti pa naj bi bil od 5- do 10- odstotni, za težje jahalne poti od 10- do 20- odstotni.

3.3 TURIZEM NA KMETIJI

Turizem na kmetiji je pojav novejšega časa, saj so nekateri naveličani množičnega, hrupnega, grajenega okolja, ki ne ponuja pravega stika z naravo. Njegov razvoj je spodbudila splošna okoljska naravnost ljudi, želja po miru, čistem zraku, spoznavanju narave, kulturne krajine, kmečkih opravil in želja po gibanju v neokrnjeni naravi. Te značilnosti ga zelo povezujejo z ekološkim turizmom.

Primerni kraji za razvoj tovrstnega turizma so kraji z delnim, blagim varstvom narave z različno izbiro sprehodov, izletov, kolesarjenja in z vsaj minimalnim vodnim okoljem. Zelo primerne so bolj osamljene kmetije ali kmetije na robu vasi. V prednosti so tista

območja, ki so blizu večjih turističnih središč, saj gostje lahko koristijo turistične objekte in naprave.

Turistično kmetijo je potrebno opremiti z ustrežno infrastrukturo, zagotoviti turistične sobe, apartmaje, domačo ponudbo hrane in pijače, dober dostop z motornim vozilom in dostop do turističnega središča. Privlačnost nastanitve na kmetiji še povečajo ponudbe igrišč za najmanjše, prostor za piknik v naravi, jahanje, izposoja koles ter možnost kampiranja. Ni pa smotno na kmetijo umestiti dejavnosti, ki so hrupnega in množičnega značaja, kot so veselice, gostinske prireditve ipd. Tudi dela na kmetiji naj bodo čim bolj naravi prijazna (manjše parcele s kulturnimi rastlinami, integrirana pridelava – naravi prijazna ...) in ne v obliki velikih plantaž in farm.

Turizem na kmetiji je tudi primerna oblika varstva kulturne krajine, saj ohranja drobne krajinske strukture, kot so obmeji, plotovi, suhozidi, terase, osamljena drevesa, gozdni otoki, skalovje ... Območju dajejo pestrost, turistom in prebivalcem pa zelo privlačno scensko doživljanje.

3.4 LOVSKI IN RIBOLOVNI TURIZEM

Določeno (manjše) število turistov lahko privabi tudi možnost dejavnosti lova in ribolova. Zaradi ekološke ozaveščenosti pa dobiva nove, prijaznejše oblike, in sicer: varstvo in ohranjanje živalskih populacij, opazovanje divjadi in ptic, skrb za divjad pozimi, raziskovanje ter ozemeljsko omejevanje lovnih revirjev na gojišča divjadi in ptic. Dejavnosti lova dopuščamo samo izven naravnih rezervatov habitatov zaščitene živali in v lovnih obdobjih, število odstreljenih živali pa določijo lovske organizacije.

Dejavnost dovoljuje sočasno rabo z gozdarstvom in kmetijstvom, zelo nekompatibilna pa je z drugimi oblikami rekreacije v naravi (sprehodi, nabiranje plodov), saj lahko motijo in celo ogrozijo varnost obiskovalcev. Lepo se ga da uskladiti tudi s turizmom na kmetiji, kjer se lovci lahko nastanijo. Je razmeroma draga turistična dejavnost (zaradi velikih omejitev), ki pa daje dober zaslužek, zato je smiselno, da se odstrel preštevilnih/ostarelih živali izvaja kot komercialni lov in se dohodek vrača v ohranjanje in izboljšanje živalske populacije. Oprema prostora za tovrstni turizem je razmeroma skromna in omejena na lovske kočice, opazovalnice, preže, krmišča, mrhovišča in napajališča.

Za ribolov veljajo manj stroga merila, saj ribje populacije lažje obnavljamo in jih tudi načrtno gojimo za ribolov. Ribolov ni dovoljen na habitatno pomembnih delih vod, dovoljuje se s plačilom pristojbin na določenih odsekih rek, potokov in jezer.

3.5 ZDRAVILIŠKI TURIZEM

Poglavitni namen zdraviliškega turizma je splošna okrepitev telesnih in duševnih moči ter zdravljenje oziroma rehabilitacija po poškodbi ali težji bolezni. K izboljšanju počutja in zdravja pomembno vlogo opravijo vrelci termalne vode.

Osrednji prostor zdravilišča naj bo mirno, kulturno in naravno okolje. Starim zdraviliškim krajem po navadi manjka širša, modernizirana ponudba, ki je zanimiva tudi za najmlajše, dejavnejše, gibljivejše, dnevne izletnike in druge obiskovalce. Pomembno je tudi, da poskrbimo za prostorsko ločene vsebine za zdrave in hrupnejše obiskovalce od vsebin za mirnejše, starejše ali bolne ljudi.

Na robu osrednjega zdraviliškega prostora načrtujemo hotele, zdravstvene ustanove, kongresno središče, prireditvene prostore, restavracije, kavarne, galerije, turistične agencije in trgovine z značilno ponudbo. Turistične apartmaje, avtokampe, motele, parkirišča, postaje javnega prometa, trgovine za splošno oskrbo, športna igrišča, trim steze in golf pa načrtujemo v širšem zaledju. V ponudbo zdravilišča lahko prav tako iz širšega zaledja pritegnemo turistične kmetije, vaške gostilne, pešpoti do zanimivih točk, kolesarske in jahalne poti ter razne športne objekte.

Po navedbah Pogačnika (2008: 146) se lahko v okviru zdraviliškega turizma razvije tudi dejavnost, ki ni nujno vezana na naravna zdravilišča. Turisti lahko izkoristijo obisk turističnega kraja za razne zdravstvene storitve, od npr. raznih lepotnih popravkov do zahtevnejše diagnostike. Nekatere države namreč slovijo po visoki kakovosti in ceni, nekatere pa so postale zanimive zaradi nižjih cen kljub visoki kakovosti oziroma znanju zdravstvenih delavcev (npr. Hrvaška). S to dodatno dejavnostjo lahko turizem v občini dobi nove razsežnosti in daje zaslužek kljub izrazito neturistični dejavnosti.

Zdraviliški turizem je skladen s turizmom na kmetiji in kulturnim turizmom, konflikten je lahko s tistim, za katerega sta značilna hrup in množičnost (motoriziran, športni, zabaviščni in mladinski turizem).

3.6 KULTURNI TURIZEM

Poglavitni razlog te smeri turizma je uživanje kulturnih dobrin. Kulturni turizem je v stalnem porastu predvsem zaradi splošnega dviga izobrazbe in premoženjske ravni.

Kulturna ponudba mora biti del vsakega turističnega središča. Za manjše kraje je priporočljivo urediti večnamensko dvorano za kulturne prireditve in lokalni muzej. Na podeželju lahko izkoristimo za kulturne prireditve tudi manjše cerkve, podeželske dvorce in restavrirane stare kmetije. V kulturno ponudbo naj se vključijo obiski gradov, samostanov, cerkva, starih parkovnih ureditev ter starih vaških jeder in trgov.

Del kulturnega turizma je tudi seznanjenje z zgodovino in obiski krajev, kjer so se v preteklosti dogajale pomembnejše zgodbe (ruševine, grobišča, prizorišča bojev ...). Tudi specializirane kulturne prireditve lahko močno izboljšajo turistično privlačnost krajev.

Pojem kulturnega turizma pa lahko razumemo tudi širše, in sicer kot kulturno doživljanje naravnega okolja, stare naselbinske dediščine, spoznavanje in spoštovanje vere, navad in izročila domačega prebivalstva, druženje ljudi iz različnih okolij ter ogledovanje in kupovanje umetniških izdelkov. Odlično se lahko trži tudi kulturna krajina z značilnimi načini rastlinske pridelave, živinoreje, lova in ribolova ter z ohranjenimi starimi domačijami, vasmi, gradovi in cerkvami.

Prednost tovrstnega turizma so v varstvu in prenovi dediščine, večjem ohranjanju narave in večjem miru. Značilni sta tudi čistoča in varnost. Obiskovalci so praviloma denarno bolje situirani. Obstaja tudi nevarnost iz prevelike usmeritve v kulturni turizem, in sicer je ponudba lahko zelo dolgačasna za mlade, željne športa in zabave. Past je tudi velika konkurenca in preskromna kakovost.

3.7 KONGRESNI IN POSLOVNI TURIZEM

Poslovni turisti se v okviru kongresa v kraju ustavijo načeloma za eno do dve noči in izkoristijo vse turistične storitve kot običajni turisti (hotelske, gostinske in trgovske storitve ter večerne prireditve). Pri tem gre običajno za cenovno višje kategorije.

Kombiniranje splošne turistične ponudbe s poslovno usmeritvijo je zelo ugodna, ker se večina poslovnih dogodkov odvija izven glavne sezone dopustov. Prostorske ureditve, ki so potrebne, da se poslovni turizem uspešno razvija, so: konferenčne dvorane, sejamski/razstavniki prostori, dobre prometne povezave preko mednarodnih letališč, bližina avtoceste in večja parkirišča. Za potrebe poslovnih turistov je priporočljivo načrtovati tudi organizirane ekskurzije, ki se jih lahko udeležijo po kongresu.

3.8 NAKUPOVALNI TURIZEM

Tukaj se ne bomo osredotočili na "čisti" nakupovalni turizem, katerega glavni namen so nakupi v oddaljenih krajih in s tem povezano potovanje in druge storitve. Nakupi pa so vendarle del turizma, ker je trgovinska dejavnost nujnost vsakega turističnega kraja, je potrebno povezati in razviti tudi ponudbo te vrste.

Vsak turistični kraj mora imeti prodajalno spominkov, umetnin in izdelkov domače obrti. Prav tako ne sme manjkati ponudba domačih živil, trgovine z oblekami, kozmetiko in trgovine blaga široke potrošnje. Tudi lekarna je nujnost, ki se z večanjem števila obiskovalcev samo povečuje. Priporočljive so tudi trgovine s športno opremo in fotografskim materialom. Motorizirani turisti potrebujejo tudi trgovine z živili ter bencinske servise.

Priporočena je koncentracija določene specializirane trgovine v kaki ulici ali četrti npr. z izdelki iz lesa, kovine, tekstila, slik, kipov in dišav. Zelo priljubljene so tudi slikovite, odprte ali pokrite tržnice, cvetličarne in boljši trg, kjer obiskovalci lahko vidijo življenjski utrip naselja in lokalne značilnosti.

3.9 GASTRONOMSKI IN ETNOLOŠKI TURIZEM

Ponudba in uživanje značilne domače hrane in pijače je poseben segment turizma, ki je po navadi povezan z drugimi, za turiste pomembnejšimi dejavnostmi. Turisti na daljnih potovanjih velikokrat poskusijo tuje jedi, bodisi v restavracijah, na domovih ali stojnicah.

Z uživanjem tradicionalnih lokalnih jedi namreč radi poskusijo značilnosti nekdanjega življenja.

Etnološko-gastronomski turizem je spremljajoča oblika primarnih vrst turizma (turizem na kmetiji, urbani, potovalni, poletno počitniški, poslovno-kongresni in zabavni turizem). Manj značilna je za mladinski turizem (razen prehranjevanje v običajnih gostilnah), za zdravstveni, športni in verski turizem. Lahko je glavni namen pri krajših izletih: izlet do znane gostilne v naravnem okolju, npr. martinovanje, osmice, trgatve, vinske ceste ...

Pri prostorskem načrtovanju tega turizma lociramo domače gostilne, restavracije, pivnice in vinotoče oziroma vinske kleti. Nove tovrstne objekte lahko v agrarnih kulturnih krajinah umestimo v stare, prenovljene domačije in v stara vaška jedra. Ponudba je lahko skoncentrirana v turističnih središčih ali raztresena po pokrajini. Pri slednjem moramo biti previdni, saj si mora lokal, ki je lociran bolj na samem, pridobiti dober sloves, drugače lahko hitro propade. Priporočljivo je, da znane lokale povežemo vzdolž vinskih poti, poti kulinarike ... Zopet je popolnoma osamljena, oddaljena in manj znana lokacija tvegana.

Gostinske obrate v pokrajini lociramo na privlačne razgledne točke, kot so slemena in vrhovi, če je možno, s pogledom na naravni ali kulturni spomenik. Lokacijska privlačnost zelo prispeva k turističnemu obisku, lahko kot cilj izleta, ogled bližnje zanimivosti, rekreacije v okolici ali možnost igre otrok.

3.10 POTOVALNI TURIZEM

Pri potovalnem turizmu je glavni namen potovanje in odkrivanje pokrajin, mest ter kulturnih in zgodovinskih posebnosti. Pogosto to pomeni tedensko ali vsaj nekajdnevno počitnikovanje. Ker je njegov glavni namen spoznavanje drugih krajev, držav ljudi in običajev, so druge dejavnosti, npr. kopanje, nakupovanje, igre na srečo, povsem drugotnega pomena. Odvija se v času najprimernejše sezone oziroma vremena in je manj odvisen od tipične poletno/zimske sezone, saj so v Evropi za potovanja najprivlačnejši pomladanski in zgodnji jesenski meseci. Za razvoj tovrstnega turizma so pomembne dobre prometne povezave, zlasti do mednarodnega letališča, avtocestni priključek in hitre železniške proge. Pomembna je opremljenost s hoteli srednjih in višjih kategorij ter ustrezna logistika za gostinske, nakupovalne, denarne, zdravstvene, telekomunikacijske in druge storitve.

Potovanja oziroma turistični ogledi so lahko organizirani kot krožni obisk več destinacij, kot obiski raznih destinacij iz enega glavnega izhodišča ali kot ogledi vzdolž poti – kombinacija prvih dveh. Potovanja lahko potekajo individualno ali organizirano (prek agencij, zvez, društev). Značilna so zlasti za premoženjsko in bolj izobraženo populacijo, ki jo zanima kultura, zgodovina in geografske značilnosti, kot npr. sindikalni potovalni turizem.

Potovanja znotraj Slovenije so običajno enodnevna in redko trajajo več dni. Svojo državo imamo možnost videti večkrat, zato kot taki turisti ne bomo skušali opraviti velikih krožnih poti. Cilj je po navadi namenjen ogledu določene pokrajine in potovanje samo.

Potovalni turisti so ambasadorji turizma, ki z odkrivanjem "nove" turistične dežele ustvarjajo sloves tudi za druge oblike turizma (počitnikovanje, kongresni turizem). Z raziskovanjem skritih kotičkov dežele predstavljajo promocijo turizma v manj znanih regijah. Ker so potniki praviloma premožnejši, je tudi iztržek iz turizma dober. Cenijo tudi naravo in okolje ter s tem prispevajo k pozitivni usmeritvi turističnega gospodarstva. Radi obiskujejo kulturne prireditve, radi kupujejo značilne domače izdelke in obiskujejo značilne lokale.

Pomembno in priporočljivo je, da cilje potovalnega turizma obogatimo z zmogljivostmi za kulturni, kongresni, igralniški, športni, mladinski, zdravstven, nakupovalni turizem in obratno – da turistične kraje, ki so značilni po določeni turistični dejavnosti (npr. kopanje), napravimo privlačne tudi kot potovalne cilje.

3.11 MLADINSKI TURIZEM

Mladinski turizem je namenjen mladi populaciji – dijakom in študentom, ki brez staršev v skupinah ali posamič potujejo in obiskujejo kulturne, zabavne in športne prireditve ali zgolj samo preživljajo počitnice.

Za mladino so značilni multikulturnost, strpnost, velika mobilnost, nezahtevnost pri logistiki (prenočiščih, prehrani, transportu) ter velika in raznovrstna želja po udejstvovanju v športu, kulturi, zabavi in izobraževanju. Med športnimi aktivnostmi se raje ukvarjajo z bolj dinamičnimi športi, kot so hoja v gore, tek, plezanje, zračni in vodni športi ter kolesarjenje. V okviru kulturnega udejstvovanja obiskujejo muzeje, arheološka najdišča ter kulturne in glasbene prireditve.

Cilji mladinskega turizma so enaki kot pri potovalnem, torej najbolj zanimivi kraji. Stroški potovanja močno zmanjšajo vlogo mladinskega turizma v zelo oddaljenih krajih. Značilen je predvsem znotraj celin, znotraj države pa se njegov smisel naglo zmanjšuje, saj mladi lahko prenočijo doma in potujejo po državi z lastnim avtomobilom.

Mladi turisti so odlični ambasadorji spoznavanja določenega kraja oziroma države in ustvarjanja njenega slovesa. Njihove informacije, tako dobre kot slabe, lahko hitro dosežejo drugo mladino, starše in medije. Zaradi tega in zgoraj naštetih razlogov vsaka modra in daljnovidna država skrbi za mladinski turizem, tudi če ne prinaša takega večjega zaslužka ali povzroča nevšečnosti. Povsem napačno je mlade turiste odganjati, saj ti popestrijo turistični utrip, dajo mu mednarodni pečat in razveseljujejo z mladostno radoživostjo, kar pozitivno vpliva na druge populacije turistov.

V okviru mladinskega turizma načrtujemo mladinska prenočišča, hostle in druge oblike cenejše nastanitve. Nesmiselno je mladinske hostle postavljati na najlepše parcele, ker jih brez škode lahko umestimo v bližnje zaledje, med penzione ter v gostinske in nakupovalne dele naselja. Blizu naj bodo avtobusna ali železniška postaja, športni tereni, cenejše restavracije, trgovine z živili in dobro dostopne glavne turistične točke. Mladim

omogočimo tudi popuste pri transportu, na prireditvah, pri vstopninah in dostop do arheoloških najdišč.

3.12 DRUŽINSKI TURIZEM

Družinski turizem pomeni turiste z družinami z mlajšimi otroki. Ni posebna vrsta turizma, ampak pomeni prilagoditev turistične ponudbe. Zanj niso značilna dolga in naporna potovanja, hrupne in adrenalinske dejavnosti, pretirano nakupovanje ter pretirano naporne oblike rekreacije. Zaradi zapletov, povezanih z otroki pri potovanju in namestitvi, za družinski turizem prav tako ni značilen kratek čas bivanja (izjema vikendaški turizem). Običajno ostanejo družine v kraju en teden ali dva.

Za razvoj te vrste turizma je zaželeno mirno okolje v naravi, bližina turističnega kraja, opremljenost z otroškimi igrišči in dejavnosti, povezane z vodo, ki so otrokom zelo pri srcu. Na splošno naj ima kraj za dejavnosti otrok čim večjih lažjih in krajših sprehajalnih in kolesarskih poti ter čim več možnosti za gibanje v naravi. Privlačen za družine z otroki je tako tudi turizem na kmetiji zaradi sprehodov in igre v naravi, miru, klime, spoznavanja domačih živali, kmečkih opravil, nabiranja gozdnih sadežev in zdrave domače hrane. Dobro je, da je turistična kmetija temu tudi ustrezno prilagojena, in sicer opremljena z igrali, manjšim kopalnim bazenom, ponudbo jahanja, možnostjo kampiranja ...

V zaledju hrupnejših turističnih središč načrtujemo družinske hotele (family hotel), kjer poudarimo, da je hotel prilagojen družinam z manjšimi otroki. Ime pomeni tudi sicer manjši hotel v lasti ene družine, ki je načeloma cenejši in ima ponudbo domače hrane. Za družinski turizem je priporočljivo načrtovati tudi avtokampe.

Družinski turizem se da dobro uskladiti s turizmom starejših ter do določene mere z zdraviliškim in športnim. V vseh turističnih krajih si prizadevamo kaj ponuditi tudi otrokom in njihovim staršem. Neopremljenost in nepriljubljenost turističnega kraja za otroke lahko pomeni precej manj obiska kot sicer.

3.13 TURIZEM STAREJŠIH

Tudi turizem starejših ne pomeni kake posebne turistične ponudbe, temveč njeno prilagoditev zmoglostim in zanimanjem starejših. Zaradi daljšanja življenjske dobe in boljšega zdravja narašča število starejših turistov, ki si želijo po upokojitvi še kaj videti in doživeti. Pogosto se odločajo za organizirane počitnice in potovanja.

Turizem starejših se dobro ujema z zdraviliškim, potovalnim (ne najdaljša in ne najbolj naporna potovanja), kulturnim in ekološkim turizmom. Zelo se sklada z družinskim turizmom, med starejšimi je priljubljena oblika tudi vikendaštvo. Povsem nezanemljive so zanje športne in mladinske oblike turizma, izogibajo se tudi množičnega turizma in krajem s slabšo zdravstveno službo.

Prostorsko načrtovanje za seniorski turizem naj bo usmerjen predvsem v lajšanje njihovega gibanja s krajšimi promenadami, terasami, manj strmimi in z ograjami in klopami opremljenimi pešpotmi, blagimi kolesarskimi potmi, javnim prevozom, taksiji in turističnimi vlakci. Pri ogledih naravnih in zgodovinskih znamenitosti zagotovimo varne poti z ograjami ali počivališči. Posebej smo pozorni pri načrtovanju oziroma usmerjanju prometa, da starejših ne ogrožajo kolesarji, motoristi in vozniki avtomobilov.

Za starejše so privlačne predvsem kulturne prireditve, obiski galerij, koncertov, nakupi, ogledi in sprehodi parkov ter obiski kavarn in slaščičarn. V turističnih središčih je priporočljivo ločiti mirnejše, čim bolj zelene in s kulturno ponudbo obogatene predele od hrupnejših, športnih in drugih zabavnejših vsebin.

V prihodnosti lahko pričakujemo splošno naraščanje turizma starejših z različnimi premoženjskimi stanji. Pričakovati je tudi porast turistov iz vedno več držav, zato je nujno, da v turističnem načrtovanju posvetimo starejšim veliko pozornost, da ga ne otežujemo in prilagodimo njihovim telesnim sposobnostim.

3.14 VIKENDAŠTVO KOT TURIZEM

Vikendaštvo je posebna oblika turizma in pomeni preživljanje prostega časa v sekundarnem bivališču. Turistična ponudba, ki jo vikendaši koristijo, je ista kot za druge turiste. Krajevni turistični delavci si vikendašev pogosto ne želijo, saj zasedajo prostor in turistično infrastrukturo, prispevajo pa bolj malo. Običajno namreč s sabo prinesejo tudi hrano, a vendarle tudi plačujejo prispevke v obliki turistične takse, komunalnih in drugih dajatev, plačujejo za vstopnine na kopališča, prireditve ipd. So koristna dopolnitev turističnega gospodarstva, ker so stalni in zanesljivi obiskovalci (tudi v času krize oziroma upada turističnega obiska). Spodbujanje vikendaštva je včasih tudi način, da se kraj postopno razvije kot turističen, saj so vikendaši prvi in kasneje zvesti obiskovalci.

Vikendaštvo je posebej koristno tam, kjer lahko pomaga pri lokalni ekonomiji ali ohranja naselbinsko dediščino stavb. Seveda pa ne smejo zasedati za turizem najdragocenejših prostorov, zato jih umeščamo v zaledje in na obrobje, a v lepo, mirno in zeleno okolje, s privlačnimi pogledi na okolico.

Vikendaši po navadi svoj drugi dom obiskujejo ob koncu tedna, zaželeni so potovalni časi do ene ure, sprejemljivi so tudi do dve uri. Vikendaštvo je priljubljeno predvsem pri starejših, ki so pogosto prvi lastniki in se radi ukvarjajo z urejanjem vrta ali vinograda, ter pri družinah z majhnimi otroki. Nekateri vikende tudi oddajajo, ponudba pa mora biti vključena v organizacijo turistične ponudbe prenočevanja, sicer se hitro spremeni v sivo ekonomijo. V priljubljenih turističnih krajih se lahko zaradi pomanjkanja prostora in cen nepremičnin razvija tudi v obliki počitniških stanovanj v apartmajskih hišah.

Za vikende je potrebna enaka turistična infrastruktura kot sicer za turistično gospodarstvo, zlasti pa komunalna ureditev. Potrebno je tudi urejeno zbiranje odpadkov in njihov odvoz. Pri načrtovanju spodbujamo trajnostno obnovljive energetske vire in primerno oblikovanje

hiš na način, da se poenotijo s krajevnimi značilnostmi (brez obveznih usmeritev so lahko naselja počitniških hiš preveč različna).

Vikendaštvo je torej lahko koristna oblika turističnega gospodarstva, ki pa jo moramo ustrezno umeščati v prostor, nadzorovati in parcele ustrezno komunalno urediti. S svojim videzom (urejenimi vrtovi) lahko prispevajo k privlačnosti kraja in zagotavljajo vsaj minimalen obisk tudi izven sezone. Vikendaštvo zlasti spodbujamo v krajih propadajoče kulturne dediščine, demografske ogroženosti ali pri opuščanju kmečkih in drugih dejavnosti.

4 METODOLOGIJA

4.1 UPORABLJENE METODE

Naloga je razdeljena na tri dele. S pomočjo zbiranja vseh podatkov smo se najprej seznanili s prostorom, ki ga pokriva občina Šmarješke Toplice, in se hkrati osredotočili na tiste podatke, ki so pomembni za razvoj turizma. Z analizo smo izbrali dejavnosti, ki smo jih s pomočjo načrtovalskih analiz (privlačnosti, ranljivosti in ustreznosti) umestili v prostor. Dejavnosti smo locirali na najustreznejša območja in jih v zadnjem delu naloge vključili v turistično ponudbo. Izdelali smo predloge za razvoj turistične ponudbe v okviru treh glavnih smeri razvoja turizma (ekološki, zdraviliški, potovalni), ki so za občino najbolj potencialne, in to prikazali na kartah.

- S pregledom literature, zgodovinskih virov in drugih relevantnih podatkov smo se podrobneje seznanili z obravnavanim območjem (poglavje 5) in obstoječo turistično ponudbo v občini (5.6). Nabor in analiza podatkov sta nam v poglavju 5.9 služili za izdelavo SWOT analize ključnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na razvoj turizma v občini.
- V 6. poglavju smo povzeli razvojne cilje (6.1), na podlagi katerih smo določili potrebne investicije za njihovo uresničitev, in z intervjuvanjem (priloga A in poglavje 6.2) Marjana Hribarja (direktor direktorata za turizem in občinski svetnik v mandatu 2006–2010), Tanje Brate (vodja TIC Šmarješke Toplice in sodelujoča na projektu Strategija razvoja ... 2008) in Petre Pozdrec (direktorica občinske uprave) določili izbor dejavnosti, ki smo jih v naslednji točki umestili v prostor. Pazili smo na vrstni red umestitev, ker so določene dejavnosti odvisne od bližine drugih.
- Pri umestitvi razvojnih dejavnosti (poglavje 7) je bilo potrebno določene podatke izdelati, digitalizacija podatkov in njihova računalniška obdelava pa je potekala v programu ArcGIS oziroma njegovem programskem orodju ArcMap (ESRI® Arc map™ 9.2., © 1999–2006, ESRI Inc). Isti program smo zaradi boljše ločljivosti kart uporabili pri izvozu končnih slik modelov.
- Vse načrtovalske analize smo izdelali v programu ProVal (ProVal2000 v 1.1.0.6, gis modeller, © 1999–2001, Realis d.o.o., Dioptra d.o.o., MOP–GIC). Za osnovno enoto smo uporabili rastrske celice velikosti 10 x 10 metrov. Postopek izdelave načrtovalskih analiz je podrobneje opisan v poglavju 2.1.
- Vse modele ranljivosti smo v programu ProVal izdelali s funkcijo Multi max, pri izdelavi ranljivosti virov pa smo ponekod ocene prirejali tudi s pomočjo matrik in na koncu sešteli s funkcijo Multi max. Tudi pri skupni ranljivost prostora smo uporabili funkcijo Multi max, pri analizah privlačnosti pa funkcijo Multi sum. Za analizo ustreznosti prostora smo ocene privlačnosti in ranljivosti združevali na osnovi matrik z neposrednim ocenjevanjem.
- Na podlagi kart ranljivosti, privlačnosti in ustreznosti prostora smo s prekrivanjem lokacije investorjevih parcel preverili ranljivost, privlačnost in ustreznost prostora za umestitev ene izmed dejavnosti (poglavje 7.2.1.3). S pomočjo kart ustreznosti prostora smo nadalje poiskali lokacije za izvedbo planiranih posegov.
- Izbrane lokacije za novo planirane dejavnosti smo uporabili v poglavju 8, kjer smo v obliki coningov na kartah izdelali predloge razvoja in povezave turistične ponudbe v občini.

5 PREDSTAVITEV OBČINE ŠMARJEŠKE TOPLICE

5.1 SPLOŠNI OPIS OBČINE

Občina Šmarješke Toplice se je odcepila od Mestne občine Novo mesto prvega januarja 2007 in pričela delovati kot samostojna lokalna skupnost. Je del regije Jugovzhodne Slovenije in meji na naslednje občine: na zahodu na občino Mokronog – Trebelno, na vzhodu na Škocjan, na jugovzhodu na Šentjernej in na jugozahodu na Mestno občino Novo mesto. Površina občine znaša 34,2 kvadratnih kilometrov in ima po statističnih informacijah 30. junija leta 2009 3158 prebivalcev (Statistične informacije ..., 2009).

Sestavljena je iz štiriindvajsetih naselij, gledano geografsko, si od severa proti jugu sledijo: Čelevec, Dol pri Šmarjeti, Mala Strmica, Grič pri Klevevžu, Zbure, Sela pri Zburah, Radovlja, Vinica pri Šmarjeti, Koglo, Gorenja vas pri Šmarjeti, Šmarjeta, Orešje, Žaloviče, Brezovica, Strelac, Gradenje, Vinji Vrh, Draga, Hrib, Šmarješke Toplice, Dolenje Kronovo, Družinska vas, Sela in Bela Cerkev.

Slika 1: Topografija občine (kartografska podlaga: Geopedija – interaktivni ..., 2010) in naselja v občini

Z zgraditvijo avtoceste ob južnem robu občine, je postala prometno in s tem turistično zelo ugodna. Avtocesta povezuje preko Ljubljane predor Karavanke (Avstrija) s Hrvaško in poleg mednarodnih povezav prevzema tudi regionalni promet med Ljubljano, Novim mestom ter Brežicami. Odsek Hrastje - Karteljevo je bil zgrajen 30. junija 2010 in tako je dostop iz smeri Ljubljane še hitrejši.

Občina Šmarješke Toplice leži med dvema večjima letališčema, in sicer med glavnim letališčem Slovenije (Jožeta Pučnika Ljubljana), ki je od občine oddaljeno približno 100 km, in med letališčem Zagreb, ki je oddaljeno 70 km. V bližini je tudi vojaško letališče Cerklje ob Krki, ki bo po navedbi Strategije razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice (2008) z gradnjo poslovno-industrijsko-logističnega območja v njegovi neposredni bližini in z razvojem civilnega letališča Cerklje ob Krki postalo pomembno razvojno središče. Vsekakor si lahko občina z uresničitvijo tega projekta obeta nov priliv turizma.

Slika 2: Bližina večjih središč in letališč (kartografska podlaga: Geopedija – interaktivni ..., 2010)

5.2 RAZVOJ OBMOČJA SKOZI ZGODOVINO

Območje občine ima bogato zgodovino, ki sega celo v prazgodovinski čas, saj je bil del občine (okolica Vinjega vrha) že takrat poseljen. Zgodovinski viri o starejši zgodovini se nanašajo predvsem na širše območje okoli Vinjega vrha ter Bele Cerkve in Šmarjete. Iz rimskih časov so našli arheološke najdbe še v Dragi in Družinski vasi. O drugih krajih v občini ni tako zgodnjih dokazov, po vsej verjetnosti niso bili poseljeni. Za potrebe razvoja turizma je potrebno v turistično ponudbo vključiti zgodovinska dejstva, ostanke, arheološke najdbe in kulturno življenje prebivalcev.

5.2.1 Starejša zgodovina

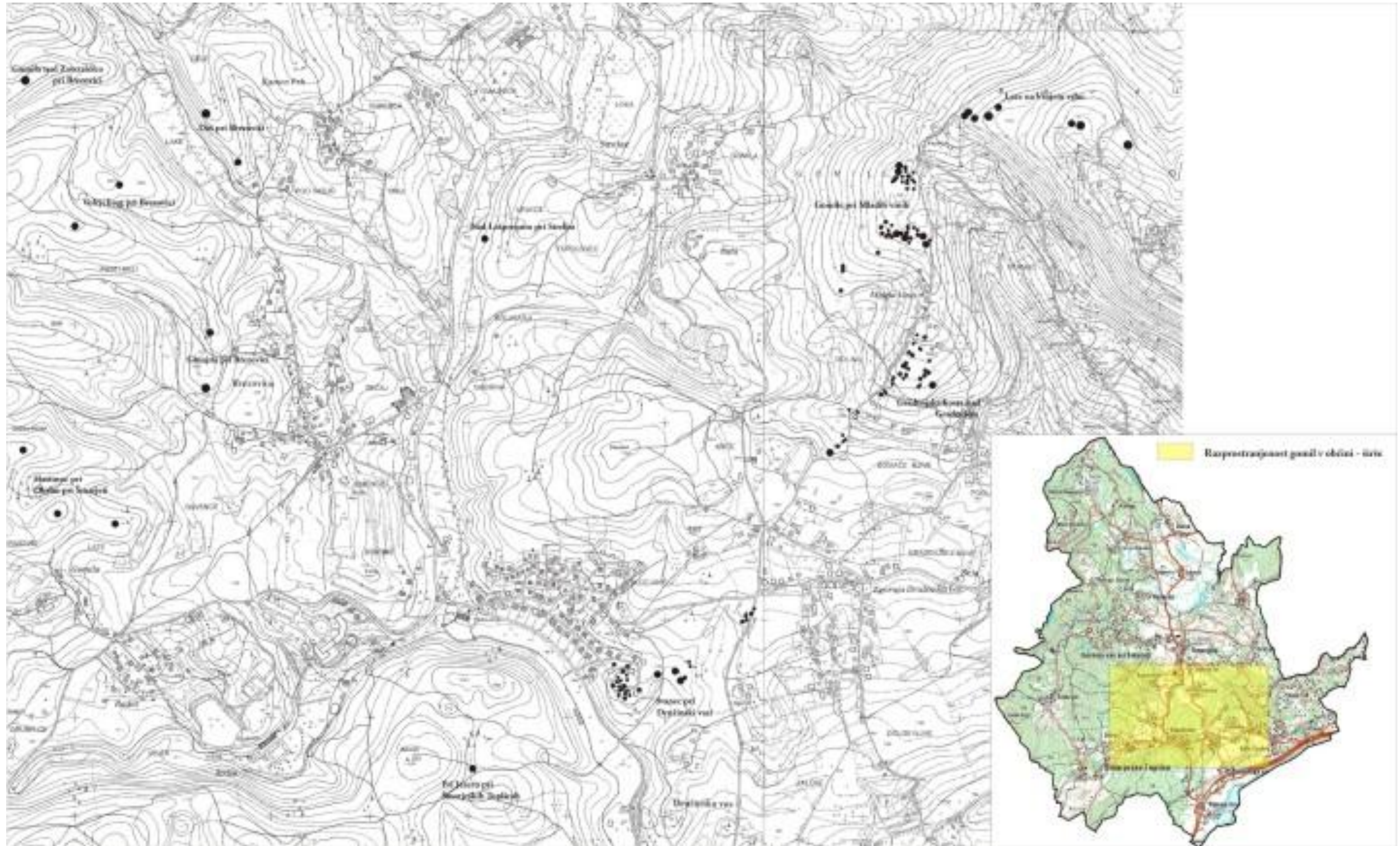
Poglavje Starejša zgodovina smo povzeli po poglavju Najstarejša zgodovina območja Vinjega vrha (Dular, 2007), iz knjige Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja (Cvelbar in sod., 2007).

Od prazgodovine do mlajše železne dobe

Kot smo že omenili, je bila širša okolica Vinjega vrha poseljena že v prazgodovini, kar dokazujejo ostanki stavb, kamnitega orodja in kosi keramike. Področje so naselili že v 5. tisočletju pred Kr.

V starejši železni dobi je bila glavna naselbina na področju občine na Velikem Vinjem vrhu s cerkvijo sv. Jožefa. Od tam je bilo možno nadzorovati bližnjo in daljno okolico. Po velikosti sodi med največje železnodobne naselbine na Dolenjskem, saj meri okoli 120.000 m². Na obodu naselja je bilo nekoč mogočno obzidje. Prvič so naselje obdali z obzidjem že v starohalštatskem obdobju med leti 700 in 600 pred Kr. Naslednje obzidje so zgradili v mladohalštatskem obdobju po letu 600. Tretje obzidje so postavili na Vinjem vrhu, tik preden so v naše kraje prišli Rimljani, in sicer v 1. stol. pred Kr.

Številna gomilna grobišča v širšem zaledju Bele Cerkve in Šmarjete pričajo o tem, da je bilo v širši okolici Vinjega vrha več manjših zaselkov. Opustili so sežiganje mrtvih in jih začeli pokopavati v rodovne gomile. V tumulusih (gomilah) je bilo večinoma le do deset grobov. V eno družinsko grobnico so pokopavali po več stoletij. Na trasi nove avtoceste v zaledju Bele Cerkve so odkrili tudi ostanke ravninske železnodobne naselbine in tako dokazali, da so tu res živeli v starejši železni dobi.

Slika 3: Najdišče gomil na območju občine Šmarješke Toplice (Dular, 2007; kartografska podlaga: TTN Geodetska uprava Novo mesto, 2010)

V mlajši železni dobi so na novo sezidali obzidje okoli naselbine na Velikem Vinjem vrhu. Predmete, ki so jih uporabljali ljudje pri bojevanju in v vsakdanjem življenju, so našli tudi na Strmcu, pobočju Vinjega vrha. Ko so v te kraje prišli Rimljani, se tradicionalno pokopavanje sprva še ni spremenilo. Še vedno so jih pokopavali na Strmcu in jim za pot v onstranstvo prilagali predmete, izdelane v keltski tradiciji.

Rimski časi, pozna antika in zgodnji srednji vek

V rimskih časih so staroselci na območju Vinjega vrha opustili višinska utrjena naselja in se naselili nižje v dolino. Ostanke vil iz rimskega časa so našli v Zloganju pri Škocjanu in Družinski vasi ter ostanke drugih stavb še pri Beli Cerkvi in v Dragi. V tem času so nastale tudi spremembe v načinu pokopavanja. Rimljani so imeli običaj urejati grobišča ob cestah, zato so ta običaj v prvem stoletju kmalu prevzeli tudi na Dolenjskem. Grobišča so bila ob cesti, ki je potekala ob vznožju Vinjega vrha. Najlepše najdbe so našli v Dragi pri Beli Cerkvi.

Kasneje je zaradi vpadov tujih ljudstev ob poteh zopet nastalo več utrjenih višinskih naselij, kamor so se nazaj umaknili prebivalci iz dolin, saj je bilo življenje ob glavnih komunikacijah prenevarno. Na Gradcu, severovzhodno od vasi Velika Strmica, je bilo odkrito tako naselje pozne rimske dobe, kjer so našli tudi zanimive in dragocene drobne najdbe (srebrne fibule, dele konjske opreme, zlatnike ...). Drugo pomembno najdišče je na pobočju Vinjega vrha, kjer so našli več srednjeveških grobov. Na parceli Jožeta Vovka iz Družinske vasi so pri prekopavanju našli okostja in kasneje odkrili še osem grobov. Skupno so tako na jugovzhodnem robu Vinjega vrha v devetdesetih letih 19. stoletja odkrili 12 grobov.

Čeprav le nekaj grobov in posamezne najdbe kažejo na poselitev Vinjega vrha z okolico tudi v zgodnjesrednjeveškem obdobju, je to najdišče eno najpomembnejših na Dolenjskem. To se kaže tudi v ustanovitvi pražupnije v Beli Cerkvi ter zelo stara cerkev na Velikem Vinjem vrhu. Po najnovejših dognanjih naj bi bil tam sakralni objekt že pred letom 1074.

5.2.2 Mlajša zgodovina

V mlajši zgodovini so se ljudje že naselili na širšem delu današnje občine. Zapiski omenjajo kraj Kronovo, predvsem imata še vedno glavno vlogo Bela Cerkev in Šmarjeta. Pomembna je tudi klevevška gosposka posest in njene bližnje vasi. Po seznamu trgovcev in obrtnikov iz leta 1900 pa lahko vidimo, da so takratna občina Šmarjeta in Bela Cerkev obsegale že skoraj celotno območje današnje občine.

Poglavje Mlajša zgodovina smo povzeli po poglavju Zgodovina Šmarjete in Bele Cerkve (Granda, 2007), iz knjige Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja (Cvelbar in sod., 2007).

Življenje po Rimljanih

Za te kraje je bil pomemben obstoj trga Kronovo, ki je stal na otoku v Kronovem za cerkvico. Kraj Kronovo pa se prvič omenja 1211 leta, vendar je skromno število omemb tega naselja krivo, da je tudi trg Kronovo neznan slovenskim zgodovinarjem. Naselje Kronovo je v poznem srednjem veku dokončno propadlo. Danes na nekdanjem trgu na otoku raste trava, jeseni ga lastniki uporabljajo za pašnik.

Območje današnje občine je bilo v času po Rimljanih zaradi bližine Hrvaške, želja po osvajanju novih posesti in prisotnosti določenih trgovskih interesov mamljivo za številne močne rodbine. Nasploh so bili v 13. stoletju značilni hudi spori med agresivnim plemstvom in cerkvenimi ustanovami. Te boje za ozemlje v zvezi s freisinško posestvijo imajo za posledico, da so se kraji na področju Bele Cerkev in Šmarjete že zelo zgodaj prvič omenjali v zgodovini.

Tudi tukajšnji kraji se niso mogli izogniti močnega pritiska roparskih napadov. Leta 1491 se je skupina Turkov utaborila pri Beli Cerkvi in ropala njeno okolico. Turški vpadi, poslabševanje položaja kmetov in samovolja posameznih fevdalcev je zato tudi tukaj pripeljala do kmečkih uporov. Na klevevškem gospostvu so v znamenitem kmečkem uporu 1515. leta zaradi sodelovanja v uporih uničili 10 najboljših vasi, ki so sodile pod Klevevž. Položaj kmetov se je potem le počasi izboljševal, zato so zaradi teže obremenitve dajatev nekateri kmetje tukaj obupali in množično zapuščali kmetije. Sredi 18. stoletja je bilo na klevevški zemlji praznih oziroma nenaseljenih 25 in pol kmetij.

Življenje v 19. stoletju in prvi polovici 20. stoletja

Tudi v 19. stoletju igrata najpomembnejšo vlogo Šmarjeta in Bela Cerkev. S sprejemom zakona o obvezni osnovni šoli leta 1869 začne naraščati kulturna raven. Gospodarstvo po drugi strani ostaja na nizki ravni. Še vedno je bilo glavno kmetijstvo. Za gospodarstvo je bilo najbolj pomembno veleposestvo Klevevž - Zbure, ki je zelo dobro uspevalo. Počasi se je razvijalo tudi neagrarno gospodarstvo, čeprav zanj ni bilo pravih možnosti.

Seznam trgovcev in obrtnikov okoli leta 1900 nam pokaže, da je bilo na območju takratne občine Bela Cerkev 1072 ljudi, od tega se je 24 ljudi ukvarjalo z obrtjo. V občini Šmarjeta je bilo 2366 ljudi in 23 se jih je ukvarjalo z obrtjo. Občina Bela Cerkev je takrat obsegala naslednje vasi: Draga, Družinska vas, Strelac, Stranje, Tomažja vas, Spodnje Kronovo, Vinji Vrh, Bela Cerkev. Občina Šmarjeta pa naslednje vasi: Čelevec, Dol, Goriška vas, Male Poljane, Klenovik, Šmarjeta, Radovlja, Zagrad, Sela, Mala Strmica, Zbure, Dolenja vas, Vinica, Zalog.

Opazimo lahko popolno odsotnost vseh poklicev, ki predpostavljajo določeno izobrazbo. Ni bilo veterinarja, zdravnika, advokata, niti notarja. Manjkajo tudi številni obrtniki, ki so tukaj gotovo morali biti, in sicer čevljarji, usnjarji, kolarji, zidarji, tesarji, pečarji itd. Mnoge obrti so v tukajšnjih krajih občasno izvajali ob delu priučeni ljudje.

Dolga stoletja so se tukajšnji prebivalci srečevali s kulturo le v farni in podružničnih cerkvah. Do začetka devetdesetih let 19. stoletja so tukajšnje vasi v kulturnem-prosvetnem

pogledu obvladali duhovniki. Šolsko izobrazbo so ljudje nadgrajevali predvsem z branjem knjig Mohorjeve družbe, versko pa z nedeljskim krščanskim naukom in misijoni.

Nova Jugoslavija

Tudi tukaj so po vojni delovali še nekateri odbori bivših partizanskih aktivistov. V Karlovškovi gostilni v Šmarjeti je bil sedež pomožne milice, ki je po vaseh pobirala moške, ki so bili člani partizanom nasprotnih gibanj. Pripeljali so jih v gostilno in jih večina že vnaprej obsodili na smrt. Morišče je bilo v Jelencih, gozdu, ki leži ob poti iz Dolenje vasi v Belo Cerkev. Podobni organi kot v Šmarjeti, ki je organizacijsko spadala pod mokronoško oblast, naj bi bili še na Vinici, v Šmarjeških Toplicah in verjetno še kje. Na tak način je bilo ubitih celo več tukajšnjih prebivalcev kot v drugi svetovni vojni.

Začetek povojnega časa je bil v Šmarjeti zelo obetaven. 11. novembra 1945 so dobili elektriko, vodovod pa so začeli graditi šele 1954. leta. Prvi asfalt je dobila Gorenja vas leta 1982. Povezava Šmarjeških Toplic s Šmarjeto ter dograditev modernizirane asfaltne ceste proti Mokronogu in iz Zbur proti Škocjanu so omogočili razvoj turizma in nove poselitve. Mladi so začeli ostajati doma in se od tod voziti na delo v Novo mesto.

Starodavna Bela Cerkev je povojni razvoj doživljala drugače kot Šmarjeta. Oskrba z elektriko je bila v veliki meri končana že v letih 1948 in 1949. Kljub izjemno lepi in starodavni legi pa Bela Cerkev danes ne more zaživeti tako kot nekdanj. Čutiti je posledice nedavnih cestnih povezav, ki so pritegnile graditelje novih hiš. Največjo škodo je kraju prinesla izguba osnovne šole. Bela Cerkev je nekdanj slovela tudi po dobrih gostilnah in s privlačno ponudbo bi se lahko povrnila stara slava, vsekakor ima vas še veliko neizkoriščenih možnosti prav v turizmu.

V šmarješki in belocerkovski fari so posledice 2. svetovne vojne še vedno vidne. Njune vasi, predvsem njuni nekdanji občinski središči, ne moreta zaživeti. Starejši družbeni veljaki so pomrli ali bili pobiti, svoje je prispevala tudi degradacija vasi. Tako danes, kot smo že omenili, Bela Cerkev še kar umira, Šmarjeti pa grozi prevzem razvitosti s strani Šmarjeških Toplic in naselja, ki nastaja v njihovi okolici. Spremenila se je socialna in intelektualna sestava prebivalstva, k čemur so veliko prispevali lastniki počitniških hiš. Priseljenci se premalo vključujejo v tukajšnje kulturno življenje in premalo prispevajo k nadaljnjemu razvoju teh krajev.

5.5.3 Zgodovina Šmarjeških Toplic

Zgodovina Šmarjeških Toplic je povzeta po poglavju Prebivalstvo, gospodarstvo in kultura (Cvelbar in sod., 2007) iz knjige Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja (Cvelbar in Granda, 2007). Povzema razvoj nastanka toplic od zgolj močvirnato jezerskega območja do mednarodno uveljavljenih toplic.

Šmarješke Toplice se prvič omenjajo v dokumentu iz leta 1352, in sicer so zapisane kot Topplicz. Izvir termalne vode je tako dal ime naselju nad sedanjimi toplicami. V tistih časih so veliko bolj slovele klevevške toplice, kar je prepričalo stiške menihe, da so grad

Kleevž zaradi bližine termalnega izvira leta 1693 kupili. Toplice so imele poleg bližine kleevških toplic še to smolo, da so bile Dolenjske Toplice veliko bolj konkurenčne, saj so se njihovi lastniki zavedali naravnega daru in so vanj tudi vlagali. Novomeščani, ki so bili radi »fini«, so raje zahajali v Dolenjske Toplice, ker so veljale za gosposke. Nasprotno od tega so v Šmarješke Toplice hodili predvsem kmetje, nad katerimi so Novomeščani "dvigali nosove". Takrat so se Šmarješke Toplice imenovalje Jezerske Toplice, predvsem zaradi majhnih jezer in tolmunov .

Pravi začetek Toplic se je začel, ko naj bi nek Špehek leta 1790 ogradil spodnji izvir in tam postavil kolibo. Toplice so bile takrat že znane daleč naokoli, celo na Hrvaškem oziroma v Vojni krajini. Tedanji lastnik Breckerfeld je kmalu postavil še kopališko stavbo v obliki gostišča. Tako lahko Franca Antona Breckerfelda štejejo za začetnika tukajšnjega turizma. Ko je leta 1806 umrl, sta posestvo prevzela sin in vnukinja, katere potomci so sredi 19. stoletja ozemlje združili z Otočcem. Od odprave fevdalizma 1848. leta si niso nikoli opomogli. Tako je bil napredek Šmarjeških Toplic po vrsti nesrečnih slučajev (vojne s Francozi, gospodarsko neuspešni lastniki) zatrt.

Proti koncu 19. stoletja, so se razmere začele spreminjati. Toplice je od grofa Margherija 1918. leta kupil Alojz Zajec, lastnik ljubljanskega Bellevuja. Sezidal je dvoje kopališč, ter zgornje preuredil in odprl celo gostilno. Leta 1926 jih je kupil zdravnik dr. Viktor Gregorič, ki jih je moderniziral, predvsem pa tudi olepšal. Veliko je vlagal tudi v turistično propagando. Toplice si je zamišljal bolj kot letovišče, ne pa kot množično kopališče in kmalu so v Toplice začeli zahajati ugledni turisti, tudi iz Ljubljane. Ko je doktor umrl, je žena Berta Gregorič nekaj let skušala sama voditi podjetje. Leta 1939 ga prodala lastniku zdravilišča Radenci, dr. Šariču, ki je tu zgradil hotel.

Druga svetovna vojna je prizadevanja in uspehe obeh doktorjev uničila. Šmarješke Toplice so bile pri partizanih zelo priljubljene, vendar pa vsi niso bili tega mnenja, saj so jih pustili propadati. Zelo prizadet je bil tudi hotel. Po vojni so notranji in zunanji bazen obnovili. Kljub slabim hotelskim kapacitetam se je z razvojem avtomobilizma in izgradnjo avtoceste Ljubljana - Zagreb poleti v njih kar trlo gostov. Čateške Toplice jim še niso konkurirale, zato je prišlo tudi ogromno Hrvatov. V tem času so začeli rasti tudi prvi vikendi v bližnji in daljni okolici.

Pravi razcvet Šmarjeških Toplic pa je dala šele tovarna zdravil Krka, ki je prevzemala turizem ob spodnji Krki zaradi nujno potrebnih deviz, ki jih je v nekdanji Jugoslaviji kronično primanjkovalo. Tudi vodstvo Krke je k sreči vztrajalo pri zamisli, naj bodo Šmarješke Toplice predvsem zdravilišče, ne pa kraj množičnega turizma. Zdravilišče Šmarješke Toplice danes posluje v okviru družbe Term Šmarješke Toplice in obsega tri hotele s štirimi zvezdicami (hotel Šmarjeta, hotel Toplice in hotel Vitarium) ter pet sodobnih termalnih bazenov (tri zunanje in dva notranja). Skupna kapaciteta hotelov je 380 najsodobneje opremljenih ležišč.

5.3 GEOLOŠKE IN GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

5.3.1 Geologija

Geološko območje občine je začelo nastajati pred približno 15 milijoni let in ima danes pestro geotektonsko strukturo. Občina leži na področju, kjer se dinarska podoljša, travniki in planote stikajo s panonskim gričevjem in ravninami (Strategija razvoja turizma ... 2008). Strukturno-tektonska karta Slovenije kaže, da na vzhodu najdemo terciarne kvartarne, pretežno molasne sedimente Panonskega bazena in obrobja. Območje Šmarjete in Bele Cerkev je namreč nekoč "prekrivalo Panonsko morje, v katerem so se kopičile usedline, ki so se postopoma strdile v apnenec, dolomit, lapor in peščenjak" (Perše, 2007: 18). Številne okamenle ostanke lahko najdemo na bregovih Radovlje, proti Šmarjeti in Vinici, po celem Vinjem vrhu in Orešju. V laporju so tako našli že vse od polžjih hišic, školjčnih lupin, odtisov listov, do okamenlega kitovega vretenca.

Na pobočjih Vinjega vrha in Kogla, kjer prevladujeta lapor in peščenjak, so nastale vinske gorice. Tu in tam najdemo tudi manjše kamnolome dolomita, polja severovzhodno od Šmarjete pa pokriva tanjša plast sivo-rjave ilovice. Ob ugrezanju zemlje skozi čas so v zemeljski skorji nastajale razpoke ali prelomi. Najbolj znana sta šmarješki in klevevški prelom. Ob teh prelomih prihaja na dan iz velikih globin termalna voda (Perše, 2007: 18-19).

Tudi Klevevž ima geološko zanimivo okolico. V tem kraju je še pred drugo svetovno vojno stal grad, pod katerim je tekkel potok Radulja. Vzhodno od razvalin klevevškega gradu, kjer danes najdemo nasade jablan, je zemlja dokaj težka ilovica, pod njo pa sivi in sivorjavi lapor. Po navedbi Peršeta (2007: 26) so bile tam včasih grajske njive.

V pobočju pod gradom sta Zgornja in Spodnja Klevevška jama. Nasproti jam je na desnem bregu Radulje močnejši topel izvir, ki prihaja na dan ob škocjanskem prelomu. Ob tem izviru se začne soteska Radulje in se dviga približno 100 metrov navzgor. "Tu se je Radulja globoko zarezala v pas triadnih apnencev, strmec pa premaguje v številnih slapičih" (Perše, 2007: 23). Približno 500 metrov jugovzhodno na desnem bregu Radulje je še en topel izvir.

5.3.2 Geografija območja in naravne danosti

Pokrajina je reliefno zelo razgibana. Na zahodu občino obdaja hrib Koglo s 417 metri, na vzhodu pa hrib Vinji vrh, višine 392 metrov. Po prisojni strani ju pokrivajo vinogradi, z razgledne točke na Malem in Velikem Vinjem vrhu se ob lepem vremenu vidi 12 km oddaljeno Novo mesto in celo Kamniške Alpe. Na zahodu je precej visoko tudi naselje Žaloviče (376 m).

Slika 4: Relief občine (kartografska podlaga: Geopedija - interaktivni ..., 2010)

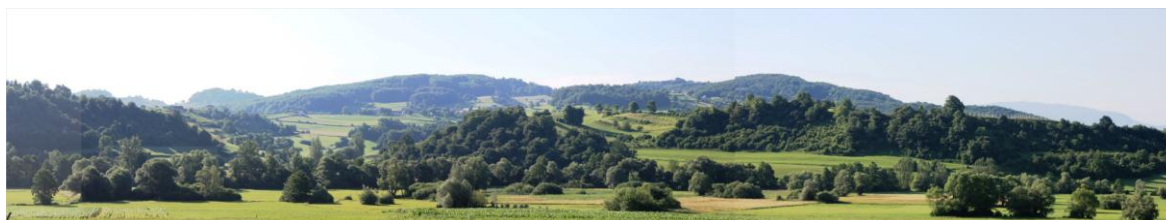

Slika 5: Razgled z Vinjega vrha

Za Koglom skozi sotesko teče potok Radulja, ki je dolg nekaj deset kilometrov. Je levi pritok Krke in se steka vanjo v ravnini pod Dobruško vasjo. Radulja ima v svojem zgornjem toku, v krajšem kanjonu s strmimi bregovi, številne male slapove, ki ustvarjajo šumenje. Po tej značilnosti je dobil ime tudi grad Klevevž, katerega nastanek razlaga Volčič (1887: 9): "Kedar Radovlja po deževji nabere veliko vode, prišumi po skalovjih okoli Klevevža in dela čudno šumenje, ki je dalnemu zvonjenju podobno, ter po gradiščnih sobah lepo odmeva. Od tega se grad imenuje Kligenfels (pojoči slapovi), popačeno Klevevž." Radulja se nato nižje od Klevevža umiri in po meandrih vije po travnikih v Zdravcih, ki so dno nekdanjega zaliva Panonskega morja (Perše, 2007: 16). Pozneje je bilo tu najverjetneje obširno jezero, ki pa si je kasneje utrlo pot v dolino reke Krke. Ob tem močvirnatem območju ob Radulji so si zavetje našle nekatere redke vrste ptic, prav tako so Zdravci dom številnih rastlinskih vrst. Zaradi kisle trave na teh travnikih so kmetje opustili košnjo in Zdravci tako postajajo zanimiv botanični rezervat.

Slika 6: Soteska Radulje (Občina Šmarješke Toplice, 2010)

Slika 7: Botanični rezervat Zdravci

Stik panonskega sveta z dinarskim nakazujeta dve podzemni jami, ki smo ju omenili že zgoraj. Pod vzpetino, kjer ležijo razvaline gradu Klevevž, se ob soteski potoka Radulja nahaja Zgornja Klevevška jama, ki še ni urejena za obiskovalce. Jama tvori enoten, proti severu usmerjen 209 m dolg rov, na dnu zapolnjen z usedlinami. Jama je večina suha in je ena daljših na tem območju. V njej so našli kapnike, arheologi pa celo prazgodovinsko keramiko. Malo nižje, okoli 10 metrov pod Zgornjo Klevevško jamo, je vhod v Spodnjo Klevevško jamo. Ta jama je vodna, saj iz nje izvira potok, ki je včasih večji od Radulje. Tik pred koncem manjši stranski rov vodi v majhno dvorano, kjer sta dve kotanji, polni tople vode. Tu priteka iz špranje v steni hipotermalni izvir s temperaturo 21 °C in je edinstven v Sloveniji. Jama je zanimiva tudi zaradi bogatega jamskega živalstva, saj so v njej našli južnega podkovnjaka (*Rhinolophus euryale*), navadnega netopirja (*Myotis myotis*) in posamezne male (*Rhinolophus hipposideros*) in velike podkovnjake (*Rhinolophus ferrumequinum*) (Strategija razvoja turizma ..., 2008).

Slika 8: Zgornja Klevevška jama (Občina Šmarješke Toplice, 2010 in informacijska tabla v Klevevžu)

Slika 9: Spodnja Klevevška jama (Občina Šmarješke Toplice, 2010 in informacijska tabla v Klevevžu)

Nasproti jam je ob desnem bregu Radulje krajši pritok. Voda privre na dan pod večjo skalo in je zajeta v manjšem bazenu. Ta hipotermalni izvir je nastal ob istem prelomu (škocjanski prelom) kot izvir v Šmarjeških Toplicah. Klevevška toplica, kot ga imenujemo, ima temperaturo 22 °C in je primerna za kopanje. Približno 500 metrov jugovzhodno na desnem bregu Radulje je še en topel izvir. Imenuje se Stara toplica in ima temperaturo 16 °C (Perše, 2007).

Ob jugovzhodni meji občine teče reka Krka, kamor se v Dolenjem Kronovem izliva potoček Toplica. Krka je nekoč tekla bolj zahodno, vendar jo je stalno pogrezanje Krške ravni pripeljalo do današnjega poteka struge. Potok Toplica izvira pod Velikim vrhom nad Žalovičami in nato teče mimo bazenov v Šmarjeških Toplicah. Je gojitveni potok, saj v njem najdemo pester nabor rib. Na Marofu (desnem bregu Toplice), kjer je bilo pred nekaj desetletji še izrazito močvirje, je danes globinsko zajetje vodovoda (Jezero) za Šmarjeto, Belo Cerkev, Šentjernej in del Novega mesta. Na območju občine so še trije potoki. Na

severovzhodu teče Laknica, iz Šmarjete pa priteče potoček Bečaj, ki se pred zdraviliščem združi s potokom Prinovec. Prinovec teče ob robu gozda in se izliva v Toplico.

V zdraviliškem parku v Šmarjeških Toplicah najdemo tudi jezerce, kamor se steka izvir tople vode. Tam najdemo pri nas zelo redko rastlinsko vrsto, indijski lotos. Značilnost te rastline je, da se v poletnih jutrih počasi dvigne iz vode in razpre cvetne liste, ko pa sonce zaide, cvet zapre in se potopi do naslednjega jutra. Danes najdemo naravna nahajališča indijskega lotosa le v nekaterih predelih Azije in Avstralije. Ker je veljalo, da pri nas ne more preživeti zime, je rastlina velika posebnost in zanimivost. V jezercu najdemo tudi želve, več vrst rib in veliko število žab.

Slika 10: Jezerce v zdraviliškem parku Šmarjeških Toplic z Indijskim lotosom (Občina Šmarješke Toplice, 2010)

5.3.3 Podnebje

Klima je v Šmarjeških Toplicah dokaj ugodna. Podnebje je celinsko, z jugozahoda pogosto piha topel veter – fen, ki zmanjšuje vlažnost in povečuje sušo. Povprečna letna temperatura je med 9 in 10 stopinj, julijska okrog 20 stopinj, najvišja letna temperatura pa je blizu 40 °C. (Perše, 2007: 18). Letno je povprečno 1090 mm padavin. Najmanj jih je v januarju, februarju in marcu, in sicer nekaj nad 50 mm na mesec (Cvelbar in sod., 2007: 329).

5.4 KULTURNA DEDIŠČINA IN ZNAMENITOSTI

5.4.1 Kulturna dediščina

Zaradi bogate zgodovine lahko na današnjem območju občine najdemo veliko virov in dokazov o človeški zgodovini in kulturi. Njihovo kulturno in znanstveno vrednost je potrebno ohranjati tudi v okviru državnega interesa. Zbrali smo vso kulturno dediščino v občini Šmarješke Toplice iz registra kulturne dediščine, jo razvrstili po naseljih in navedli.

Preglednica 2: Kulturna dediščina v obravnavanem območju (Strategija razvoja turizma ..., 2008)

Naselje	Ime enote	Tipološka gesla enote
Bela Cerkev	Bela Cerkev – arheološko najdišče Dolge njive	naselbine, lončarska peč, gomilno grobišče, skeletni pokop, cesta
	Bela Cerkev – cerkev sv. Andreja	župnijska cerkev, pokopališče sv. Andreja
	Bela Cerkev – grob s spomenikom padlim	grob
	Bela Cerkev – hiša Bela Cerkev 8	hiša
	Bela Cerkev – rojstna hiša Frana Zwittera	gostilna, spominska plošča, dom pomembne osebnosti
	Bela Cerkev – spomenik zamolčanim žrtvam	javni spomenik, kenotaf
	Bela Cerkev – spominska plošča NOO	spominska plošča
	Bela Cerkev – spominska plošča sodelavcem OF	spominska plošča
	Bela Cerkev – vaško jedro	naselje, vas, cerkev
Brezovica	Brezovica pri Šmarjeti – gomilno grobišče Gmajna - Volčji breg	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Brezovica pri Šmarjeti – gomilno grobišče Deli	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Brezovica pri Šmarjeti – gomilno grobišče Hrastovec	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Brezovica pri Šmarjeti – skuškova kapela	kapelica
Čelevec	Čelevec – gomilno grobišče Jurjevci	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Čelevec – sušilnica na domačiji Čelevec	sušilnica
Radovlja	Cerovec pri Radovlji – cerkev sv. Jakoba	podružnična cerkev sv. Jakoba
	Radovlja – kamnit most *	
	Radovlja – kašča na domačiji Radovlja 11 *	
Dolenje Kronovo	Dolenje Kronovo – arheološko najdišče	naselbina
	Dolenje Kronovo – arheološko najdišče – pri Jezeru*	
	Dolenje Kronovo – cerkev sv. Nikolaja	podružnična cerkev, sv. Nikol, sv. Miklavž
	Dolenje Kronovo – gomila Dol	gomila, skeletni pokop
	Dolenje Kronovo – kašča in toplar na domačiji Dolenje Kronovo 22	kašča, toplar
	Dolenje Kronovo – skupina kozolcev	kozolec

Se nadaljuje

Nadaljevanje

Naselje	Ime enote	Tipološka gesla enote
Draga	Draga pri Beli Cerкви – arheološko najdišče Draga	naselbina, plano grobišče, obloženi grob, skeletni pokop, žara
	Draga pri Beli Cerкви – cerkev sv. Helene	podružnična cerkev, sv. Helena
Družinska vas	Družinska vas – arheološko najdišče Kozjane	arheološko najdišče, gomilno grobišče
	Družinska vas – arheološko najdišče Loke	naselbina
	Družinska vas – arheološko najdišče Požarnice	cesta, villa rustica
Gradenje	Gradenje – arheološko najdišče Gradenjska hosta	arheološko najdišče, gomilno grobišče
Grič pri Klevevžu	Grič pri Klevevžu – arheološko najdišče Ajdovska jama	arheološko najdišče, gomilno grobišče
	Slape – cerkev Karmelske Matere božje	podružnična cerkev, Karmelska Mati božja
	Slape – grob s spomenikom padlim	grob
Klevevž	Klevevž – lokacija gradu	grad
	Klevevž – območje gradu	grad, cerkev, kapela, vrt, soteska, kraška jama, topli izvir
Koglo	Koglo – cerkev sv. Lenarta	podružnična cerkev, sv. Lenart
	Beretičeva zidanica *	
Strelac	Strelac – arheološko najdišče nad Lošprenom*	
Šmarješke Toplice	Šmarješke Toplice – cerkev sv. Štefana	podružnična cerkev, sv. Štefan
	Šmarješke Toplice – domačija Šmarješke Toplice 15	domačija, kmečka hiša, gospodarsko poslopje, kašča, svinjak, vodnjak, črna kuhinja, čebelnjak
	Šmarješke Toplice – domačija Šmarješke Toplice 27	domačija, kmečka hiša, hlev, kozolec, svinjak, vodnjak
	Šmarješke Toplice – gomila resnice	gomila, skeletni pokop
	Šmarješke Toplice – gomilno grobišče Goli hrib	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Šmarješke Toplice – Jožkova kapelica	kapelica
	Šmarješke Toplice – kozolec na domačiji Šmarješke Toplice 72	toplar
	Šmarješke Toplice – razvaline gradu Štrlek	profana stavbna dediščina
	Šmarješke Toplice – sušilnica na domačiji Šmarješke Toplice	profana stavbna dediščina
	Šmarješke Toplice – vodnjak v zdraviliškem parku	vodnjak

Se nadaljuje

Nadaljevanje

Naselje	Ime enote	Tipološka gesla enote
Šmarjeta	Šmarjeta – cerkev sv. Marjete	župnijska cerkev, nagrobnik, sv. Marjeta
	Šmarjeta – grob s spomenikom padlim borcem in žrtvam	grobница
	Šmarjeta – hiša Šmarjeta 51	hiša, gostilna, trgovina
	Šmarjeta – spominska plošča padlim med 1. svetovno vojno	spominska plošča
	Šmarjeta – vaško jedro	vaško jedro
Vinica pri Šmarjeti	Vinica pri Šmarjeti – arheološko najdišče Gabrina	arheološko najdišče, gomilno grobišče
	Vinica pri Šmarjeti – cerkev sv. Martina	podružnična cerkev, sv. Martin
	Vinica pri Šmarjeti – rojstna hiša Janeza Zalokarja	profana stavbna dediščina
Vinji Vrh	Vinji vrh pri Beli Cerкви – arheološko najdišče Strmec	arheološke najdišče, plano grobišče
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – arheološko najdišče Veliki Vinji vrh *	
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – arheološko najdišče Vihra	arheološke najdišče, naselbina
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – arheološko območje Vinji Vrh	gradišče, nekropola
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – cerkev sv. Janeza Krstnika	podružnična cerkev, sv. Janez Krstnik
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – cerkev sv. Jožefa	podružnična cerkev, sv. Jožef
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – hram pod cerkvijo sv. Janeza Krstnika	hram
	Vinji vrh pri Beli Cerкви – Muhičev hram	hram
Zbure	Slape – Marijina kapela	kapela
Žaloviče	Žaloviče – cerkev sv. Urha	podružnična cerkev, sv. Urh
	Žaloviče – domačija Žaloviče 24	domačija, vrhhlevna hiša, gospodarsko poslopje, črna kuhinja
	Žaloviče – domačija Žaloviče 6	domačija, kmečka hiša, hlev, gospodarsko poslopje, kašča, nizki kozolec
	Žaloviče – gomilno grobišče Čevnice	gomilno grobišče, skeletni pokop
	Žaloviče – hiša s spominsko ploščo bolnišnici in kurirski postaji	spominska plošča, hiša

Opombe: kulturna dediščina še ni pravno vnesena v Register kulturne dediščine

5.4.2 Kulturne znamenitosti

- Karlovškova hiša v Šmarjeti stoji nasproti cerkve sv. Marjete v Šmarjeti. Danes je v hiši gostilna, e-točka in spominska soba, posvečena temu pomembnemu Šmarječanu.
- Zalokarjeva hiša na Vinici pri Šmarjeti je danes Zalokarjeva kmetija, kjer nadaljujejo s tradicijo. V domačiji je muzej starega kmetijskega orodja in pripomočkov, uporabljajo pa tudi sodoben kotel na lesene sekance, ki jih pridelujejo sami. V spomin nanj so na hiši odkrili tudi spominsko ploščo.

- Domačija s 100-letnim vodnjakom se nahaja v vasi Šmarješke Toplice, in sicer v starem vaškem delu. Starejše, deloma leseno poslopje s sto let starim, še ohranjenim vodnjakom na vago, stoji tik ob cerkvi. Gručasta domačija je iz druge polovica 19. stoletja in obsega pritlično leseno in ometano hišo s črno kuhinjo, enonadstropno gospodarsko poslopje, leseno kaščo, sušilnico za sadje in čebelnjak.
- Ostanki gradu Štrlek: Štrlek predstavlja nekakšno posebnost med slovenskimi gradovi, saj je nekakšna srednjeveška "črna gradnja". Verjetno sta ga še pred izgradnjo klevevškega gradu na zemlji freisinškega škofa brez njegovega dovoljenja zgradila freisinška ministeriala. Stal je na levem pobočju konca doline, kjer ležijo bazeni Šmarjeških Toplic. Opustili so ga v 15. stoletju in je danes samo še ruševina.
- Ostanki gradu Klevevž: grad s stolpom je stal na velikanski votli skali, kjer se danes nahajata dve podzemni jami. Še pred drugo svetovno vojno je tu stal večkrat predelani grad, ki so ga postavili freisinški grofje. Grad so na žalost leta 1942 požgali partizani in tako uničili enega najlepših kulturnih spomenikov na Dolenjskem.

Sakralna dediščina

- Župnijska cerkev sv. Andreja v Beli Cerkvi: cerkev je v listinah prvikrat omenjena posredno z župnijo leta 1283. V Beli Cerkvi je šlo za eno zgodnejših posvetitev cerkev temu svetniku pri nas. Njeno lokacijo lahko navežemo tudi na cerkev, ki je bila omenjena v listini izdani 15. junija 1074 v Ogleju, kjer se je freisinški škof obvezal, da bo dal na svojih slovenskih kmetijah na Vinjem vrhu postaviti cerkev. Ob cerkvi je tudi pokopališče, kjer je nekaj pomembnih grobov in nagrobnih plošč. Ljudsko izročilo pravi, da je vas Bela Cerkev dobila ime ravno po tej beli, zidani cerkvi, ki se je že na daleč razlikovala od ostale lesene arhitekture.
- Cerkev sv. Helene v Dragi je bila prvič omenjena šele leta 1581 v Bizancijevem popisu. Cerkev spada pri nas nedvomno med najbolj razširjeno skupino romanskih cerkev. Na podlagi značilnega florisnega tipa lahko umestimo njen najzgodnejši nastanek v pozno 13. stoletje.
- Cerkev sv. Janeza Krstnika na Malem Vinjem vrhu : njen nastanek je lahko glede na patrocinij in historične okoliščine segel morda celo v 11. stoletje. Cerkev se v virih prvikrat pojavi šele v 17. stoletju, ni pa navedena v Valvasorjevi knjigi. Na cerkvenem pročelju je vzdana spominka plošča Jožetu Peterlinu, pomembnemu tržaškemu kulturnemu delavcu, rojenemu na Vinjem vrhu.
- Cerkev sv. Štefana v Tomažji vasi je tako kot vas nekoč pripadala graščaku iz Starega gradu nad Otočcem, kasneje pa samostanu Pleterje. Prvič se omenja leta 1526. Stavba je v celoti gotška, kasneje pa temeljito barokizirana. Ob zadnji prenovi je bila odkrita baročna poslikava, ki bogati podobo slikovite pokrajine pod Vinjim vrhom.
- Cerkev sv. Nikolaja v Dolenjem Kronovu stoji blizu reke Krke. Njena lega in patrocij sv. Miklavža, zavetnika zoper nevarnosti vode, govorita o simboličnem varovanju vasi pred poplavljaljočo reko. Cerkev se prvič omenja leta 1526 v popisu dragocenosti, ki so jih zbirali za obrambo pred turško nevarnostjo. Med obnovitvenimi deli so odkrili, da bi cerkvi lahko upravičeno dali romansko ali zgodnje gotško poreklo.

- Župnijska cerkev sv. Marjete je bila zgrajena v prvi četrtini 20. stoletja, saj se njena starejša prednica morala umakniti novogradnji. V južni stranski kapeli visi znamenita slika Križanje, ki je najprej visela v slapenski cerkvi. Umetnina je zelo dragocena, saj predstavlja eno najkakovostnejših del iz zgodnjega 17. stoletja pri nas. Pod pevskim korom sta vzdani nagrobni plošči šmarješkima župnikoma Jakobu Jegliču in Janezu Volčiču. Na pročelju je tudi spominska plošča z imeni, padlim v prvi svetovni vojni.
- Cerkev sv. Štefana v Šmarjeških Toplicah je prvič omenjena šele leta 1581 v popisu Pavla Bizancija. V zapiskih iz leta 1667 in 1677 ter v Valvasorjevi knjigi Slava Vojvodinje Kranjske je navedena kot šmarješka podružnica.
- Cerkev sv. Urha v Žalovičah stoji na rahli vzpetini. Cerkev se omenja prvič v Bizancijevem popisu, v stiških zapisnikih (1667–1677) je navedena kot šmarješka podružnica. Cerkev je posvečena in ima tri oltarje. Glavni oltar je posvečen sv. Urhu, stranska dva pa sv. Andreju in sv. Pavlu.
- Cerkev sv. Lenarta v Koglem stoji na vrhu 417 metrov visokega, z vinogradi poraslega razglednega hriba nad Gorenjo vasjo. Srednjeveške listine ne navajajo cerkve. Ta se v pisnih viri prvič pojavi šele v 17. stoletju, in sicer v zapiskih iz leta 1667 in v Valvasorjevi Slavi Vojvodine Kranjske.
- Cerkev sv. Jakoba v Cerovcu nad Radovljjo stoji ob cesti in je v arhivih zabeležena dokaj pozno, šele v popisih iz leta 1581. Cerkev je poznogotska, okoli leta 1689 je bila temeljito barokizirana. Častno mesto v srednji niši pripada sv. Jakobu, ob njem sta postavljena kipa sv. Petra in Pavla.
- Cerkev Karmelske Matere božje v Slapih je najbogatejša podružnična cerkev v šmarješki župniji. Ob njej so grobovi zadnjih dveh rodbin, lastnic klevevškega gradu, Jombartov in Ulmov. V grobnici sredi cerkve pa je pokopan graditelj sedanje cerkve Jurij pl. Moscon. Kot v zahvalo za zmago nad Turki jo je dal zgraditi v začetku 17. stoletja. Najdragocenejša umetnina cerkve, upodobitev križanja, ki je največja baročna slika na Slovenskem, se danes nahaja v desni kapeli šmarješke župnijske cerkve.
- Cerkev sv. Martina iz Vinice pri Šmarjeti stoji izven vasi, na rahli vzpetini. Čeprav se Vinica omenja že v starejših srednjeveških listinah, je cerkev prvič omenjena dokaj pozno, šele v večkrat omenjenemu Bizancijevemu popisu. V osnovi verjetno še srednjeveška stavba je bila kasneje temeljito barokizirana, zato lahko gotske elemente le slutimo.
- Cerkev sv. Jožefa na Velikem Vinjem vrhu stoji na 392 metrov visokem in razglednem Velikem Vinjem vrhu nad Šmarjeto. Tudi ta cerkev je bila omenjena prvič šele v popisu Pavla Bizancija. Pri obnovitvenih delih se je izkazalo, da so v zidovih skrite dosti starejše stavbne ostaline, in sicer zidovi romanske stavbe iz 13. stoletja.

5.4.3 Naravne znamenitosti

Naravne znamenitosti bomo samo povzeli, opisali smo jih že zgoraj. Mednje spadajo Zgornja Klevevška jama, Spodnja Klevevška jama s termalnim izvirom, Klevevška Toplica, Soteska Radulje z brzicami, Studenec Prinovec (opisan v naslednji točki), Naravni park Zdravci ter indijski lotos sredi parka Term Šmarješke Toplice.

5.4.4 Legende in zgodbe

Škratova luknja

Predavnimi časi je bil pod Belo Cerkvijo vhod v dolg rov. V njem so živeli majhni, nadvse prijazni škrati. Pomagali so ljudem in bili njihovi pravi prijatelji. Mir in blaginjo tega kraja pa je pokvaril pohlepen in nevoščljiv mladenič, ki se je nekega dne naselil v vasi. Škratov ni maral in jih je preganjal. Ti se z njim niso hoteli prepirati in so se po svojem rovu raje umaknili na bližnji Vinji vrh. Ljudje, ki so tako ostali brez pomoči in dobrih prijateljev, so hudobnega mladeniča izgnali iz vasi, a škratov ni bilo več nazaj. Ljudem so pretili hudi časi, in da ne bi vas propadla, se je najstarejši palček odločil, da bo kljub vsemu pomagal ljudem. Kljub temu se jim ni nikoli pokazal ob belem dnevu. Od takrat naprej se ta rov imenuje Škratova luknja (Perše, 2007: 14). Rov je dostopen, pred kratkim so ga tudi očistili in vanj postavili klop.

Deklica Pika

Dr. Gregorič z družino, lastnik zdravilišča med leti 1962 ter 1939, je posvojil deklico Piko, ki jo je tavajočo na ulicah, našel nek vojak. Starša sta ji nudila ljubezen in izobraževanje, kar jima je s pridnostjo in številnimi talenti zvesto vračala. Zaradi zaslug, ki jih je imela družina pri nastanku in razvoju današnjih Toplic, so v Zdravilišču Šmarješke Toplice igralni kotiček za otroke poimenovali po Piki, njunem edinemu otroku. S predavanji, publikacijami, slikami in kulturnimi dogodki skrbijo, da spomin na družino ostaja (Strategija razvoja turizma ..., 2008).

Prinovec

V bližini hotela in kopališč je izvir pitne vode, kamor so okoliški prebivalci hodili po vodo v časih, ko še ni bilo vodovoda. Po njo so hodili celo z vozovi, da so jo zajeli dovolj za sebe in živali. Ustno ljudsko izročilo pravi, da je lastnik te zemlje poleg studenca postavil tablo z napisom: »Prinesi novce, če želiš piti vodo.« Sčasoma sta se zloga »nesi« zbrisala in ostal je napis prinovec. Tako je po ustnem izročilu studenec dobil ime. Iz studenca se vije še krajši potoček, ki se prav tako imenuje Prinovec.

Leseni bazen v Šmarjeških Toplicah

Leseni bazen v Termah je zgrajen nad vrelcem termalne vode, ki ima ob izviru 32 °C. Bil je najstarejši bazen v sklopu odprtega kopališča, zgradili naj bi ga že ob koncu 18. stoletja. Predlani so ga popolnoma prenovili, vendar še vedno ostaja lesen. V začetku 19. stoletja so ga poimenovali po tedanji cesarici Mariji, in sicer "Marijina kopel". V neposredni bližini so v obokano votlino postavili kip lurške Matere božje. Pod kipom je žuborel studenček in ko so zraven postavili še klop, je kapelica je postala priljubljeno zbirališče domačinov.

5.5 POMEMBNE OSEBNOSTI

Pomembne osebnosti iz Šmarjete (Dolenšek, 2007)

- Ignacij Fabiani (1882–1953) je bil zelo dober organist, zborovodja in plodovit komponist. Njegove pesmi še danes zasledimo v novejših pesmaricah.
- Dr. Josip Karlovšek (1867–1950) je deloval na kulturnem, gospodarskem in političnem področju. Zaradi narodnih zaslug je dobil leta 1931 državno odlikovanje reda sv. Save 14. stopnje.
- Jože Karlovšek (1900–1963): njegovo delovno področje je bilo gradbeništvo, po duši pa je bil umetnik. Raziskoval je ljudsko stavbarstvo, ornamentiko in mitologijo. Pionirsko delo je opravil na področju graviranja v les. Za svoje delo je prejel več priznanj, med njimi tudi Prešernovo nagrado.
- Janez Perko (1880–1950) je bil izreden gospodar in dober duhovni voditelj. Imel je posluš za socialne stiske svojih faranov. Nasprotniki so ga zaradi odkritih besed v pridigah večkrat ovadili oblastem, bil je tudi aretiran.
- Franc Radoslav Poljanec (1896–1987) se je uveljavil predvsem v hrvaškem kulturnem prostoru in bil plodovit pisatelj strokovnih del. Napisal je okoli 24 knjig.
- Janez Volčič (1825–1887) je bil je goreč duhovnik, sijajen pevec, odličen govornik in neumorni pisatelj. Napisal je tudi zgodovino šmarješke fare, kjer je zbral dragocene podatke iz šmarješke preteklosti.
- Janez Zalokar (1792–1872) je bil duhovnik, pisatelj, umni kmetovalec, zavedni Slovenec in homeopat. Poleg nemščine in latinščine je govoril tudi francosko. Osebnostno je poznal Vodnika, Bleiweisa, Prešerna in druge velike moške tistega časa. Umno kmetovanje in gospodarjenje je njegovo najpomembnejše delo, njegova rojstna hiša pa je spremenjena v muzej kmetijskega orodja in pripomočkov.
- Andrej Zaman (1853–1915) je začel je z zidavo nove šmarješke cerkve, kar je bilo tedaj velik podvig in težek finančni zalogaj. Raje je dal svoj denar, kot da je prosil svoje obubožane farane, deloval je tudi v civilnih društvih.
- Jožefa (s. Krizina) Bojanc (1885–1941) je bila mučenka za čast, nedotakljivost in posvečenost ter kandidatka za proglasitev med blažene v katoliški cerkvi. V začetku druge svetovne vojne so njo in še štiri sestre četniki gnali v ledenem mrazu v 65 km oddaljen Goražd. Ko so prispeli, so se četniki želeli s sestrami »zabavati«, vendar so se te raje vrgle skozi okno. Bile so huje poškodovane, od jeze pa so jih besni četniki pokončali.

Pomembne osebnosti iz Bele Cerkve (Maver in sod., 2007)

- *Jože Peterlin (1911–1976)* je bil v prvih povojnih letih osrednja katoliška osebnost na Tržaškem, kjer je veliko naredil za utrditev slovenstva v zamejstvu. Posvetil se je kulturnemu, prosvetnemu in javnemu delu med Slovenci na Tržaškem. V Trstu so po njem poimenovali glavno dvorano na sedežu Slovenske prosvete.

• *Prim. doc. dr. Alojz Peterlin (1928–2004)* je bil povojni organizator ginekološko-porodniške službe v Celju. S svojo strokovnostjo in dobro organizacijo je dvignil ginekološko-porodniški oddelek Splošne bolnišnice Celje med vodilne take oddelke v Sloveniji.

• *Akad. prof. dr. Fran Zwitter (1905–1988)* je bil eden največjih slovenskih zgodovinarjev, rojen v Beli Cerkvi. Med vojno se je posvetil vprašanju slovenskih meja. Po kapitulaciji Italije je odšel v partizane in postal direktor Znanstvenega inštituta pri predsedstvu Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta. Bil je svetovno priznan strokovnjak za nacionalna vprašanja v nekdanjem avstrijskem cesarstvu. Ukvarjal se je tudi z zgodovino slovenskim krajev in z mejnimi vprašanji. Politično je bil popolnoma neodvisen.

V turističnem krožku Marjetka so v Osnovni šoli Šmarjeta leta 2003 predlagali štiri turistične poti po deželi pod Vinjim vrhom, ki so jih poimenovali po pomembnih osebnostih iz območja današnje občine, in sicer: Zwittrova pot (Bela Cerkev, Družinska vas, Strelac, Šmarjeta, Orešje, Veliki Vinji vrh, Mali Vinji vrh, Bela Cerkev), Zalokarjeva pot (Šmarjeta, Orešje, Vinica, Modruše, Zalog, Zbure, Klvevž, Slape, Šmarjeta), Volčičeva pot (Šmarješke Toplice, Brezovica, Kamen Vrh, Šmarjeta, Orešje, Veliki Vinji vrh, Bela Cerkev, Šmarješke Toplice) in Karlovškova pot (Šmarješke Toplice, Šmarjeta, Zdravci, Slape, Klevevž, Zbure, Zalog, Modruše, Vinica, Orešje, Veliki Vinji vrh, Bela Cerkev, Družinska vas, Šmarješke Toplice).

Kasneje so se osnovnošolci odločili vse štiri poti združiti v eno samo krožno pot in jo poimenovali Karlovška pot, ki poteka po znamenitostih občine Šmarješke Toplice. Začne se z obiskom termalnega zdravilišča in parka, nadaljuje z obiskom osnovne šole Šmarjeta, kjer se sprehodi po gozdnih učnih poteh in obiše Karlovškovo hišo. Sledi ogled mokrišča Zdravci, ruševin gradu Klevevž in ogled obeh podzemnih jam, skupaj s sotesko Radulje. V Slapah je nato na vrsti ogled cerkve Karmelske Matere božje in v Vinici obisk Zalokarjeve hiše in muzeja v njej. Pot nato pelje na Vinji vrh, kjer se ogleda pomembna arheološka najdišča, in se konča v Beli Cerkvi, kjer se ogleda cerkev sv. Andreja, staro šolsko poslopje, vaški trg in obiše rojstno hišo častnega občana Frana Zwittra.

5.6 TURISTIČNA PONUDBA V OBČINI

5.6.1 Turistično-informacijski center

Turistično-informacijski center Šmarješke Toplice je pričel s svojim delovanjem 29. 9. 2007. Njegove glavne naloge so informiranje turistov, ugotavljanje mnenj obiskovalcev o kakovosti turistične ponudbe, spodbujanje razvoja celovitih turističnih proizvodov občine in njihovo trženje ter vzpostavitev prepoznavnosti občine kot primerne turistične destinacije (Strategija razvoja turizma ..., 2008).

5.6.2 Terme Šmarješke Toplice

Glavna turistična točka občine so prav zagotovo Terme Šmarješke Toplice. Zdraviliško-hotelski kompleks obdaja urejen zdraviliški park, skozi katerega je speljana botanična pot. Terme so specializirane za preventivne in rehabilitacijske medicinske programe. Poleg dveh notranjih bazenov ponujajo še štiri zunanje. Zdravilna termalna voda ima temperaturo 32 stopinj Celzija in je obogatena z ogljikovim dioksidom, magnezijem in kalcijem. Na voljo je tudi medicinski wellness center Vitarium Spa&Clinique, ki je namenjen izboljšanju zdravja in počutja ter sprostitvi.

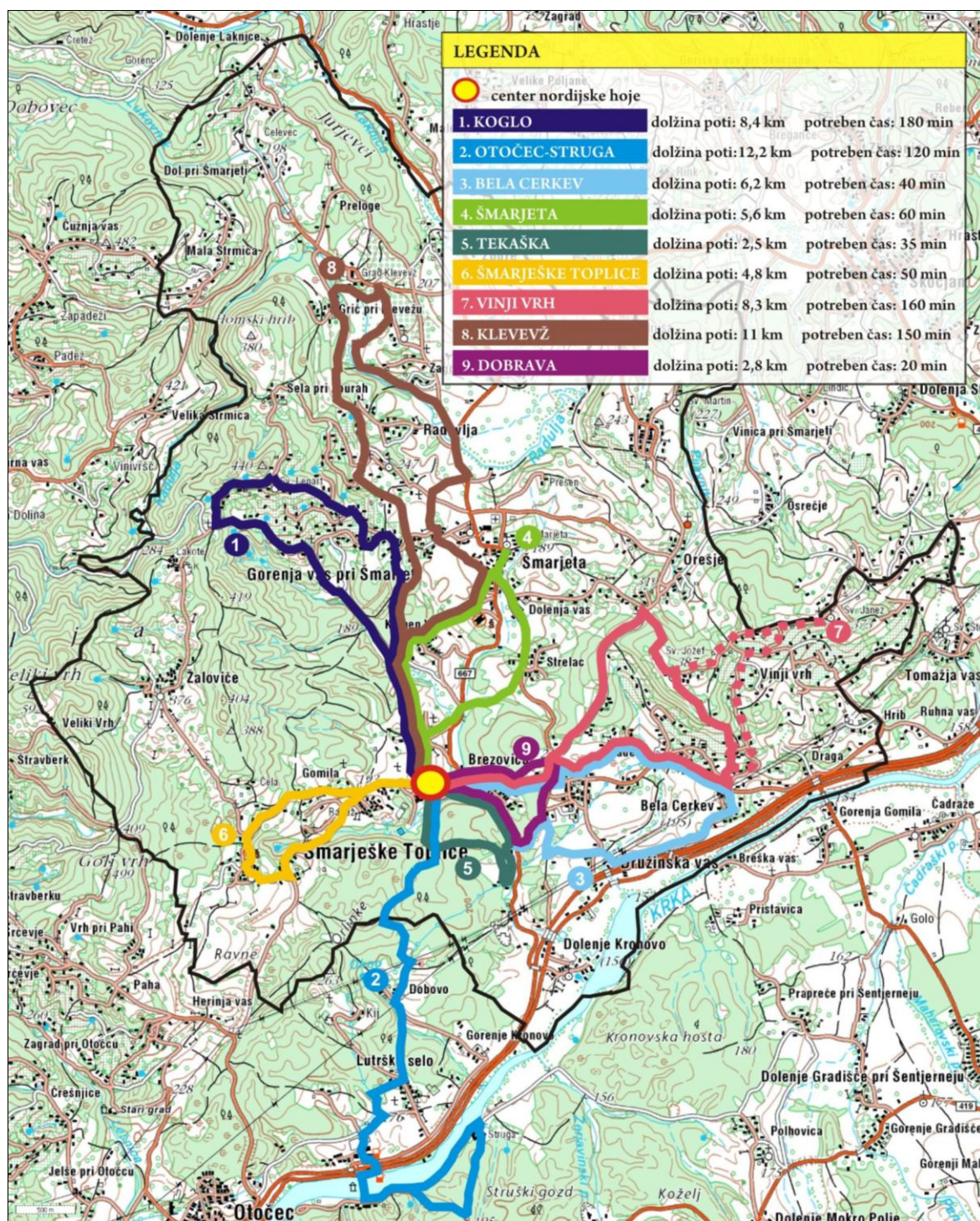
5.6.3 Športna ponudba

Največ športne ponudbe ponujajo prav terme. V sklopu term deluje namreč športni center, ki je lociran nad hotelom. Ponuja teniška igrišča, mini golf, nogometno in košarkarsko igrišče, igrišče za odbojko na mivki, trim stezo in najem koles. Aktivnosti v samih termah pa so naslednje: plavanje, pace vadba, kardiokros trening, pilates, qi gong. Igrišče za košarko in nogomet na umetni travi je tudi v športnem parku Bela Cerkev.

Tudi center nordijske hoje deluje v okviru Term Šmarješke Toplice. V ta namen je urejenih devet poti, ki se začnejo v isti točki in se poimenovane slednje: Koglo, Otočec - Struga, Bela Cerkev, Šmarjeta, Tekaška, Šmarješke Toplice, Vinji vrh, Klevevž in Dobrava. Informacijsko so dobro opremljene, informacijska tabla je postavljena na začetku vseh poti pri termah. Vsebuje napotke za hojo, zemljevid s potmi in opisi kulturno-zgodovinskih znamenitosti. Na pot se je mogoče odpraviti tudi z inštruktorjem nordijske hoje.

Na razpolago so tudi že omenjene turistične poti, poimenovane po pomembnih osebnostih, ki so se rodile ali delovale v tukajšnjih krajih.

Druge športne aktivnosti pa so organizirane predvsem znotraj raznih športnih društev. V okviru občine deluje kar šest športnih društev. Vsako leto junija organizirajo dan športa, Šmarješki tek ter Martinov pohod na Koglo in Vinji vrh.

Slika 11: Nordijske poti (kartografska podlaga: Geopedija - interaktivni ..., 2010)

5.6.4 Prireditve in društva

V občini deluje 29 društev, in sicer: dve društvi upokojencev, šest športnih društev, dve društvi podeželskih žena, dve društvi vinogradnikov, štiri prostovoljna gasilska društva, dva rdeča križa, Društvo za kakovost življenja in duhovni razvoj, Društvo za biološko-dinamično, Športno turistično društvo, Smučarsko in snowboard društvo, Društvo podeželske mladine, Pevsko društvo, Domoznansko društvo, Turistično društvo, Čebelarско društvo, Kulturno umetniško društvo in Mladinski klub.

Društva so v letu 2009 priredila preko 42 prireditev in srečanj. Našteli bomo le prireditve, ki so tradicionalne*.

Preglednica 3: Prireditve v občini (Občina Šmarješke Toplice, 2010)

Mesec	Naziv prireditve	Organizator
Januar	Pohod Bela Cerkev - Tomažja vas - Vinji vrh - Bela Cerkev	Športno turistično društvo Bela Cerkev
Februar	prireditve ob kulturnem prazniku z recitali in glasbenimi vložki	
Marec	pohod	Športno turistično društvo Bela Cerkev
April	nogometni turnir	Športno turistično društvo Bela Cerkev
	sekanje pirhov	Turistično društvo Šmarješke Toplice
	pohod na Vinji vrh in kresovanje	Športno turistično društvo Bela
Maj	šmarješki tek	Športno društvo Šmarjeta in Turistično društvo Šmarješke Toplice
Junij	gasilska vrtna veselica z ansamblom	PGD Orešje
	redno gasilsko tekmovanje za člane in veterane	PGD Zbure
	občinski praznik	Občina Šmarješke Toplice v sodelovanju z drugimi društvi
	nogometni turnir in nočni nogometni turnir	Športno turistično društvo Bela Cerkev
	srečanje na Vinjem vrhu ob dnevu državnosti	Turistično društvo Šmarješke Toplice
Julij	gasilska vrtna veselica z živo glasbo	PGD Bela Cerkev
Avgust	postavitev klopotca s srečanjem vinogradnikov	Društvo vinogradnikov Vinji vrh – Bela Cerkev
	nočni nogometni turnir	ŠD Vinica
September	kulturno zabavna prireditve ob svetovnem dnevu turizma	TIC Šmarješke Toplice
Oktober	pohod v neznano	Športno turistično društvo Bela Cerkev
	pohod na Vinji vrh, spravilo klopotca ter kostonjev piknik	Društvo vinogradnikov Vinji vrh – Bela Cerkev
November	Martinov pohod Šmarješke Toplice – Vinji vrh Bela Cerkev	Turistično društvo Šmarješke Toplice
December	Miklavžev pohod	Športno turistično društvo Bela Cerkev
	silvestrovanje na prostem	Turistično društvo Šmarješke Toplice

Opomba: mesec prireditve ni nujno isti vsako leto, tudi prireditve se lahko sčasoma opusti, ali doda

5.6.5 Nastanitvene možnosti

V občini je pestra ponudba nastanitvenih možnosti, na voljo so trije hoteli ter dve apartmajski nastanitvi s štirimi zvezdicami, devet zasebnih ponudnikov s sobami po dve zvezdici ter dve turistični kmetiji. Skupaj je tako 562 ležišč.

Preglednica 4: Nastanitvene zmogljivosti (Strategija ..., 2008)

Vrsta objekta	Ime, kraj nastanitve	Število ležišč
Hotel	Hotel Vitarium, Šmarješke Toplice	380
	Hotel Šmarjeta, Šmarješke Toplice	
	Hotel Toplice, Šmarješke Toplice	
Apartmaji	Apartmaji Vila Ana, Šmarješke Toplice	6
	Aparthotel Vila Toplice, Šmarješke Toplice	60
Sobe	Sobe Jakše, Šmarješke Toplice	8
	Sobe Baloh, Šmarješke Toplice	9
	Sobe in apartmaji Ajdnik, Šmarješke Toplice	8
	Sobe Brulc, Šmarješke Toplice	10
	Sobe Cugelj	8
	Fizioterapija, maserstvo in prenočišča Majcen, Šmarješke Toplice	9
	Sobe Kavčič, Šmarješke Toplice	14
	Hančič Milan	10
	Zidanica Bregač, Vinska gorica Koglo, Brezovica	8
Turistična kmetija	Turistična kmetija Domen, Šmarješke Toplice	20
	Turistična kmetija Škrbina, Vinica pri Šmarjeti	20

5.6.6 Restavracije, gostilne, bari

Kulinarična ponudba v občini je kar obsežna, saj ima eno restavracijo, štiri gostilne, štiri okrepčevalnice, dva bara in po eno gostišče, picerijo, špageterijo in vinotoč. Bela Cerkev je nekdaj slovela po dobrih gostilnah, danes pa ni tam niti ene.

5.6.7 Turistični vlak

Cestni turistični vlak vozi po občini in ima dva vagona, ki sprejmeta skupno 30 oseb. Med vožnjo lahko potniki poslušajo vodenje o zanimivostih in znamenitostih teh krajev preko ozvočenja, ob nekaterih se vlak tudi ustavi. Na voljo je 5 poti: Bela Cerkev in Šmarjeta, Klevevž in Šmarjeta, Klevevž in Vinica, Šmarjeta in Koglo ter Klevevž in Vinji vrh.

5.6.8 Ostale dejavnosti

V občini se za enkrat pet družin ukvarjajo z izdelavo domačih izdelkov za prodajo. Tri družini se ukvarjajo s čebelarstvom, in sicer Medeni butik Voglar, čebelarstvo Stanislav Gorenc in pridelava medu Košale. Prvi prodajajo med, medene pijače ter poslovna darila iz

medu, drugi pa poleg teh izdelujejo še sveče, ponujajo sprejeme skupin in degustacijo proizvodov. Družina Košale se ukvarja s pridelavo medu. Ekološka kmetija Barborič ponuja ekološko pridelano hrano (pira, rž, proso, ajda, krompir, soja, mleko, meso, skuta, sir), Košakov mlin pa vse vrste moke (pšenična, ajdova, koruzna, ržena, ječmenova), sprejeme skupin in degustacijo domačega kruha.

Preglednica 5: Kulinarična ponudba v občini (Strategija ..., 2008)

Vrsta objekta	Ime, lokacija	Ponudba
Restavracija	Restavracija "Lotos", Šmarješke Toplice	hotelska restavracija, pogostitve večjih skupin, poroke
Gostilna	Gostilna "Prešeren", Dolenje Kronovo	klasična, domača, za večje pogostitve
	Gostilna "Pri Jovotu", Družinska vas	jedi z odprtega žara in ražnja, jedi po naročilu
	Gostilna "Cviček", Šmarjeta	malice, narezki, domača kosila, večje pogostitve
	Gostilna "Pri Pavletu", Bela Cerkev	domača vina, narezki in tople malice, tudi večje skupine
Pizzerija in špageterija	Pizzerija in špageterija Prinovec, Šmarješke Toplice	pizze, testenine
Gostišče	Gostišče "Pri dediju", Šmarjeta	malice in kosila
Okrepčevalnica	Okrepčevalnica Gruntarjev hram, Zbure	okrepčevalnica
	Okrepčevalnica "Pri Amerikancu"	pice
	Okrepčevalnica "Bela Cerkev"	pice, domači narezki, sladice
	Okrepčevalnica Lucija, Šmarješke Toplice	pice, hamburgerji, sladice, nedeljska kosila in ribe, specialitete po naročilu
Vinotoč	Vinotoč Pavlin, Bela Cerkev	domače vino, domače salame in klobase, sladica
Bar	Simba bar, Šmarješke Toplice	bar, ponudba sladoledov
	Bar Ježek, Šmarjeta	bar

5.7 OBSEG IN ZNAČILNOSTI TURISTIČNEGA OBISKA

V tej točki smo predstavili število prihodov in prenočitev domačih in tujih gostov, pogledali iz katerih držav jih prihaja največ ter prikazali še nekatere druge značilnosti turističnega obiska v občini Šmarješke Toplice. Podatki so večina prikazani za leto 2008, 2009, 2010 ter 2011, vse pa smo pridobili na strani Statističnega urada Republike Slovenije.

Preglednica 6: Prihodi in prenočitve domačih, tujih in vseh turistov v občini Šmarješke Toplice, v letih od 2008 do 2011 (Prihodi ..., 2012)

	2008		2009		2010		2011	
	Prihodi turistov	Nočitve turistov	Prihodi turistov	Nočitve turistov	Prihodi turistov	Nočitve turistov	Prihodi turistov	Nočitve turistov
Tuji turisti	9055	35781	6400	27784	6386	24522	6718	27710
Domači turisti	11201	81464	10221	76835	11164	81013	11213	77419
Vsi skupaj	20256	117245	16621	104619	17550	105535	17931	105129

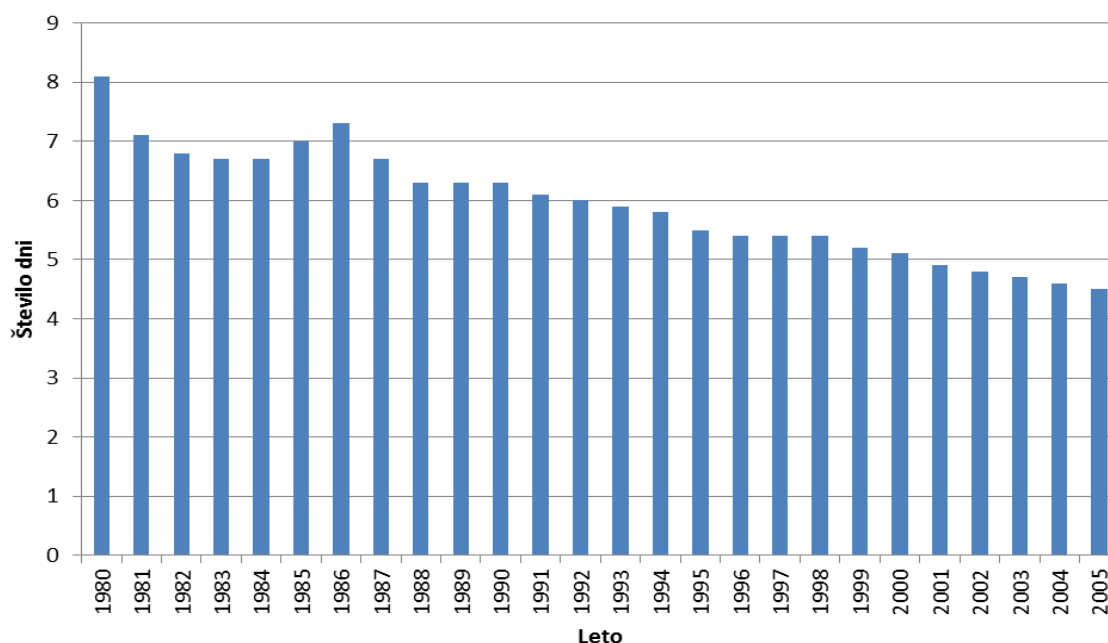
Iz tabele je razvidno, da je bilo v zadnjih štirih letih, največ prihodov in nočitev vseh turistov leta 2008. Domačih obiskovalcev je bilo konstantno več od tujih, tako po številu prihodov, kot po številu nočitev. Prihodi domačih turistov so bili načeloma (v tem časovnem obdobju) za 10 do 27% večji od prihodov tujih turistov, medtem ko je bila nočitev domačih gostov številčnejša od tujih gostov za povprečno 45%.

Preglednica 7: Prenositve domačih in tujih turistov po vrstah nastanitvenih objektov, v letu 2008, 2010 in 2011 (za leto 2009 ni podatkov), (Prihodi ..., 2012)

		Prenositve turistov			
		2008	2009	2010	2011
Hoteli in podobni nastanitveni objekti	DOMAČI TURISTI	80631	ni podatka	80367	76935
	TUJI TURISTI	35568	ni podatka	24370	27245
Ostali nastanitveni objekti	DOMAČI TURISTI	833	ni podatka	646	466
	TUJI TURISTI	213	ni podatka	152	465

Če pogledamo procentualno, je število domačih in tujih gostov, ki so prenočili v hotelih zelo podobno. Domači gostje so v hotelih in podobnih nastanitvenih objektih v tem obdobju povprečno prenočili v 99,1 odstotkov primerov, tuji gostje pa v 99 odstotkov primerov. To pomeni, da so se v drugih nastanitvenih objektih (apartmaji, turistične kmetije ...) domači turisti odločili prenočiti v 0,9 odstotkih primerov in tuji turisti v 1% primerov.

Povprečna doba bivanja v zdraviliških krajih

Slika 12: Povprečna doba bivanja v zdravilišču (Povprečna ..., 2012)

Zanimiva je povprečna doba bivanja turistov v zdraviliških krajih, ki se počasi in vztrajno niža že od leta 1980, ko je znašala 8,1 dni. Po zadnjih podatkih – leta 2005, pa znaša le še 4,5 dni.

Preglednica 8: Prihodi (P) in nočitve (N) turistov po državah, v letih od 2008 do 2011 (Prihodi ..., 2012)

	2008		2009		2010		2011		2008-2011*	
	P	N	P	N	P	N	P	N	P skupaj	N skupaj
Italija	2270	8168	2052	7094	1880	6665	2036	6941	8238	28868
Avstrija	2046	10012	1436	6837	1092	5520	1019	5519	5593	27888
Nizozemska	498	4115	412	3631	437	3433	474	3736	1821	14915
Rusija	593	3542	379	3950	349	1553	507	3385	1828	12430
Nemčija	471	1876	363	1416	384	1550	415	1897	1633	6739
Hrvaška	639	1570	293	873	281	794	444	1096	1657	4333
Srbija	176	488	123	350	285	791	299	939	883	2568
Francija	159	500	80	260	153	338	117	357	509	1455
BIH	56	168	97	350	55	224	223	728	431	1470
Britanija	195	620	75	220	123	283	58	191	451	1314
Švica	133	423	78	279	69	207	80	257	713	1166
Madžarska	131	287	125	196	268	344	187	266	711	1093
Češka	232	537	70	139	66	170	144	247	512	1093
ZDA	158	658	62	173	89	231	39	130	348	1192
Bolgarija	246	359	72	146	124	314	116	178	558	997
Izrael	14	53	17	45	69	543	28	234	128	875
Turčija	97	260	80	209	83	213	51	130	311	813
Romunija	38	126	64	101	98	223	60	163	260	613
Poljska	62	192	56	178	53	166	55	155	226	691
Slovaška	123	231	104	209	70	127	70	112	367	679

opomba: za lažjo primerjavo (rezultati po letih precej variirajo) sem v zadnjih dveh stolpcih prihode in nočitve turistov seštel

Če seštejemo število gostov iz drugih držav v zadnjih štirih letih vidimo, da je največ turistov, ki so prenočili v Šmarješki Toplicah, iz sosednje Italije. Povprečno na leto so v občini prenočili 7217 krat. Druga najpogostejša država, iz katere so prišli gostje, je Avstrija. Vse skupaj jih je v štirih letih prišlo okoli tisoč manj kot Italijanov. Tretja najpogostejša država, iz katere prihajajo turisti v občino je nekoliko presenetljivo, Nizozemska. Povprečno so njeni prebivalci prenočili v občini v vsakem od zadnjih štirih let 3728 krat. Na četrtem mestu so obiskovalci iz Rusije, na petem Nemčije, nato sledijo še turisti iz Hrvaške, Srbije, Francije, Bosne in Hercegovine, Velike Britanije, Švice, Madžarske, Češke ter Združenih držav Amerike. Zadnjih šest si sledi v naslednjem vrstnem redu: Bolgarija, Izrael, Turčija, Romunija, Poljska ter Slovaška. Ostale tuje države iz katerih so prišli obiskovalci nismo navedli, ker povprečna številka nočitev na leto ni presegla števila 100.

5.8 PRAVNI STATUS VSEBIN ŠTUDIJSKEGA OBMOČJA

5.8.1 Kulturna dediščina/spomenik

Kulturna dediščina so viri in dokazi človeške zgodovine in kulture ne glede na njihov izvor, razvoj in ohranjenost. Zaradi kulturne in znanstvene vrednosti je njihovo varovanje in ohranjanje v javnem interesu. Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine so to lahko območja ali kompleksi, grajeni in drugače oblikovani objekti, predmeti ali skupine predmetov. V občini Šmarješke Toplice je z odlokom zavarovanih 26 enot kulturnih spomenikov.

Preglednica 9: Seznam kulturnih spomenikov v občini (Strategija ..., 2008)

EŠD (evidenčna številka dediščine)	Ime	Vrsta
8474	Bela Cerkev – hiša Bela Cerkev 8	objekt
9	Bela Cerkev – vaško jedro	območje
1620	Bela Cerkev – cerkev sv. Andreja	objekt
4193	Bela Cerkev – grob s spomenikom padlim	objekt
2541	Cerovec pri Radovljah – cerkev sv. Jakoba	objekt
1624	Draga pri Beli Cerkvi – cerkev sv. Helene	objekt
1621	Dolenje Kronovo – cerkev sv. Nikolaja	objekt
8645	Grič pri Klevevžu – arheološko najdišče Ajdovska jama	območje
8660	Klevevž – lokacija gradu	območje
2540	Koglo – cerkev sv. Lenarta	objekt
8649	Ruhna vas – arheološko najdišče *	območje
2536	Slape – cerkev Karmelske Matere božje	objekt
4205	Slape – grob s spomenikom padlim	objekt
8667	Slape – Marijina kapela	objekt
8687	Straža pri Vinjem Vrh – stebrno znamenje	objekt
4238	Šmarjeta – grob s spomenikom padlim borcem in žrtvam	objekt
2535	Šmarjeta – cerkev sv. Marjete	objekt
8737	Šmarjeta – spominska plošča padlim med 1. svetovno vojno	del objekta
2542	Šmarješke Toplice – cerkev sv. Štefana	objekt
8686	Šmarješke Toplice – vodnjak v zdraviliškem parku	objekt
2538	Vinica pri Šmarjeti – cerkev sv. Martina	objekt
2537	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi – cerkev sv. Jožefa	objekt
815	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi – arheološko območje Vinji Vrh *	območje
1622	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi – cerkev sv. Janeza Krstnika	objekt
2539	Žaloviče – cerkev sv. Urha	objekt
8743	Žaloviče – hiša s spominsko ploščo bolnišnici in kurirski postaji (še ni narisana na moji karti)	objekt

Opomba: leži delno v občini Šmarješke Toplice

5.8.2 Naravna vrednota

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja,

ekosistem ali oblikovana narava (Agencija RS za okolje). Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih dobrin določa dele narave za naravno vrednoto na podlagi njihovih lastnosti.

Na območju občine je 8 območij naravnih vrednot, 5 točkovnih naravnih enot in 14 jam kot naravnih vrednot.

Preglednica 10: Seznam naravnih vrednot v občini (Strategija ..., 2008)

Evidenčna številka	Ime	Vrsta naravne vrednote	Površina (ha)
128	Krka *	območje	75,2194
1565	Kleevške Toplice	območje	3,5379
8205	Laknica*	območje	34,7354
8489	Prinovec v PISO je točka in obm	območje	44,2620
4431	Radulja*	območje	109, 2984
8532	Rakovnik *ni v Piso ali am	območje	0,0008
8641	Štavberk – ponikalnica *	območje	0,002
8490	Toplica v PISO kot točka in obm	območje	24,5082
4506	Kleevž – rdečelistna bukev	točka	/
4525	Kleevž – lipa	točka	/
1569	Kleevž – soteska	točka	/
1566	Stare toplice	točka	/
1180	Vinji vrh – lipa	točka	/
42798	Ajdovska jama	jama	/
42116	Ajdovska hiša pri Žalovičah	jama	/
42920	Brezno v Rebri pri Čužnji vasi	jama	/
41465	Jama pod greznico	jama	/
42921	Jama v Debavcu	jama	/
46236	Lisična pod Gričem pri Kleevžu	jama	/
42689	Mačkovec v Šmarjeških Toplicah	jama	/
45840	Mala Kleevška jama	jama	/
47713	Na Križišču	jama	/
45840	Škratova jama	jama	/
40410	Spodnja Kleevška jama	jama	/
45174	V dul	jama	/
41467	Zgonečja jama	jama	/
40411	Zgornja Kleevška jama	jama	/

Opomba: leži delno v občini Šmarješke Toplice

5.8.3 Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave in so eden izmed ukrepov varstva narave. V občini so tri ožje zavarovana območja (naravni spomeniki).

Preglednica 11: Zavarovana območja v občini (Strategija ..., 2008)

Identifikacijska številka	Ime	Vrsta	Površina (ha)
1244	Lipe na Vinjem vrhu	točka	/
1217	Kleevška lipa	točka	/
1216	Soteska Radulje pri Kleevžu	območje	2,8

5.8.4 Ekološko pomembna območja (EPO)

Ekološko pomembno območje je po Zakonu o ohranjanju narave (2004) območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Je eno izmed izhodišč za izdelavo naravovarstvenih smernic in obvezno izhodišče pri urejanju prostora in rabi naravnih dobrin. Na območju občine so 3 ekološko pomembna območja.

Preglednica 12: Ekološko pomembna območja v občini (Strategija ..., 2008)

Identifikacijska številka	Ime	Površina (ha)
65100	reka Krka	154,82
61500	Krakovski gozd	232,26
63600	Radulja	639,91

5.8.5 Območje Natura 2000

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij znotraj Evropske unije, z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so torej namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka (Agencija RS za okolje). Občina Šmarješke Toplice ima 4 območja, ki spadajo pod Naturo 2000.

Preglednica 13: Območja v občini, ki spadajo pod Naturo 2000 (Strategija ..., 2008)

Identifikacijska številka	Območje	Površina (ha)
SI3000227	Krka*	68,29
SI5000012	Krakovski gozd – Šentjernejsko polje *	338,14
SI3000192	Radulja*	636,07
SI3000050	Toplica	8,45

Opomba: leži delno v občini Šmarješke Toplice

5.8.6 Vodovarstvena območja

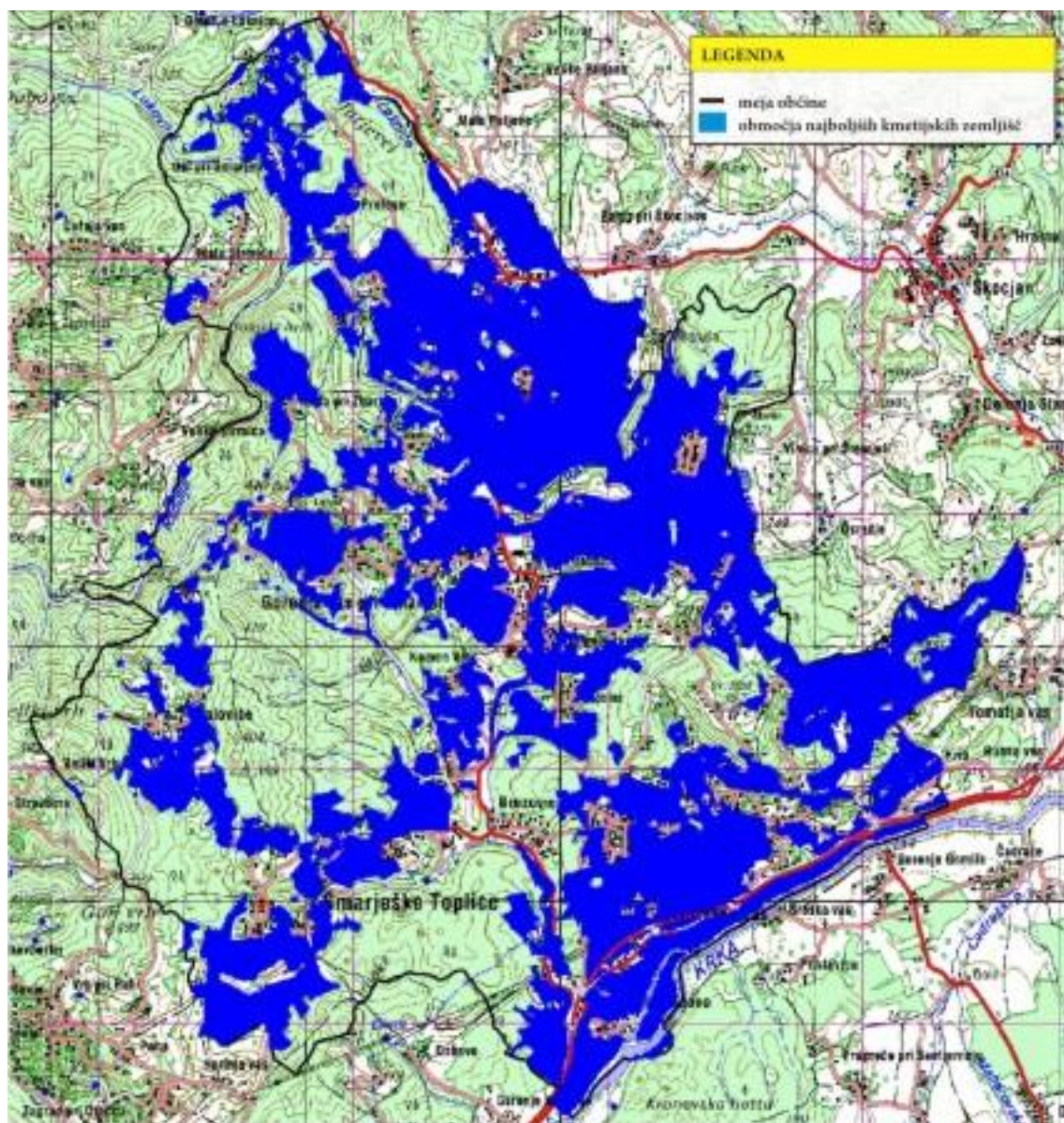
Vodovarstvena območja se določijo z namenom, da se vodo zavaruje pred raznimi vrstami onesnaževanja ali drugimi obremenitvami, ki bi lahko vplivale na poslabšanje kakovosti (zdravstveno neoporečnost) ali na količino vode. Določi se kriterije znotraj samih območij, ki se razlikujejo po različnih stopnjah varovanja. Najožje območje, kjer velja najstrožji režim, je območje blizu zajetja in kjer lahko onesnaževala hitro prispejo do zajetja. Ožje območje, kjer velja strožji režim varovanja, zagotavlja dovolj časa za zadrževanje onesnaženja in dovolj časa za ukrepanje. Širše območje, kjer velja blažji režim varovanja, je območje celotnega napajalnega zajetja in kjer se varuje ter preverja zdravstveno ustreznost pitne vode.

Na območju občine Šmarješke Toplice je 6 vodnih zajetij z varstvenimi pasovi različnih stopenj varovanj.

Preglednica 14: Vodna zajetja v občini s koordinatami (Strategija ..., 2008)

Naziv zajetja	Koordinata x	Koordinata y	Koordinata z	Vrsta zajetja
Jezero	79708	519750	160,00	vodnjak, črpalna vrtina
Okno	81423	516282	430,05	zajeti izvir
Orehovlje	81505	516302	428,30	zajeti izvir
Zaveterščica	82429	517786	-99,00	zajeti izvir
J-8/93	79420	519630	130,00	vodnjak, črpalna vrtina
J-9/94	79125	519610	150,00	vodnjak, črpalna vrtina

5.8.7 Najboljša kmetijska zemljišča

Slika 13: Najboljša kmetijska zemljišča v občini (Kartografsko gradivo ..., 2010; kartografska podlaga: DTK50 2010)

Območja najboljših kmetijskih zemljišč zavzemajo 9,84 km², kar je skoraj tretjina površine občine (34,2 km²). Kmetijskih zemljišč drugega ranga je veliko manj, in sicer samo 1,2 kvadratna kilometra.

5.8.8 Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom/gozdni rezervati

Na območju občine Šmarješke Toplice ni zavarovanih varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom.

5.9 SWOT ANALIZA

Šmarješke Toplice so se lahko do današnje mere razvile predvsem zaradi mednarodno uveljavljenih Term. Podeželsko in umirjeno okolje, predvsem pa neokrnjena narava in možnost rekreacije v njej, bogata kulturna in naravna dediščina so še dodatno pomagali k razvoju turističnega kraja.

Na podlagi analize in podrobne seznanitve z občino Šmarješke Toplice smo izdelali SWOT matriko, ki predstavlja povzetek ključnih dejavnikov, ki vplivajo ali bi lahko vplivali na razvoj turizma v občini.

Preglednica 15: SWOT matrika

PREDNOSTI	SLABOSTI
- mednarodno uveljavljene Terme Šmarješke Toplice - ugodna prometna dostopnost - oddaljenost in hkrati bližina večjega mesta - bogata zgodovina krajev v občini - številne arheološke najdbe - neokrnjena narava, naravne danosti - kulturne in naravne znamenitosti - mirno in varno okolje - možnost rekreativnega udejstvovanja v naravi - možnost sprostitev - turistični proizvodi zdravja in dobrega počutja - obstoječi turistični proizvodi in turistična infrastruktura - dobro razvito vinogradništvo - obstoječe tematske poti - gostoljubnost, prijaznost domačinov in turističnih delavcev - turistično-informacijski center - aktivno društveno delovanje	- neizkoriščena kulturna in naravna dediščina - razdrobljena, nepovezana in premalo pestra turistična ponudba - premalo namestitvenih kapacitet - slaba športna ponudba, premalo športnih objektov - ne vključevanje tradicije in domače obrti v turistično ponudbo - z dopolnilno turistično dejavnostjo se ukvarja zelo malo družin - prebivalci skupaj z občino ne živijo v duhu turizma - koncentracija ponudbe predvsem v Termah - umiranje starih vaških jeder (Šmarjeta in Bela Cerkev) - ni izdelane celostne podobe občine Šmarješke Toplice kot turistične destinacije - premalo dejavnosti, ki niso neposredno odvisne od turistične sezone - premalo bazenskih kapacitet - ni izdelanega zemljevida s celotno ponudbo - premalo povezav v okviru destinacijskega turizma
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- priliv turistov zaradi avtoceste - kmečki turizem, turistične kmetije - razvoj dejavnosti skozi celo sezono	- masovni turizem in z njim povezani škodljivi učinki za okolje - izguba naravnih kakovosti z razvojem novih

Se nadaljuje

Nadaljevanje

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- oživljanje vasi z obnovo starih objektov, z razvojem starih obrti in običajev in vključitvijo v tematske poti - graditev novih nočitvenih namestitev - oblike turizma povezane z naravo (kampiranje, kolesarski hostel ...) - mladinski turizem (dom za šolske in obšolske dejavnosti) - športni turizem (športni, lahko olimpijski center, s pripadajočim večjim športnim objektom in zunanjimi igrišči) - zidaniški turizem - razvoj dejavnosti v naravi (jahanje, kolesarjenje, tek na smučeh ...) - turizem kot dopolnilna dejavnost na kmetijah in zidanicah (ponudba domačih izdelkov na kraju samem) - nadgradnja obstoječih in razvoj novih tematskih poti - izkoristiti termalne vrelce za dodatne bazenske kapacitete - oblikovanje celovite turistične destinacije z zaokroženim sistemom poti in vso turistično ponudbo	dejavnosti - nerazumevanje in nezainteresiranost prebivalcev za razvoj turistične dejavnosti - premalo pestra turistična ponudba, turisti se odločijo za drugo destinacijo - premalo zainteresiranih ali preveč zainteresiranih investitorjev - premalo dejavnosti skozi celo leto, ne samo med vrhuncem sezone - premalo informacij o dodatni ponudbi, dogodkih

6 VIZIJA RAZVOJA TURIZMA

Vizija razvoja turizma občine Šmarješke Toplice temelji na trajnostnem razvoju, mednarodni prepoznavnosti, urejenosti okolja in konkurenčnosti ponudbe. Trajnostni razvoj se bo razvil in okrepil z dvigom kakovosti obstoječih proizvodov in s postopnim uresničevanjem trajnostnih načel. Potrebna bo "specializacija ponudbe in investiranje v krepitev najbolj konkurenčnih in strateških proizvodov: turizem zdravja in dobrega počutja: wellness z zdraviliško dejavnostjo ter kongresno–poslovni turizem" (Strategija razvoja turizma ..., 2008). Za zmanjševanje odvisnosti od sezon, potreb po bolj raznoliki ponudbi in večji prepoznavnosti celotne destinacije Strategija nadalje predlaga krepitev konkurenčnih prednosti na termalnih vrelcih (razvoj turizma zdravja s produkti, povezanimi s termalnimi vrelci, razvoj naravne dediščine in rekreativnih dejavnosti v okolici) ter razvoj kulturnega turizma (bogata zgodovina, številne dragocene arheološke najdbe, doživetja, izobraževanje).

Občina se bo tako uveljavila kot "destinacija zdravja, termalne sprostitve, dobrega počutja, aktivnih športov, kulturnega bogastva ter posebnih doživetij v naravi in ob etnoloških posebnostih na podeželju" (Strategija razvoja turizma ..., 2008).

Ključni atributi vizije (Strategiji razvoja turizma ..., 2008) so naslednji

- številne naravne danosti
- tradicija turizma, urejenost okolja in obstoječa infrastruktura term
- ugodna geoprometna lokacija
- medsebojna povezanost in urejena turistična infrastruktura (namestitve, gostinstvo, športna infrastruktura)
- ureditev kulturne in naravne dediščine po načelih trajnostnega razvoja
- oblikovanje programov in ponudb, ki se nanašajo oziroma so tesno povezani z vzpostavljenimi in urejeno turistično infrastrukturo
- dobro mednarodno trženje novih turističnih proizvodov

6.1 RAZVOJNI CILJI

Poglavje Razvojni cilji je povzeto po Strategiji razvoja turizma občine Šmarješke Toplice (2008):

1. V občini je potrebno izboljšati kakovost in konkurenčnost turistične ponudbe in najti ter izkoristiti njene edinstvene prednosti.
2. Ustvariti mednarodno prepoznavnost občine kot destinacije zdravja, dobrega počutja, aktivnega preživljanja prostega časa, neokrnjene narave in trajnostnega razvoja.
3. Z izgraditvijo avtocestnega križa, ki bo omogočal boljšo dostopnost, do leta 2018 podvojiti število nočitvenih kapacitet na 1200 ležišč z izgradnjo novih hotelskih kapacitet,

družinskih hotelov, apartmajskega naselja, zasebnih sob, turističnih kmetij, centra za šolske in obšolske dejavnosti.

4. Razvoj kapacitet za športne priprave in treninge vrhunskih športnikov skozi vse leto (večnamenska športna dvorana), ne le rehabilitacijo po športnih poškodbah in povečanje zunanjih športnih površin.

5. Povečati zunanje in pokrite bazenske kapacitete.

6. Obogatiti turistično ponudbo z ureditvijo mreže sprehajalnih in drugih tematskih poti, razvojem športno–rekreativnih, arheoloških in drugih tematskih poti, ki povezujejo naravno in kulturno dediščino ter gastronomijo in druge specifične značilnosti občine. Predvsem je potrebno izboljšati ponudbo na kulturnem področju.

7. Povečati pestrost ponudbe z nakupovalnim središčem (več manjših trgovin) s tržnico in s tem razviti nove dejavnosti.

8. Ohranjati varovana naravna območja in kulturno dediščino ter opredeliti njihovo rabo za mirno, izobraževalno in doživljajsko turistično ponudbo.

9. Povečati raznovrstnost in kakovost ponudbe podeželja, zlasti na turističnih kmetijah z dodatno ponudbo storitev, doživetij, izdelkov domače obrti in ekološko pridelanih in predelanih živil ter z možnostjo aktivnega preživljanja počitnic na kmetiji.

10. Širiti razvoj turizma v skladu z načeli trajnostnega razvoja, z upoštevanjem vpetosti v naravno okolje in z zmanjševanjem obremenitev na okolje.

6.1.1 Potrebne investicije za doseg ciljev

- izgradnja novega hotelskega kompleksa z wellness vsebino
- izgradnja več družinskih hotelov s specializirano ponudbo in s kapaciteto vsak po 50 postelj
- izgradnja apartmajskega naselja za: običajne goste, ljubitelje malih živali, družine z otroki ter športnike (30 apartmajskih enot)
- izgradnja več gostinskih objektov (3–4)
- izgradnja nakupovalnega središča s tržnico in odprtje več manjših trgovin, ki so turistično naravnane
- odpiranje novih objektov kmečkega in zidaniškega turizma (4–5)
- izgradnja 2000 m² novih vodnih površin, od tega 1000 m² zunanjih in 1000 m² pokritih vodnih površin (širitev vodnih površin pomeni od 200 do 500 prehodnih gostov)
- izgradnja športno-rekreativnih objektov

6.1.2 Glavni turistični proizvodi

Med glavne turistične proizvode spada medicinski wellness s poudarkom na zdravju, rehabilitaciji in preventivi. Destinacija predstavlja motiv za osebno sprostitev, mir in razvajanje za krajši ali daljši čas skozi vse leto. Med glavne turistične proizvode spadajo še rekreacija v naravi, šport, kulturni in zidaniški turizem ter turistične kmetije in kulinarika.

6.2 IZBOR RAZVOJNIH DEJAVNOSTI

Tanjo Brate (vodja TIC Šmarješke Toplice in sodelujoča na projektu Strategija razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice 2008) in Petro Pozdrec (direktorica občinske uprave) smo v pogovoru seznanili z ožjim izborom dejavnosti, ki smo jih dobili s pomočjo SWOT analize, vizije razvoja in razvojnih ciljev Strategije razvoja..., 2008 in ju vprašali za mnenje. Obe sta se z izborom strinjali in dejavnosti označili za »potencialne« in »potrebne« v občini Šmarješke Toplice. Po intervjuju z Marjanom Hribarjem (direktor direktorata za turizem) smo opustili predlog umestitve novega bazenskega kompleksa, saj smo prišli do ugotovitve, da je razširitev obstoječega edina smiselna.

Dokončno smo oblikovali seznam izbora dejavnosti, ki jih bomo umestili:

- 2 nova hotelska kompleksa z wellness vsebino (vsak po približno 150 namestitev) in s petimi zvezdicami
- apartmajsko naselje (31 enot) za goste s posebnimi željami in športnike
- izgradnja nakupovalnega središča s tržnico in več manjših trgovin
- športno–rekreativni center z večnamensko športno dvorano

7 UMESTITEV RAZVOJNIH DEJAVNOSTI

Nove dejavnosti smo umestili s pomočjo načrtovalskih analiz. Pri njihovi izdelavi smo upoštevali kot območje obdelave celotno območje občine Šmarješke Toplice. Uporabili smo rastrski sistem, kjer celica pomeni osnovno informacijsko enoto. Velikost celic je 10 x 10 metrov, saj mora biti le-ta za optimalno rešitev manjša kot enota posega. Znotraj celice bomo predpostavili homogenost.

Za vsako dejavnost smo izdelali analize privlačnosti, ranljivosti in ustreznosti prostora. Najprej smo izdelali analize ranljivosti, ker je preglednica, kjer smo naredili opredelitve v zvezi s posegi (preglednica 16) pokazala, da so skoraj vsi posegi (izjema samo pri krajinski ureditvi) pri vseh novo umeščenih dejavnostih enaki. Ker gre za zelo podobne posege – pri vseh gre za gradnjo objektov večjih dimenzij oziroma površin – je bilo to pričakovati. Sledi izdelava analiz privlačnosti in ustreznosti.

Pri vrstnem redu umeščanja dejavnosti je bilo potrebno upoštevati odvisnost ene od dejavnosti od bližine umestitve drugih. Zato smo najprej umestili dva hotelska kompleksa z wellness vsebino in večnamensko športno dvorano, ker niso odvisni od bližine drugih novih dejavnosti. Sledila je umestitev nakupovalnega središča, kjer smo pri izdelavi analiz privlačnosti že morali upoštevati obe lokaciji novih hotelov. Po izdelavi analiz ustreznosti smo izbrali dve najprimernejši lokaciji za umestitev nakupovalnega središča in ju kot podatka uporabili pri izdelavi modela za apartmajsko naselje in umestili še zadnjo dejavnost.

Z izborom dveh lokacij določenih dejavnosti smo želeli ugotoviti vpliv predhodne odločitve na umestitev naslednjih dejavnosti.

7.1 ANALIZE RANLJIVOSTI

7.1.1 Opredelitve v zvezi s posegi in okoljem

Pri analizah ranljivosti bomo najprej naredili opredelitve v zvezi s posegi in okoljem. Ker prostor ni ranljiv sam po sebi ampak postane ranljiv zaradi posega, moramo razčleniti poseg na vsa možna opravila, ki so lahko del posega. Vse planirane dejavnosti oziroma posege bomo razčlenili na štiri faze in sicer: fazo načrtovanja, fazo gradnje, fazo obratovanja ali vzdrževanja ter fazo razgradnje. Te faze bomo razdelili še na posamezna opravila in dobili jasno predstav o možnih vplivih posega na okolje (preglednica 16).

Pri opredelitvah v zvezi z okoljem (preglednica 17 – matrika interakcij) bomo le-tega členili na tri skupine okoljevarstvenih zahtev: varstvo narave, varstvo virov in varstvo bivanjskega okolja. Pri varstvu narave je naš interes varstvo sistemov okolja, in sicer: varstvo ozračja, tal, voda, rastlinstva in živalstva. Za izdelavo analiz ranljivosti delimo sisteme okolja še na sestavine okolja, kjer ocenjujemo njihovo ranljivost zaradi vplivov pri določenem delu posega. Varstvo virov delimo na razvojne potenciale (rekreacijski,

poselitveni, infrastrukturni in turistični) in potencialne prostora za rabo (gozd, kmetijske površine ter vodne in mineralne vire). Pri varstvu bivanjskega okolja pa varujemo tiste sestavine okolja, ki dajejo bivanjskemu okolju višjo vrednost, oziroma zvišujejo njegovo kakovost, npr. neonesnaženost ozračja, vod in tal, nehrupno okolje ter sestavine kulturnega okolja (krajinska slika, kulturne kakovosti ...).

Preglednica 16: Opredelitve posegov

		DEJAVNOSTI			
		Hotelski kompleks z wellness vsebino	Večnamenska športna dvorana	Nakupovalno središče	Apartmajsko naselje
POSEGI	Načrtovanje	izdelava analiz in načrtovalskih analiz	•	•	•
		izbor lokacije	•	•	•
		pridobitev soglasij	•	•	•
		izdelava načrta	•	•	•
		odkup zemljišč	•	•	•
		izmera zemljišč: zakoličba	•	•	•
	Gadnja	zemeljska dela	izkop zemljine in odvoz/skladiščenje	•	•
			komunalno opremljanje zemljišč	•	•
		gradbena dela	urejanje prometnih površin	•	•
			gradnja objektov	•	•
		montažna dela	postavitev začasnih objektov	•	•
	Obratovanje	krajinska ureditev	zasaditev, ureditev poti	•	•
	Razgradnja	promet	•	•	•
		vzdrževanje objektov, infrastrukture	•	•	•
		izpust odpadnih voda	•	•	•
		izpusti v zrak (promet, ogrevanje)	•	•	•
		prisotnost ljudi v okolici	•	•	•
		porušitev objektov	•	•	•
		preoblikovanje reliefa	•	•	•
		nova raba	•	•	•
		renaturacija	•	•	•

7.1.2 Izbor modelov

Pri izboru modelov, ki smo jih obravnavali v analizi ranljivosti, nam je pomagala matrika interakcij (preglednica 17). V njej smo identificirali pomembnejše vplive posega oziroma dejavnosti na okolje in določili tiste sestavine okolja, za katere je smiselna izdelava analize ranljivosti. Ugotovljene vplive smo ločili na neposredne (pomembne) in posredne (manj pomembne) vplive. Če določen poseg oziroma del posega nima vpliva na določeno sestavino okolja, smo okence pustili prazno.

Tristopenjska lestvica za ocenjevanje vplivov:

brez označbe – ni vpliva,

xx - posreden (manj pomemben) vpliv,

xxx - neposreden (pomemben) vpliv,

Modele bomo izdelali za tiste sestavine okolja, katerih vpliv posega smo ocenili kot neposreden oziroma pomemben (xxx).

Preglednica 17: Matrika interakcij

			POSEGI																						
			Načrtovanje						Gradnja						Obratovanje						Razgradnja				
									zemeljska dela		gradbena dela		montažna dela	krajinska ureditev											
izdelava analiz in terenskih analiz	izbor lokacije	pridobitev soglasij	izdelava načrta	odkup zemljišč	izmera zemljišč: zakoličba	izkop zemljine, skladiščenje	komunalno opremljanje zemljišč	urejanje prometnih površin	gradnja objektov	postavitve začasnih objektov	zasaditev, ureditev poti	promet	vzdrževanje objektov in infrastrukture	izpust odpadnih voda	izpusti v zrak (promet, ogrevanje)	prisornost ljudi in domačih živali v okolici	ponušteiv objektov	preoblikovanje reliefa	nova raba	renaturacija					
OBLIKA VARSTVENE ZAHTEVE	sistemi okolja	sestavine okolja																							
VPLIVI																									
VARSTVO NARAVE	ATMOSFERA	fizikalne lastnosti							Xx	xx	xx	xx					xx	xx	xx	xx		odvisno od nove rabe			
		kemične lastnosti																							
		klima																							
	GEOSFERA	matična kamnina		xx	xx	xx	xx	xx	Xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe		
		tla																							
		relief - geomorfologija																							
		naravne kakovosti																							
	HIDROSFERA	podzemne vode								xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe	
		površinske vode																							
		naravne kakovosti																							
	BIOSFERA	kopno rastlinstvo								xxx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe	
		kopno živalstvo																							
vodno rastlinstvo																									
vodno živalstvo																									
kompleksne značilnosti																									
naravne kakovosti																									
VARSTVO VIROV	POTENCIALNI PROSTORI ZA RABO	gozd (proizvodni vidik)							xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe	xx	
		kmetijske površine																							
		vodni viri																							
		mineralni viri																							
		rekreacijski potencial								xx	xx	xx	xx	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe	xx	
		potencial za turizem																							
		potencial za poselitev																							
		potencial za infrastrukturo																							
VARSTVO BIVANJSKEGA OKOLJA	ONESNAŽENOST	neonesnaženo ozračje							xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe		
		neonesnažene vode																							
		neonesnažena tla																							
		nehrupno okolje																							
	KULTURNO OKOLJE	krajinska slika		xx	xx	xx	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	odvisno od nove rabe	xx	
		kulturne kakovosti																							
		lastniška struktura																							
		sedanja raba																							
	druge družbene kakovosti								xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx				

7.1.3 Konceptualizacija modelov in nabor podatkov

Sledile so konceptualizacije modelov, ki izhajajo iz opredelitev v zvezi z okoljem in dejavnostmi in so opisane pod točko 7.1.5. Opredelili smo tudi kriterije, ki so nam pokazali, kje v prostoru so vplivi izrazitejši. Prostorske podatke, ki so najbolj opisali ranljivost, smo skupaj z njihovimi viri navedli v prilogi A.

7.1.4 Lestvica in merila za ocenjevanje ranljivosti

Pri ocenjevanju stopenj ranljivosti smo se odločili za petstopenjsko lestvico. Lestvica s samo tremi stopnjami ne bi dosti nazorno prikazala rešitev, oziroma ne bi prikazala vmesnih razredov, ki so za optimalno odločanje v naši nalogi pomembni. Petstopenjski razpon nam že omogoča dovolj jasno prikazana bolj oziroma manj ranljiva območja, ki nam bodo kasneje tudi omogočila lažjo odločitev za najboljšo varianto.

Za določeno oceno smo se pri ocenjevanju odločili na podlagi pričakovanega oziroma možnega vpliva na okolje – večji, kot je pričakovani vpliv, višja je ocena. Oceno 1 smo pripisali območjem, ki niso ranljiva na vplive posegov. Z oceno 2 smo ocenili območja, kjer je ranljivost majhna oziroma zanemarljiva. Ocena 3 pomeni pričakovane zmerne spremembe okolja in s tem zmerno ranljivost. Z oceno 4 smo ocenili območja, kjer je ranljivost okolja oziroma pričakovana sprememba kakovosti okolja že velika. Z oceno 5 smo ocenili najbolj ranljiva območja, kjer so spremembe okolja že tako velike, da pomenijo popolno izgubo kakovosti določene sestavine okolja.

- 1– ni ranljivosti
- 2 – ranljivost je majhna oziroma zanemarljiva
- 3 – ranljivost je zmerna
- 4 – ranljivost je velika
- 5 – ranljivost je zelo velika oziroma nesprejemljiva

7.1.5 Modeli ranljivosti posameznih sestavin okolja zaradi umestitve hotelskega kompleksa, večnamenske športne dvorane, nakupovalnega središča in apartmajskega naselja

7.1.5.1 Ranljivost narave

Ranljivost geosfere in tal zaradi zemeljskih in gradbenih del

Zemeljska in gradbena dela poslabšajo talne razmere zaradi zbivanja in izkopavanja tal. Zaradi velikih sprememb v strukturi tal se lahko poveča možnost erozije in plazljivosti tal. Posega lahko prav tako privedeta do uničenja reliefa, naravnih geomorfoloških posebnosti in naravno bolj ohranjenih tal.

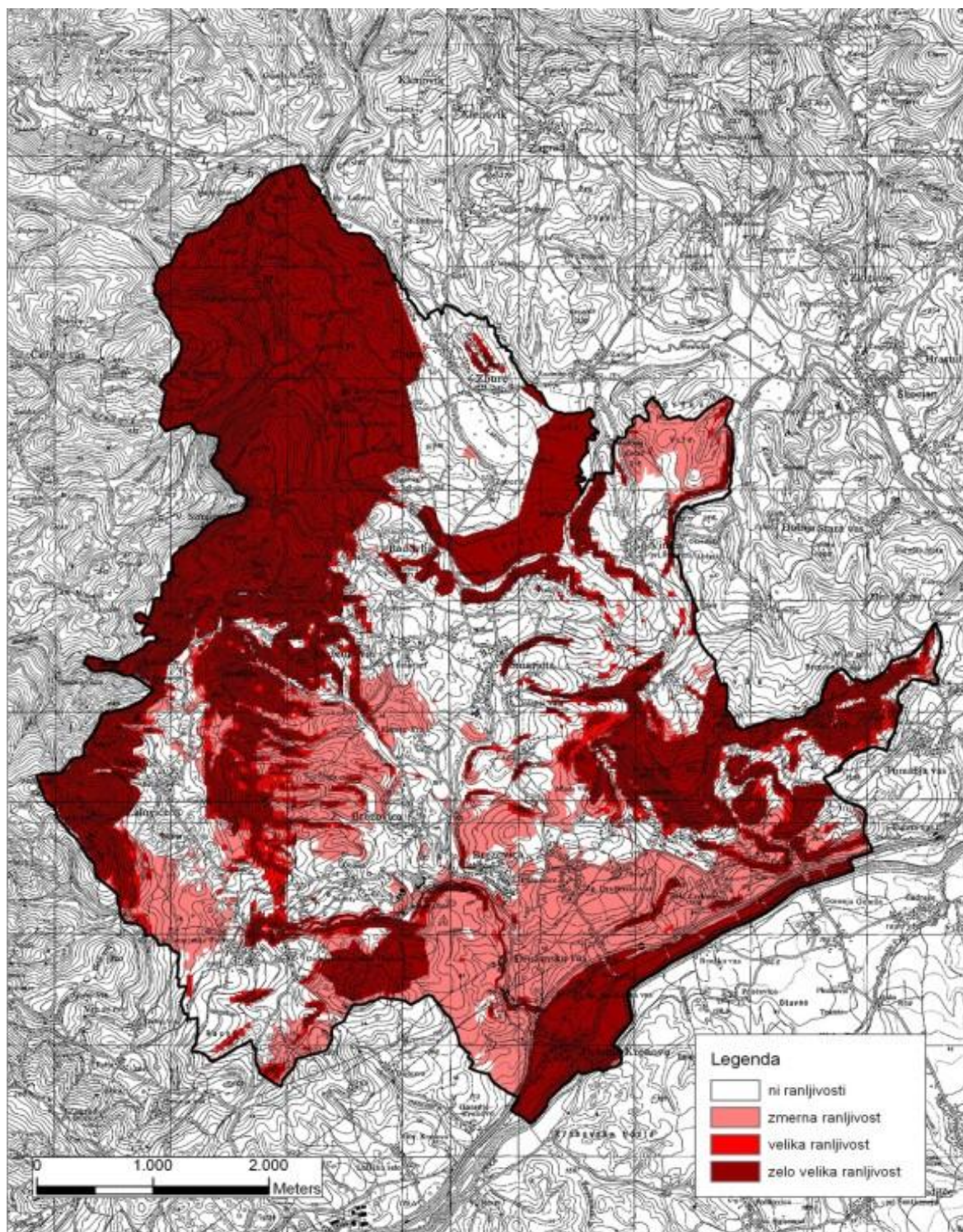
Zelo ranljiva so območja z naravno najbolj ohranjenimi tlemi, npr. na posebnih varstvenih območjih (Natura 2000), zavarovanih območjih in območjih naravnih vrednot. Zelo ohranjena tla so tudi na ekološko pomembnih območjih, ker pa za njih ne velja tako strogi režim varstva, bomo njihovi ranljivosti pripisali manjšo oceno.

Bolj naravna tla so tudi v gozdu, vendar so manj ranljiva. Zelo ranljiva so tudi tla na območju varovalnih gozdov, saj bi izguba rastja zaradi posegov pomenila izgubo funkcije varovanja pred erozijo, vendar jih na območju občine ni. Ranljiva so tudi bolj strma pobočja, grebeni, vrhovi in naravne terase, saj gradnja na takih območjih predvideva obsežnejše posege v prostor.

Preglednica 18: Ranljivost geosfere in tal zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
naravna ohranjenost tal	Natura 2000	Natura 2000	5
	naravne vrednote – območja (brez vodnih teles)	območji naravnih vrednot (Radulja – Zdravci, soteska Radulje pri Klevevžu)	5
	EPO	ekološko pomembno območje	3
	gozd	območje gozda	3
razgibanost reliefa	digitalni model reliefa	strmina: naklon od 25 % do 30%	4
		strmina: naklon od 30% naprej	5
	lastna izdelava	vrhovi, grebeni, naravne terase	5

Rezultat modela:

Slika 14: Ranljivost geosfere in tal zaradi zemeljskih in gradbenih del ¹

¹ Za slike 14-69 je kartografska podlaga dobljena iz vira Kartografsko gradivo ..., 2010

Ranljivost kopnega rastlinstva in živalstva zaradi zemeljskih in gradbenih del

Na območju, kjer potekajo zemeljska in gradbena dela, nastane uničujoč vpliv predvsem na rastlinstvo. Prizadeto je lahko tudi živalstvo, vendar ne v taki meri. Večja, kot je naravna ohranjenost, večjo škodo dela naredijo.

Najbolj ranljiva so območja z veliko stopnjo naravne ohranjenosti in z veliko biotsko pestrostjo (Natura 2000). Natura 2000 je namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali ogroženi zaradi dejavnosti človeka, zato bomo to območje ocenili z največjo ranljivostjo. Tudi ekološko pomembna območja zelo prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ker pa ni potrebno pridobiti naravovarstvenih pogojev in soglasij za gradnjo objektov na teh območjih, jih bomo ocenili kot manj ranljiva. Zelo ranljiva so zaradi svojega statusa tudi območja in točke naravnih vrednot ter jame, saj predstavljajo pomembno naravno dediščino Slovenije in so tudi strogo varovana, zato jih bomo prav tako ocenili z najvišjo ranljivostjo.

Kot ranljive smo določili tudi območja posebnih biotopov, kot npr. mokrišče ter obvodna vegetacija in živalstvo, saj predstavljajo poseben ekosistem in določeno stopnjo naravne ohranjenosti. Ranljiv je tudi gozd in druga naravna vegetacija (drevesa in grmičevje).

Preglednica 19: Ranljivost kopnega rastlinstva in živalstva zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
naravna ohranjenost	*zavarovana območja – točke	zavarovana območja – točke in oddaljenost do 50 m	5
		zavarovana območja – točke in oddaljenost od 50 m do 75 m	4
		zavarovana območja – točke in oddaljenost od 75 m 100 m	3
	naravnih vrednote – območja (brez vodnih teles)	naravne vrednote – območja (soteska Radulje in Radulja – Zdravci)	5
	naravne vrednote – točke	naravne vrednote in oddaljenost do 100 m	5
		naravne vrednote in oddaljenost od 100 – do 200 m	4
		naravne vrednote in oddaljenost od 200 – do 250 m	3
		naravne vrednote in oddaljenost od 250 do 300 m	2
	drevesa in grmičevje	drevesa in grmičevje	3
	gozd	območje gozda	3
	reke, potoki	bregovi voda in oddaljenost od 2 do 50 m	5
		bregovi voda in oddaljenost od 50 do 75 m	4
		bregovi voda in oddaljenost od 75 do 100 m	3

Se nadaljuje

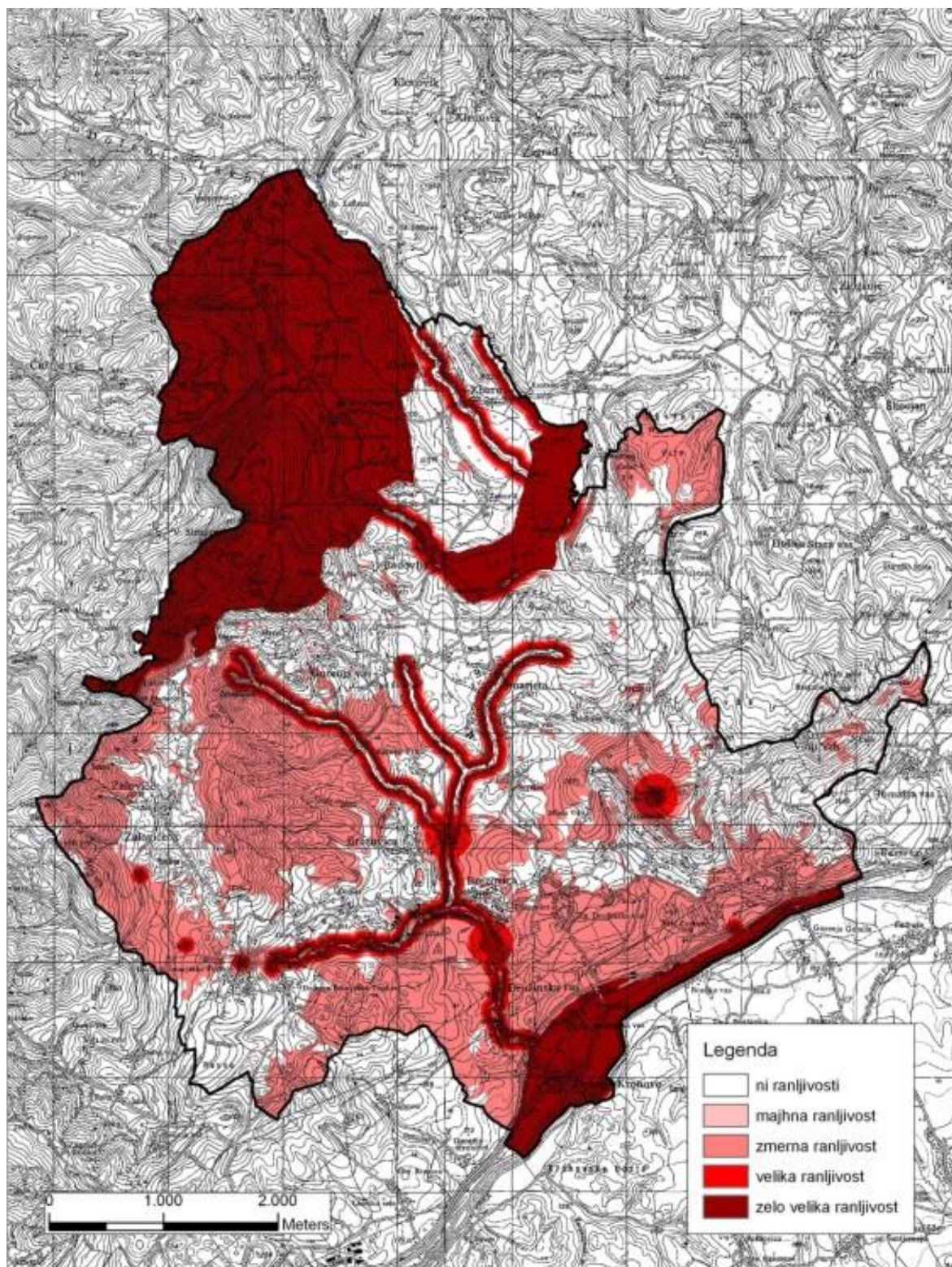
Nadaljevanje

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
biotska raznoverstnosti in posebni biotopi	Natura 2000	Natura 2000	5
	ekološko pomembna območja	EPO	3
	naravne vrednote - jame	jame in oddaljenost do 50 m	5
		jame in oddaljenost od 50 do 75 m	4
		jame in oddaljenost od 75 do 100 m	3
		jame in oddaljenost od 100 – 120 m	2
mokriščnost	naravne vrednote - območja	Radulja – Zdravci (ne upoštevamo, ker smo podatek upoštevali že pri naravni ohranjenosti)	/
	ostala zamočvirjena zemljišča	močvirje	4

Opomba: zavarovana območja – točke, gre za posamezna drevesa, zato so razdalje vpliva oziroma ranljivosti krajše.

Pri naravnih vrednotah – točkah gre za termalne izvire, dve pomembnejši jami, potok s termalnim izvirom in drevesa. Razdalje bomo v primerjavi z zavarovanimi območji (točkami) povečali, saj je vpliv zaradi izvedbe del nanje večji in bolj škodljiv. Ocen 5 in 4 obsegata večji pas, saj menimo, da v tem primeru z razdaljo ranljivost hitreje pada.

Rezultat modela:

Slika 15: Ranljivost kopnega rastlinstva in živalstva zaradi zemeljskih in gradbenih del

Ranljivost kompleksnih značilnosti in naravnih kakovosti zaradi zemeljskih in gradbenih del

Najbolj so ogrožena območja z najbolj ohranjenimi prvinskimi strukturami, elementi in vzorci. To so ekosistemi z biološko pestrostjo, naravno ohranjena območja ter naravne reliefne strukture, na katere imata posega lahko uničujoče posledice.

Zelo ranljiva so tako območja z visoko stopnjo naravne ohranjenosti, biotsko pestrostjo in reliefno razgibano strukturo. Vse te kriterije (biotska raznovrstnost, posebni biotopi, naravna ohranjenost in razgibanost reliefa) smo upoštevali že v gornjih modelih, zato jih zaradi morebitnega izkrivljanja rezultatov ne bomo še enkrat ponovili.

Ranljivost površinskih voda in vodnih virov zaradi zemeljskih in gradbenih del

Zemeljska in gradbena dela lahko na vodnih območjih in ob njih privedeta do preoblikovanja strug in s tem močno vplivajo na naravne biotope oziroma jih popolno uničijo. Spremeni se lahko količina vode v podtalnici in vodnih virih, ob izvajanju del lahko strupene snovi pridejo do vode ali se vanjo spirajo. Gradnja in kasnejše obratovanje dejavnosti v neposredni bližini vodnih virov lahko privedejo do izgube kakovosti le teh.

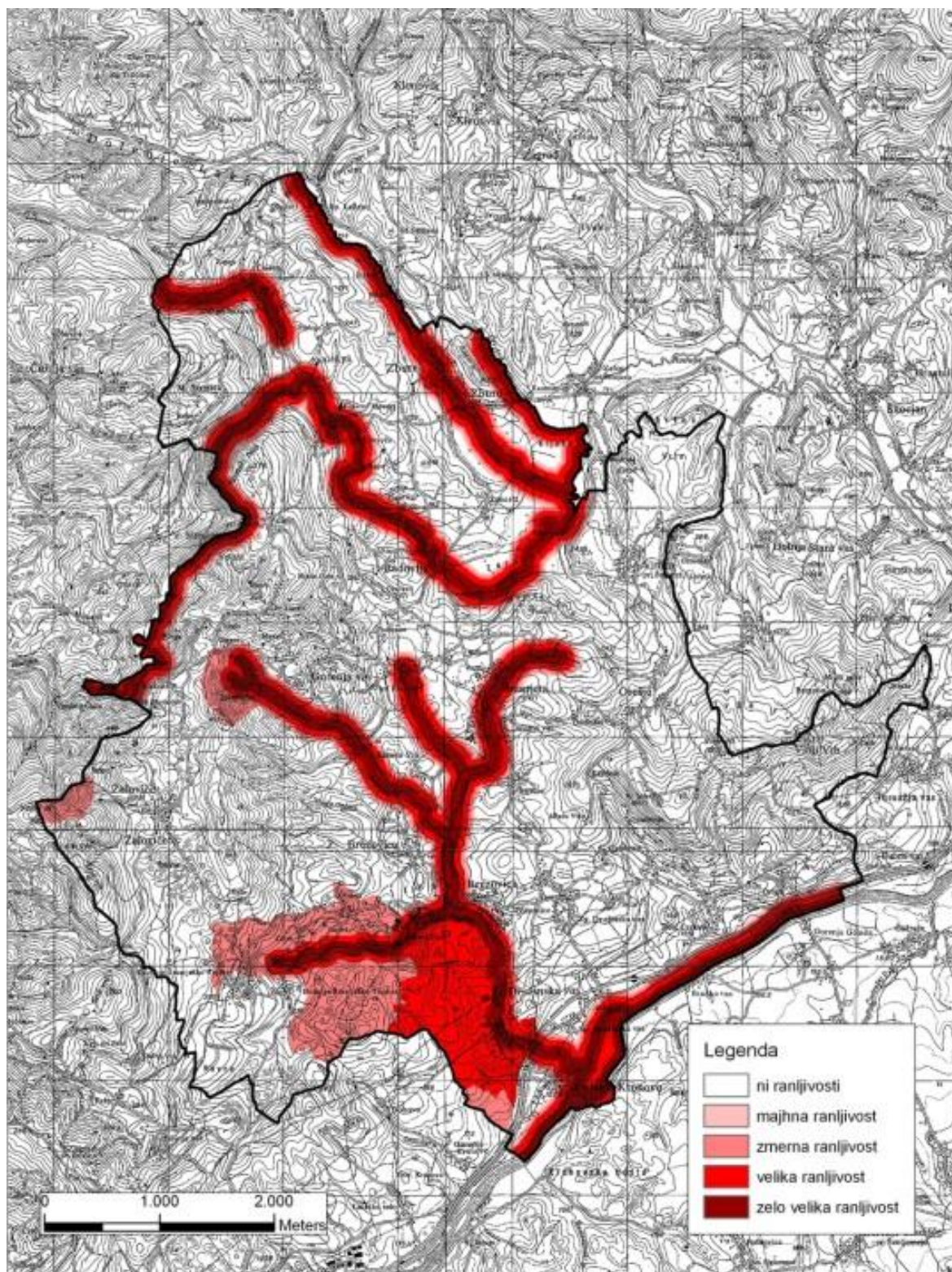
Bolj ranljive vse površinske vode v občini, prav vse so tudi zaščitene. Zelo ranljivi so vsi vodni viri oz. zajetja in širše vodovarstveno območje okoli njih. Vodovarstvena območja na občinskem nivoju so že določena, varstveni režim se spreminja z razdaljo od zajetja. Zelo ranljive so tudi stoječe vode zaradi slabše sposobnosti samo-oiščevanja, vendar jih razen jezerca, ki leži v parku Šmarjeških Toplic, ni. Zaradi morebitnega onesnaževanja posegov ali med obratovanjem dejavnosti je ranljiv tudi pas ob vodnih telesih.

Preglednica 20: Ranljivost površinskih voda in vodnih virov zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
naravna območja površinskih voda	reke, potoki	reke in potoki: oddaljenost do 50 m	5
		reke in potoki: oddaljenost od 50 – 100 m	4
		reke in potoki: oddaljenost od 100 – 125 m	3
		reke in potoki: oddaljenost od 125 – 150 m	2
kakovost vodnih virov/zajetij	vodovarstvena območja – občinski nivo	vodovarstvena območja – ožji pas	5
		vodovarstvena območja – širši, bolj oddaljen pas	3

Pasova z oceno 3 in 2 pri oddaljenost potokov in rek sta manjša, ker menimo, da je že dovolj velika oddaljenost in je ranljivost manjša.

Rezultat modela:

Slika 16: Ranljivost površinskih voda in vodnih virov zaradi zemeljskih in gradbenih del

Ranljivost hidrosfere, vodnega rastlinstva in živalstva zaradi izpustov odpadnih voda

Izpusti, ki jih planirane dejavnosti lahko povzročijo, so komunalne narave (objekti v javni ali zasebno rabi: sanitarije, kuhanje, pranje ...). Komunalne odplake se zbirajo preko kanalizacijskega sistema in odvajajo v čistilno napravo. V občini ni povsod urejenega kanalizacijskega sistema, zato se odpadne vode ponekod zlivajo v potoke in reke, kar ima zelo negativen vpliv na hidrosfero.

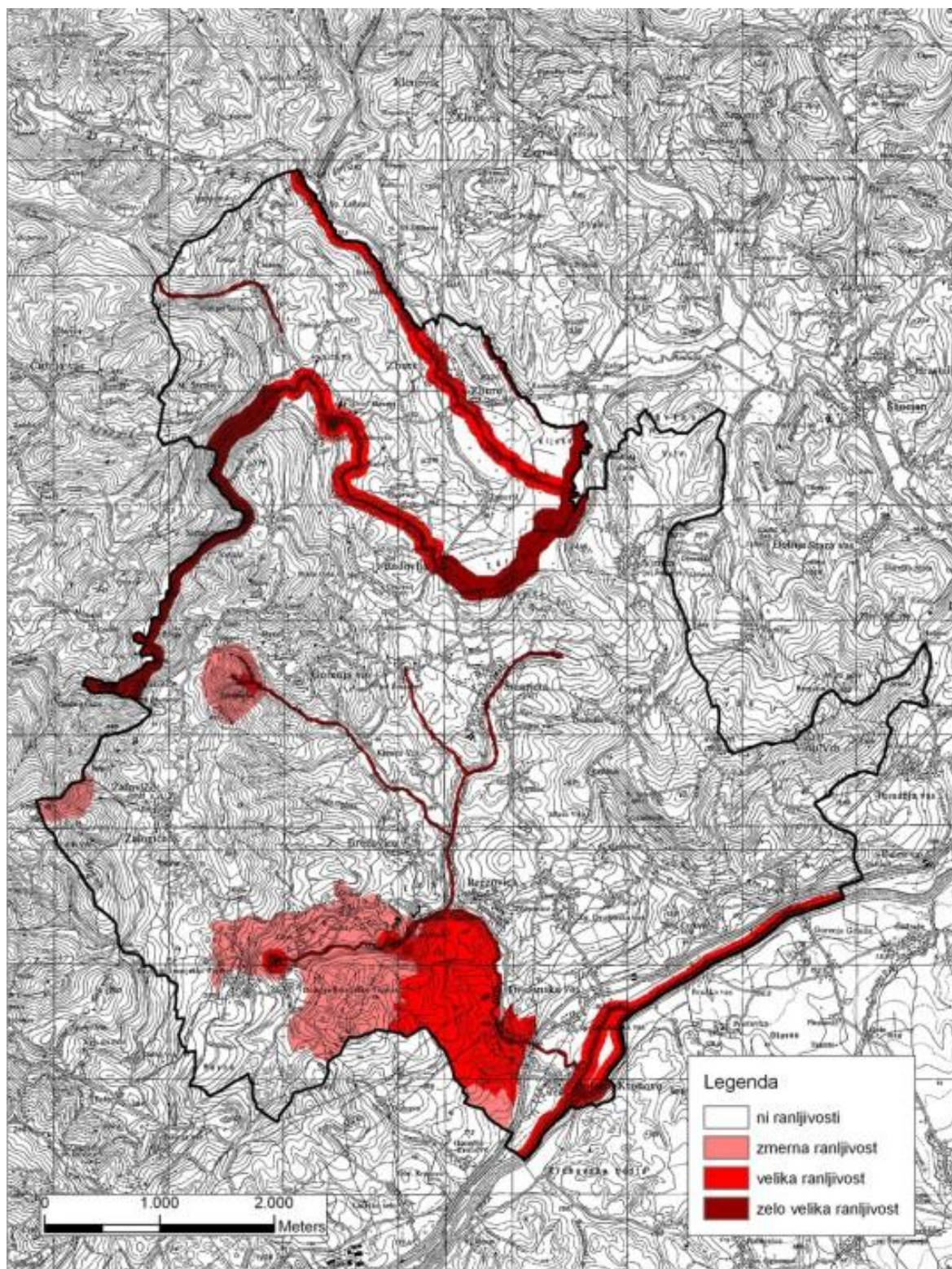
Na manjše vodotoke z manjšo pretočnostjo imajo izpusti večje negativne posledice. Poslabšanje kakovosti vode zaradi izpustov je nevarno za vodne vire in višje kategorizirane vodotoke. Izpusti v vode lahko zelo slabo vplivajo tudi na vodno rastlinstvo in živalstvo.

Posebej ranljivi so termalni izviri in bolj ohranjeni vodni pojavi s pestro biotsko raznovrstnostjo oz. vodni pojavi, ki so zaščiteni. Višje kategorizirani vodotoki so bolj ranljivi. Ranljiv je tudi ožji pas okoli vseh vodnih teles. Zelo ranljiva so še vsa vodna zajetja in vodovarstveno območje okoli njih.

Preglednica 21: Ranljivost hidrosfere, vodnega rastlinstva in živalstva zaradi izpustov odpadnih voda

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
bližina termalnih vrelcev	termalni vrelci	termalni vrelci, oddaljenost do 50 m	5
		termalni vrelci, oddaljenost od 50 do 100 m	4
		termalni vrelci, oddaljenost od 100 do 150 m	3
kakovost vodnih virov/zajetij	vodovarstvena območja – občinski nivo	vodovarstvena območja – ožji pas	5
		vodovarstvena območja – širši, bolj oddaljen pas	3
	kategorizirani vodotoki	Radulja, kategorije 1–2 in oddaljenost do 100 m	5
		Krka 2 in oddaljenost do 80 m	4
		Radulja 2 in oddaljenost do 80 m	4
naravna ohranjenost vodnih pojavov	naravne vrednote območja	naravne vrednote – vodni pojavi	5

Rezultat modela:

Slika 17: Ranljivost hidrosfere, vodnega rastlinstva in živalstva zaradi izpustov odpadnih voda

7.1.5.2 Ranljivost virov

Ranljivost gozdno-proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih, gradbenih in montažnih del

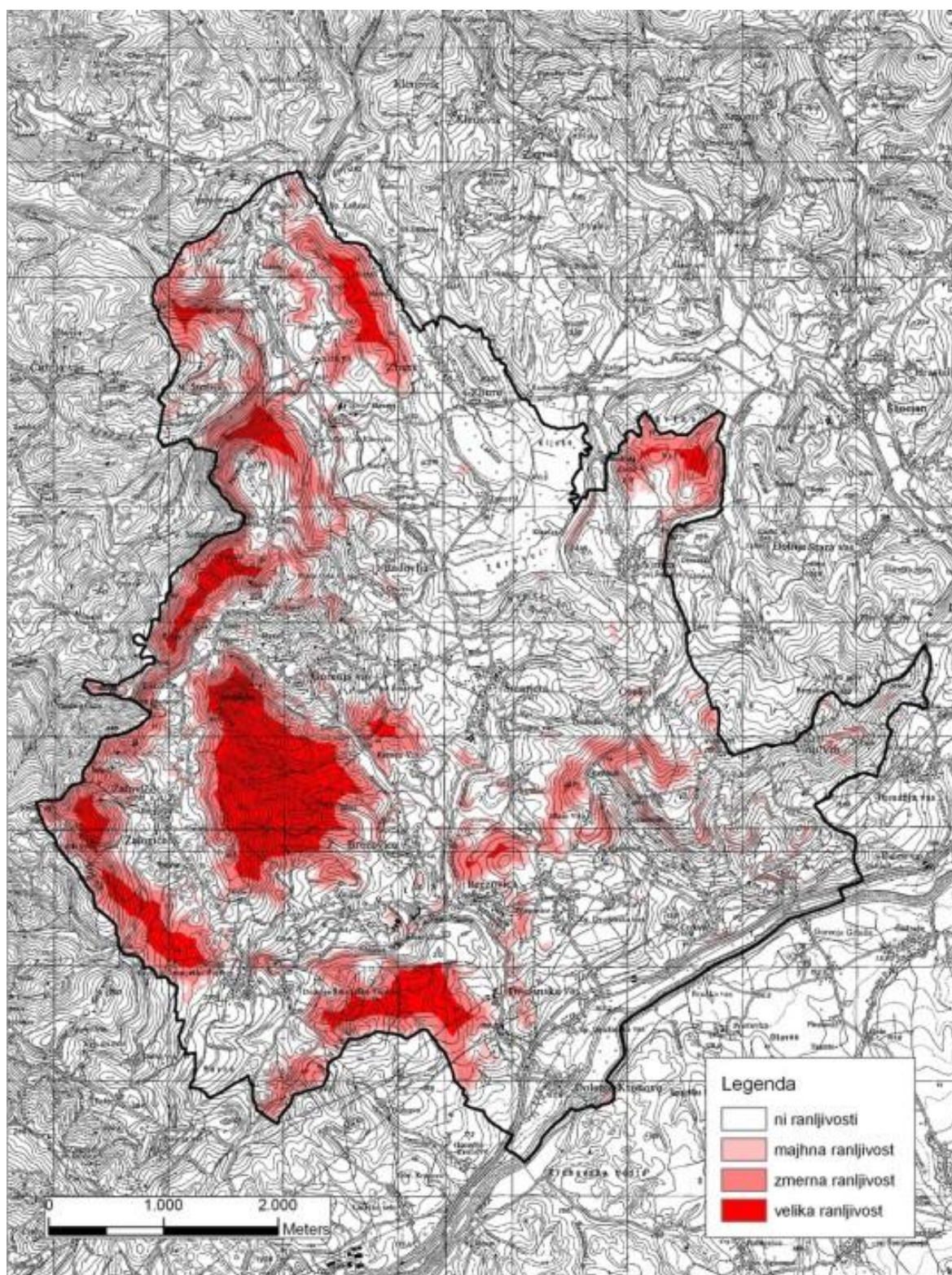
Gozd je pomemben vir biomase, vir gozdnih plodov in divjadi in je zato nekoliko ranljiv po celem območju, saj bi posega uničila proizvodno funkcijo gozda tam, kjer bi se zgodila.

Gozdovi s posebnimi funkcijami (npr. varovalni, rekreacijski) in gozdni robovi s proizvodnega vidika niso ranljivi. Varovalnih gozdov v občini ni, gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo pa smo izločili iz ocene ranljivosti gozdov. Ker nimamo podatka o lesno-proizvodnem gozdu, bomo predvidevali, da bolj ko gremo v notranjost gozda, bolj je strnjen in ima večjo zalogo gozdne mase. Na teh območjih je zato z vidika proizvodnega potenciala gozd bolj ranljiv.

Preglednica 22: Ranljivost gozdno-proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih, gradbenih in montažnih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
strnjen gozd, večja zaloga gozdne mase	gozd	oddaljenost od gozdnega roba v notranjost gozda do 50 m	2
		oddaljenost od gozdnega roba v notranjost gozda od 50 do 150 m	3
		oddaljenost od gozdnega roba v notranjost gozda od 150 m naprej	4
izločitev gozda s poudarjeno rekreacijsko funkcijo	gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo (lastna izdelava)	gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo	1

Rezultat modela:

Slika 18: Ranljivost gozdno-proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih, gradbenih in montažnih del

Ranljivost kmetijsko-pridelovalnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del

Zbijanje in izkopavanje zemlje in gradnja najbolj ogrožajo potencial za kmetijstvo in ga lahko popolnoma uničijo.

Območja z največjim kmetijskim potencialom bomo ocenili kot najbolj ranljiva. Največji kmetijski potencial predvidevamo na kmetijskih zemljiščih prve kategorije, ki jih je določil sektor za kmetijstvo. Ker območja najboljših kmetijskih zemljišč zavzemajo skoraj tretjino območja občine, bomo znotraj te varstvene kategorije določili območja z večjim oz. manjšim potencialom za kmetijstvo še glede na izbor naših dejavnikov, in sicer: za kmetijsko pridelavo najbolj primerna tla, ravninska območja zaradi lažje obdelave zemljišč in območja osončenosti. Na dober kmetijski potencial vplivajo tudi manj onesnažena območja zaradi cest in naselij, obenem pa je pomembna tudi dostopnost do obdelovalnih površin.

Zelo dober kmetijski potencial imajo še naslednje kategorije površinskega pokrova: njive in vrtovi, trajne rastline, vinogradi in intenzivni sadovnjaki, zato jih bomo obravnavali kot najbolj ranljive. Zelo ranljive zaradi dobrega kmetijskega potenciala so tudi neobdelane kmetijske površine.

Najboljša kmetijska zemljišča pokrivajo celotno območje najboljših tal za kmetijstvo (evtrično-rjava in rjava-pokarbonatna tla), zato ne bomo iskali potenciala izven teh zemljišč. Osnovni in najbolj pomemben kriterij za dober kmetijski potencial so ravno primerna tla, zato je iskaje izven teh območij nesmiselno.

Preglednica 23: Ranljivost kmetijsko-pridelovalnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
primeren tip tal	pedološka karta	evtrična-rjava (178, 105, 734, 1355, 1357, 1358, 1362, 1363, 1567)	5
		obrečna, evtrična (482, 1381, 1382)	5
		rjava-pokarbonatna (1368, 1370)	4
nagib terena	digitalni model reliefa	nagib terena do 7 %	5
		nagib terena do 10 %	4
		nagib terena do 15 %	3
		nagib terena več kot 15%	2
osončenost	digitalni model reliefa	J, JV, JZ lege	5
		J, JV, JZ, Z, V lege	4
		vse lege	3,2
neonesnaženost zaradi prometa, dostopnost	ceste	ceste in oddaljenost od 120 do 300 m	5
		ceste in oddaljenost od 300 do 1000 m	4
		ceste in oddaljenost od 80 do 120 m	3
		ceste in oddaljenost od 40 do 80 m	2
bližina naselja	stavbe	stavbe in oddaljenost od 100 do 250 m	5
		stavbe in oddaljenost od 250 m do 800 m	4
		stavbe in oddaljenost od 75 m do 100 m	3
		stavbe in oddaljenost do 50 do 75 m	2

Se nadaljuje

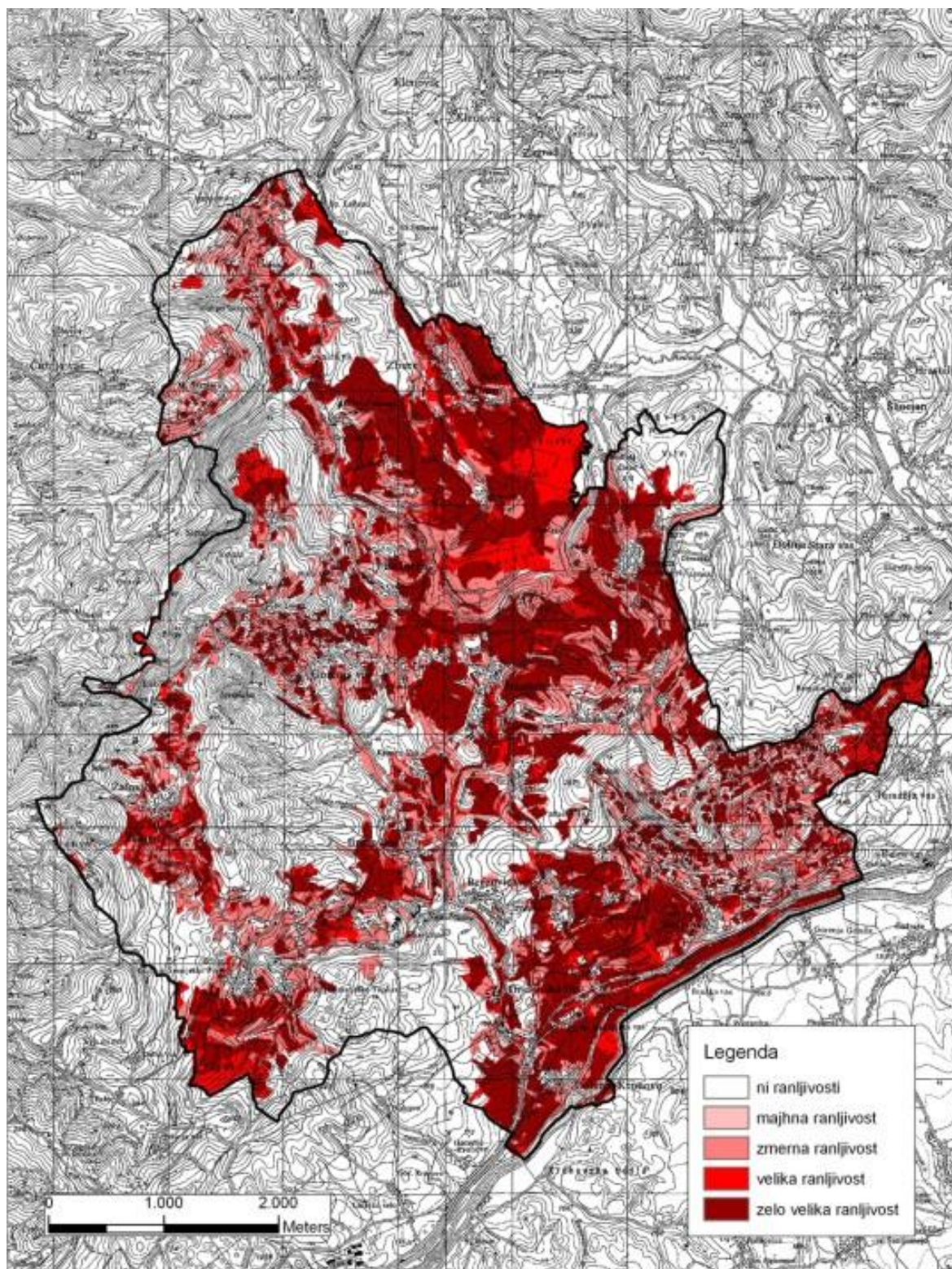
Nadaljevanje

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
ohranitev najboljših kmetijskih površin	površinski pokrov	1100 njiva oziroma vrt	5
		1180 trajne rastline na njivskih površinah	5
		1211 vinograd	5
		1221 intenzivni sadovnjak	5
		1600 neobdelane kmetijske zemljine	4
		1300 trajni travnik	3
		1410 kmetijska zemljišča v zaraščanju	2
		1800 kmetijska zemljišča porasla z gozdnim drevjem	2
	namenska raba	območje 1. kmetijskih zemljišč	različne ocene, odvisne od drugih dejavnikov

Podatke v tabeli bomo združili z uporabo matrik. Pri vsaki oceni smo dejavnike razdelili v dve skupini, ki smo jih nato v okviru posamezne ocene združili (zopet s pomočjo matrik). Rezultate kombinacij dejavnikov posameznih ocen smo na koncu sešteli s funkcijo Multi max.

- Ocena 5 – najbolj primerna območja za kmetijstvo in zato tudi najbolj ranljiva:
 - površinski pokrov: njiva oziroma vrt, trajne rastline na njivskih površinah, vinograd, intenzivni sadovnjak ALI 1. kmetijska zemljišča IN evtrična-rjava tla IN nagib terena do 7 % IN J, JZ, JV lege,
 - oddaljenost od cest od 120 do 300 m IN oddaljenost od stavb od 100 do 250 m IN 1. kmetijska zemljišča.
- Ocena 4 – območja, ki smo jih ovrednotili kot precej ranljiva (imajo še vedno zelo dober potencial za kmetijstvo):
 - evtrična-rjava in rjava pokarbonatna tla IN nagib terena do 10 % IN J, JV, JZ, V, Z lege IN 1. kmetijska zemljišča,
 - ceste in oddaljenost od 300 do 1000 m ALI stavbe oddaljenost od 250 do 800 m IN 1. kmetijska zemljišča ALI površinski pokrov: neobdelana kmetijska zemljišča.
- Ocena 3 – območja, ki smo jih ovrednotili kot zmerno ranljiva:
 - evtrična-rjava in rjava pokarbonatna tla IN nagib terena do 15 % IN vse lege IN 1. kmetijska zemljišča,
 - ceste in oddaljenost od 80 do 120 m ALI stavbe in oddaljenost od 75 do 100 m IN 1. kmetijska zemljišča ALI površinski pokrov: trajni travnik.
- Ocena 2 – potencial za kmetijstvo je precej majhen, zato je tudi ranljivost majhna:
 - nagib terena več kot 15% IN 1. kmetijska zemljišča,
 - ceste in oddaljenost od 40 do 80 m ALI stavbe in oddaljenost od 50 do 75 m ALI površinski pokrov: kmetijska zemljišča v zaraščanju, kmetijska zemljišča poraščena z gozdnim drevjem.

Rezultat modela:

Slika 19: Ranljivost kmetijsko-pridelovalnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del

Ranljivost potenciala za turizem in rekreacijo zaradi prometa

Promet ogroža potencial za turizem in rekreacijo predvsem zaradi hrupa in onesnaževanja. Ogrožena so tako obstoječa tovrstna območja in tista z največjim potencialom.

Največji rekreacijski potencial imajo planirani jahalni center, gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo, park v Šmarjeških Toplicah, zelo obiskana pešpot na Vinji vrh in ostale rekreacijske površine. Največji turistični potencial imajo območja ob vodah, ki so primerne za kopanje (kopališče pri Klevevžu in območje ob reki Krki), in območja naravnih in kulturnih znamenitosti.

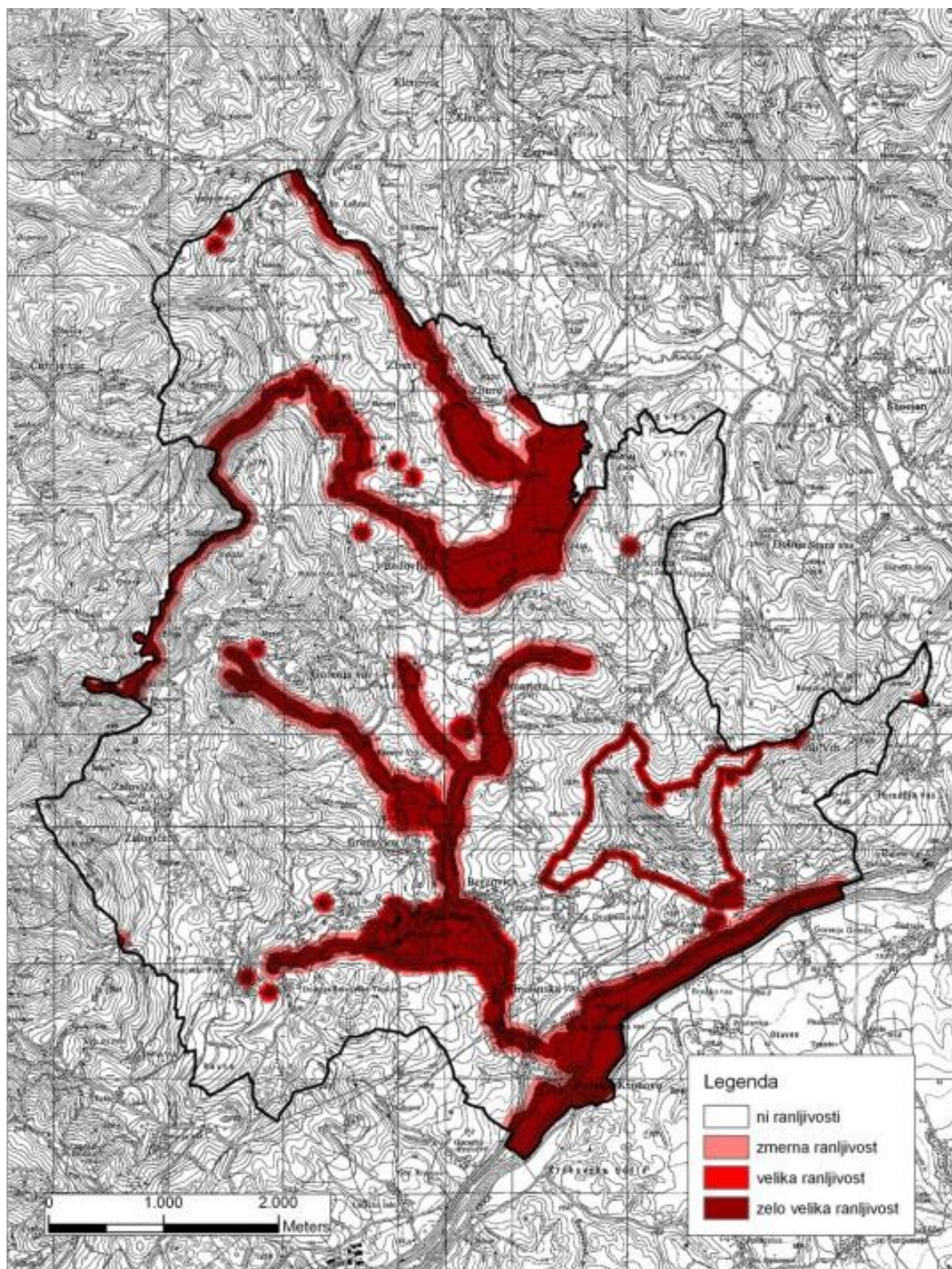
Ogroženost potenciala za rekreacijo in turizem zaradi hrupa prometa in onesnaževanja se z razdaljo hitreje manjša, zato smo to upoštevali tudi pri oddaljenostih. Na splošno so vse oddaljenosti manjše, ker v občini ni veliko prometa, zato je tudi onesnaževanje precej manjše.

Planirani jahalni center ima nekoliko večje oddaljenosti, saj lahko promet (oz. njegova bližina) precej slabo vpliva na konje.

Preglednica 24: Ranljivost potenciala za turizem in rekreacijo zaradi prometa

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
obstoječa rekreacijska območja	območja rekreacije (lastna izdelava)	območja rekreacije in oddaljenost do 40 m	5
		območja rekreacije in oddaljenost od 40 do 60 m	4
		območja rekreacije in oddaljenost od 60 do 80 m	3
planirana rekreacijska območja	jahalni center (lastna izdelava)	jahalni center in oddaljenost do 100 m	5
		jahalni center in oddaljenost od 100 do 150 m	4
		jahalni center in oddaljenost od 150 do 200 m	3
gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo	gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo (lastna izdelava)	gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo in oddaljenost do 50 m	5
		gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo in oddaljenost od 50 do 80 m	4
		gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo in oddaljenost od 80 do 100 m	3
bližina naravnih znamenitosti	naravne vrednote točke	naravne vrednote točke in oddaljenost do 50 m	5
		naravne vrednote točke in oddaljenost od 50 do 75 m	4
		naravne vrednote točke in oddaljenost od 75 do 100 m	3
	naravne vrednote območja (zajeti območji primerni za kopanje)	naravne vrednote območja in oddaljenost od cest do 50 m	5
		naravne vrednote območja in oddaljenost od 50 do 100 m	3
bližina spomenikov kulturne dediščine	kulturna dediščina – objekti	kulturna dediščina – objekti in oddaljenost do 50 m	5
		kulturna dediščina – objekti in oddaljenost od 50 do 75 m	4
		kulturna dediščina – objekti in oddaljenost od 75 do 100 m	3
pešpot na Vinji vrh	pešpot na Vinji vrh (lastna izdelava)	Pešpot na Vinji vrh in oddaljenost do 20 m	5
		Pešpot na Vinji vrh in oddaljenost od 20 do 40 m	4
		Pešpot na Vinji vrh in oddaljenost od 40 do 50 m	3

Rezultat modela:

Slika 20: Ranljivost potenciala za turizem in rekreacijo zaradi prometa

Ranljivost potenciala za turizem zaradi izpustov odpadnih voda

Največjo možnost za razvoj turizma v občini je in še vedno predstavlja termalna voda. Izguba kakovosti termalnih izvirov in vrelcev zaradi izpustov termalnih voda tako predstavlja največjo nevarnost za potencial turizma.

Najbolj ranljiva so območja termalnih izvirov in vrelcev ter širši pas okoli njih. Vsi kriteriji ranljivosti so zajeti že pri ranljivosti hidrosfere, zato ta model ni potrebno izdelati.

Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del

Posega, ki posledično v prostoru pomenita nove objekte zaradi fizične zasedbe prostora, negativno vplivata na potencial za poselitev. Vpliv je največji na območjih, ki so najbolj primerna za gradnjo novih stanovanjskih objektov.

Najbolj ranljiva so tako območja, kjer so stroški gradnje manjši. Najbolje je, da je infrastruktura (komunalna in prometna) čim bližje. Tudi teren bistveno vpliva na višino stroškov gradnje – bolj kot je raven, manjši so stroški. Primerna območja za gradnjo so predvsem na južnih legah z dobro osončenostjo in v naseljih ali ob njihovem robu.

Preglednica 25: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
bližina infrastrukture	ceste	oddaljenost od cest od 2 m do 100 m	5
		oddaljenost od cest od 2 do 200 m	4
		oddaljenost od cest od 2 do 300 m	3
	kanalizacija	oddaljenost od kanalizacije do 80 m	5
		oddaljenost od kanalizacije do 120 m	4
		oddaljenost od kanalizacije do 150 m	3
	vodovod	oddaljenost od vodovoda do 80 m	5
		oddaljenost od vodovoda do 120 m	4
		oddaljenost od vodovoda do 150 m	3
	elektrika	oddaljenost od elektrike do 80 m	5
		oddaljenost od elektrike do 120 m	4
		oddaljenost od elektrike do 150 m	3
nizek nagib terena	digitalni model reliefa	nagib terena do 5 %	5
		nagib terena do 7,5 %	4
		nagib terena do 10 %	3
osončenost	digitalni model reliefa	J, JZ, JV lege	5
		J, JZ, JV, V Z lege	4
		vse lege	3
bližina naselja	stavbe	stavbe in oddaljenost do 80 m	5
		stavbe in oddaljenost do 125 m	4
		stavbe in oddaljenost do 150 m	3
planska območja za stanovanja	namenska raba	območja za stanovanja	3

Podatke v tabeli smo združili z uporabo matrik. Pri vsaki oceni smo dejavnike razdelili v dve skupini, ki smo jih nato v okviru posamezne ocene združili (zopet s pomočjo matrik). V prvi skupini so kriteriji infrastrukture in primernega reliefa, v drugi pa naravna dejavnika teren in osončenost ter bližina cest ali naselij. Rezultate kombinacij dejavnikov posameznih ocen smo na koncu sešteli s funkcijo multi max.

- Ocena 5 – najbolj primerna območja za poselitev in zato tudi najbolj ranljiva:

- oddaljenost od vodovoda do 80 m IN oddaljenost od elektrike do 80 m ALI oddaljenost od kanalizacije do 80 m IN nagib terena do 5 %,
- oddaljenost od cest od 2 do 100 m IN relief od 0–5% IN J, JVZ, JZ lege ALI stavbe in oddaljenost do 80 m.

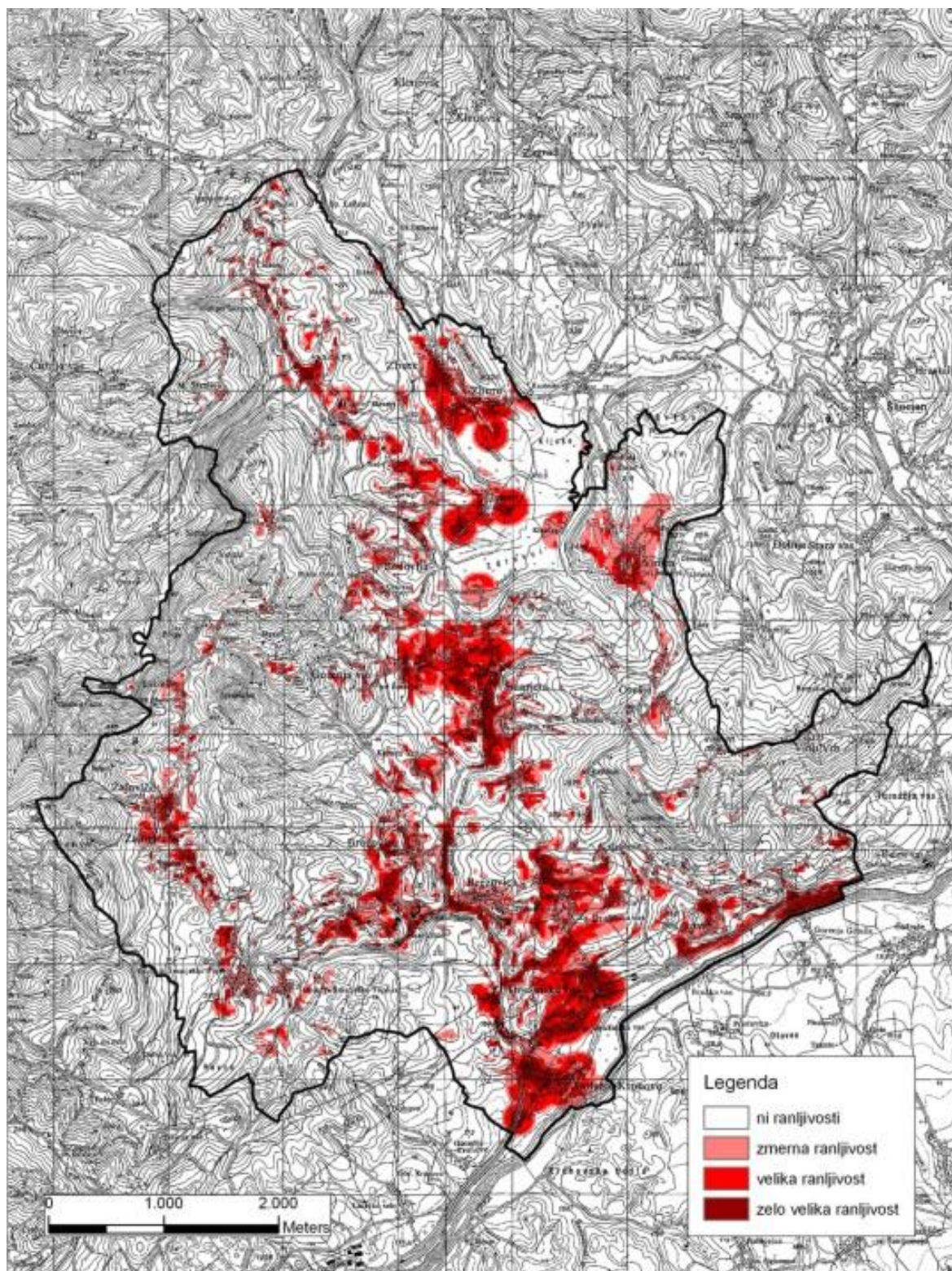
- Ocena 4 – območja, ki smo jih ovrednotili kot precej ranljiva:

- oddaljenost od vodovoda do 120 m IN oddaljenost od elektrike do 120 m ALI oddaljenost od kanalizacije do 120 m IN nagib terena do 7,5 %,
- oddaljenost od cest od 2 do 200 m IN relief od 0-7,5% IN J, JVZ, JZ, V,Z lege ALI stavbe in oddaljenost do 125 m.

- Ocena 3 – območja, ki smo jih ovrednotili kot zmerno ranljiva

- oddaljenost od vodovoda do 150 m IN oddaljenost od elektrike do 150 m ALI oddaljenost od kanalizacije do 150 m IN nagib terena do 10 %,
- oddaljenost od cest od 2 do 300 m IN relief od 0-10% IN vse lege ALI stavbe in oddaljenost do 150 m.

Rezultat modela:

Slika 21: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del

7.1.5.3 Ranljivost bivanjske kakovosti

Ranljivost bivalnega okolja zaradi prometa in prisotnosti ljudi v okolici

Razvoj turizma in umestitev novih dejavnosti vpliva tudi na povečanje prometa in ljudi v občini. Promet je za obstoječo poselitev moteč predvsem zaradi hrupa. Prisotnost povečanega števila ljudi lahko domačine moti predvsem v strnjenih naseljih, kjer hiše po navadi nimajo veliko pripadajoče zemlje in lahko motijo njihovo zasebnost.

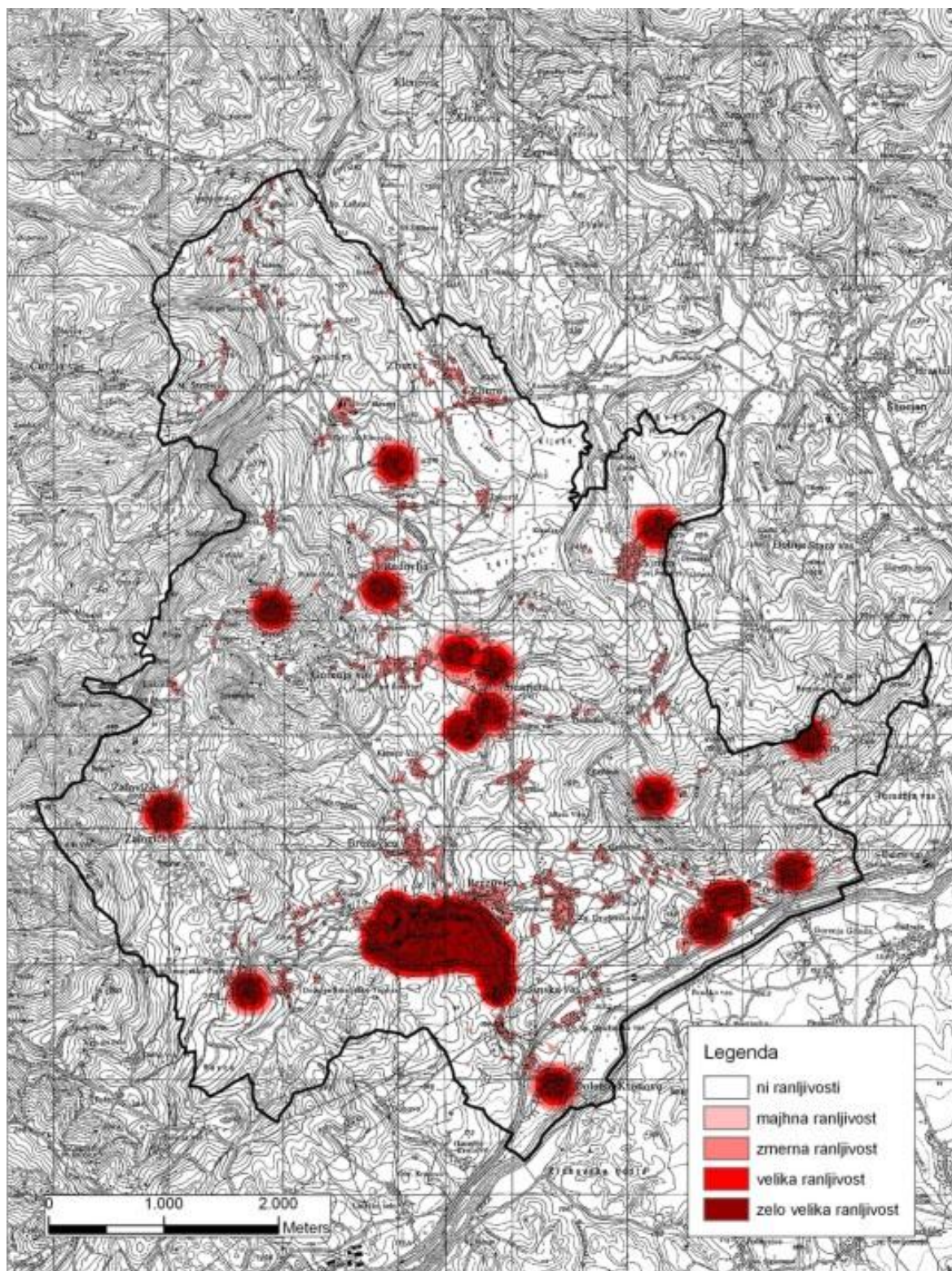
Najbolj ranljiva so območja dejavnosti, ki za delovanje potrebujejo nehrupno okolje. To je območje šolskega okoliša, zdravstvene ambulate, doma za starejše občane, cerkva in pokopališč. Ranljiva so tudi območja javnih zelenih in rekreacijskih površin. Zaradi prisotnosti večjega števila ljudi v občini so nekoliko ranljiva tudi območja strjenih naselij.

Preglednica 26: Ranljivost bivalnega okolja zaradi prometa in prisotnosti ljudi v okolici

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
nehrupno okolje	osnovna šola	osnovna šola in oddaljenost do 50 m	5
		osnovna šola in oddaljenost do 100 m	3
	zdravstvena ambulanta (lastna izdelava)	zdravstvena ambulanta in oddaljenost do 100 m	5
		zdravstvena ambulanta in oddaljenost od 100 do 150 m	4
		zdravstvena ambulanta in oddaljenost od 150 do 200 m	3
		zdravstvena ambulanta in oddaljenost od 200 do 250 m	2
	dom starejših občanov (lastna izdelava)	dom starejših občanov in oddaljenost do 100 m	5
		dom starejših občanov in oddaljenost od 100 do 150 m	4
		dom starejših občanov in oddaljenost od 150 do 200 m	3
		dom starejših občanov in oddaljenost od 200 do 250 m	2
	cerkev s pokopališčem, če je zraven (lastna izdelava)	cerkve, pokopališča in oddaljenost do 100 m	5
		cerkve, pokopališča in oddaljenost od 100 do 140 m	4
		cerkve, pokopališča in oddaljenost od 140 do 180 m	3
		cerkve, pokopališča in oddaljenost od 180 do 200 m	2
	javne zelene in rekreacijske površine (lastna izdelava)	javne zelene in rekreacijske površine ter oddaljenost do 80 m	5
		javne zelene in rekreacijske površine ter oddaljenost od 80 do 120 m	4
		javne zelene in rekreacijske površine ter oddaljenost od 120 do 150 m	2
zasebnost domačinov v stanovanjskem naselju	stanovanjska območja (iz namenske rabe)	strnjena naselja	3

Cerkve in pokopališča večina dneva niso obiskane, zato smo pri ocenjevanju ranljivosti z nižjimi ocenami od 5 upoštevali krajše razdalje. Tudi pri javnih zelenih in rekreacijskih površinah menimo, da ranljivost z razdaljo hitreje pada.

Retultat modela:

Slika 22: Ranljivost bivalnega okolja zaradi prometa in prisotnosti ljudi v okolici

Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del

Območja, kjer se v prostoru pojavi vizualno najlepša (najbolj pestra, prepoznavna) krajinska slika in ki so hkrati dobro vidna, so najbolj ranljiva. Zelo ogrožena so tudi območja, kjer se krajinska slika zaradi zemeljskih in gradbenih del najbolj spremeni. Zelo opazna je sprememba krajinske slike v območjih bolj odprte krajine ter v višje ležečih in strmejših legah. Ranljiva so tudi območja oziroma prostorske prvine, ki tvorijo značilno krajinsko podobo občine, tako naravne kot tiste, ki so bile ustvarjene s pomočjo človeka (kulturna krajina).

Izračunali bomo vidnosti najbolj značilne krajinske slike iz naselij in cest. Pri tem bomo upoštevali višine ovir, ki preprečujejo pogled (stavbe, gozd itd. ...). Območja, ki so najbolj vidna iz točk razgleda in kjer je krajinska slika pestra, bomo ovrednotili kot najbolj ranljiva. Pestrost krajinske slike določajo naslednji kriteriji: njive in vrtovi, sadovnjaki, vinogradi, vrhovi, grebeni in strme reliefne strukture, posamezna drevesa, gruče dreves in grmov, vodna telesa in vegetacijski pas ob njih, gozd in gozdni rob ter cerkve kot pomembni točkasti poudarki v krajini. Vinogradi imajo visoko ranljivost, saj spadajo med pomembne značilnosti obravnavanega območja.

Ne glede na vidnost bomo kot zelo ranljiva ocenili območja s pestro reliefno strukturo, saj pomeni izvajanje posegov na njih velike spremembe v prostoru in posledično v krajinski sliki. Zaradi ohranjanja kulturne krajinske slike in ostalih krajinskih značilnosti občine bomo kot ranljive ovrednotili njive in vrtove, vinograde, posamezna drevesa, gruče dreves in grmičevja, gozdne robove, vodna telesa in vegetacijo ob njih ter cerkve, ker stojijo na vidno bolj izpostavljenih območjih.

Preglednica 27: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del

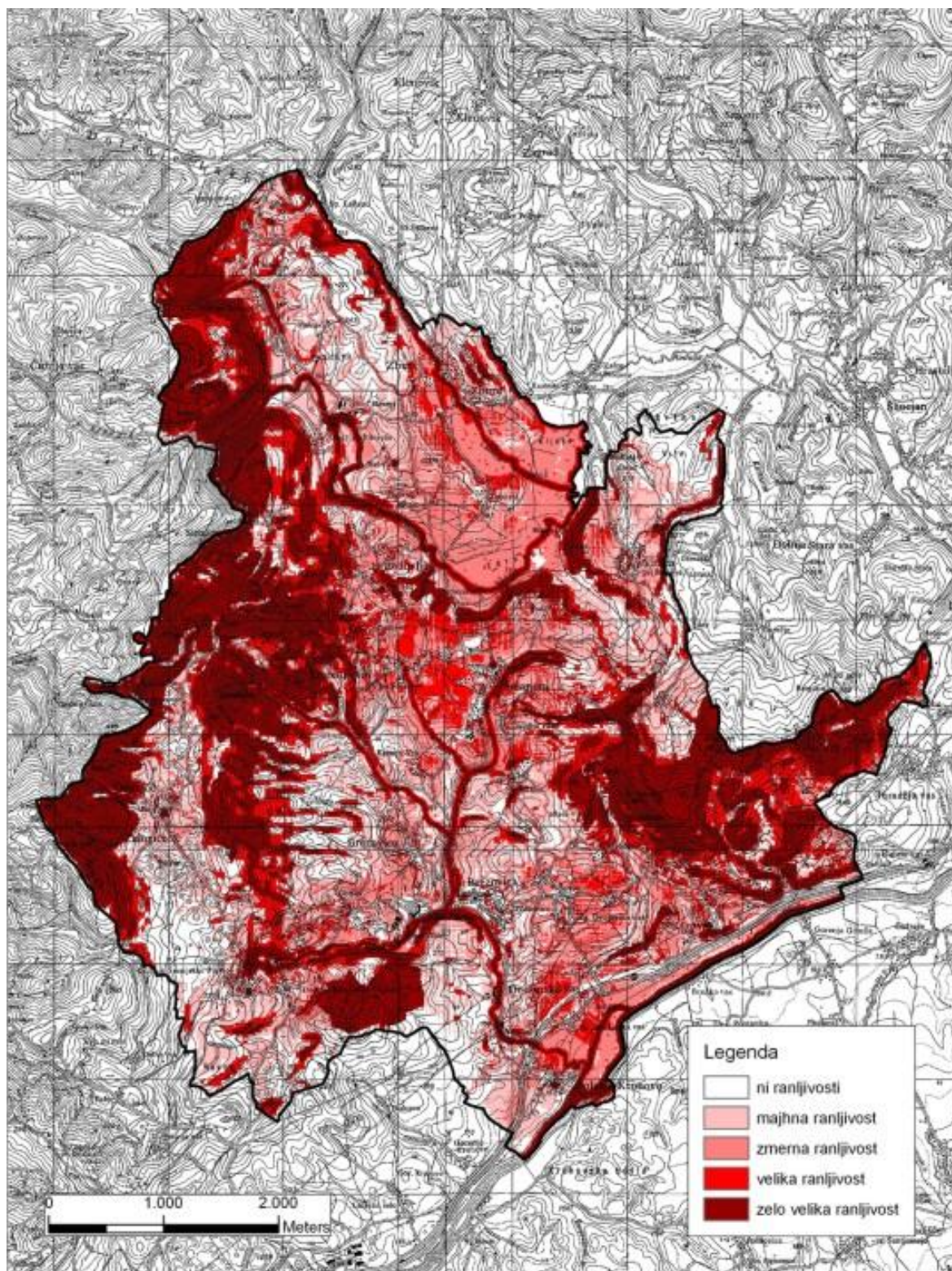
KRITERIJ		PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
vidnost pestre krajinske slike iz cest in naselij z upoštevanjem višinskih ovir v prostoru	višine ovir	digitalni model reliefa + površinski pokrov (raba tal)	Dmr + 1211 vinograd 1221 intenzivni sadovnjak 1240 ostali trajni nasadi 1222 ekstenzivni sadovnjak 1500 drevesa in grmičevje 2000 gozd	2 (metra) 2 (metra) 2 (meter) 4 (metri) 8 (metrov) 20 (metrov)
		+ stavbe	+	8 (metrov)
	točke opazovanja	ceste stavbe	ceste (občinske, državne) stavbe	

Se nadaljuje

Nadaljevanje

KRITERIJ		PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
	pestrrost krajinske slike	površinski pokrov (raba tal)	1100 njiva oz. vrt 1211 vinograd 1221 intenzivni sadovnjak 1222 ekstenzivni sadovnjak 1300 trajni travnik	3 4 2 3 2
		vrhovi, grebeni (lastna izdelava)	vrhovi, grebeni	5
		digitalni model reliefa	nagib terena od 23 do 30 % nagib terena od 30 % naprej	4 5
		posamezna drevesa (lastna izdelava)	posamezna drevesa	3
		površinski pokrov (raba tal)	drevesa, grmičevje	3
		reke, potoki	vodna telesa in oddaljenost do 10 m vodna telesa in oddaljenost od 10 do 20 m	4 3
		gozd	gozd oddaljenost od gozda do 15 m (gozdni rob)	2 4
		cerkve (lastna izdelava)	cerkve	4
		Površinski pokrov (raba tal)	1100 njive oz. vrt 1211 vinograd	2 4
		vrhovi, grebeni (lastna izdelava)	vrhovi, grebeni	5
ohranitev značilnih krajinskih elementov		digitalni model reliefa	nagib terena od 23 do 30 % nagib terena od 30 % naprej	4 5
		posamezna drevesa (lastna izdelava)	posamezna drevesa	4
		površinski pokrov (raba tal)	1500 drevesa, grmičevje	3
		reke, potoki	vodna telesa in oddaljenost do 10 m vodna telesa in oddaljenost od 10 do 20 m	5 4
		gozd	oddaljenost od gozda do 15 m (gozdni rob)	3
		cerkve (lastna izdelava)	cerkve	5

Rezultati modela:

Slika 23: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del

Ranljivost kulturne dediščine zaradi zemeljskih in gradbenih del

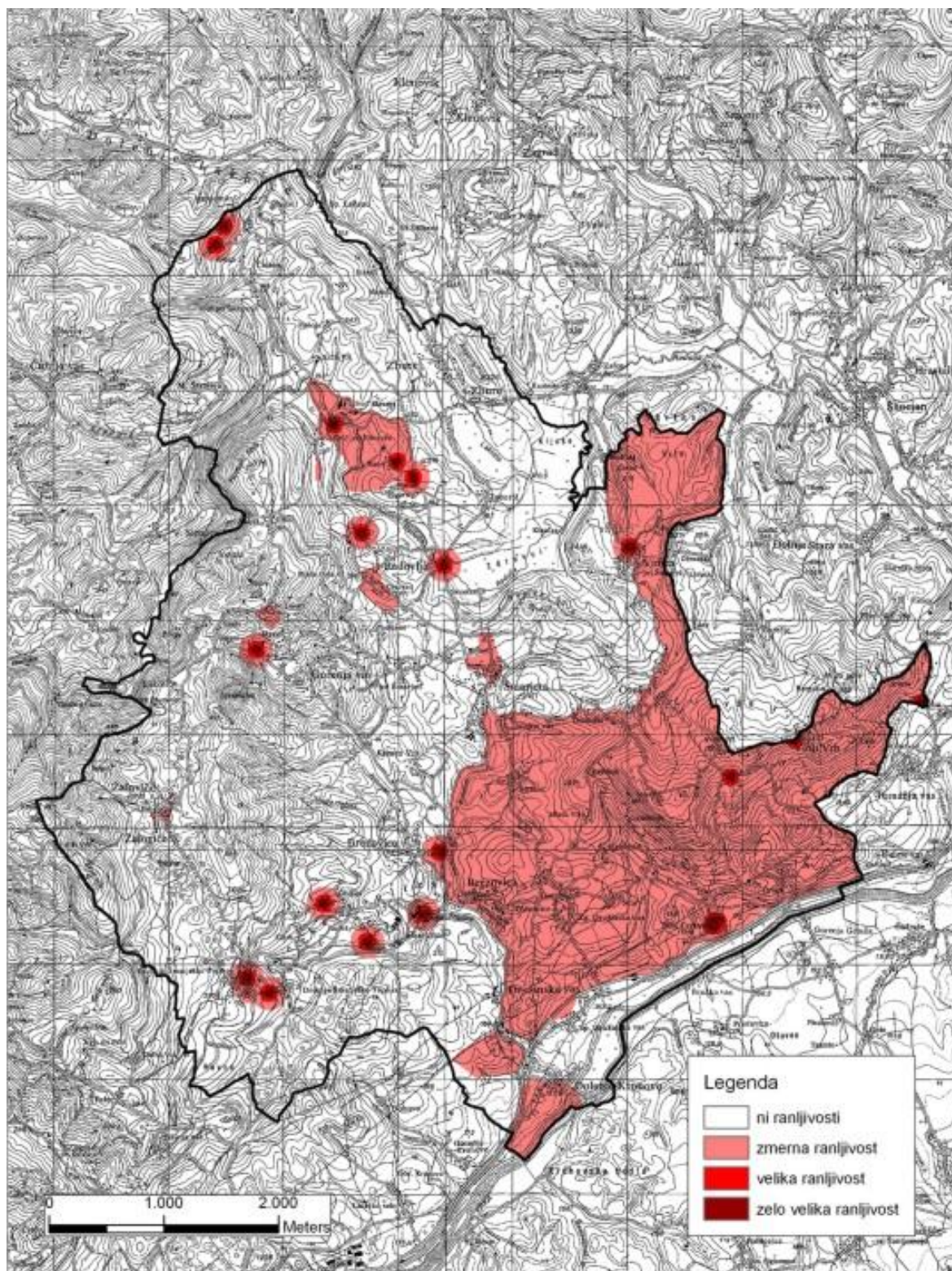
Vplivi zemeljskih in gradbenih del lahko privedejo do poškodb ali celo uničenja objektov kulturne dediščine. Prav tako lahko poškodujejo celovita območja kulturne dediščine ali povzročijo izgubo kakovosti le-teh.

Najbolj so tako ranljivi spomeniki kulturne dediščine in njihovo vplivno območje. Ranljiva so tudi območja kulturne dediščine, vendar manj.

Preglednica 28: Ranljivost kulturne dediščine zaradi zemeljskih in gradbenih del

KRITERIJ	PODATEK	KATEGORIJE	OCENA
ohranitev kulturne dediščine	kulturna dediščina objekti	objekti kulturne dediščine in oddaljenost do 50 m	5
		objekti kulturne dediščine in oddaljenost od 50 do 80 m	4
		objekti kulturne dediščine in oddaljenost od 80 do 120 m	3
		objekti kulturne dediščine in oddaljenost do 120 do 150 m	2
	kulturna dediščina območja	območje kulturne dediščine	3

Rezultati modela:

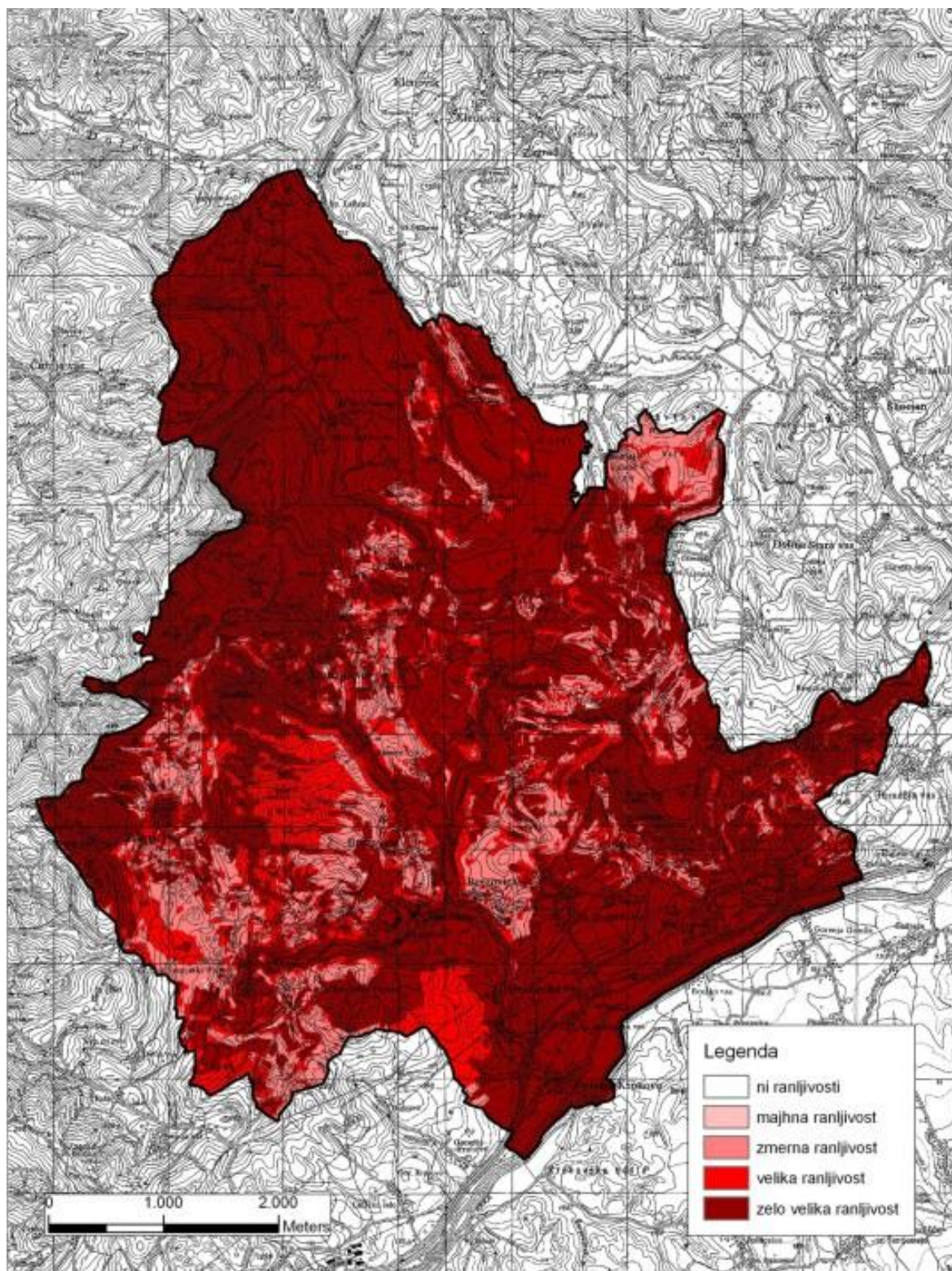

Slika 24: Ranljivost kulturne dediščine zaradi zemeljskih in gradbenih del

7.1.6 Skupni model ranljivosti okolja zaradi umestitve hotelskega kompleksa, večnamenske športne dvorane, nakupovalnega središča in apartmajskega naselja

Karte ranljivosti posameznih okoljskih sestavin zaradi posegov je potrebno združiti v skupno karto ranljivosti. Pri modeliranju smo pri združevanju ranljivosti uporabili pravilo maksimuma, ki prenaša najvišje ocene posameznih modelov v skupno ranljivost. To pomeni, da karta skupne ranljivosti na določenem območju pokaže najvišjo vrednost ranljivosti, ki se je pojavila v kateremkoli od prejšnjih delnih modelov.

Rezultat modela:

Slika 25: Skupni model ranljivosti

7.2 ANALIZE PRIVLAČNOSTI IN USTREZNOSTI

Analize privlačnosti prostora

Pri analizah privlačnosti prostora smo najprej opisali dejavnost, ki smo jo želeli umestiti, in opredelili kriterije, ki naredijo prostor privlačen za njeno umestitev. Izbira kriterijev pomeni optimalno delovanje dejavnosti. V tabeli smo posameznim kriterijem pripisali ocene in najpomembnejšim spremenljivkam dodali tudi težo. Lestvica privlačnosti prostora bo od 1–5, kjer ocena pet pomeni najbolj privlačen prostor za umestitev dejavnosti, ocena ena pa prostor, ki je za delovanje dejavnosti zelo neprivačen. Ocene smo vnesli v program ProVal2000 in izdelali model privlačnosti prostora za vsako od načrtovanih dejavnosti.

Upoštevali smo vrstni red izdelave analiz privlačnosti, ker sta dve dejavnosti odvisni od drugih (umestitev nakupovalnega središča in apartmajskega naselja). Med kriterije smo zato za slednji dve dejavnosti uvrstili potrebne podatke o lokacijah prejšnjih, že umeščenih novih dejavnostih.

Analize ustreznosti prostora

Pri analizah ustreznosti smo v matriki združili karte privlačnosti prostora za posamezno dejavnost s karto skupne ranljivosti prostora. V matriki smo neposredno priredili kombinacije ocen, in sicer:

- ocena 5 (zelo velika ustreznost) – ranljivosti ni oziroma je le-ta še majhna in privlačnost prostora največja,
- ocena 4 (velika ustreznost) – ranljivost je še vedno majhna ali ničelna in privlačnost prostora ,
- ocena 3 (zmerna ustreznost) – zmerna ranljivost in zmerna privlačnost prostora,
- ocena 2 (majhna ustreznost) velika ranljivost, privlačnost prostora lahko različna,
- ocena 1 (neustreznost) – ranljivost je največja.

Rezultat je karta z najbolj ustreznimi območji za posamezni poseg z vidika varstva in uspešnega razvoja dejavnosti.

7.2.1 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

7.2.1.1 Analiza privlačnosti

Opis dejavnosti

Umestili smo dva nova hotelska kompleksa z manjšima bazenoma s termalno vodo na dveh različnih lokacijah. Hotela imata 5 zvezdic in bosta specializirana za wellness ponudbo. Vseboujeta okoli 120 ležišč, prostore za razne sprostivne dejavnosti (masaže, savne, kopeli) in manjšo dvorano (večjo sobo) za športne aktivnosti (fitness, pilates,

aerobika, individualna vadba). Hotel je dimenzij približno 40 x 20 metrov in bo skupaj s parkirišči zavzemal (80 do 100 parkirišč) 3100 kvadratnih metrov.

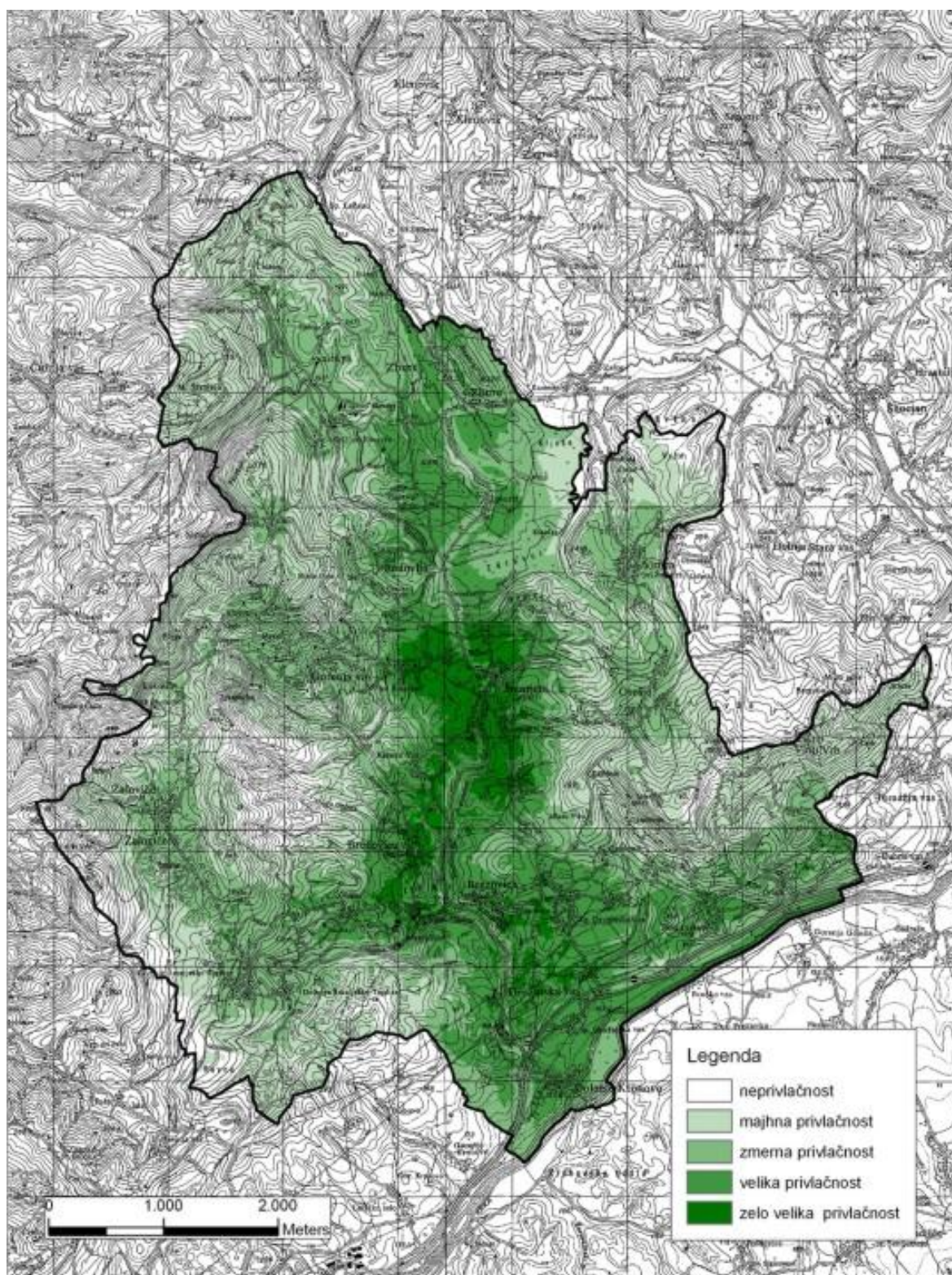
Opredelitev kriterijev

Razvoj novih hotelskih kapacitet naj bi bil načrtovan okoli glavnega hotela in bazenov v Šmarjeških Toplicah, zato moramo upoštevati oddaljenost novih hotelov od centralnega, ki ne sme biti prevelika. Pomembno je, da hotela nista preveč oddaljena od vrelcev s termalno vodo, saj so stroški napeljave vodovoda, čiščenja vode ipd. z razdaljo znatno povečujejo. Hotela morata biti blizu pomembnejše lokalne ceste in imeti možnost priključka na kanalizacijo in elektriko. Nagib terena ne sme biti prevelik, saj gre za velik poseg v prostor. Zaradi nravi dejavnosti, ki teži k sprostitvi in dobremu počutju gostov, je priporočljiva bližina gozda. Tudi vizualni učinek pogleda iz hotela na naravo je pomemben.

Preglednica 29: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

Prostorski podatek	Razred	Ocena	Teža
relief/nagib	0–8%	5	
	8–16%	4	
	16–25%	3	
ceste: državna cesta	100–350 m	5	
	350–750 m	4	
	750–1000 m	3	
	1000–1500 m	2	
občinska cesta	50–250 m	5	
	250–500 m	4	
	500–800 m	3	
	800–1500 m	2	
termalni izvir	100–500 m	5	1.5
	500–1000 m	4	
	1000–1500 m	3	
	1500–2000 m	2	
kanalizacija	0–200 m	5	
	200–400 m	4	
	400–650 m	3	
vodovod	0–200 m	5	
	200–350 m	4	
	350–500 m	3	
	500–650 m	2	
elektrika	0–200 m	5	
	200–400 m	4	
	400–600 m	3	
	600–700 m	2	
gozdni rob	100–1000 m	5	
	1000–1500 m	4	
	1500–2500 m	3	

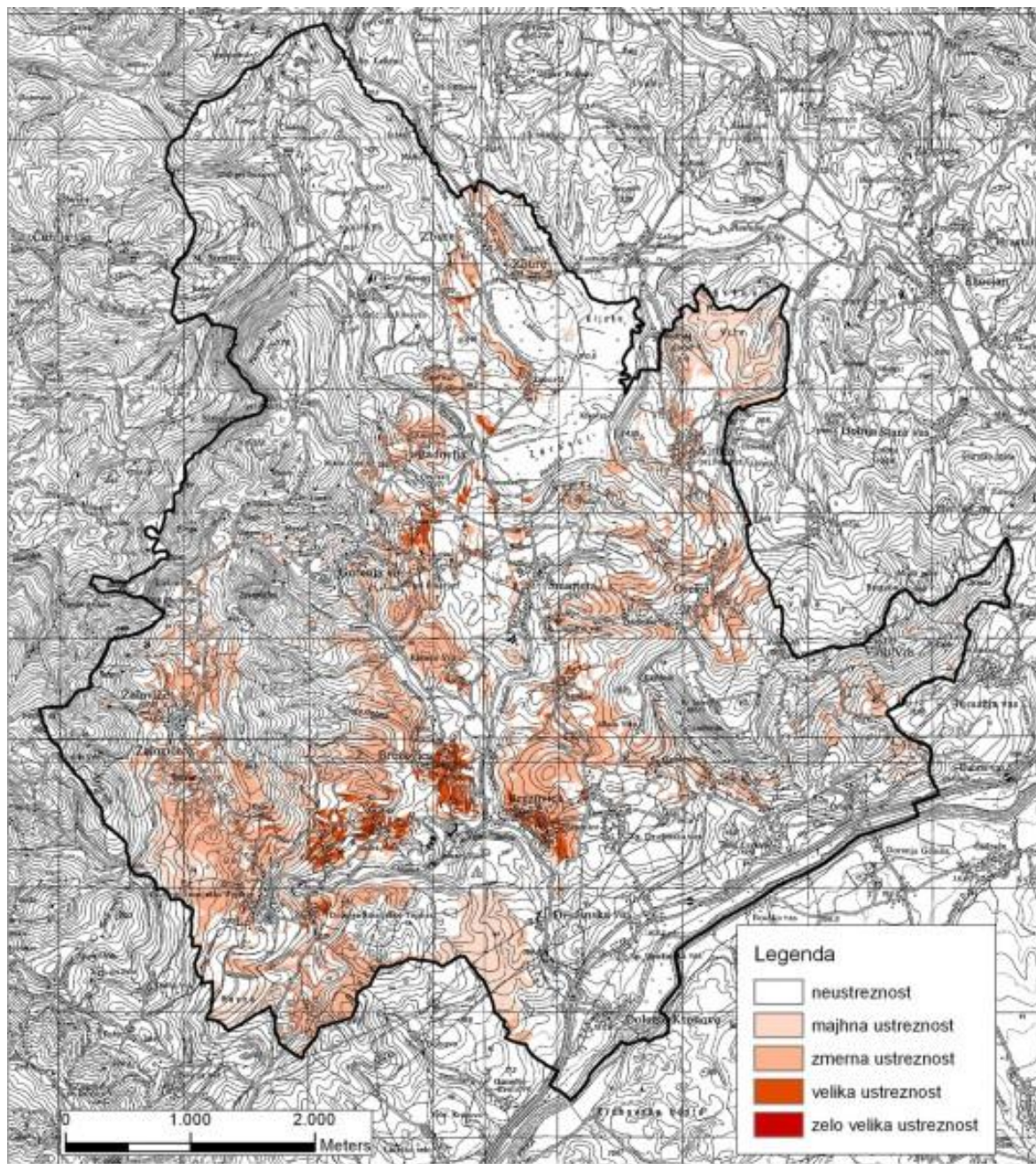
Rezultat modela:

Slika 26: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

7.2.1.2 Analiza ustreznosti

Ocene 5 (zelo velika ustreznost) na obravnavanem območju skorajda ni. Rezultat je pričakovan glede na karto skupne ranljivosti prostora, kjer so območja, ki so popolnoma neranljiva, zanemarljivo majhna in maloštevilna. Nekaj območij okoli obstoječega hotela in bližine termalnih vrelcev je zelo ustreznih (ocena 4), med katerimi smo izbrali in umestili nova hotelska kompleksa.

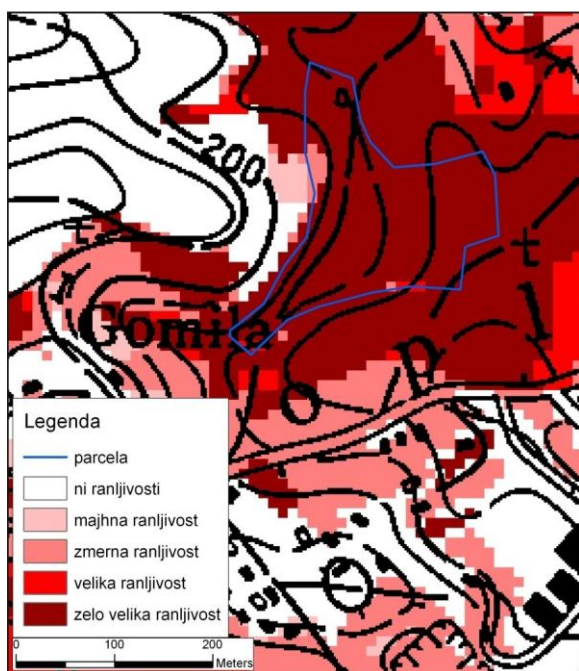

Slika 27: Ustreznost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

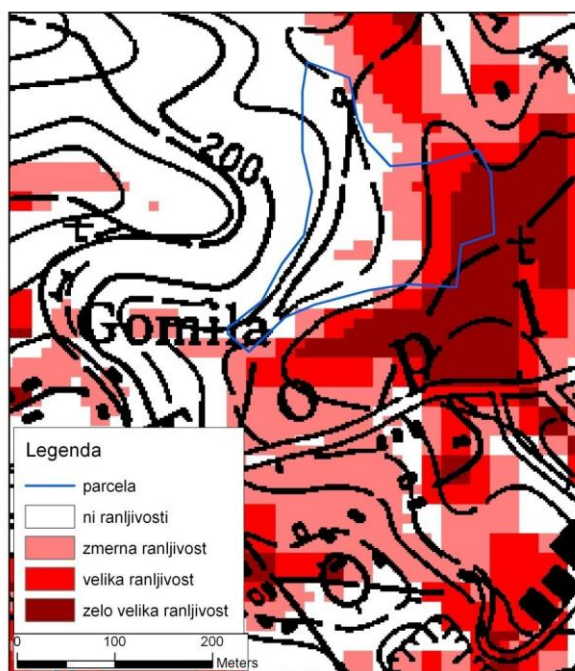
7.2.1.3 Izbor in utemeljitev dveh najprimernejših lokacij za umestitev dejavnosti in preveritev predlagane lokacije s strani investitorja.

Med izdelavo diplomskega dela smo izvedeli, da želi zasebni investitor na skupku parcel, katerih lastnik je, postaviti hotel. Preverili smo ustreznost lokacije parcel za umestitev hotela in rezultate predstavili spodaj.

Ugotovili smo, da je lokacija z vidika varstva virov (kmetijsko-proizvodni potencial in potencial za poselitev) za umestitev posega neustrezna. Nekoliko je neustrezna tudi z vidika varstva bivalne kakovosti (ranljivost krajinske slike). Ostali modeli teh dveh varstvenih kategorij in vsi modeli varstva narave pa so na obravnavanem zemljišču pokazali popolno neranljivost. Prikazali smo samo modele, kjer obstaja določena ranljivost.

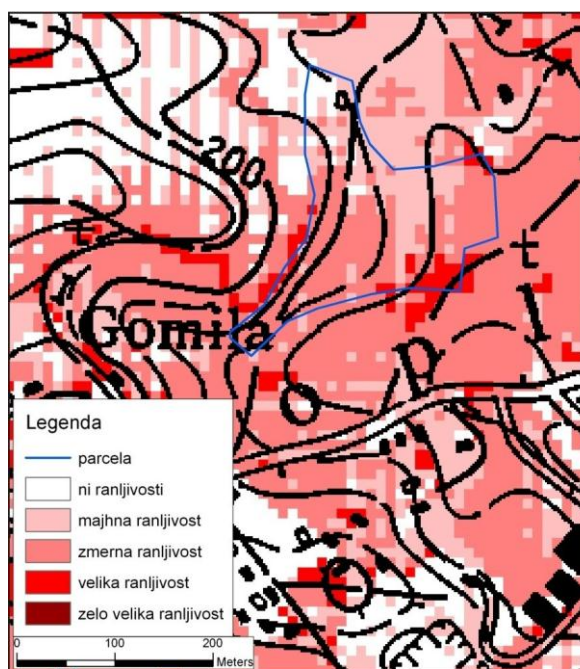
Slika 28: Ranljivost kmetijsko proizvodnega potenciala zaradi zemeljskih in gradbenih del

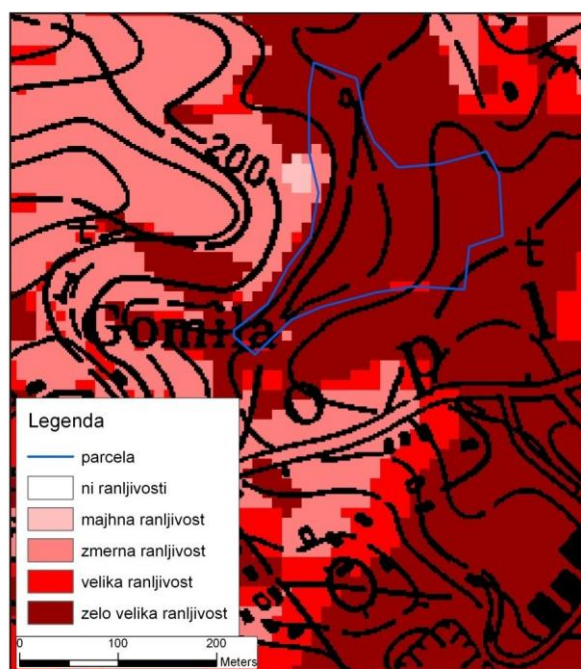
Slika 29: Ranljivost potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del

Kot je razvidno iz slike 27 je lokacija po celem območju zelo močno ranljiva (ocena 5) zaradi najboljšega kmetijsko–proizvodnega potenciala, ki bi ga poseg popolnoma uničil.

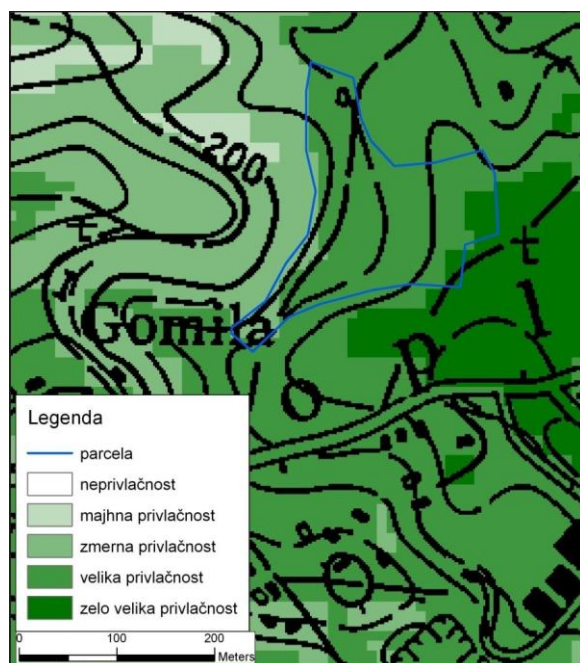
Model ranljivosti potenciala za poselitev zaradi zemeljskih in gradbenih del (slika 28) je pokazal manjše območje, ocenjeno kot zelo močno ranljivo (ocena 5), in nekaj območja z ocenama 4 in 3. Večina lokacije v sklopu tega modela ni ranljive.

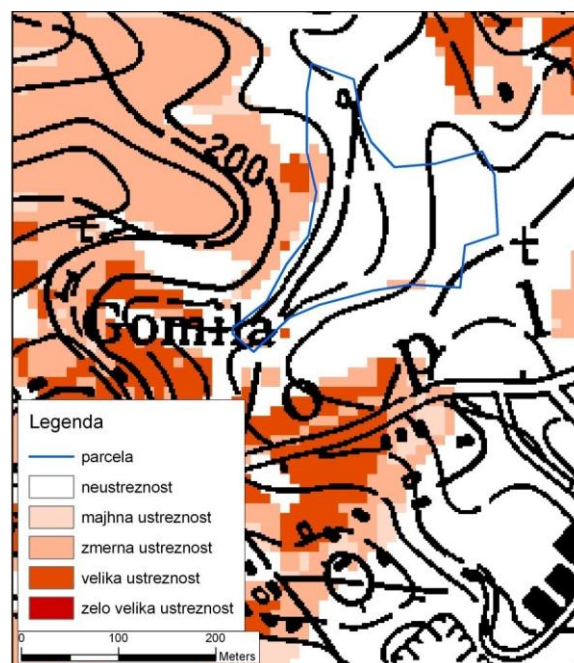
Slika 30: Ranljivost krajinske slike zaradi zemeljskih in gradbenih del

Slika 31: skupna ranljivost

Slika 32: Privlačnost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

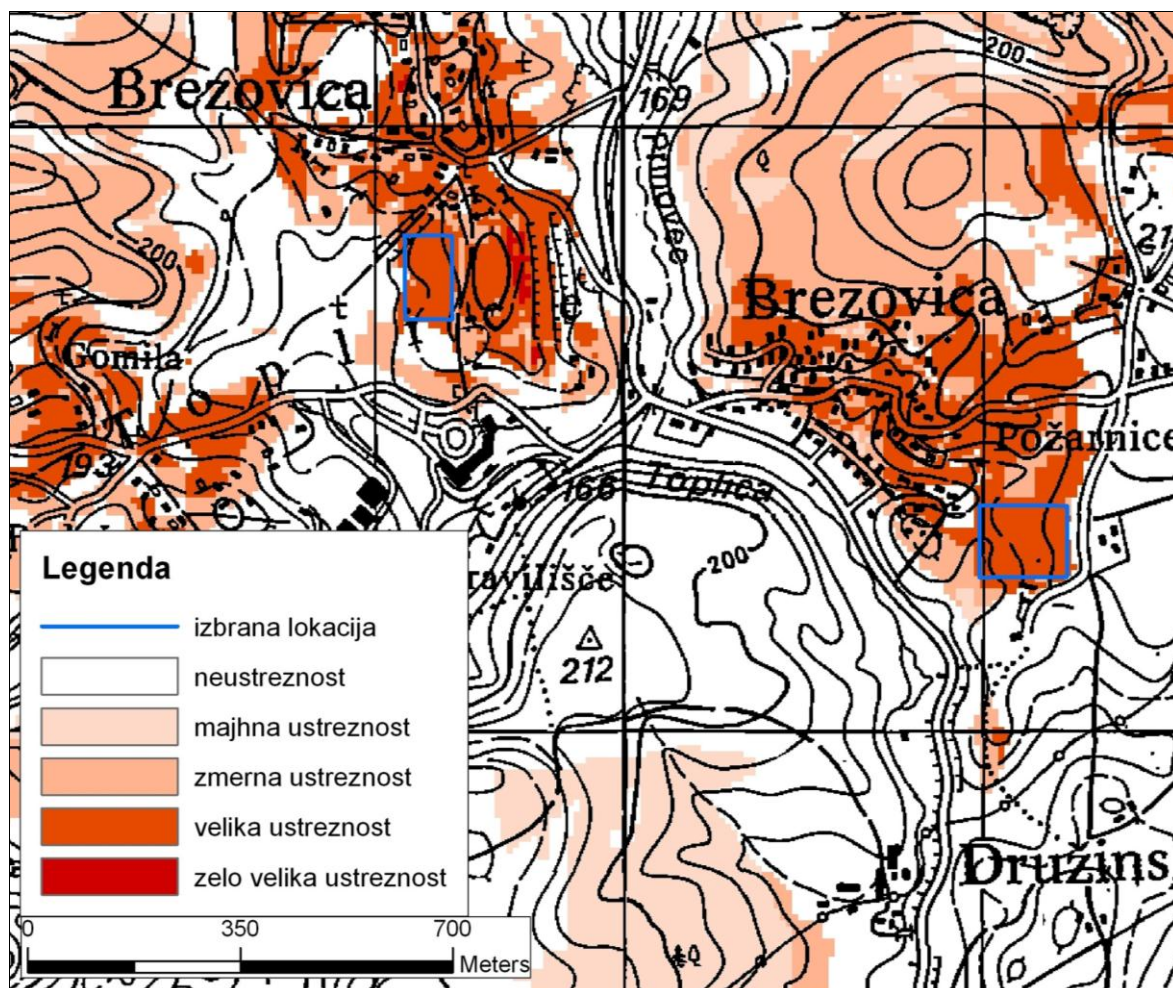
Slika 33: Ustreznost prostora za hotelski kompleks z wellness vsebino

Območje investorjevih parcel je nekoliko ranljivo tudi zaradi krajinske slike (vpliv zemeljskih in gradbenih del nanjo v primeru izvedbe posega – slika 29). Večina območja je ocenjeno z zmerno ranljivostjo, približno petina je malo ranljiva in zelo majhen del je zelo ranljiv (ocena 4).

Model skupne ranljivosti prostora je pri obravnavani parceli pričakovano pokazal največjo ranljivost po celem območju (slika 30), saj smo pri njegovi izdelavi uporabili funkcijo, ki prenaša najvišje vrednosti posameznih modelov v končni model. Območje je tako povsem neustrezno (slika 32) večina samo zaradi varstva najboljših kmetijskih zemljišč.

Umestitev zelene dejavnosti je z vidika privlačnosti prostora zelo velika (slika 31), saj ima skoraj celotno območje oceno 4 (majhen del še oceni 3 in 5).

Z upoštevanjem slednjih rezultatov (modela ustreznosti prostora) na skupek predlaganih parcel ne moremo umestiti hotelskega kompleksa, zato smo za zeleni dve lokaciji poiskali ustrenejši prostor.

Slika 34: Izbrani lokaciji za hotelski kompleks

Prvo lokacijo (slika 33 – levo) smo izbrali zaradi velike površine zelo ustreznega prostora (ocena 4), bližine centralnega hotela in nekoliko bolj osamljene lokacije. Umestili smo jo ob levi rob, da smo hotel nekoliko odmaknili od glavne ceste. Z izgraditvijo dovoza na južni strani parcele do centralnega hotela lahko dosežemo zelo dobro povezanost med hoteloma (dolžina dovoza je minimalna). V nadaljevanju izdelave diplomskega dela se je lokacija izkazala za ustrezno tudi z vidika umestitve nakupovalnega središča, ki smo ga umestili v neposredno bližino lokacije za novi hotel (desno od hotela). Prednosti bližine trgovin in tržnice za turiste ni potrebno posebej razlagati.

Drugo lokacijo (slika 33 – desno) smo izbrali na preostalem zelo ustreznem prostoru večje površine (ostala najustreznejša območja so premajhna za uspešno umestitev posega). Prednost druge lokacije je prav tako intimnejši, bolj osamljen prostor, ki je umaknjen na rob vasi. V bližini je glavna cesta, po kateri lahko do obstoječega hotela zopet dostopimo precej hitro, saj je razdalja dobrih 800 m (po cesti).

7.2.2 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za večnamensko športno dvorano

7.2.2.1 Analiza privlačnosti

Opis dejavnosti

Večnamenska dvorana vključuje dvorano za vse vrste dvoranskih športov (mali nogomet, rokomet, odbojka in košarka) in manjšo dvorano za fitness, ples, aerobiko, borilne veščine in druge oblike vadbe. Na zložljivih tribunah je prostora za največ 500–1000 ljudi. Velikost dvorane je 40 x 30 metrov. Površina dvorane in pripadajočega parkirišča (3000 m²) pa znaša okoli 4600 kvadratnih metrov.

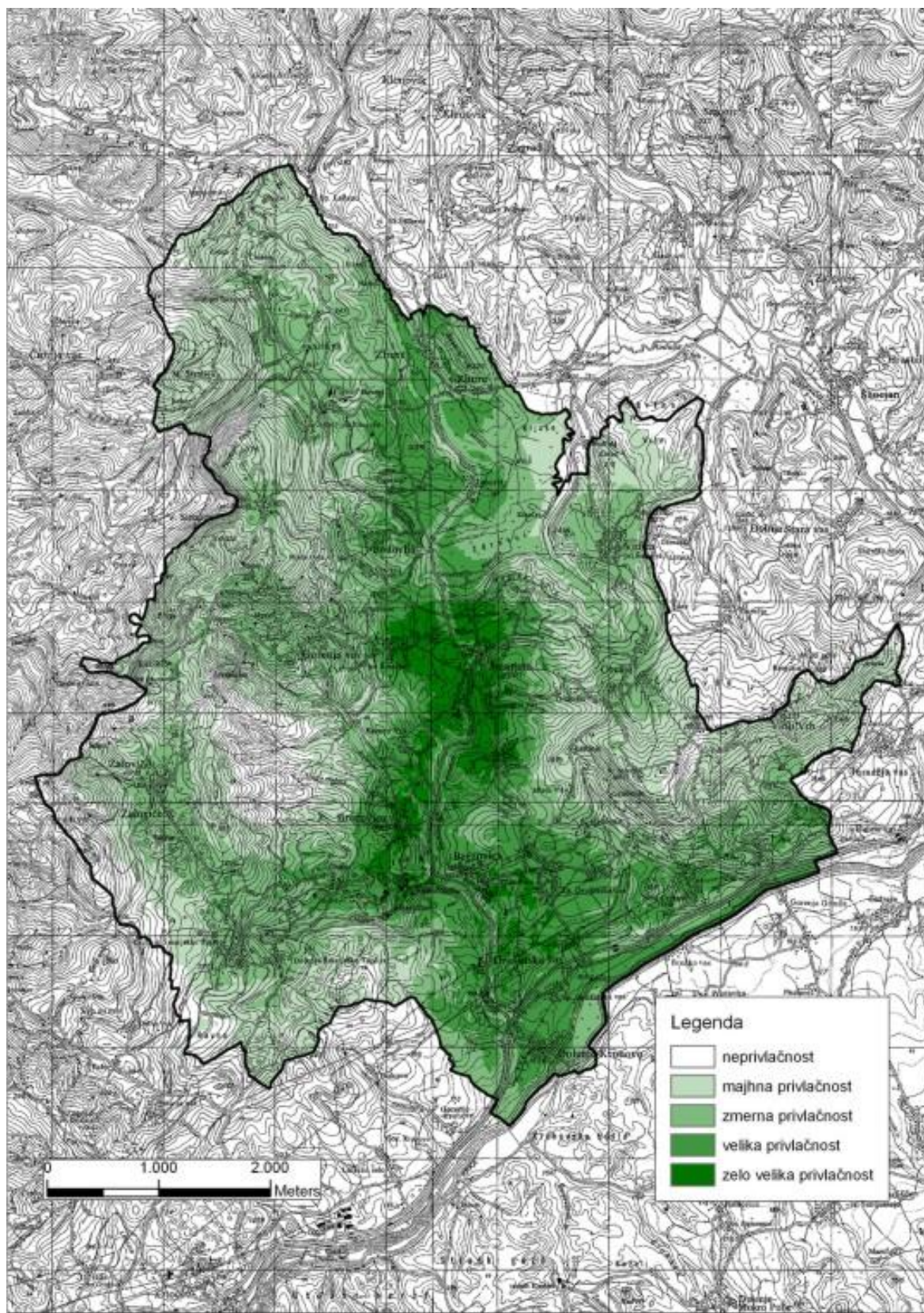
Opredelitev kriterijev

Dvorana mora biti nujno locirana v bližini šole, da jo lahko čez dan uporabljajo šolarji, ker so drugače tekoči stroški vzdrževanja preveliki. Pomembna je bližina komunalnih priključkov in lokalne ceste. Priporočljivo je, da je teren čim bolj raven. Bližina šole je najpomembnejši kriterij v modelu, zato smo ga otežili z 1,5.

Preglednica 30: Privlačnost prostora za večnamensko športno dvorano

Prostorski podatek	Razred	Ocena	Teža
relief/nagib	0–5 %	5	
	5–10%	4	
	10–15%	3	
ceste: občinska cesta	0–150 m	5	
	150–250 m	4	
	250–500 m	3	
	500–600 m	2	
	70–300 m	5	
	300–500 m	4	
	500–650 m	3	
	650–800 m	2	
šola	50–300 m	5	1,5
	300–650 m	4	
	650–800 m	3	
	800–1000 m	2	
kanalizacija	0–100 m	5	
	100–250 m	4	
	250–400 m	3	
	400–600 m	2	
vodovod	0–150 m	5	
	150–250 m	4	
	250–400 m	3	
	400–550 m	2	
elektrika	0–150 m	5	
	150–300 m	4	
	300–450 m	3	
	450–600 m	2	

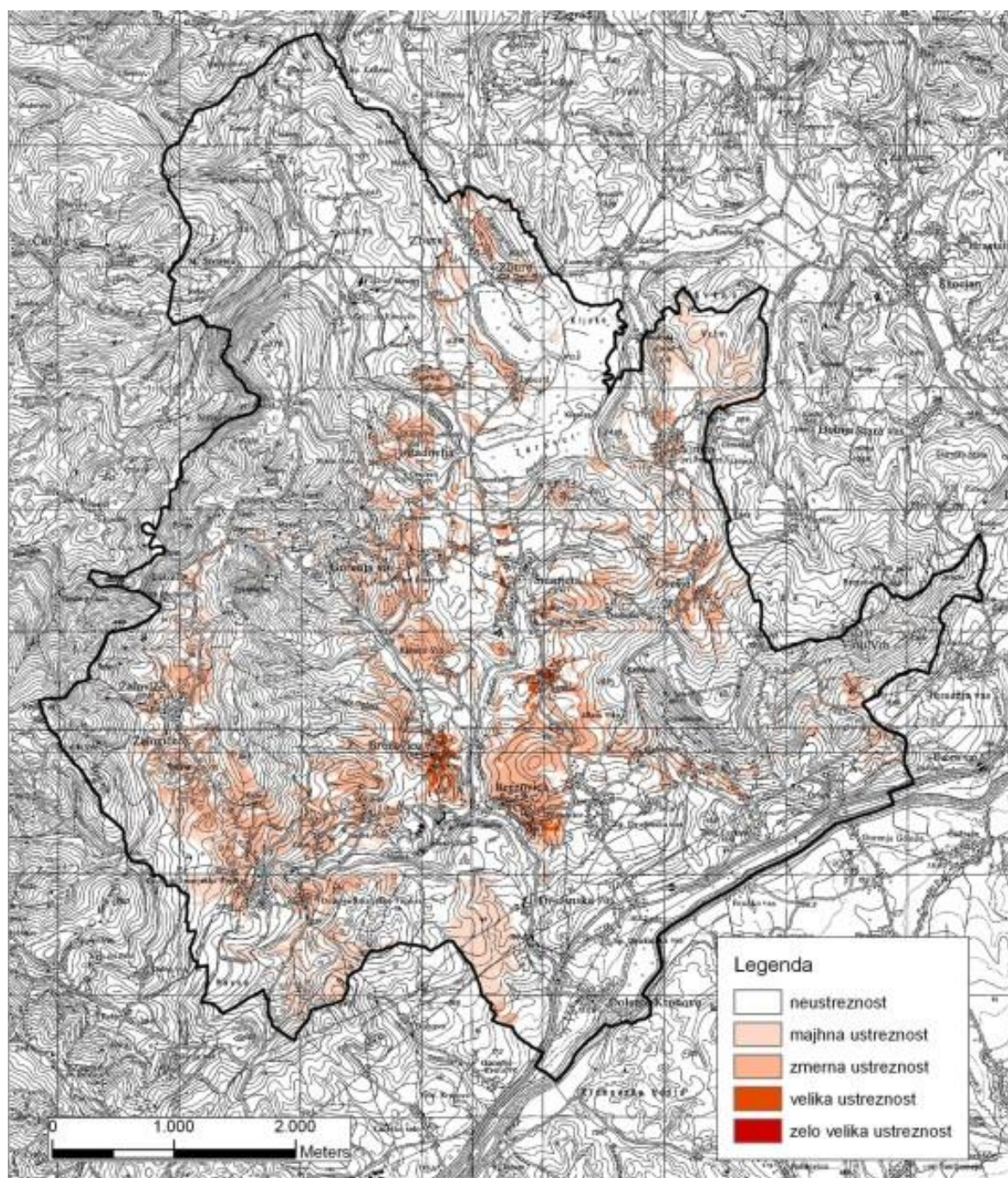
Rezultat modela:

Slika 35: Privlačnost prostora za večnamensko športno dvorano

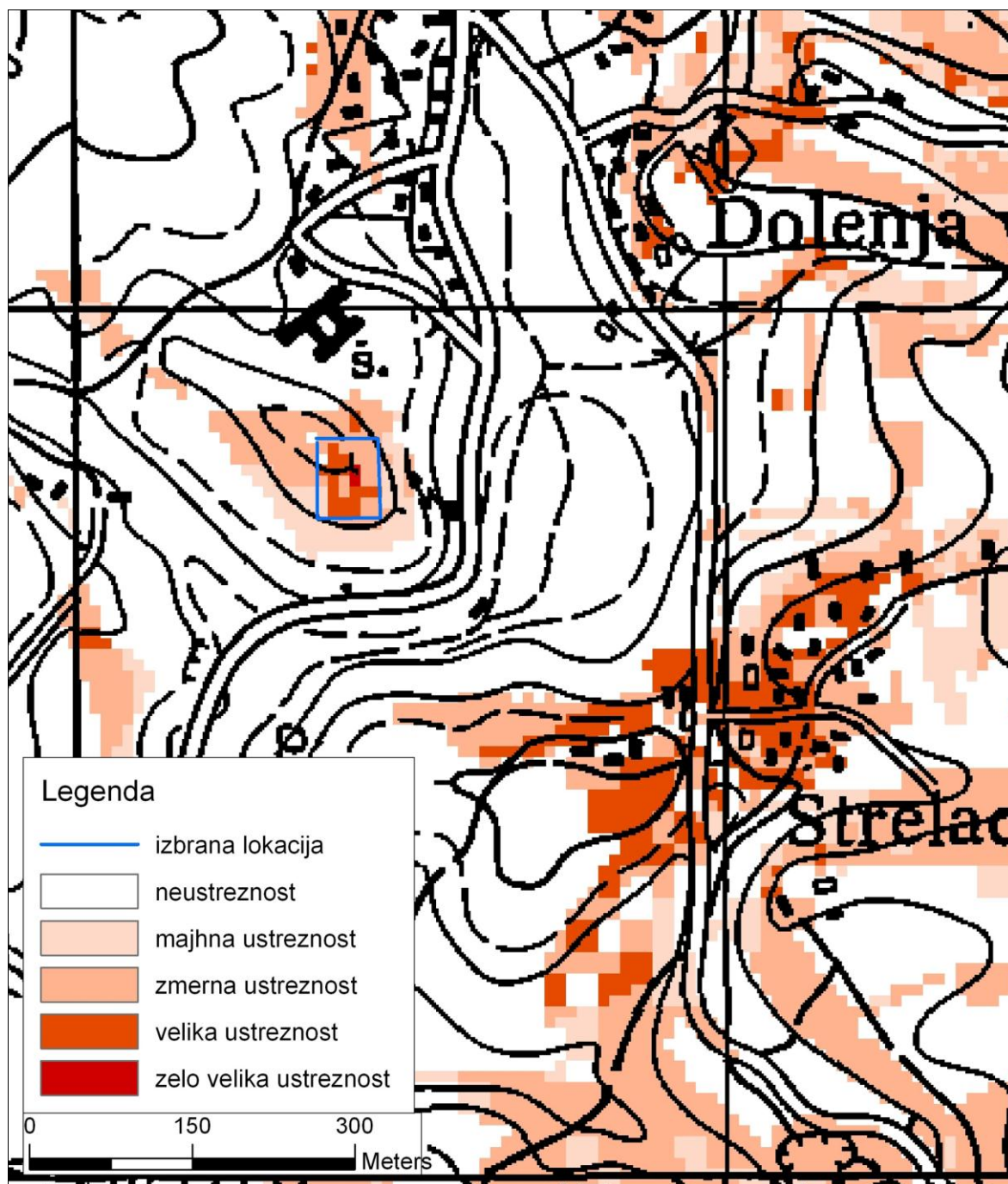
7.2.2.2 Analiza ustreznosti

Rezultat analize ustreznosti prostora za športno dvorano je pokazal precej manj območij z veliko ustreznostjo. Ocene 5 oziroma najbolj ustreznih območij je zanemarljivo malo. Lokacijo športne dvorane smo izbrali med območji z oceno 4.

Slika 36: Ustreznost prostora za večnamensko športno dvorano

7.2.2.3 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti

Slika 37: Izbrana lokacija za večnamensko športno dvorano

Izbrana lokacija ima večino zemljišča ocenjeno kot zelo ustrežno, manjši del celo najbolj ustrežno. Je v neposredni bližini šole in umaknjena iz vasi. Območje okoli vasi Strelac ima tudi nekaj ustreznega prostora, vendar je bolj oddaljeno od šole in nima neposredne cestne povezave do šole (potrebno je iti skozi Šmarjeto).

7.2.3 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za nakupovalno središče

7.2.3.1 Analiza privlačnosti

Opis dejavnosti

Načrtovano nakupovalno središče je manjše, v sklopu le-tega bo delovala tudi tržnica. Središče bo vsebovalo običajne trgovinice (hrana, obleke), predvsem pa je priporočljiva specializacija trgovin s kmetijskimi izdelki. Nekaj trgovin bo turistično naravnanih, ponujale bodo lahko tudi domače izdelke okoliških prebivalcev. Velikost predvidenega nakupovalnega središča je približno 3200 m², skupaj s parkirišči pa 4000 m².

Opredelitev kriterijev

Nakupovalno središče mora biti v naselju ali ob njegovem robu. Pomemben je dostop neposredno s pomembnejše lokalne ali državne ceste. Pomembna je možnost priključitve na komunalne storitve in elektriko. Nagib terena naj bo čim manjši. Zaradi koncepta uspešnega razvoja turizma in večje obiskanosti nakupovalnega središča je pomembna bližina novo umeščenih hotelov. Izdelali bomo dve karti, kjer bomo upoštevali najprej eno lokacijo novega hotela in nato še drugo.

Preglednica 31: Privlačnost prostora za nakupovalno središče

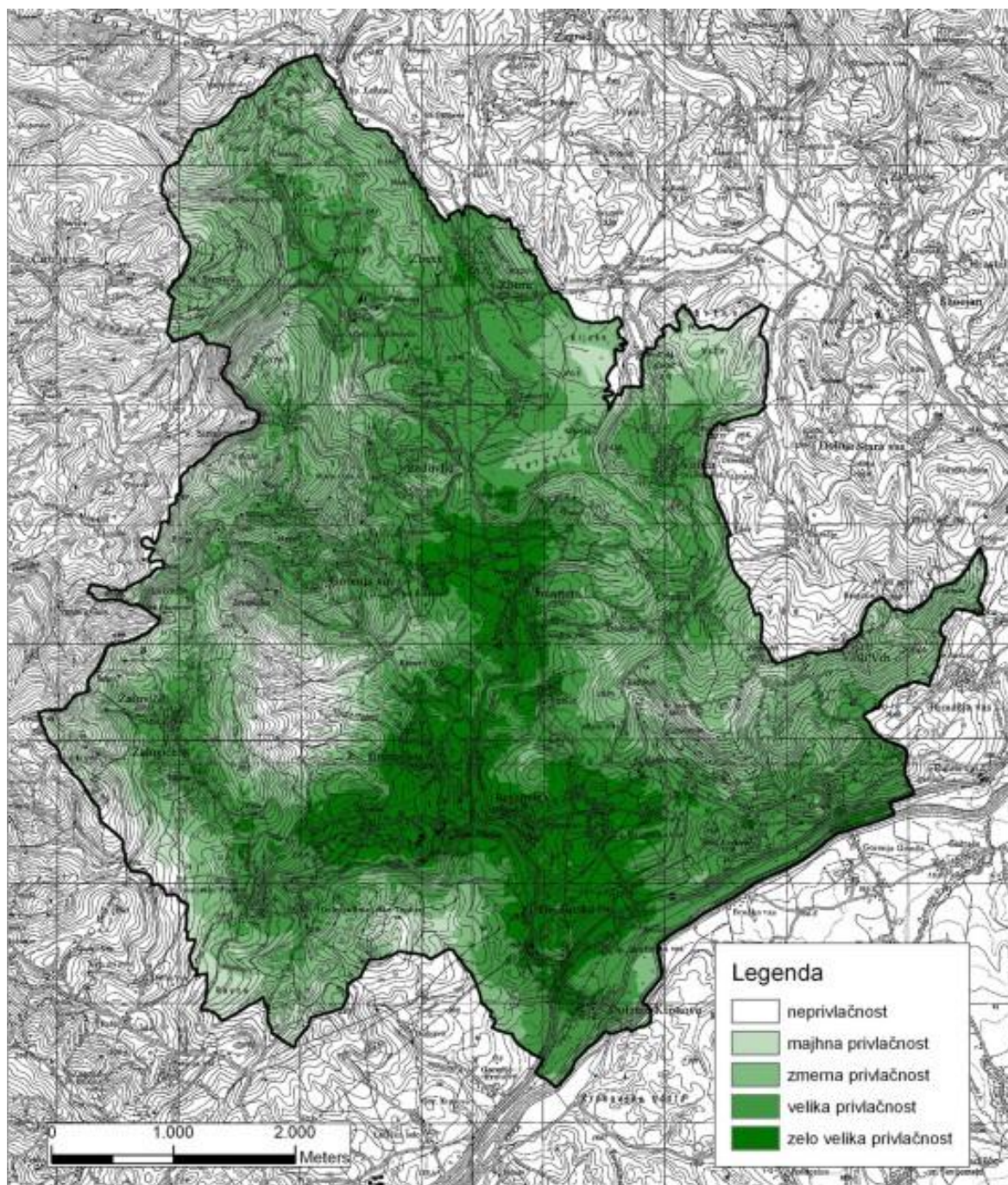
Prostorski podatek	Razred	Ocena
relief/nagib	0–5 %	5
	5–10 %	4
	10–15 %	3
	15–20 %	2
ceste: občinska cesta	0–100 m	5
	100–200 m	4
	200–300 m	3
	300–500 m	2
državna cesta	0–150 m	5
	150–250 m	4
	250–400 m	3
naselje	0–200 m	5
	200–350 m	4
	350–450 m	3
nov hotel (lokacija 1, lokacija 2)	50–250 m	5
	250–500 m	4
	500–750 m	3
	750–1000 m	2
kanalizacija	0–100 m	5
	100–200 m	4
	200–400 m	3
	400–600 m	2
elektrika	0–100 m	5
	100–250 m	4
	250–500 m	3
	500–700 m	2

Se nadaljuje

Nadaljevanje

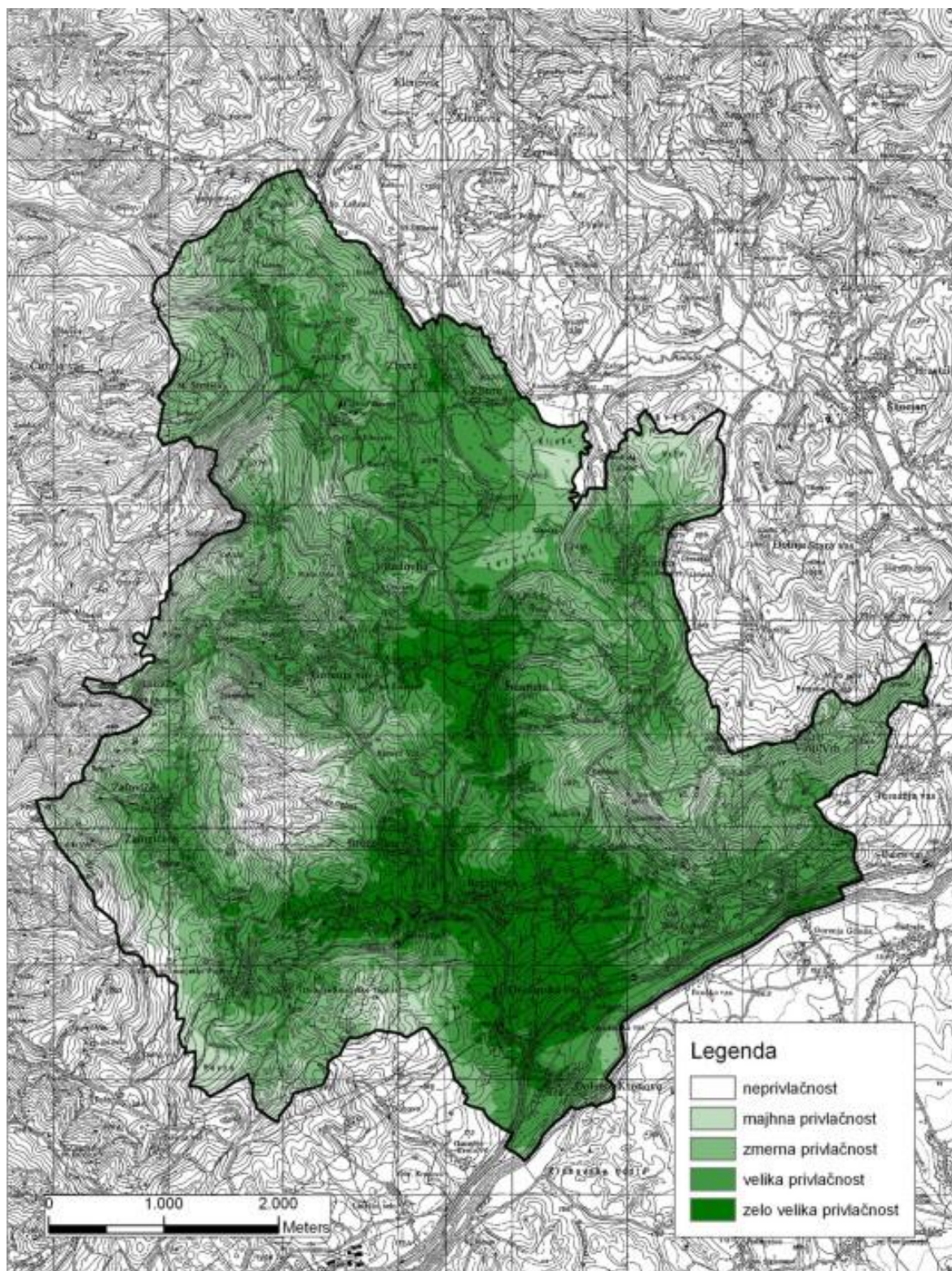
Prostorski podatek	Razred	Ocena
vodovod	0–100 m	5
	100–200 m	4
	200–400m	3
	400–600 m	2

Rezultat modela z lokacijo prvega hotela (nad hotelom v Šmarjeških Toplicah):

Slika 38: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela

Rezultat modela z lokacijo drugega hotela:

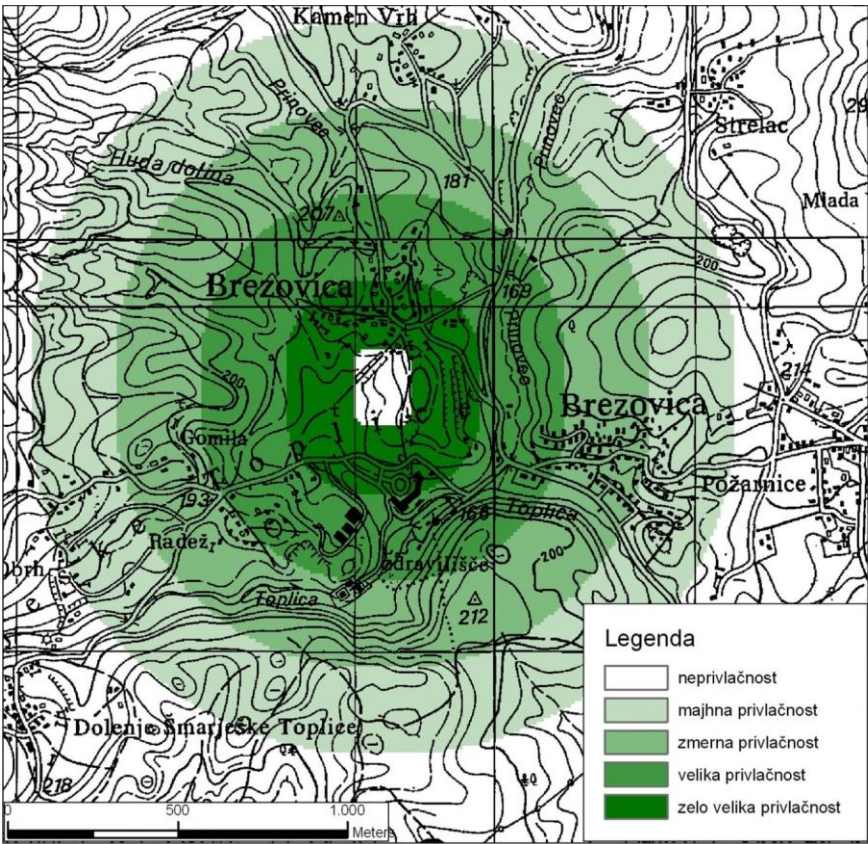

Slika 39: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela

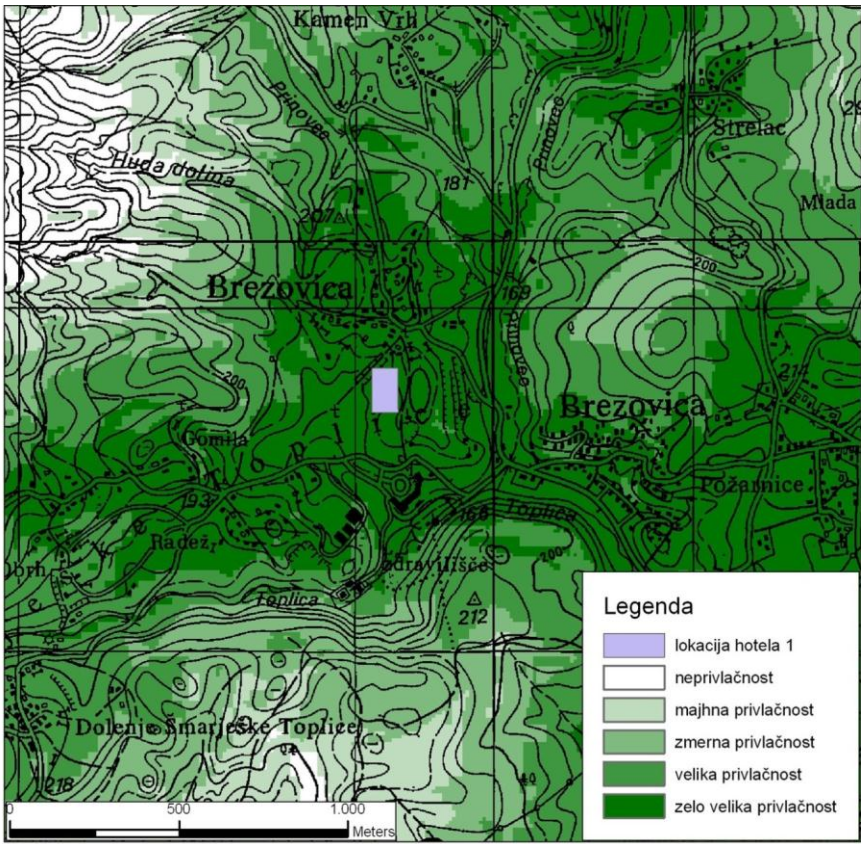
Modela privlačnosti za nakupovalno središče se le malenkostno razlikujeta, kar posledično pomeni zelo majhno razliko tudi pri obeh modelih ustreznosti za isto dejavnost. V nadaljevanju bomo podrobneje prikazali (slike od 39 do 44) zakaj prihaja do takšnih razlik.

V približnem merilu smo najprej prikazali območje ocenjenih oddaljenosti obeh hotelov od načrtovane dejavnosti (sliki 39, 40). Nato smo prikazali isti dve območji na karti privlačnosti prostora za nakupovalno središče, kjer pa nismo upoštevali podatka o oddaljenostih od hotelov (sliki 41, 42), ker smo želeli ugotoviti, koliko sploh vpliva ta podatek na končni rezultat modela. Za primerjavo smo na slikah 43 in 44 prikazali na istem približnem območju še karti privlačnosti prostora za nakupovalno središče, kjer smo upoštevali podatek o bližini hotelov.

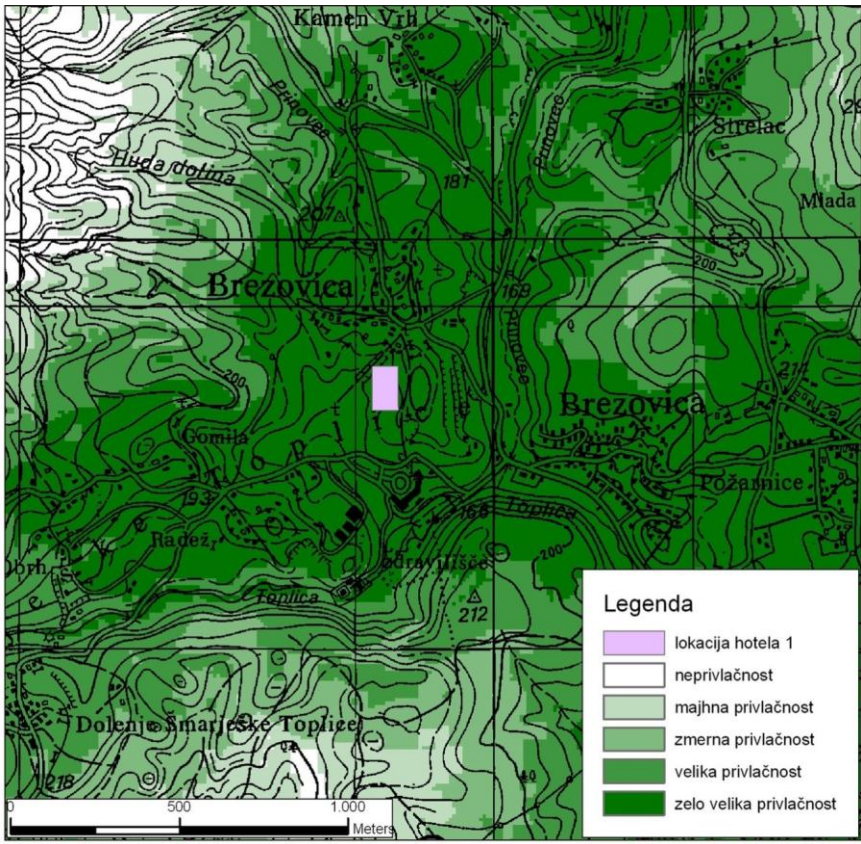
Ugotovili smo, da podatek o bližini obeh hotelov zelo malo vpliva na končni rezultat zato, ker se oddaljenosti (predvsem za oceno 4 in 5) raztezajo na območju, ki je že zelo visoko ocenjeno z največjo privlačnostjo. Končna karta privlačnosti, ki je rezultat povprečnih vrednosti ocen, tako ne more biti zelo drugačna od karte privlačnosti prostora brez tega podatka in posledično povzroči tudi zelo majhne razlike med modeloma z upoštevanjem najprej prve in nato druge lokacije hotela. Do večjih razlik bi lahko prišlo, če bi povečali oddaljenosti, kar pa ne bi bilo smiselno, saj velik odstotek hotelskih gostov ne prihaja z lastnim prevozom in je bližina nakupovalnega središča zelo pomembna.

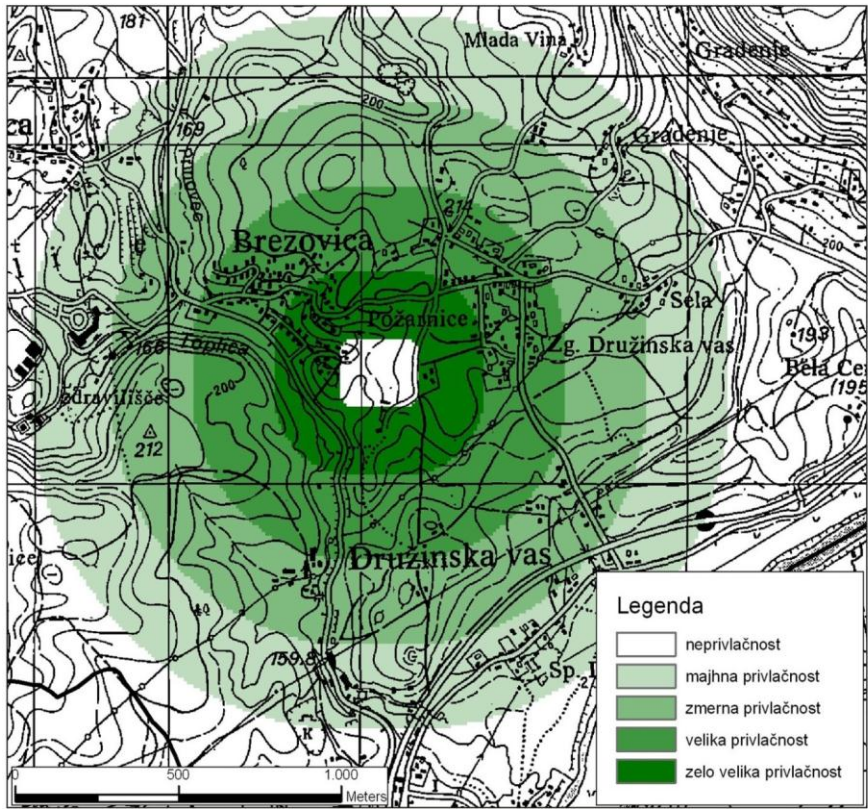
Slika 40: Ocenjene oddaljenosti od hotela 1

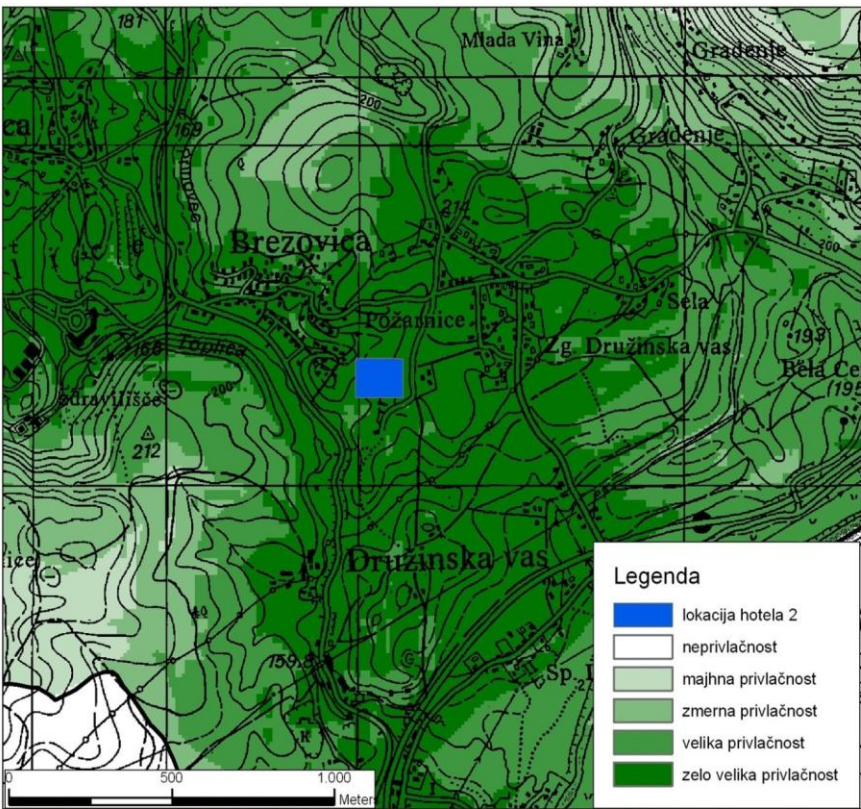
Slika 42: Privlačnost prostora za nakupovalno središče brez upoštevanja podatka o oddaljenosti od hotela 1

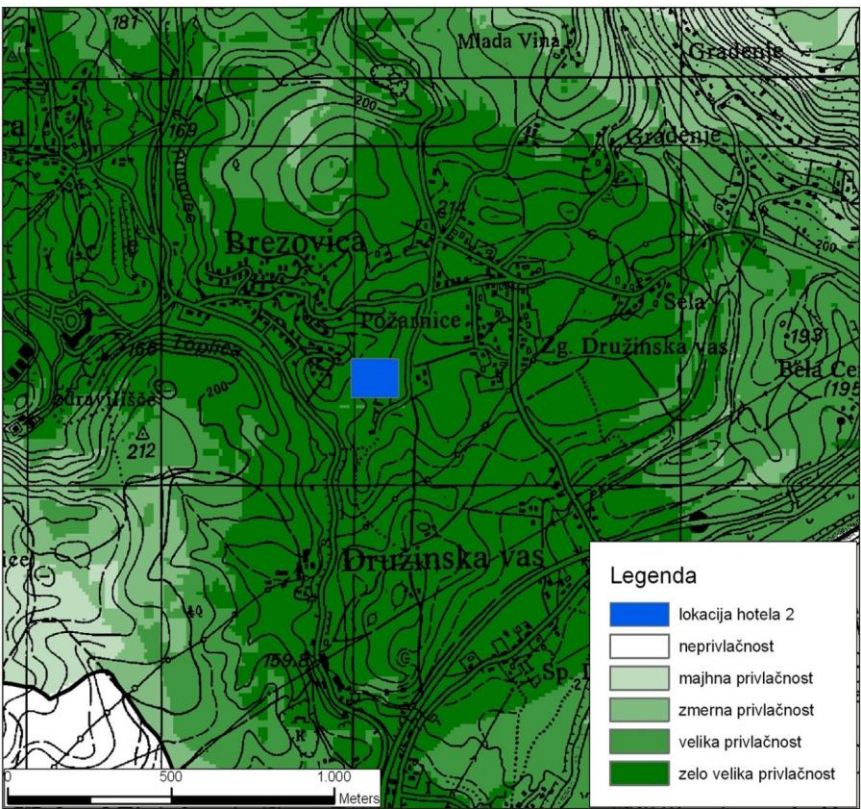
Slika 44: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem podatka o oddaljenosti od hotela 1

Slika 41: Ocenjene oddaljenosti od hotela 2

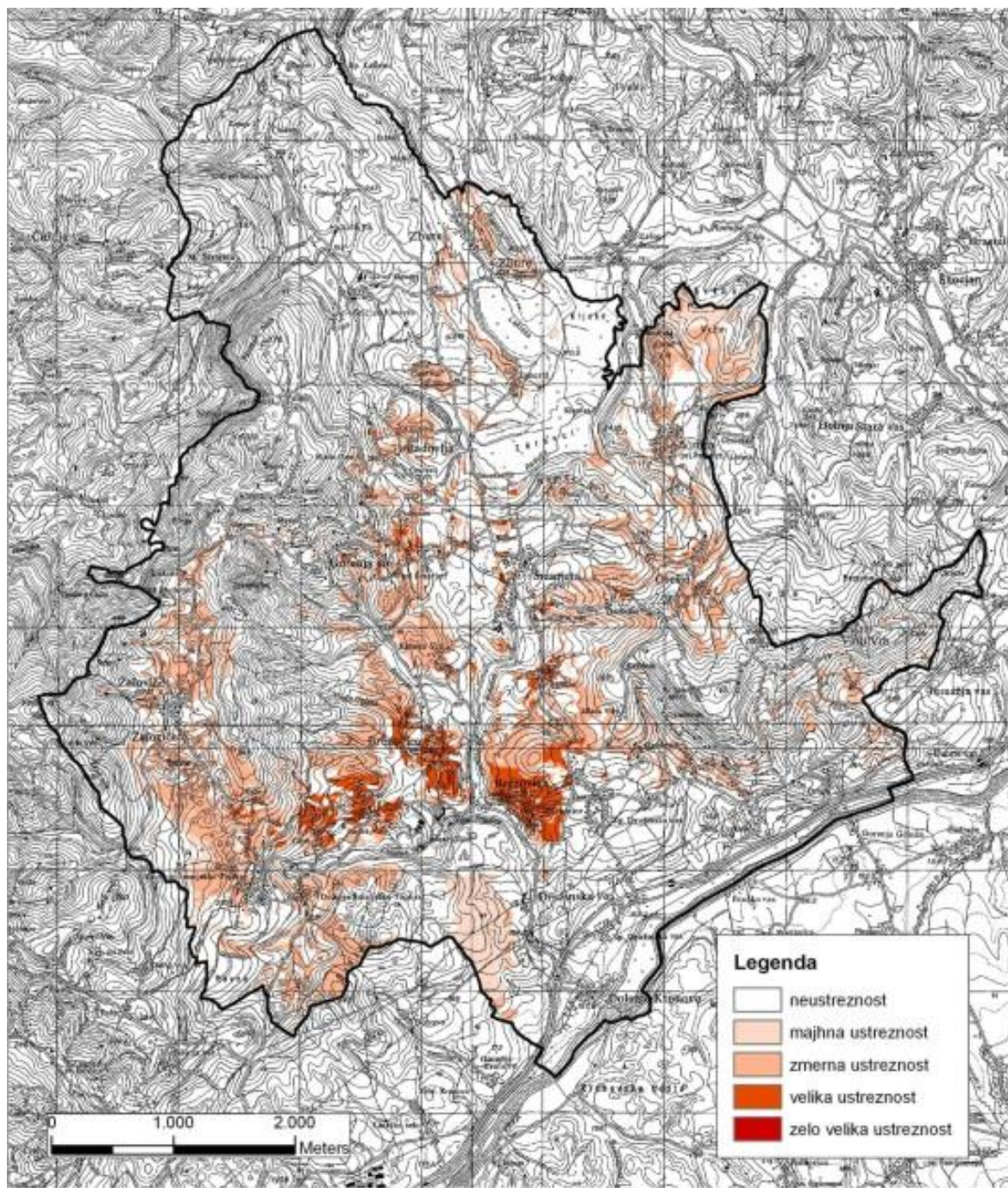
Slika 43: Privlačnost prostora za nakupovalno središče brez upoštevanja podatka o oddaljenosti od hotela 2

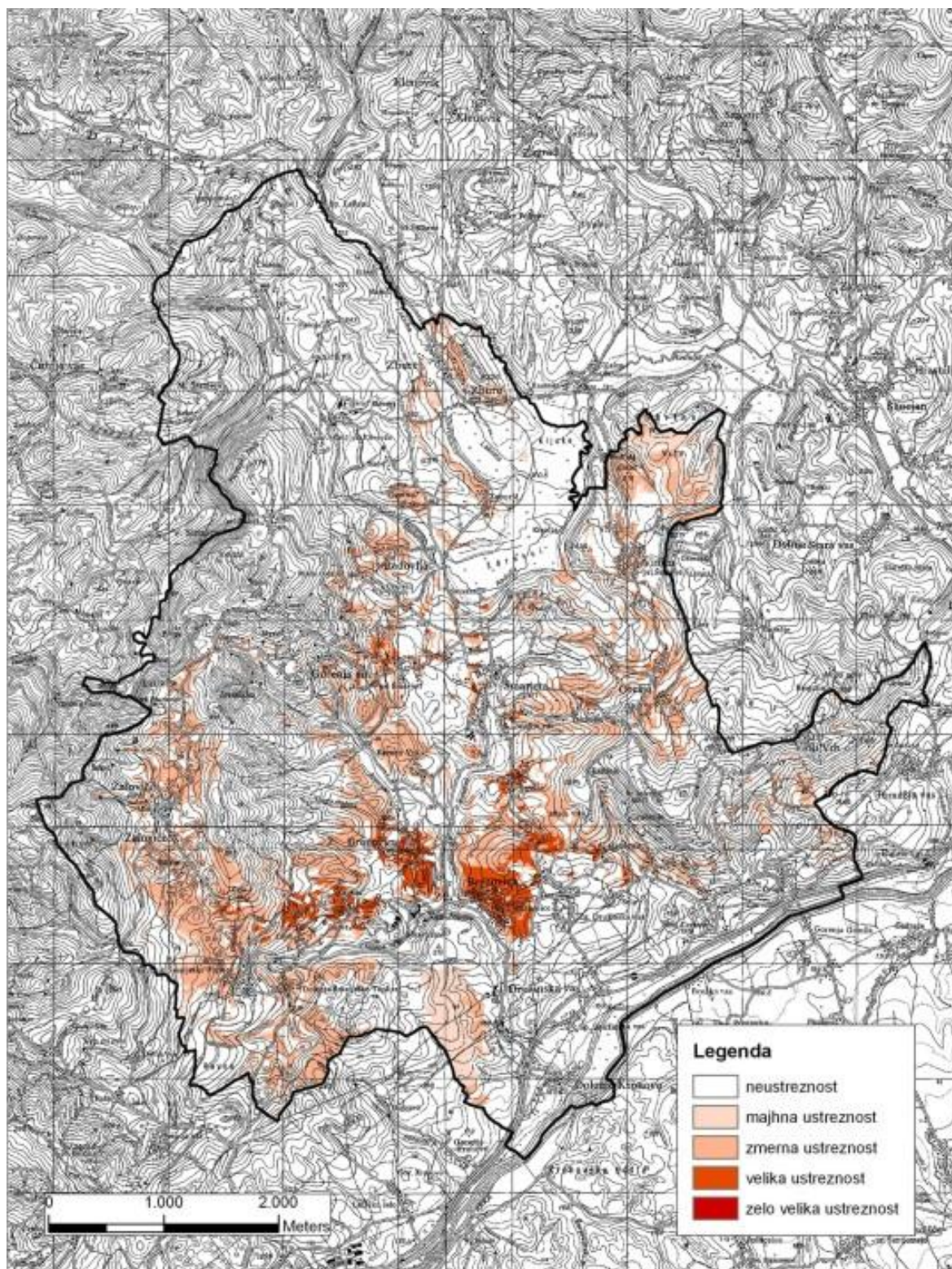
Slika 45: Privlačnost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem podatka o oddaljenosti od hotela 2

6.2.3.2 Analizi ustreznosti

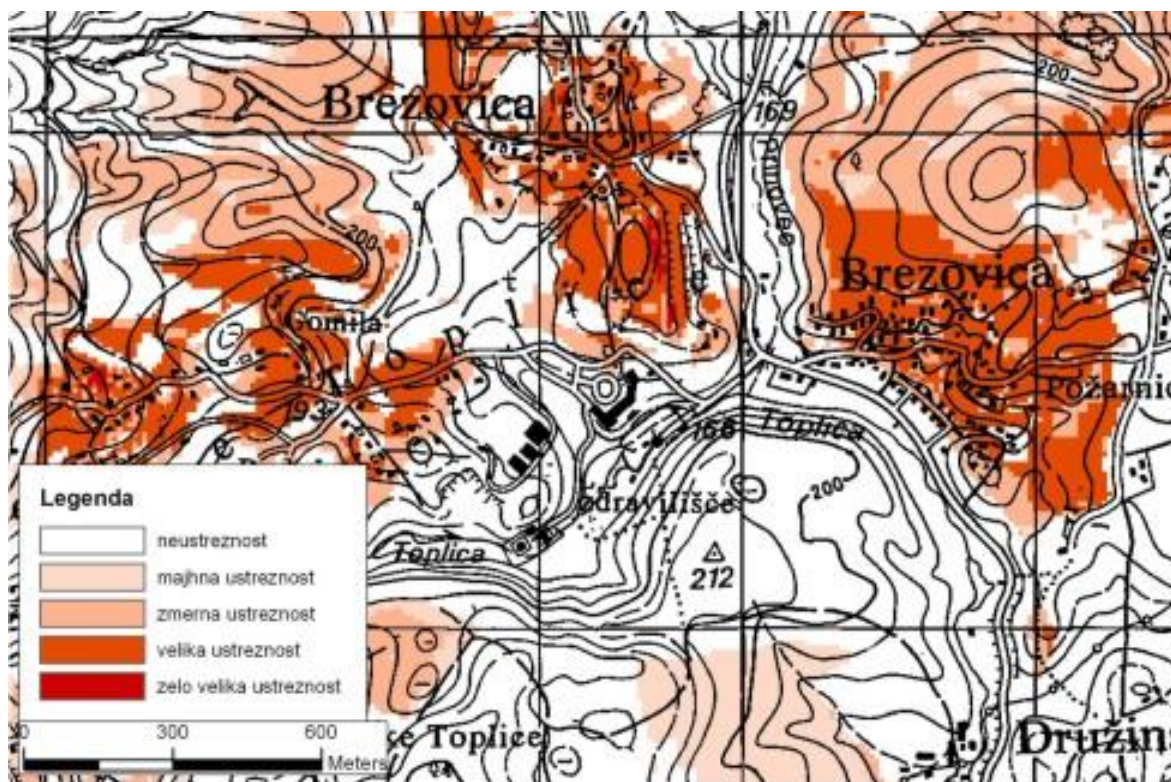
Analizi ustreznosti smo izdelali z upoštevanjem obeh lokacij novih hotelov. Rezultata analiz smo podrobneje prikazali v nadaljevanju (s povečanim merilom), saj sta si pričakovano zelo podobna. Nekoliko se razlikujeta (zaradi modela privlačnosti) le na območjih novo umeščenih hotelov.

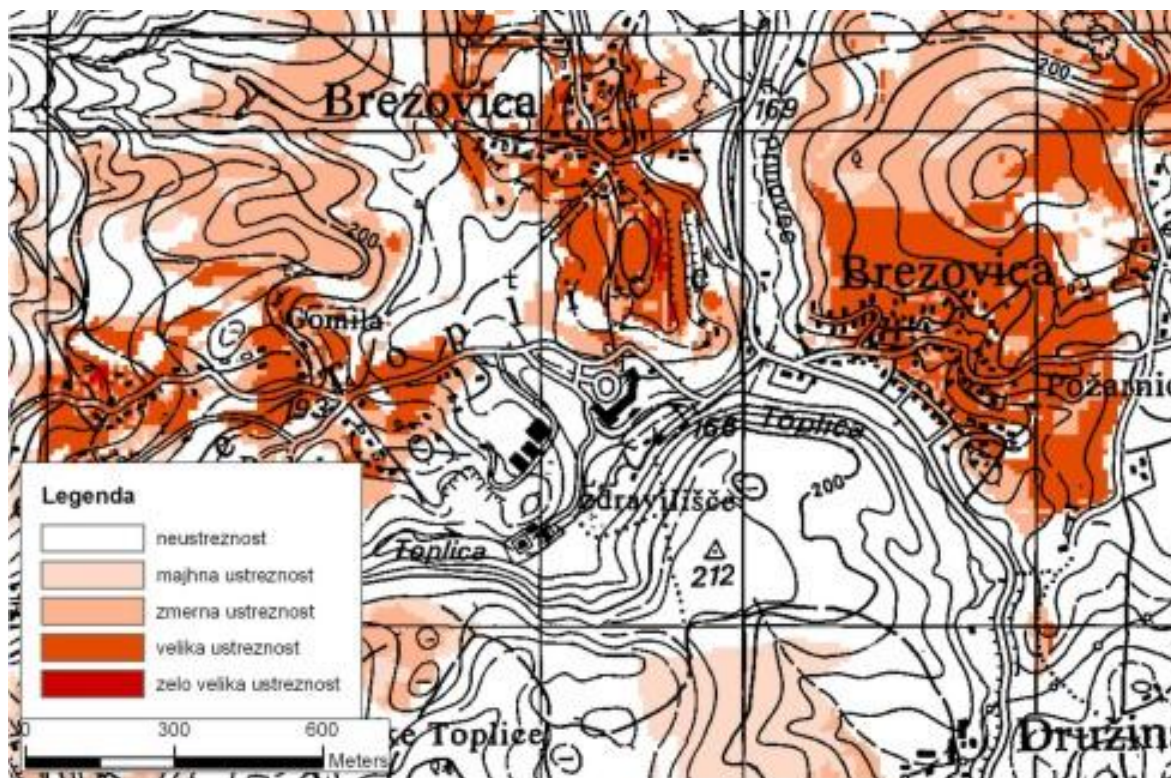
Slika 46: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela

Slika 47: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela

Slika 48: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela (izsek)

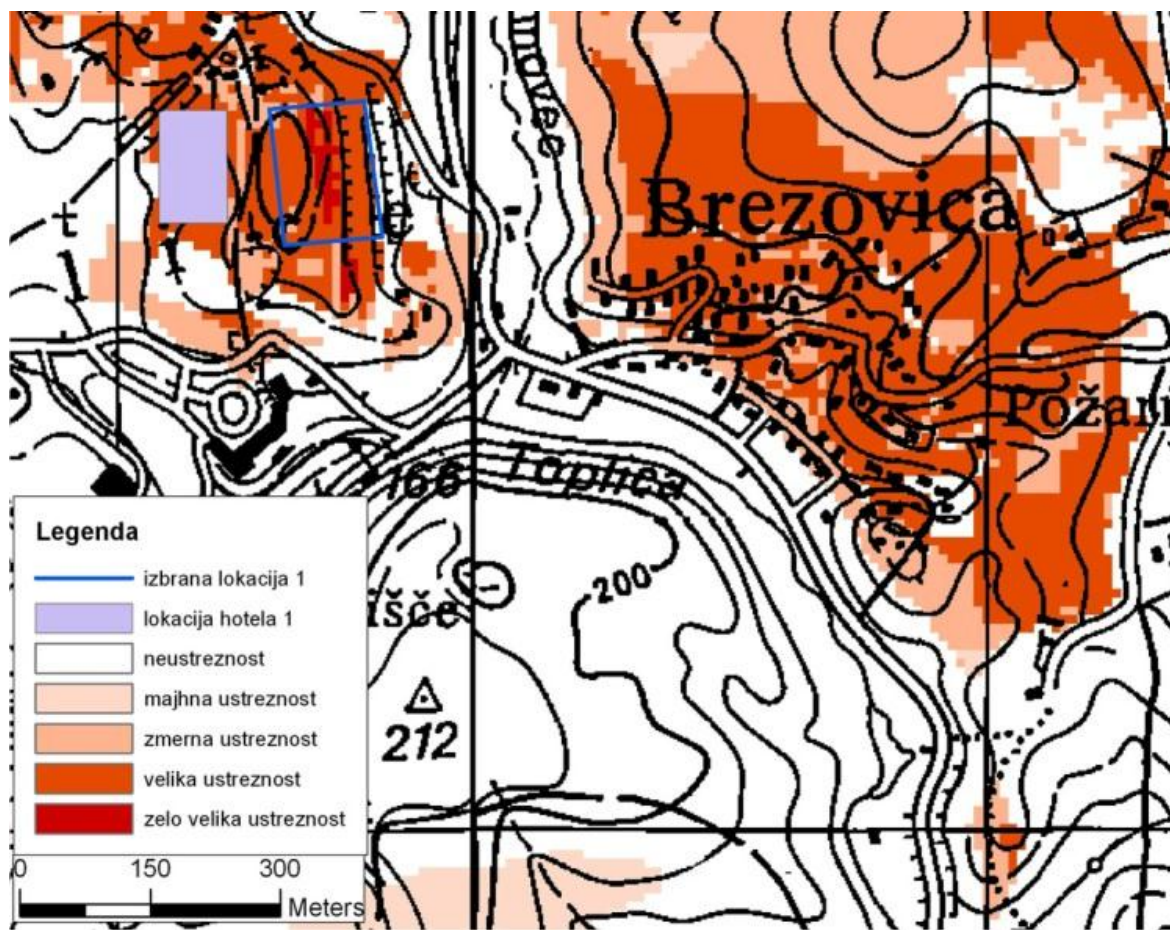

Slika 49: Ustreznost prostora za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela (izsek)

7.2.3.2 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti

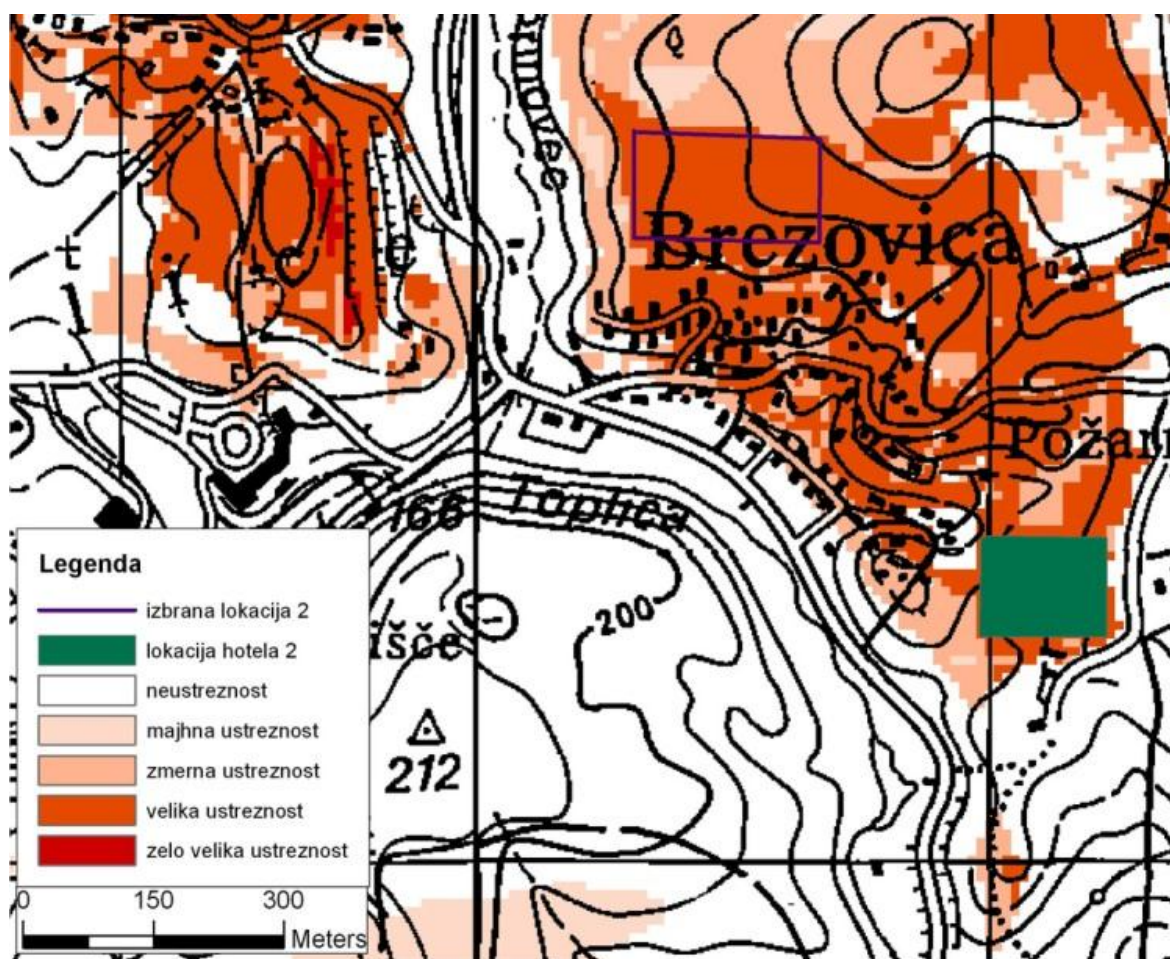
Izbrali smo dve najbolj primerni lokaciji za nakupovalno središče, ki jih bomo v naslednji točki uporabili pri umestitvi apartmajskega naselja.

Pri izboru lokacij smo kot podlago uporabili karti ustreznosti prostora, kjer je upoštevana najprej lokacija prvega hotela in nato drugega.

Slika 50: Izbrana lokacija 1 za nakupovalno središče (podlaga – karta ustreznosti za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije prvega hotela)

Izbrana lokacija 1 ima edina del območja z najvišjo ustreznostjo (ocena 5). Ostala ocena ustreznosti lokacije je 4. Ne leži neposredno v vasi ampak ob njenem robu, v bližini vendar ne preblizu je tudi obstoječi hotel. Območje je dobro vidno in dostopno z glavne ceste, saj je od nje oddaljeno približno 100 metrov. Leži poleg pomembnejšega križišča cest v občini, kar pomeni dobro dostopnost z vseh smeri (pomembno posebej pri tržnici). Prednost je tudi v velikosti ustreznega območja, saj se s tem zagotavlja možnost večjega posega v prostor. Kot smo navedli že zgoraj, prednost lokacije dopolnjuje tudi nov hotelski kompleks, saj se novo umeščeni dejavnosti izvrstno dopolnjujeta. Še vedno je zadovoljiva tudi oddaljenost od drugega hotela, ki znaša približno 800 metrov.

Slika 51: Izbrana lokacija 2 za nakupovalno središče (podlaga – karta ustreznosti za nakupovalno središče z upoštevanjem lokacije drugega hotela)

Večje območje severno in severozahodno od hotela je ocenjeno kot zelo ustrezno, vendar je problem dostopnost, ker bi morali dostopati skozi vas ali desno okoli hotela po stranski cesti. Tak dostop bi bil iz obstoječega in novo umeščenega hotela 1 zelo neugoden oziroma veliko daljši. Nujen je dostop z glavne ceste, zato smo izbrano lokacijo pomaknili na sam levi rob najustrežnejšega območja. Menimo, da je v primeru take umestitve potreben nadvoz do lokacije ali vsaj čez potok Toplica, ki je varstveno zaščiten. V primeru, da tak dostop ne bi bil mogoč, lokacija ni več primerna.

Izbrana lokacija ima celo območje ocenjeno z veliko ustreznostjo (ocena 4). Velika prednost je sorazmerno enaka oddaljenost od vseh treh hotelov in hiter dostop tako iz vasi kot z glavne ceste. Lokacija 2 je tako kot lokacija 1 blizu križišča pomembnejših cest v občini.

Iz slike 48 je razvidna še velika ustreznost prostora na območju naselja Gomila. Manjši del območja je ocenjen kot najbolj ustrezen (ocena 5), vendar je premajhen in v neposredni bližini stanovanjskih hiš, in zato je neprimeren. Nasploh je ustreznost v okolici tega naselja preveč razdrobljena in premajhnih razsežnosti za umestitev tako velikega posega, kot je nakupovalno središče.

7.2.4 Analiza privlačnosti in ustreznosti prostora za apartmajsko naselje

7.2.4.1 Analiza privlačnosti prostora

Opis dejavnosti

Apartmajsko naselje vsebuje 31 enot. Majhne hišice so zgrajene posebej vendar v neposredni bližini druga druge. Notri sta po dva (8) ali po trije apartmaji (5), površina vsakega apartmaja je približno 50 m². Površina apartmajskega naselja znašala okoli 3100 m² in površina parkirišča 500 m². Skupaj tako celoten poseg v prostor zahteva 3600 m² površine. Skupnih uporabnih prostorov se ne predvideva. Uporabniki bodo večina turisti z družinami, športniki, gostje z malimi domačimi živalmi, šolarji in drugi obiskovalci, željni raziskovanja, znanja in športnih aktivnosti.

Opredelitev kriterijev

Apartmajsko naselje mora biti dokaj blizu večnamenske športne dvorane in centralnega bazenskega kompleksa. Zaradi večje površine gradnje je priporočljivo, da je teren čim bolj raven. Pomembna je bližina lokalne ceste, vendar ne preblizu. Zaradi značaja apartmajev, kjer si gostje načeloma kuhajo sami, mora biti trgovinsko središče precej blizu. Priporočljivo je, da apartmaji niso postavljeni čisto izven naselja (v naravo). Najbolje je, da so postavljeni ob robu naselja oziroma v njegovi bližini, ker bi v samem naselju lahko motili stalne prebivalce.

Preglednica 32: Privlačnost prostora za umestitev apartmajskega naselja

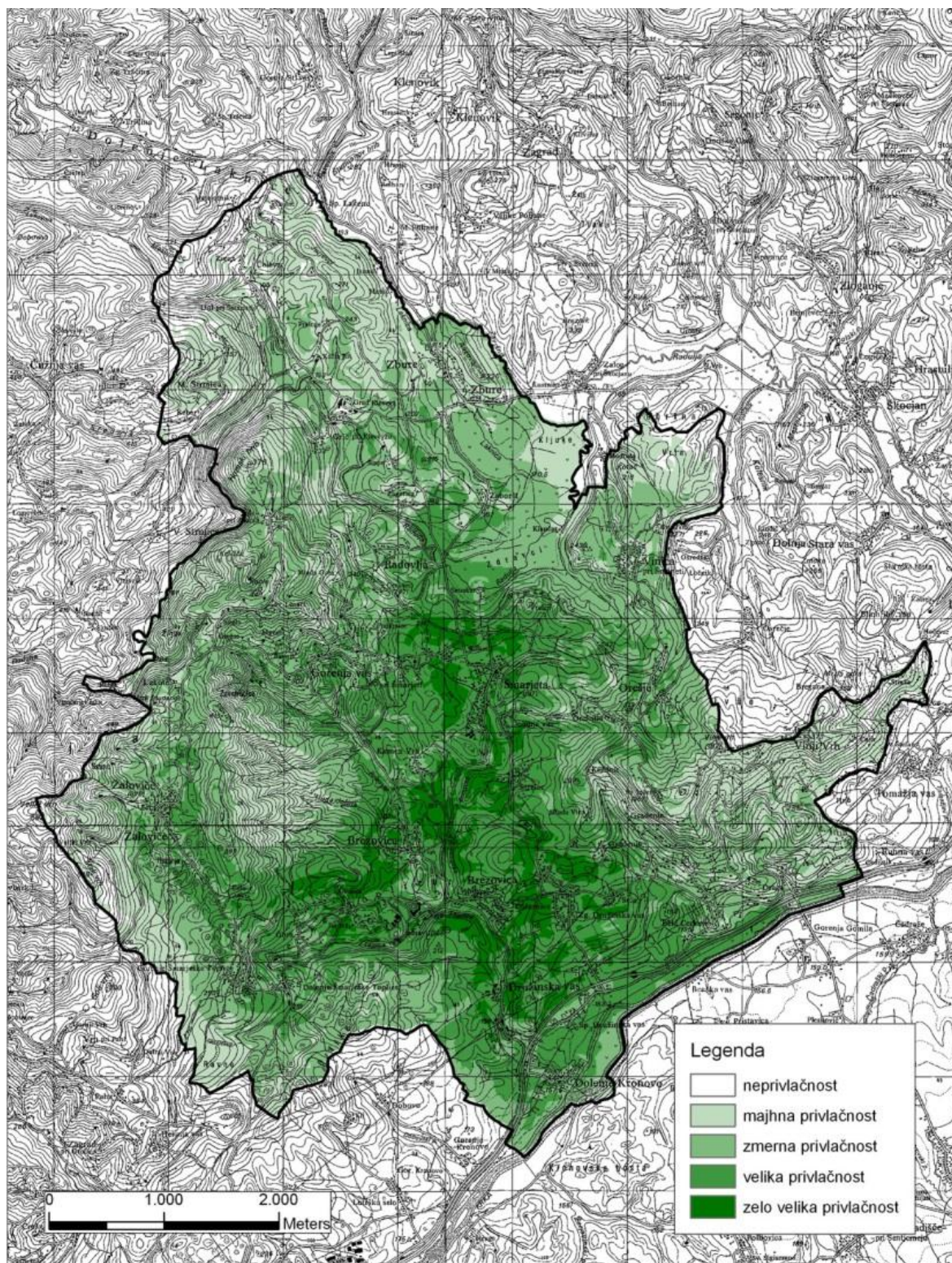
Prostorski podatek	Razred	Ocena	Teža
relief/nagib	0–7 %	5	
	7–15%	4	
	15–20%	3	
	20–35%	2	
ceste: občinska cesta	0–100 m	5	
	100–200 m	4	
	200–400 m	3	
	400–800 m	2	
državna cesta	80–150	5	
	150–230	4	
naselje	80–250 m	5	
	250–400 m	4	
	400–600 m	3	
	600–800 m	2	
	0–80 m	1	

Se nadaljuje

Nadaljevanje

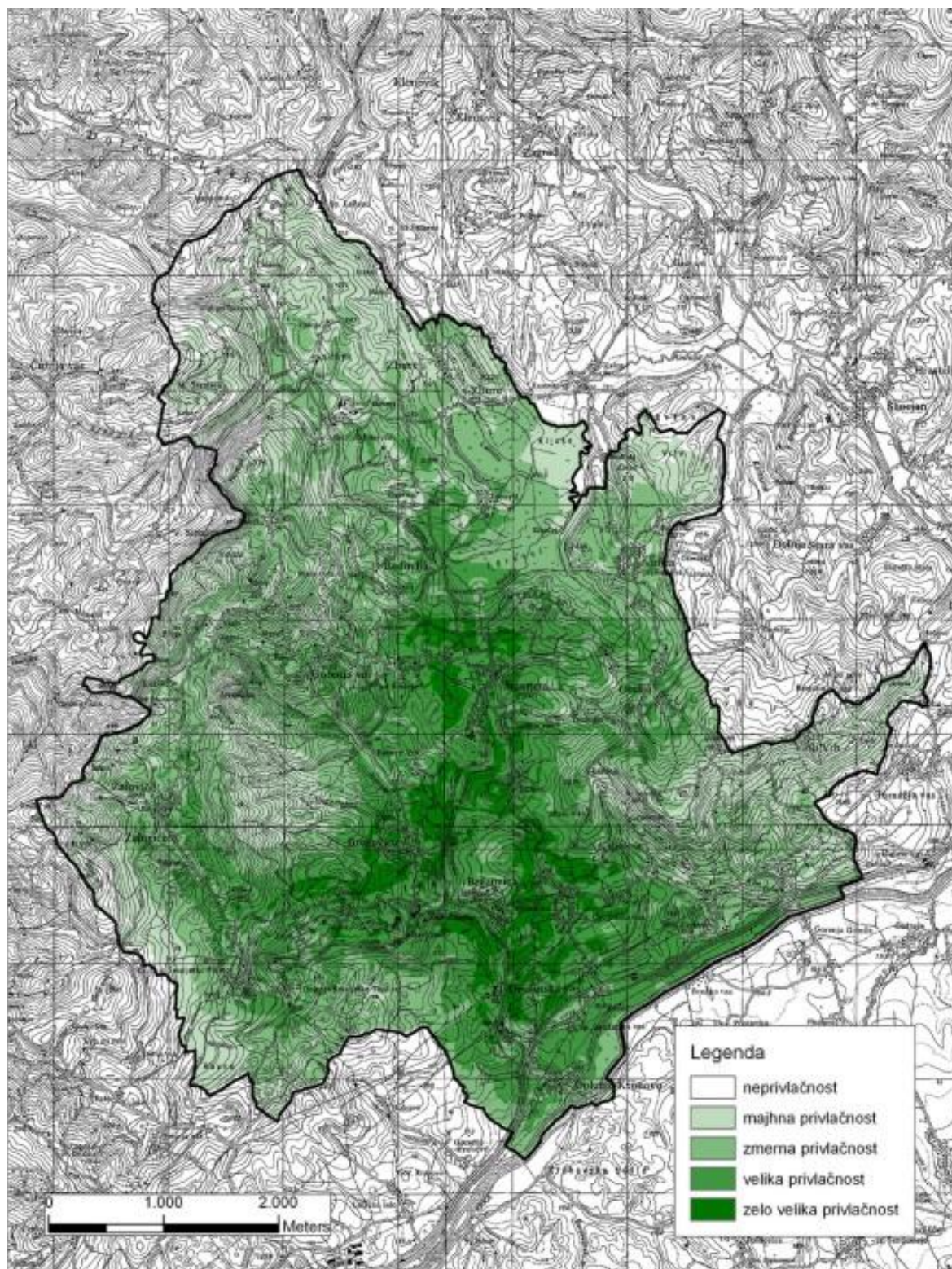
Prostorski podatek	Razred	Ocena	Teža
športna dvorana	150–1000 1000–2000 2000–2500 2500–3000	5 4 3 2	
hotel Šmarješke Toplice	250–1200 1200–1800 1800–2500 2500–3000	5 4 3 2	1.5
trgovine + nakupovalno središče	200–1000 1000–2500 2500–4000 4000–5000	5 4 3 2	
kanalizacija	0–150 m 150–220 m 220–300 m 300–500 m	5 4 3 2	
vodovod	50–150 m 150–220 m 220–350 m 350–500 m	5 4 3 2	
elektrika	0–150 m 150–250 m 250–500 m 500–700 m	5 4 3 2	

Rezultat modela z lokacijo nakupovalnega središča 1 (poleg prvega hotela):

Slika 52: Privlačnost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1

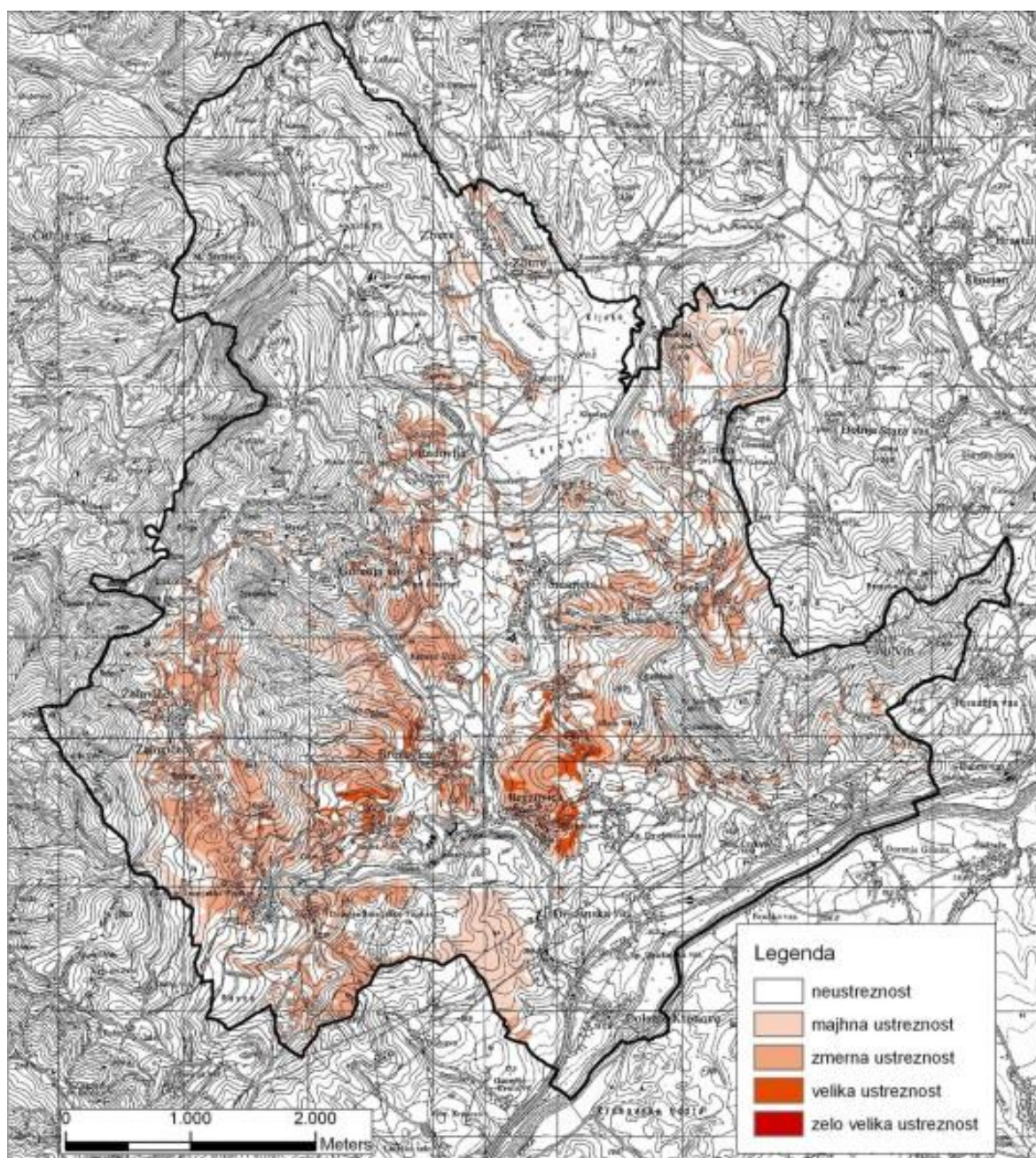
Rezultat modela z lokacijo nakupovalnega središča 2 :

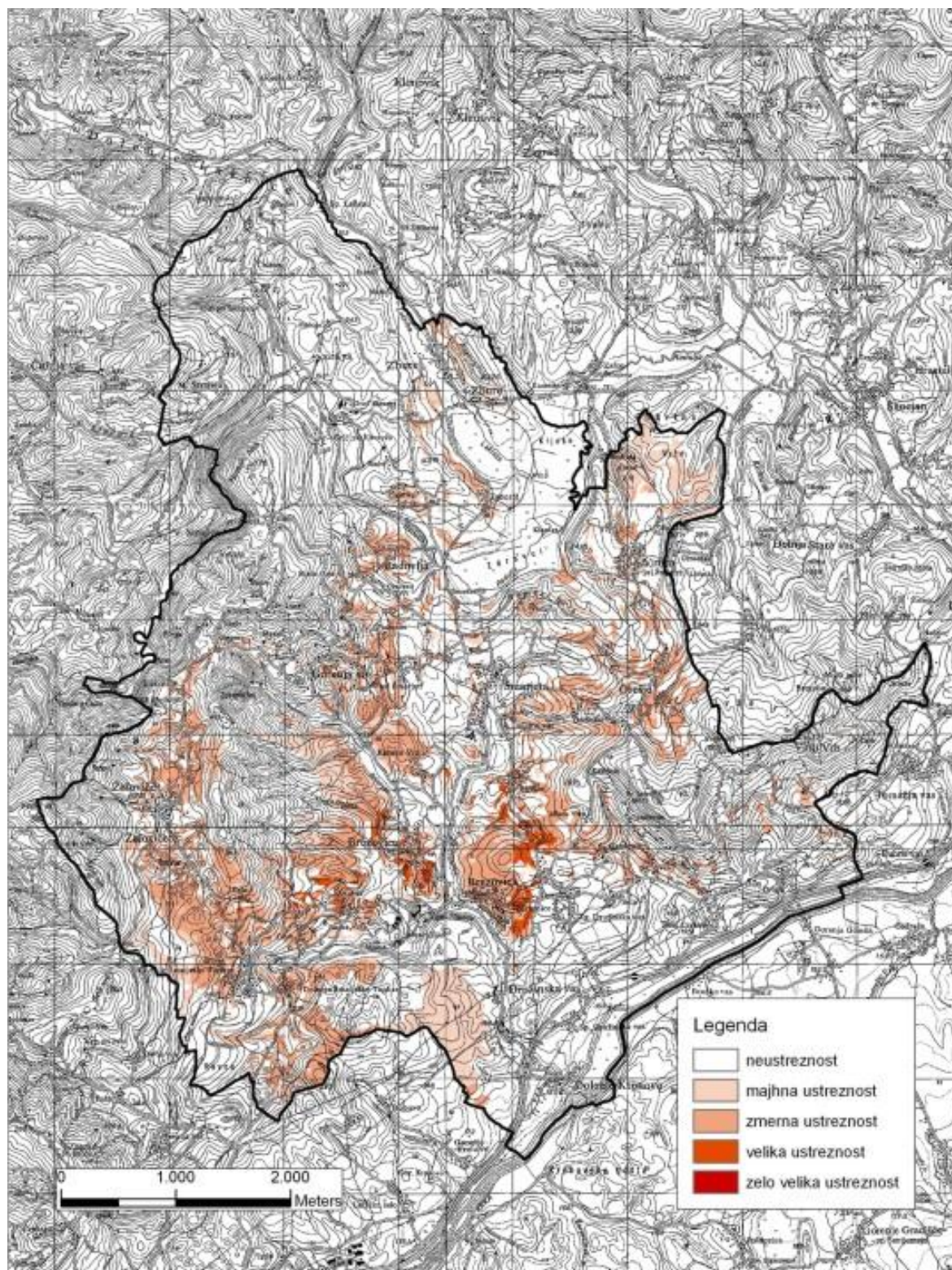
Slika 53: Privlačnost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2

7.2.4.2 Analiza ustreznosti

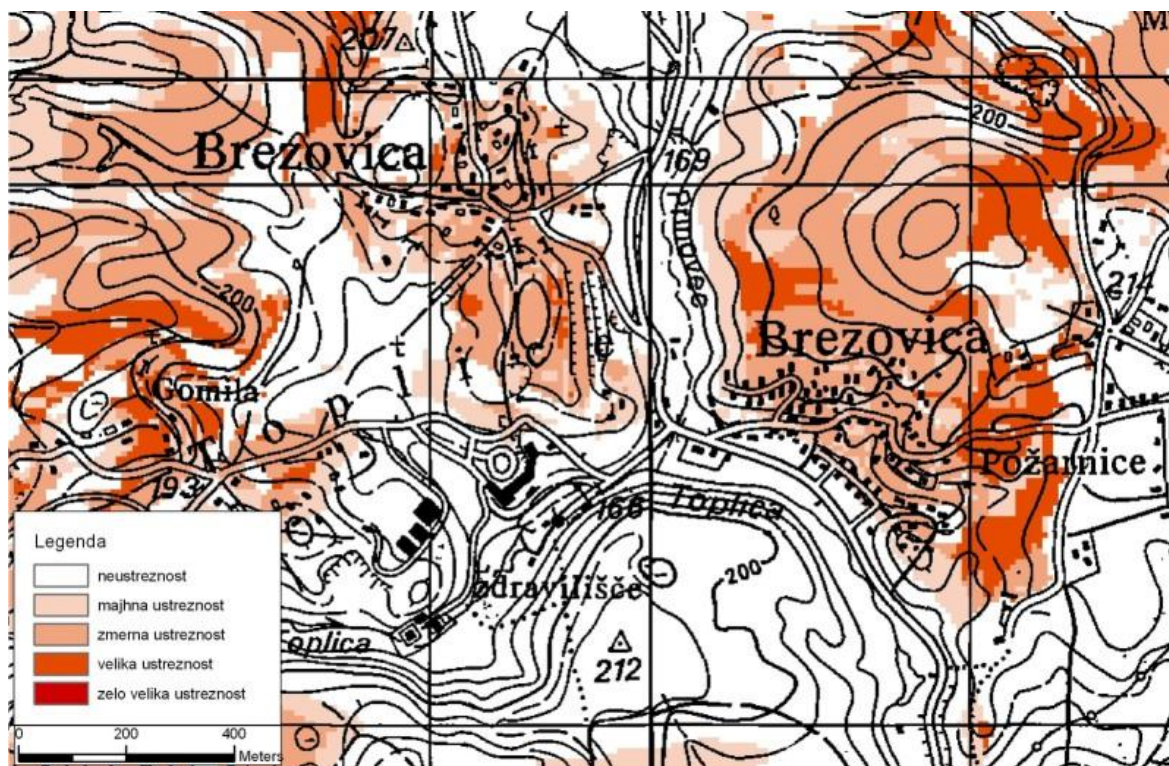
Analizi ustreznosti za apartmajsko naselje smo izdelali z upoštevanjem obeh predlaganih lokacij za nakupovalno središče. Analizi se pričakovano razlikujeta nekoliko le v okolici nakupovalnih središč. V prikazu povečanega merila (sliki 55 in 56) se za edino primerno veliko ustrezno območje obeh analiz izkaže le ena lokacija (desno od potoka Prinovec, nad drugim novo umeščenim hotelom).

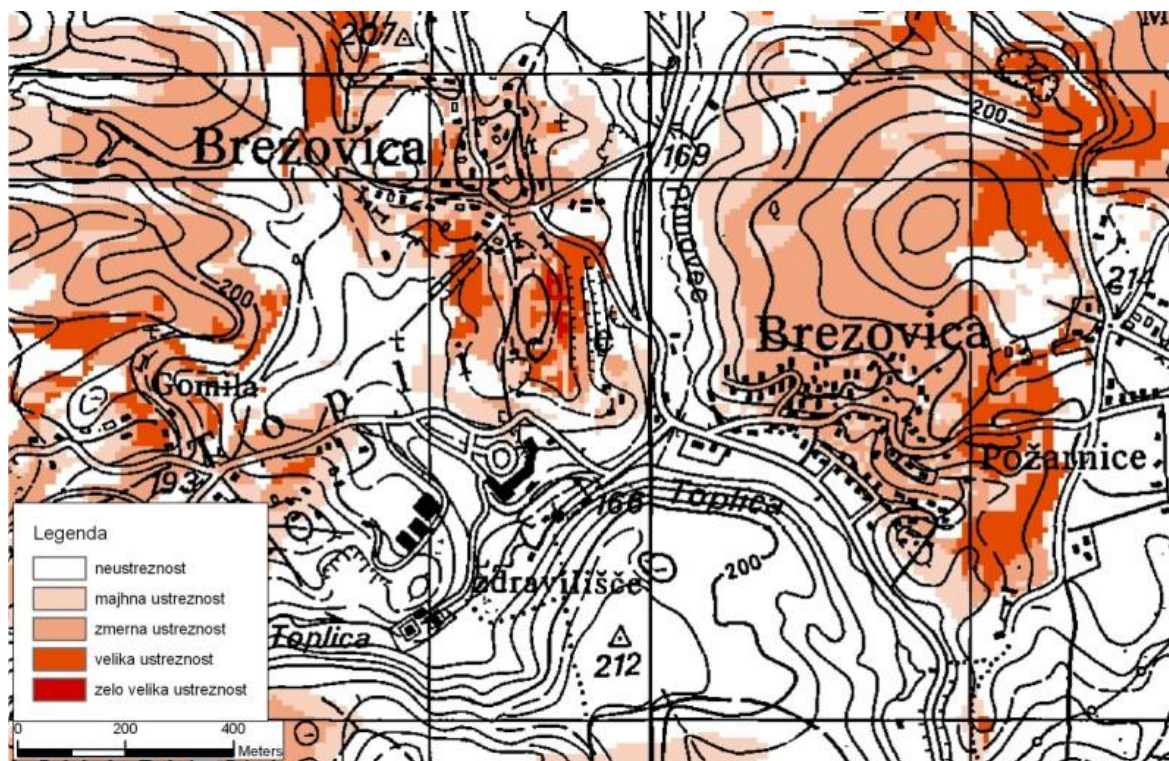
Slika 54: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1

Slika 55: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2

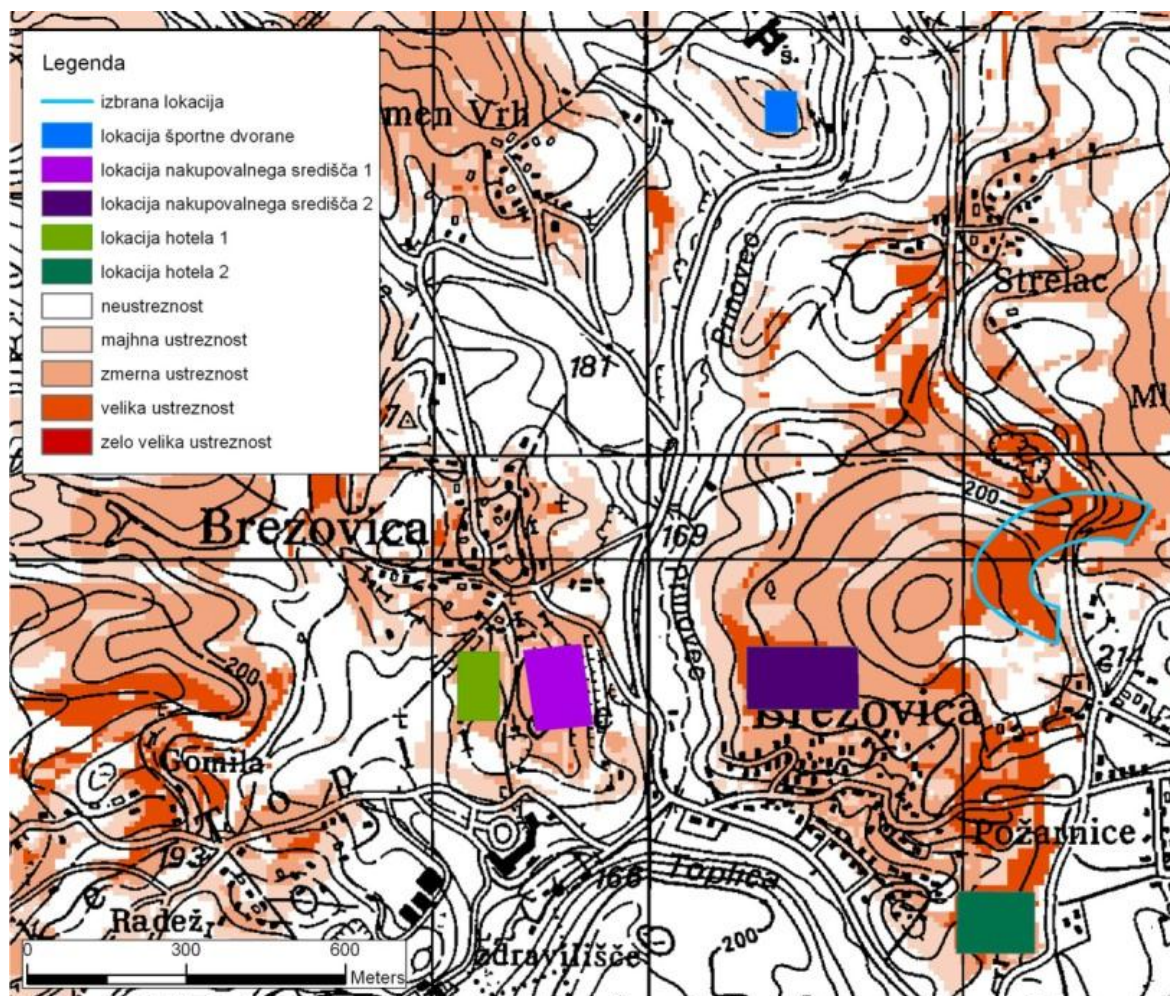

Slika 56: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1 (izsek)

Slika 57: Ustreznost prostora za apartmajsko naselje z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 2 (izsek)

7.2.4.3 Izbor in utemeljitev lokacije za umestitev dejavnosti

Slika 58: Izbrana lokacija za apartmajsko naselje (podlaga – karta ustreznosti prostora z upoštevanjem lokacije nakupovalnega središča 1)

Izbrana lokacija ima največ ustreznega območja z visoko oceno 4. Območje je najbližje športni dvorani (dostop skozi vas Strelac), precej blizu je tudi drugemu novo umeščenemu hotelu. Prihod turistov v apartmaje zahteva osebni prevoz, zato malo večja oddaljenost do drugih elementov turistične infrastrukture ni bistvenega pomena.

Nekaj ustreznega območja je še vzhodno od prvega novega hotela in severno od drugega novega hotela, vendar je preveč razdrobljeno in premajhno. Slabost prvega območja je poleg majhnosti že precejšnja oddaljenost od poglavitne dejavnosti – športne dvorane, slabost drugega pa neposredna bližina vasi in prevelika skoncentriranost novih posegov na sorazmerno majhnem območju. Zaradi slednjih razlogov smo se odločili za izbor samo ene lokacije za apartmajsko naselje. Rešitev je ugodna tudi z vidika obeh lokacij nakupovalnega središča, saj je območje izbrane lokacije zelo ustrezno v obeh primerih (sliki 55 in 56) – ne glede na končni izbor lokacije za nakupovalno središče.

7.3 KONČNE LOKACIJE NOVO UMEŠČENIH DEJAVNOSTI

Do sedaj smo dokončno lokacijsko umestili naslednje dejavnosti: dva hotelska kompleksa z wellness vsebino, športno dvorano in apartmajsko naselje. Med dvema predlogoma je bilo potrebno izbrati še lokacijo za nakupovalno središče.

Odločili smo se za lokacijo nakupovalnega središča 1. Lokacija je neposredno poleg novo umeščenega hotela 1, kar pomeni dobro dostopnost in hkrati omejitev dveh večjih posegov v okolje na samo eno območje (primerneje tudi z vidika varstva okolja). Lokacija je tudi v veliki bližini centralnega hotela, od drugega novega hotela pa je oddaljena približno 800 m. Prednost te lokacije pred drugo je še izognitev izgraditvi potrebnega dovoza (ali nadvoza). Oddaljenost od apartmajskega hotela je enaka pri obeh lokacijah (če se ne naredi neposredne povezave do lokacije za nakupovalno središče 2 – v tem primeru je ta lokacija veliko bližje), vendar ni bistvenega pomena, saj obiskovalci apartmajev načeloma prihajajo z lastnim prevozom. Vendarle tudi zdajšnja oddaljenost ni velika, po bližnji cesti čez Brezovico znaša približno kilometer in pol. Bližina športne dvorane je za nakupovalno središče najmanj pomembna (obe lokaciji zopet enako oddaljeni), v poštev pride ob večjih športnih, kulturnih in drugih prireditvah, kjer imajo obiskovalci zopet načeloma svoj prevoz.

7.3.1 Vpliv predhodnih odločitev na končni rezultat

V našem primeru sta lahko predhodni odločitvi vplivali na umestitev dveh dejavnosti (nakupovalno središče in apartmajsko naselje).

Pri iskanju najustreznejše lokacije za nakupovalno središče smo upoštevali obe izbrani lokaciji novo umeščenih hotelov. Kot smo že ugotovili pri izdelavi modela privlačnosti za nakupovalno središče, hotela nista bistveno vplivala na končni rezultat ustreznosti prostora za isto dejavnost, razlike so bile celo zelo majhne. Pod isto točko poglavja smo že razložili zakaj.

Pri umestitvi apartmajskega naselja, sta na rezultat vplivali različni lokaciji obeh nakupovalnih središč. Ker sta slednji dve bili predvidevani dokaj blizu, ustreznosti zopet nista biti zelo različni. Zaradi več zahtevanih več kriterijev pri izdelavi modela privlačnosti smo dobili manj privlačnega prostora kot pri prejšnjih dejavnostih in posledično tudi manj ustreznih in bolj razdrobljenih površin. Z upoštevanjem najprej prve in nato druge lokacije nakupovalnega središča smo dobili nekoliko vidnejše razlike med obema modeloma ustreznosti (kot pri prejšnji umestitvi), največje ustrežno območje pa je bilo skupno obema. Zaradi premajhnih in razdrobljenih površin smo se tako odločili za samo eno lokacijo apartmajskega naselja.

8 USMERITVE IN PREDLOGI ZA RAZVOJ TURIZMA

Pri usmeritvah in predlogih za razvoj turizma bo naša glavna naloga povezati in vključiti obstoječo turistično in športno ponudbo ter značilnosti in znamenitosti občine glede na različne smeri turizma. Predloge bomo oblikovali glede na tri glavne smeri turizma (ekološki, zdraviliški in potovalni), ki imajo največji potencial in se najbolj skladajo s strategijo razvoja turizma občine Šmarješke Toplice. Navkljub določenim potencialom je namreč nesmiselno razviti vse smeri turizma, saj je nerealno pričakovati, da bodo turisti, kljub npr. kulturni in gastronomski ponudbi, v občino prišli samo zaradi tega. Namesto razvoja vseh (potencialnih) smeri turizma bomo določene smeri upoštevali kot dodatno ponudbo pri nosilni veji. Za nadaljnji razvoj so ključnega pomena tudi novo umeščene dejavnosti iz prejšnjega poglavja, zato jih bomo ustrezno vključili in upoštevali pri oblikovanju ponudbe.

Oblikovali bomo oziroma na karti prikazali tudi vso ponudbo za mladinski turizem, skupaj na drugi karti pa še ponudbo za družinski turizem in turizem starejših (skoraj enaka ponudba). Že v tretjem poglavju smo namreč omenili, da pri slednjih treh ne gre za posebno vrsto turizma, ampak zgolj za prilagoditev ponudbe.

Novih objektov (razen iz prejšnjega poglavja) ne bomo umeščali, v okviru določene smeri turizma bomo le predlagali objekte z različnimi vsebinami, ki jih je smiselno načrtovati za nadaljnji razvoj specifične vrste turizma. Bolj točno lokacijo predlaganih objektov je potrebno ugotoviti po metodološkem postopku, ki smo ga uporabili v tej diplomski nalogi, to pa ne bo več naša domena. Za predlagane nove objekte bomo vseeno zapisali zaželeno bližino drugih objektov oziroma dejavnosti in jih na zemljevidu prikazali v obliki coninga. Za primer navedimo izposojevalnico koles: najbolje je, da je v neposredni bližini lokalov in gostiln (stranišča, hrana, pijača) in ob izhodišču kolesarskih poti.

Rezultat drugega dela naloge bo tako več kart s povezano obstoječo turistično ponudbo in shematičnimi coningi za razvoj določene smeri turizma in ponudbe za mladinski, družinski turizem in turizem starejših. Turistično ponudbo bomo čim širše povezali z nadgradnjo obstoječega sistema in razvojem različnih tematskih poti. Tako oblikovana in prikazana turistična ponudba bo pokrila širok spekter potreb in želja turistov različnih starosti in premoženjskih zmožnosti. Vsak potencialni turist bo lahko našel v destinaciji svoj (drug) motiv za obisk.

8.1 EKOLOŠKI TURIZEM

Ekološki turizem se sklada z načeli sonaravnega oziroma trajnostnega turizma, zato je njegov razvoj v občini zelo priporočljiv. Naravne vrednote, varovana območja naravne in kulturne krajine ter neokrnjena narava so vse prednosti in potenciali, ki ji občina lahko izkoristi v okviru razvoja te smeri turizma. Ekološki turizem najbolj sovпада s turizmom na kmetiji in potovalnim turizmom ter deloma s športnim, zato bomo razvili ponudbo, ki označuje te vrste turizma. V okviru turizma na kmetiji bomo razvili tudi dejavnosti lova in

ribolova: nakupovanje, gastronomska in etnološka ponudba ter kulturna ponudba pa so prav tako del ekološkega turizma.

Pri razvoju turističnih dejavnosti bomo upoštevali načela varstva narave, kar pomeni, da bomo v strogo varovana območja umestili le dejavnosti, ki so sonaravno in kulturno naravnane (hoja, tek, jahanje in kolesarjenje). V osrednje turistično območje in njegovo zaledje pa že lahko umeščamo hrupnejše in agresivnejše turistične dejavnosti.

Pri načrtovanju smo s pomočjo tabele 1 v tretjem poglavju glede na tipe turističnih območij določili možne dejavnosti, ki se tam lahko razvijejo. Za razliko od predlaganih pet tipov turističnega okolja bomo na območju občine upoštevali tri. Razdelitev v pet tipov se je izkazala za preveč podrobno, saj se določena območja v različnih tipih okolij preveč prekrivajo (npr. območje EPO in območje kulturne dediščine se pojavi v drugem in tretjem tipu turističnega okolja). Za občino bo dovolj razdelitev območja v tri kategorije razvoja ekološkega turizma, njegove smernice je priporočljivo upoštevati pri nadaljnjem razvoju turizma v občini.

- Kot prvi tip turističnega okolja (strogo varovano naravno okolje, dediščina mednarodnega ali državnega pomena, izjemen ekotop, naravni spomenik) bomo upoštevali naslednja območja: zavarovano območje soteske Radulje, območja naravnih vrednot in točke naravnih vrednot, objekti kulturne dediščine, naravne vrednote – jame in Naturo 2000.
- Za drugi tip turističnega okolja (varovano naravno okolje, varstvo habitata, okolica naravnega spomenika, območje sonaravnega turizma, hkrati z ohranjanjem naravne in kulturne krajine) in razvoj zanj primernih dejavnosti bomo upoštevali območje EPO, območje kulturne dediščine, vse naravne in kulturne znamenitosti občine, objekte kulturne dediščine, naravno dediščino območja, območja za šport v naravi (jahanje, tek, kolesarjenje, čolnarjenje) in turistične kmetije.
- Za tretji tip turističnega okolja (osrednje – splošno turistično območje in njegovo zaledje, ki je brez posebnega varstva ali okoljskih omejitev in z možnostjo razvoja hrupnih in do okolja agresivnih dejavnosti) bomo v občini upoštevali območja hotelov, motelov, apartmajev, dodatnih prenočišč, jahalnega centra, športne dvorane, športov na prostem in območje vikendaštva, okolico trgovskega centra, pošte, vrtnarije, gostiln, lokalov in tovarne.

Za celovit razvoj ekološkega turizma je potrebno razviti še kulturno ponudbo, kmečki turizem, pestro športno ponudbo, razvoj dejavnosti lova in ribolova, gastronomsko ponudbo in možnost nakupovanja. Potovalni turizem bomo obravnavali posebej.

8.1.1 Razvoj kulturne ponudbe

Kulturna ponudba je nujnost vsakega turističnega kraja, zato je njen razvoj pomemben. V ponudbo lahko vključimo obiske cerkva, ruševin gradov, trgov in starih vaških jeder. Občina ima tudi bogato zgodovino, ki jo lahko vključimo v ponudbo z razvojem zgodovinske poti in obiskom krajev, kjer so se v preteklosti zgodili pomembni dogodki. Za kulturne prireditve lahko uporabimo večnamensko dvorano (ki smo jo umestili v prvem

delu naloge), na podeželju pa lahko v te namene izkoristimo tudi manjše cerkve, podeželske dvorce in restavrirane stare kmetije. Občina potrebuje tudi trgovino z umetninami in izdelki domačinov.

Ponudbo lahko razširimo s kulturnim doživljanjem naravnega okolja, in sicer s spoznavanjem navad in izročil domačega prebivalstva. To lahko ponudimo predvsem na turističnih kmetijah, starih domačijah in domačih gostilnah. Za turiste je zanimiva tudi kulturna krajina, dejavnosti živinoreje, rastlinske pridelave ter lova in ribolova.

Razvoj kulturno usmerjene dejavnosti je v občini zaželen, saj pomeni varstvo in prenovu kulturne dediščine ter ohranjanje kulturne krajine.

8.1.2 Razvoj ponudbe za turizem na kmetiji

Občina je zelo primerna za razvoj tovrstnega turizma, saj ponuja gibanje v neokrnjeni naravi, spoznavanje kulturne in naravne dediščine ter mirno okolje. Pomeni tudi varstvo kulturne krajine.

Turističnih kmetij običajno ne moremo načrtovati in umeščati na novo, saj gre za odločitev lastnika, ali bo kmetijo preuredil v turistično oziroma jo postavil na novo. Kljub temu bomo določili območja (coning), ki so najbolj privlačna za razvoj turističnih kmetij. To so območja z delnim, blagim varstvom narave in z možnostjo sprehodov, izletov, kolesarjenja ter po možnosti z bližino vodnega okolja. Tudi za kmetije na bolj osamljenih območjih in na robu vasi lahko predlagamo preureditev v turistično kmetijo. Prednost imajo tudi tista območja, ki so blizu turističnega središča, saj lahko obiskovalci koristijo turistične objekte. Da bo turistična kmetija uspešna in privlačna za turiste, jo je potrebno opremiti z ustrezno infrastrukturo, ki smo jo že opisali v tretjem poglavju.

8.1.3 Razvoj ponudbe za športni turizem

V okviru načrtovanja ekološkega turizma smo pod točko 8.1 navedli, da je potrebno v območjih varstva narave upoštevati načela varstva pri razvoju novih dejavnosti. Tako bomo v varovanih območjih razvili samo sonaravne športne dejavnosti, kot so tek, hoja, jahanje in kolesarjenje. V osrednjem oziroma splošnem turističnem okolju (hrupnejše okolje in brez varstva) pa lahko že načrtujemo okolju agresivnejše dejavnosti, kot so bowling center, jahalni center in poligon za skejtanje.

Za turiste bomo načrtovali in označili še tenis igrišča, igrišča za igre z žogo (odbojka, košarka, rokomet ...), trim stezo, telovadnico, fitness center, bazene, savno in solarij. Ob enem igrišču za nogomet priporočamo ureditev manjše tribune, ki sprejme do 100 gledalcev. Ne smemo pozabiti tudi na ureditev otroških igrišč. Golf je tudi med zaželenimi športnimi dejavnostmi in je od občine oddaljen slabih 5 kilometrov, zato ga lahko omenimo kot možnost rekreacije.

Oblikovati (dopolniti) je potrebno sistem pešpoti za nordijsko hojo, tek, za sprehode starejših ali družine z manjšimi otroki. Poti naj bodo speljane po privlačnih krajih s

privlačnimi razgledi in zanimivim okoljem. Ob določenih krajših poteh je priporočljivo urediti sedišča in koše za smeti. Med turisti je zelo priljubljeno tudi kolesarjenje, zato je pomemben razvoj te dejavnosti. V turističnem središču je priporočljivo postaviti izposojevalnico koles, mreža kolesarskih poti pa naj vodi od tam v več smeri. V bližini izposojevalnice koles je primerno urediti parkirišča s sanitarijami in okrepčevalnicami.

V okviru športne ponudbe je zelo primeren razvoj dejavnosti jahanja, ki je zaradi njene ekološke značilnosti tudi v interesu občine. Da se bo dejavnost lahko uspešno razvila, bomo prikazali jahalne poti, z različnimi dolžinami in naklonom največ 20 %. Poti bodo imele dve izhodiščni točki, in sicer pri penzionu Domen v Družinski vasi in pri novem konjeniškem centru v Brezovici (še ni zgrajen).

8.1.4 Razvoj gastronomske in etnološke ponudbe

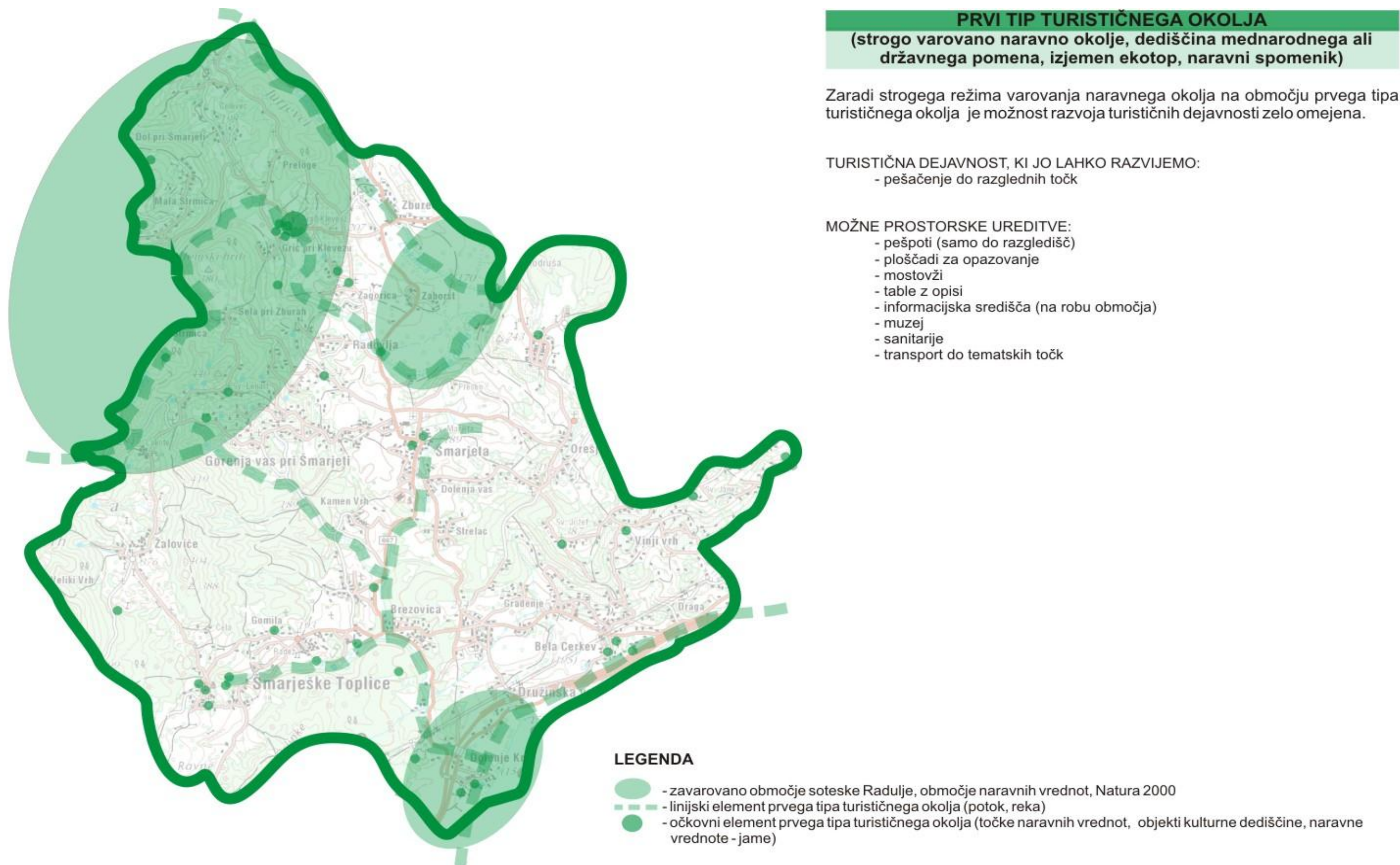
Na karti bomo prikazali vse domače gostilne, restavracije, bare, vinske kleti in turistične kmetije, ki ponujajo domačo hrano in pijačo ali druge domače izdelke (moka, med ...). Nove objekte s tovrstno ponudbo je ustrezno umestiti v stare, prenovljene domačije in stara vaška jedra. Že v tretjem poglavju smo omenili, da je ponudba lahko skoncentrirana v turističnem središču ali raztresena po prostoru. V občini bomo načrtovali ponudbo v turističnem središču in po prostoru, saj je le-ta že prisotna v obeh področjih. Predlagali bomo lokacijsko privlačna območja (razgledne točke, bližina kulturnega, naravnega spomenika), ki še nimajo razvite gostinske ponudbe in vso ponudbo povezali (vinska pot, pot kulinarike ...).

8.1.5 Razvoj trgovinske ponudbe

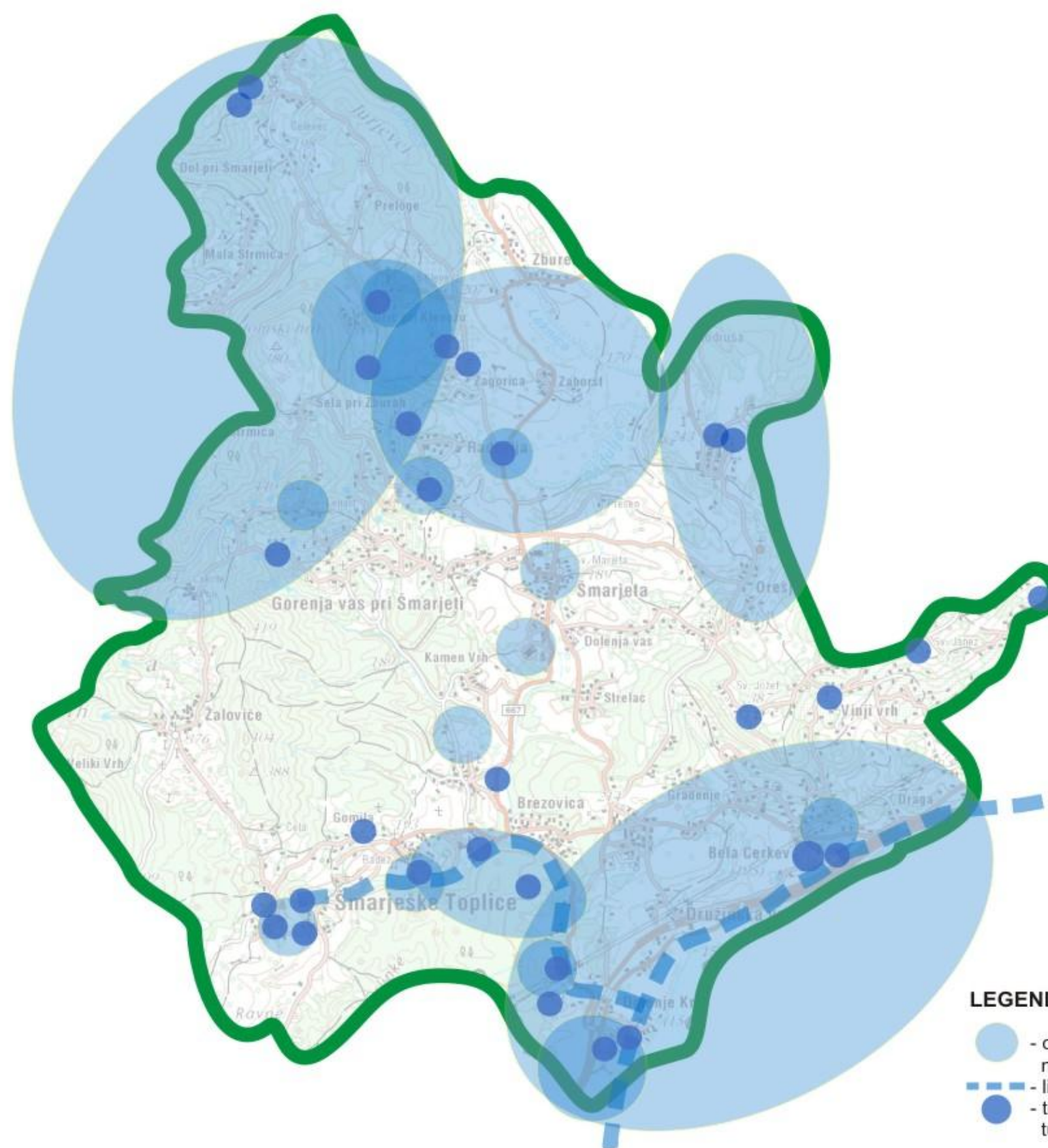
Za občino masovni nakupovalni turizem ne pride v poštev, saj je v navzkrižju z glavnimi atributi turizma, ki ga želi tržiti. Prav tako občina nima niti pogojev, da bi razvila pravi nakupovalni turizem, saj bo šele z zgraditvijo manjšega nakupovalnega središča dobila prve trgovine, ki nudijo več kot samo osnovne stvari. Nakupi so vendarle nujni del turizma, zato bomo tovrstno ponudbo povezali in razvili tudi v obravnavani občini.

V Šmarjeških Toplicah manjka prodajalna spominkov, umetniških del in izdelkov domače obrti. Najbolje jo je locirati v čim večjo bližino hotelov, kjer si obetamo največ turistov. V novo načrtovano nakupovalno središče je potrebno umestiti lekarno, trgovino z blagom široke potrošnje, trgovino z oblekami in s kozmetiko. Ponudbo lahko dopolnimo tudi s trgovino s športno opremo. Poskrbljeno je tudi za motorizirane turiste, saj sta dve črpalki oddaljeni približno 3 km (stara cesta) in 7 km (avtocesta).

Priporočen razvoj trgovinske ponudbe se lahko usmeri tudi v koncentracijo trgovin v ulici, predvsem v bližini starih vaških jeder v občini. Te lahko ponujajo izdelke iz lesa, kovine, tekstila, slike, kipe in dišave. V okviru manjšega novo umeščenega trgovskega centra je nujno umestiti tudi tržnico, kjer lahko domačini ponudijo domače izdelke, turisti pa spoznavajo utrip življenja in lokalne značilnosti občine.

Slika 59: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v prvem tipu turističnega okolja občine

DRUGI TIP TURISTIČNEGA OKOLJA (varovano naravno okolje, varstvo habitata, okolica naravnega spomenika, območje sonaravnega turizma, hkrati z ohranjanjem naravne in kulturne krajine)

Prostor je v primeru drugega tipa turističnega okolja še vedno deloma varovan. Pri drugem tipu turističnega okolja razvijamo sonaravni turizem in dejavnosti, ki so sonaravno naravnane (določene oblike športa, kulture, namestitvev ...)

TURISTIČNE DEJAVNOSTI, KI JIH LAHKO RAZVIJEMO:

- pešačenje
- ogledi z razlagami
- fotosafari (slikanje divjih živali in ptic)
- pešačenje, tek, kolesarjenje
- nabiranje gozdnih plodov
- lov in ribolov u omejitvami
- čolnarjenje
- jahalni šport
- pikniki in taborjenje v naravi na določenih mestih
- dejavnosti kmečkega turizma
- ogledi etnografske dediščine
- obiski gradov, ruševin, samostanov, arheoloških najdišč in druge kulturne in naravne dediščine
- informiranje o turističnih zanimivostih

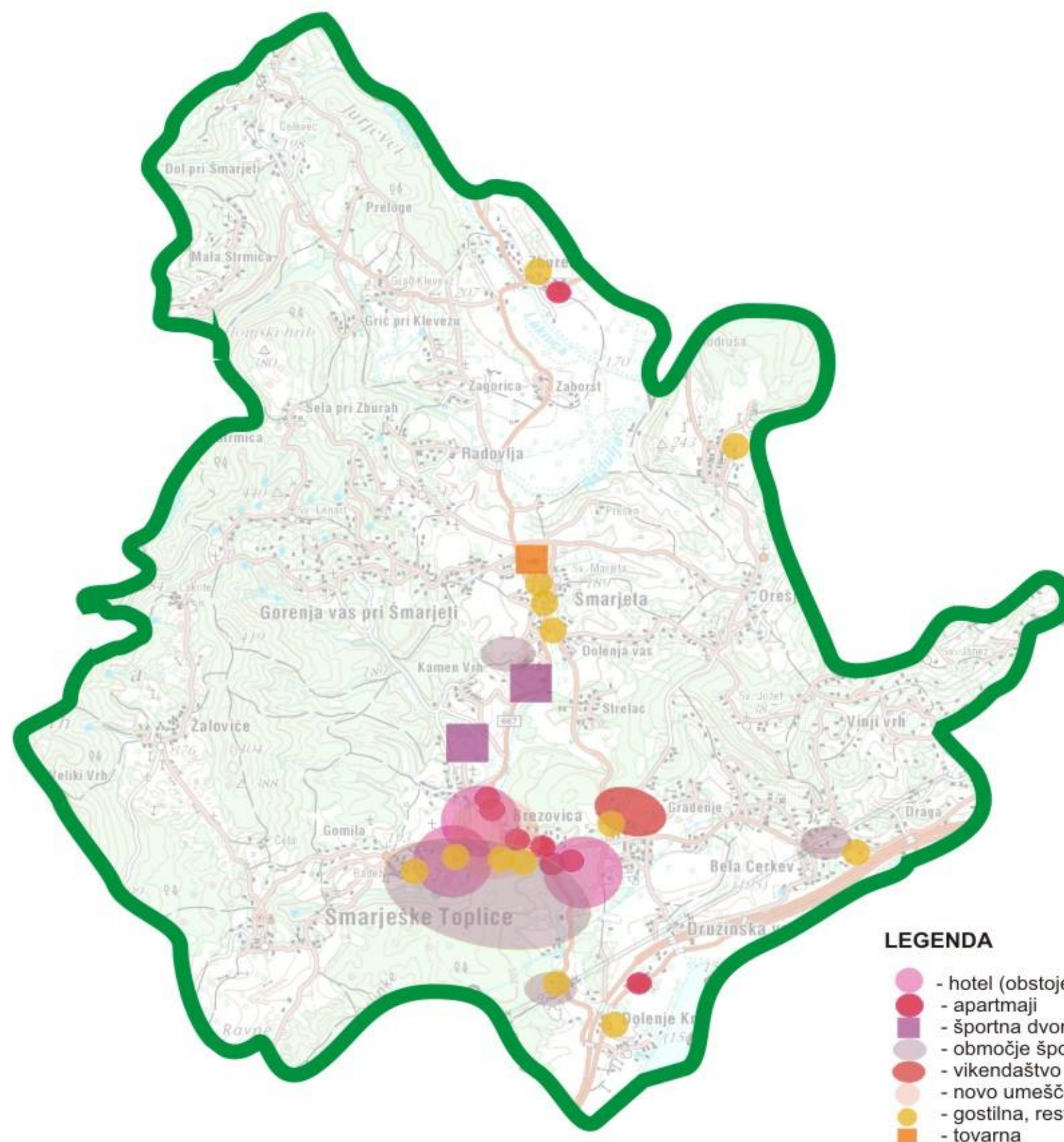
MOŽNE PROSTORSKE UREDITVE:

- pešpoti, tekaške poti, trim steze, kolesarske in jahalne poti
- otroška igrišča
- čolnarne in dostopi do vod
- restavracije, kavarne, kavni bari
- informacijske table na razglednih točkah
- odprti bazeni
- turistične kmetije
- hoteli, zdraviliški hoteli
- napisne table, kažipoti
- diskretno osvetljevanje
- pešpoti: sprehajalne, učno-vzgojne, geološke, gozdne ...
- razgledne ploščadi
- mostovi
- opazovanje okolja

LEGENDA

- območje EPO, naravna dediščina območja, območje kulturne dediščine, območja za šport v naravi
- linijski element (potok, reka ...)
- točkovni elementi drugega tipa turističnega okolja (naravne in kulturne znamenitosti, turistične kmetije)

Slika 60: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v drugem tipu turističnega okolja občine

LEGENDA

- hotel (obstoječi in 2 novo umeščena)
- apartmaji
- športna dvorana (novo umeščena), jahalni center
- območje športa na prostem
- vikendaštvo
- novo umeščeni trgovinska center, pošta, vrtnarija
- gostilna, restavracija
- tovarna

TRETJI TIP TURISTIČNEGA OKOLJA (osrednje, splošno turistično območje in njegovo zaledje - brez posebnega varstva ali okoljskih omejitev)

V okviru tretjega tipa turističnega okolja lahko razvijamo vse vrste turističnih dejavnosti brez kakršnekoli varstvenih omejitev.

TURISTIČNE DEJAVNOSTI, KI JIH LAHKO RAZVIJEMO

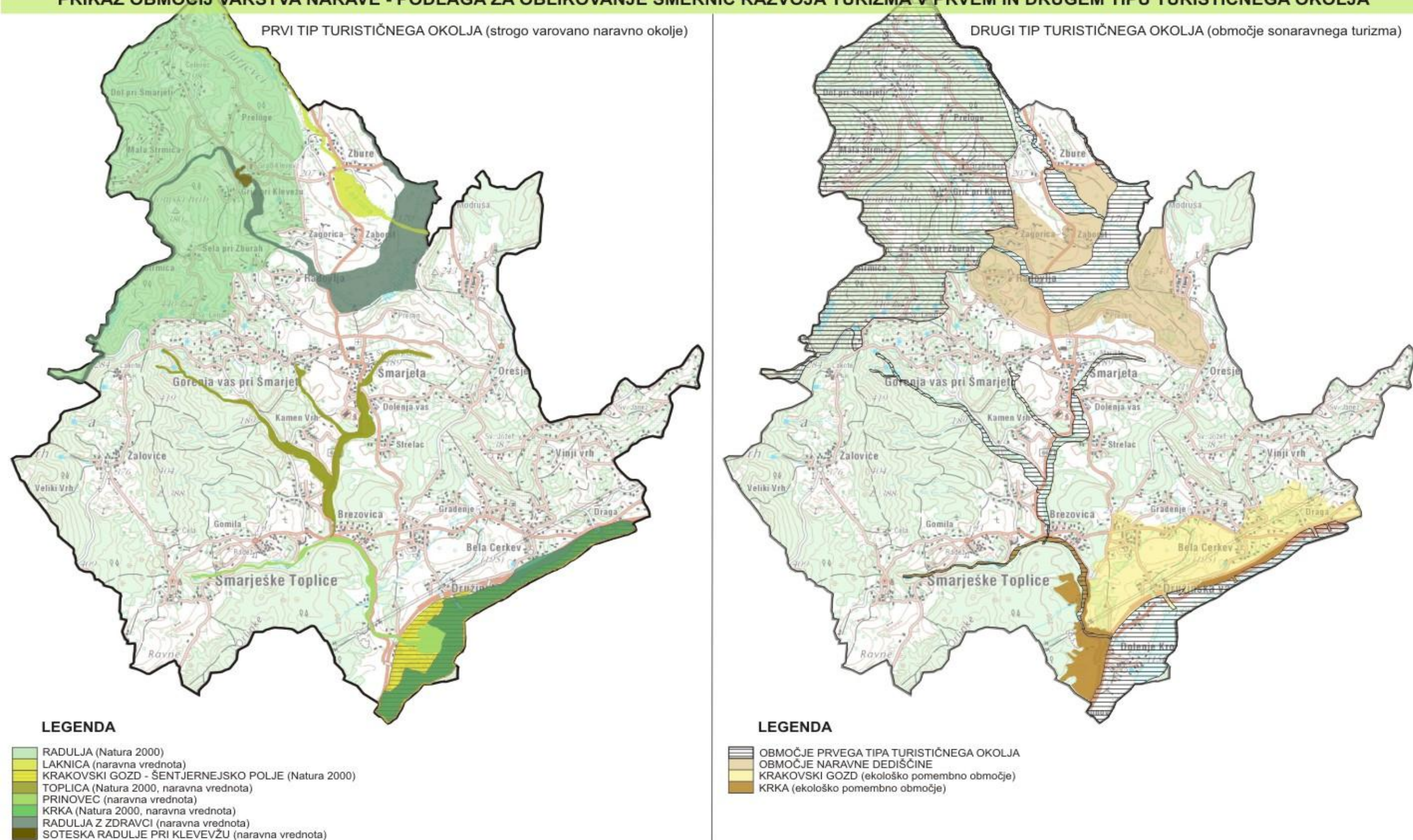
- prenočevanje
- kampiranje
- športi na naravnih in umetnih terenih
- kulturne, verske, nakupovalne, igralniške in kongresne dejavnosti
- promet z motornimi in drugimi vozili
- javni promet
- vse vrste jahalnih športov
- vikendaštvo
- oglaševanje hotelov in drugih zanimivosti
- vikendaštvo brez omejitev
- avtomoto športi
- kolesarjenje čez drn in strn
- strelski športi
- paint-ball
- množično parkiranje
- zabava
- množično nakupovanje, množične glasbene in športne prireditve
- komunalne službe
- dejavnosti zdravstva, varstva

MOŽNE PROSTORSKE UREDITVE:

- hoteli, moteli, penzioni, apartmaji, avtokampi
- turistične sobe
- prodajalne
- pošte, banke, lekarne
- restavracije, slaščičarne
- igrišča za tenis, nogomet, odbojko, košarko, rokomet
- dvorane za kulturne in športne prireditve
- muzeji, galerije
- kongresna središča
- hlevi za jahalne konje
- kolesarnice
- izposoja športnih artiklov
- parki
- promenade, razgledne terase
- javna razsvetljava
- svetlobne reklame
- umetne plezalne stene
- strelišča
- poligoni za paint-ball
- športne dvorane
- množična parkirišča, tudi za turistične avtobuse
- zdravstveni dom
- nakupovalno središče
- tržnica
- specializirane trgovine
- diskoteke, zabavišča
- vrtnarije
- čistilne naprave
- avtocestni priključek
- veliki oglaševalski prostori

Slika 61: Coning z območji umestitve možnih turističnih dejavnosti in prostorske ureditve v tretjem tipu turističnega okolja občine

PRIKAZ OBMOČIJ VARSTVA NARAVE - PODLAGA ZA OBLIKOVANJE SMERNIC RAZVOJA TURIZMA V PRVEM IN DRUGEM TIPU TURISTIČNEGA OKOLJA

Slika 62: Območja strogega in blažjega varstva narave

S pomočjo zgoraj narejenih coningov (slike od 58 do 60) in prikazom obstoječih območij varstva narave (slika 61) smo v nadaljevanju prostorsko natančneje razvili in povezali turistično ponudbo ekološkega turizma ter predlagali umestitev dodatnih, glede na tip turističnega okolja ustreznih dejavnosti (razvoj končne ponudbe ekološkega turizma – slika 62). Dejavnosti smo razvili v skladu s smernicami varstva narave pri določenem tipu turističnega območja. Zaradi boljše preglednosti smo na karti (slika 63) posebej prikazali conirane umestitve novih dejavnosti, označena so tudi območja varstva narave, ki določujeta prvi in drugi tip turističnega okolja.

Opis razvoja turistične ponudbe v prvem tipu turističnega okolja:

Prvi tip turističnega okolja obsega najbolj varovana območja (naravne in kulturne dediščine) na območju občine Šmarješke Toplice. To so območje Nature 2000, območja in točke naravnih vrednot, jame in objekti oziroma točke kulturne dediščine. Vseh jam nismo vključili v ponudbo, prikazali smo le tiste, ki so vsaj deloma urejene za obiskovalce. V kolikor se v prihodnosti uredijo tudi druge jame, se jih lahko doda v ponudbo. Objektov kulturne dediščine v tej fazi še nismo povezali, ker bomo to storili z razvojem različnih poti, ki bodo med drugim povezovala tudi območja kulturne dediščine. Kulturna dediščina bo v sklopu prvega tipa turističnega okolja prikazana na karti zgolj točkovno (lokacijsko) kot možen postanek in ogled posamezne znamenitosti.

Pri analizah za izdelavo ekološkega turizma smo v okviru prvega tipa turističnega okolja predvideli razvoj pešpoti samo do razglednih točk. Med naravnimi vrednotami ni nobene z državnim pomenom, prav tako ne predvidevamo masovnega ogleda teh znamenitosti in s tem izgubo njihove kakovosti, zato lahko razvijemo pešpoti tam, kjer so smiselne, in ne samo do razglednih točk.

• Krožna pešpot Krakovski gozd – Šentjernejsko polje:

Pot je speljana deloma po lokalni cesti, večina pa po območju Nature 2000 (Krakovski gozd – Šentjernejsko polje). Pot gre mimo dveh kulturnih znamenitosti, in sicer cerkve sv. Nikolaja in skupine sedmih kozolcev. Zanimivost poti je, da po njej sprva prečkamo manjši otoček na reki Krki in nato še večji del kopnega, ki je prav tako obkrožen z vodo. Potrebna je zgraditev treh manjših lesenih mostov, ki lahko služijo tudi za opazovanje. Na manjšem otočku predlagamo ureditev razgledne točke, postavitev ene do dveh klopi in informacijsko tablo o zavarovanem območju. Glavne značilnosti območja so naslednje: Krakovski gozd je največji ohranjeni nižinski gozd v Sloveniji in dom nekaterim ogroženim vrstam ptic (srednji detel, črna štorclja ...), mokrišča ob reki Krki dajejo življenjski prostor številnim dvoživkam, ekstenzivni travniki Šentjernejskega polja pa dajejo zavetišče nekaterim ogroženim gnezdkam (bele štorclje, prepelice, rjavi srakoper ...). Na tem delu območja reke Krke že vrsto let domujeta tudi vidra in Kober.

• Krožna pešpot Radulja - Zdravci:

Vstopna točka te poti je označena s črko e, na kateri predlagamo ureditev dostopa s parkiriščem. Dostop je na primernem prostoru, ker je postavljen visoko in nudi odprt razgled na celotno dolino Zdravci. Nanj lahko dostopamo z glavne ceste z že zgrajenega odcepa. Pri vstopni točki je potrebno urediti opisno informacijsko tablo o območju. Pot je

deloma speljana po makadamski poti, preostali del je potrebno še urediti. Ne sme biti speljana preblizu Radulje, saj potok zelo rad poplavlja. Vmes ga pešpot tudi prečka, zato je potrebna izgradnja lesenega mostu. V točki f priporočamo ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje ptic in drugih živali. Teren je tam zopet malo dvignjen, poleg tega omogoča dostop direktno iz vasi. Pot gre tudi mimo kamnitega mostu, zgrajenega ob koncu 18. stoletja, ki spada pod kulturno dediščino.

Pešpot po dolini ob Radulji je zanimiva, saj predstavlja dno nekdanjega Panonskega morja, ob samem potoku pa rastejo stoletne vrbe, ki dajejo pokrajini svojevrsten videz. Ob močnem deževju Radulja večkrat prestopi bregove, poplavi ravnino in daje zavetje nekaterim pticam in živalim, kot so sive in bele čaplje, vidre, bobri, potočni raki, srne, lisice, divji zajci ter fazani. Zdravci, kot so domačini poimenovali dolino, nudijo življenjski prostor tudi številnim rastlinskim vrstam (od tega veliko močvirnatih vrst).

- Pešpot do Ajdovske jame in Starih toplic:

Pešpot povezuje naravne in kulturne znamenitosti v okolici Klevevža. Na griču pri Klevevžu je pred ozko sotesko Radulje potrebno urediti manjše parkirišče zaradi večjega števila obiskovalcev, ki načeloma puščajo avtomobile na zasebnih zelenicah. Ti obiskovalci so uporabniki obzidanega hipotermalnega izvira s Klevevško Toplico. Parkirišče bi uporabili tudi vsi tisti obiskovalci z avtom, ki bi si želeli ogledati ostale znamenitosti (ostanke gradu Klevevž, dveh mogočnih dreves v njegovi bližini ter Spodnjo in Zgornjo Klevevško jamo). Pot pelje mimo arheološkega najdišča Ajdovska jama (našli predmete iz bakrene in železne dobe), dveh gomil iz prazgodovinske dobe in mimo izvira hipotermalne vode (Starih toplice). Pot lahko obiskovalci nadaljujejo po cesti in se krožno vrnejo v začetno točko, vmes si lahko ogledajo še kulturna spomenika Marijino kapelo in cerkev Karmelske Matere božje.

- Razgledišče b:

Ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje na Malem Vinjem vrhu, ker sega pogled daleč proti Škocjanu in Šentjerneju ter Krški dolini.

- Razgledišče c:

Ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje na Velikem Vinjem vrhu, pogled je zelo odprt na vse strani.

- Razgledišče d:

Ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje pri cerkvi sv. Lenarta, pogled je deloma odprt proti Šmarješkim Toplicam in Novemu mestu.

Povzetek pglavitnih značilnosti kulturnih znamenitosti (širše smo jih že opisali v poglavju 4.3.2) na območju občine Šmarješke Toplice smo prikazali v prilogi C. Informacije o osnovnih značilnostih znamenitosti so morajo nujno navesti in oglaševati skupaj z ostalo turistično ponudbo.

Opis razvoja turistične ponudbe v drugem tipu turističnega okolja

Pri tem tipu turističnega okolja, ki ga še vedno razvijamo na območjih varstva, smo predvideli sonaravni turizem in naslednje pripadajoče sonaravne dejavnosti: tematske, učno–vzgojne, kolesarske in konjeniške poti, območja za ribolov in čolnarjenje ter prostor za taborjenje. Prikazali smo še obstoječo lovsko infrastrukturo in predlagali območje umestitve turističnih in ekoloških kmetij. V sklopu razvoja kulturne ponudbe predlagamo še umestitev trgovine z umetninami in domačimi izdelki domačinov v enem izmed dveh starih vaških jeder ali v trgovinskem središču.

Na karti zaradi boljše preglednosti nismo prikazali največjega območja kulturne dediščine oziroma celotnega prazgodovinskega naselitvenega območja, ker za razvoj ponudbe ni bistvenega pomena. Smo pa prazgodovinsko pot speljali večinoma po njegovem mejnem obodu. Opis območij kulturne dediščine je prikazan v prilogi C, poleg opisa objektov kulturne dediščine.

- Po poti zgodovinskih prebivalcev:

Poteka po celem območju Vinjega vrha in Vinice, ker je bila tam v starejši železni dobi glavna naselbina, od koder je bilo možno nadzorovati bližnjo in daljno okolico. Pot je potrebno opraviti z avtom, saj je precej dolga. Gre mimo hotelov in se začne na območju kulturne dediščine 2, kjer je bila naselbina v bronasti in rimski dobi, ogledamo si sledove bronaste in srednjeveške poselitve. Pot se nadaljuje v območjih 3, 4 in 5, kjer so odkrili ostanke unikatnega primera železnodobne ceste (območje 3), ostanke naselbine iz starejše bronaste dobe in rimske dobe (območje 4) ter ostanke obrednega središča iz pozne bronaste dobe, gomilnega grobišča iz železne dobe in naselbino iz rimske dobe. Mimo Bele Cerkev se začne pot vzpenjati proti Vinjemu vrhu, kjer je bila na mestu območja 7 utrjena višinska naselbina iz pozne bronaste dobe. Pot se nadaljuje mimo Orešja do Vinice, kjer je zadnje zanimivo območje iz starejše zgodovine, in sicer gomilno grobišče, ki obsega deset gomil iz starejše železne dobe (območje 9). Pot se nato spusti nazaj do Orešja mimo Dolenje vasi, Brezovice (poteka po robu celotnega arheološkega območja Vinji vrh) in se konča v začetni točki, v območju hotelov.

- Po poti mlajše zgodovine (od vključno srednjega veka naprej):

Pot mlajše zgodovine je precej dolga, po njej potujemo z avtom, saj so spomeniki kulturne dediščine iz mlajše zgodovine razporejeni po celem območju občine. Večkrat prečka glavne ceste in s tem omogoča vrnitev na začetno točko. To posledično omogoča ogled z razlago, ki se lahko izvajajo po več delih (dneh). Med spomeniki kulturne dediščine je veliko sakralnih objektov, ki smo jih posebej označili (bela številka) in lahko njihov ogled (če nas versko izročilo in zgradba cerkva ne zanima) spustimo.

Pot se začne pri hotelih, od koder gre proti Družinski vasi do skupine sedmih enojnih kozolcev, zgrajenih v drugi polovici 19. stoletja (točka 1). V neposredni bližini je cerkev sv. Nikolaja, ki je bila zgrajena v srednjem veku (točka 2). Pot se nadaljuje skozi staro vaško jedro Bele Cerkev (območje 6), kjer stoji cerkev sv. Andreja (točka 11) in rojstna hiša znanega slovenskega zgodovinarja Frana Zvittra (točka 12), mimo Drage se povzpne na Vinji vrh. V točki 15 si lahko ogledamo hram pod cerkvijo sv. Janeza Krstnika iz druge polovice 18. stoletja, na poti do Orešja pa še cerkev sv. Jožefa (točka 14), ki je bila

zgrajena v srednjem veku in kasneje barokizirana. V Vinici je rojstna hiša Janeza Zalokarja (točka 23), še enega znanega prebivalca občine, ki je živel med leti 1792 in 1872. Pot gre nato iz Vinice mimo Zaloga pri Škocjanu in Zbur do Klevevža, kjer so ostanki srednjeveške utrdbe gradu Klevevž in vrtne zasnove z eksotičnimi drevesi (točka 26). V vasi Slape na poti do Šmarjete je cerkev Karmelske matere božje (točka 25), ki jo je J. Moscon dal zgraditi v zahvalo za zmago nad Turki, in Marijina kapela iz 18. stoletja (točka 24). Srednjeveško vaško jedro vasi Šmarjeta je zanimivo zaradi svoje starosti (območje 9) in strjene obcestne pozidave. V njem stojita cerkev sv. Marjete (v njej visi znamenita slika Križanje iz Slap iz 17. stoletja) in domačija nasproti cerkve, ki s svojo čelno fasado oblikuje osrednji vaški trg (točki 17 in 18). Pot zaokroži okoli pokopališča v Šmarjeti in se nadaljuje proti Cerovcu, kjer stoji cerkev sv. Jakoba iz poznogotskega obdobja z glavnim zlatim oltarjem (točka 21). V Koglem stoji še ena cerkev, ki je bila zgrajena že v srednjem veku in je posvečena sv. Lenartu (točka 20). V bližini, proti Žalovičam, si lahko ogledamo Beretičevo zidanico, kjer je bila leta 1942 tudi partizanska bolnica (točka 19). Pot nas nato vodi do dveh domačij v Gorenjih Šmarjeških Toplicah (točki 4 in 5) in še ene srednjeveške cerkve (sv. Štefan, točka 6). V Dolenjih Šmarjeških Toplicah lahko malo izven poti obiščemo razvaline gradu Štrlek (točka 8) in kozolec iz leta 1906 (točka 7). Zadnji spomenik kulturne dediščine na poti mlajše zgodovine je litoželezni vodnjak iz leta 1970 v zdraviliškem parku v parku Šmarjeških Toplicah (točka 9).

- Po poti naravnih znamenitosti:

Pešpot poteka po nekaterih najbolj zanimivih naravnih značilnostih v občini in povezuje dolino Zdravci z naravnimi vrednotami v Klevevžu. Avtomobile se lahko pusti pri točki e v Radovljji ali Klevevžu (točka g). Pešpot obišče dolino Zdravci, v soteski Radulje v Klevevžu Spodnjo in Zgornjo Klevevško jamo, Klevevške toplice (obzidan hipotermalni izvir), Stare toplice (hipotermalni izvir) in Ajdovsko jamo.

Nekatere naravne znamenitosti, kot so še Škratova jama, indijski lotos v zdraviliškem parku, Koglo in Vinji vrh, se lahko obišče posebej ali v sklopu drugih poti.

- Pešačenje:

Sistem pešpoti je v občini že dobro razvit, na voljo je namreč devet različno dolgih in zahtevnih nordijskih poti, ki potekajo po celi občini. Zaradi teh razlogov ni potrebno razvijati dodatnih poti, namenjenih zgolj hoji. Tekška steza je prav tako že razvita in v neposredni bližini vseh treh hotelov, zato razvoj novih prav tako ni potreben.

- Kolesarjenje:

Daljša kolesarska pot (32 km) okoli Šmarjeških Toplic že obstaja in je že prikazana na letakih. Pot gre mimo več turističnih zanimivosti, na jugu tudi mimo Otočca, ki je mednarodno znana destinacija in od občine oddaljena zgolj 3 km. Vseeno predlagamo tudi krajšo – polovično verzijo poti (pri cerkvi sv. Urha v Žalovičah zavije levo namesto naravnost proti Pahi), ki je primerna tudi za mlajše in družine z otroki. Velik del krajše poti je tudi položen. Družinsko kolesarsko pot smo prikazali na karti.

- Lov:

Lovska območja za točno določeno divjad se ne morejo načrtovati, odvisna so namreč od njihovega gibanja. V okviru lovske ponudbe bomo tako samo označili lovske preže,

krmišča in dve obori za fazane. Lovske koče v občini ni, prav tako ne mrhovišč, napajališča pa niso potrebna, saj je v občini celo leto na voljo dovolj vode.

- Ribolov z omejitvami in čolnarjenje:

Dejavnosti se na reki Krki lahko združita, zato predlagamo razvoj čolnarne v Dolenjem Kronovu. Čolnarna naj bo manjša, na voljo naj ima nekaj čolnov, zadolžena zanjo je lahko kakšna družina, ki živi najbližje reki. S čolnom lahko obiskovalci obišejo tudi Otočec, ki je prav tako priljubljena destinacija in lovišče ribičev. Ribolov se lahko izvaja tudi na območju potoka Radovlje od Klevevža pa do njegovega izliva v Krko pri Škocjanu.

- Konjeniški šport:

Center konjeniškega športa v Šmarjeških Toplicah bo v še ne zgrajenem konjeniškem centru na Brezovici, zato bo naša konjeniška pot imela tam začetno postajo. Glede na različne plastnice terena smo izbrali traso za konjeniško pot Zdravci. Ta je speljana po terenu s čim nižjim naklonom, večji del po travnikih, deloma po gozdnih območjih in čim manj po cestah. Druga konjeniška pot, ki jo predlagamo, poteka po trasi nordijske poti Otočec – Struga. Pot je zelo primerna za potovanje s konji, ker je speljana po gozdnatih kolovoznih poteh, ki so za jahanje najbolj primerne, in poleg tega obiše znameniti Otočec. Pot je dolga okoli 12 km.

- Pikniki in taborjenje v naravi na določenih mestih:

Prostor za piknike že obstaja na gričku nad centralnim hotelom. Postavljen je v izrazito naravno okolje, in sicer ob rob gozda. Na njem so mize s klopmi pod gozdnimi drevesi, pokrito kuhinjo, pokrit prostor za glasbene izvajalce in manjše plesišče. Omogoča organizirane piknike in zabave za večje družbe. Prostor je na odličnem mestu, saj so v neposredni bližini tudi igrišča za odbojko, nogomet in tenis. Menimo, da dodatnega prostora za piknike v občini ni potrebno zagotoviti.

Prostor za taborjenje predlagamo v neposredni bližini obstoječega območja za piknik zaradi možnosti piknikov, bližine igrišč, dostopa do pitne vode (2 zunanji pipi), gozdnatega okrožja za učenje o preživetju v naravi, potoka in bazenov. Prostora za šotore je dovolj na travnikih levo in desno od igrišč oziroma od okrepčevalnice Lucija. Zasede se lahko tudi nogometno travnato igrišče, ki se razen košnje ne vzdržuje in ni v rabi nobenega domačega nogometnega kluba, temveč zgolj obiskovalcev in rekreativcev.

- Dejavnosti turizma na kmetiji:

Turizem na kmetiji je izrazito sonaravna dejavnost, zato lahko njegov razvoj umestimo v naselja oziroma njihovo okolico, ki ležijo na območjih varstva narave. Kot smo že omenili, turističnih in ekoloških kmetij ne moremo načrtovati in umeščati na novo, ker gre za odločitev posamezne družine. Preveč turističnih kmetij vseeno ni priporočljivo razvijati, vendar pa je usmeritev kmetije v pridelavo kakršnekoli domače, po možnosti ekološko pridelane hrane zelo dobrodošla in se lahko dopolnjuje z dejavnostjo prenočišč in s tem zagotavlja možnost preživetja kmetije, tudi ko ni glavne sezone. V okviru trajnostnega razvoja turizma v občini priporočamo razvoj turističnih kmetij, ekoloških kmetij in kmetij, ki pridelujejo in prodajajo domače izdelke.

- Ogledi etnološke dediščine:

Predlagamo še eno tematsko pot, in sicer Po poti etnološke dediščine in kulinarčnih dobrot, saj je v občini veliko možnosti za tovrstno ponudbo. Odkrivanje kulturnih značilnosti, običajev in načina življenja prebivalcev se odlično dopolnjuje z uživanjem in pokušino kulinarčnih dobrot, tradicionalne hrane in pijače. Pot vodi mimo objektov kulturne dediščine, ki prikazujejo življenje tukajšnjih ljudi od konca 18. stoletja naprej. Na zemljevidu smo ob poti označili tiste gostilne, kmetije, okrepčevalnice in vinotoče, ki ponujajo domačo hrano, pijačo in druge doma pridelane izdelke. Vse možne tovrstne ponudbe nismo mogli povezati v krožno pot, na zemljevidu pa jo je vseeno potrebno označiti in opisati.

Pot se začne v okolici hotelov in se nadaljuje proti Žalovičam. Že na začetku poti stoji na desni strani ceste kozolec toplar iz leta 1906. Kozolci predstavljajo pomemben del slovenske etnografske dediščine, zato jih je nujno vključiti v tovrstno ponudbo. Pot gre v Gorenjih Šmarjeških Toplicah mimo dveh domačij. Prva predstavlja gručasto domačijo srednje velikega kmeta iz prve četrtine 19. stol. s črno kuhinjo, hišo, kamro in podom pod isto streho, kamnitim hlevom, kozolcem in lesenim vodnjakom. Druga domačija (točka 5) je kmečka hiša z gospodarskim poslopjem, kaščo, svinjakom, vodnjakom, sušilnico, čebelnjakom in črno kuhinjo. Pot nas vodi do Žalovič, kjer si lahko ogledamo staro kmečko hišo, ponujajo pa tudi možnost jahanja, skupinskih praznovanj ter prenočišč (točka 2 - bela barva). V Gorenji vasi se lahko ustavimo pri izkopani v breg, Beretičevi zidanci iz konca 19. stol. Zidanice so nasploh še danes tipična gradnja vinogradnikov na Dolenjskem in zato skoraj obvezna postaja etnološke poti (točka 19). Čez Gorenjo vas pridemo v Šmarjeto, kjer si lahko ogledamo staro vaško jedro in se okrepčamo v gostilni Cviček. Gostilna je v rojstni hiši Jožeta Karlovška (spomenik kulturne dediščine), kjer je po drugi svetovni vojni delovala milica in kjer so obsodili na smrt veliko moških, ki naj bi bili člani partizanom nasprotnih gibanj. Gostilna danes ponuja domačo hrano (malice, kosila, narezki) ter domače vino. V Šmarjeti se lahko okrepčamo še v gostilni Pri dediju, kjer prav tako nudijo pester izbor domače hrane. Pot lahko nadaljujemo do Vinjega vrha ali zavijemo prej še na Vinico pri Šmarjeti, kjer na turistični kmetiji Škrbina ponujajo suhomesnate jedi, degustacijo vin in domača zelišča v žganju. Nato se vrnemo na pot proti Vinjemu vrhu, kjer si lahko ogledamo triprostoren Hram (pod cerkvijo sv. Janeza Krstnika) iz hrastovih plohov, z vinsko kletjo, prešo in hlevom iz 18. stol. Pot nas nato vodi do starega vaškega središča Bele Cerkve z bogato členjenimi in razgibanimi fasadami. V samem jedru lahko zopet uživamo v domačih hišnih dobrotah v Vinotoču Pavlin, kjer prodajajo vino, klobase, salame, odojke iz krušne peči, kruh in razne sladice. Pot nas nato pelje v Dolenje Kronovo, kjer si lahko ogledamo skupino sedmih kozolcev iz druge polovice 19. stol. Predzadnja postaja etnološke poti je v Družinski vasi pri mlinu Košak, kjer je možen ogled mlina, nakup različnih vrst doma narejene moke in degustacija. Turistična kmetija Domen, ki je zgolj čez cesto, pa svojim penzijskim in dnevnim gostom ponuja izbrane domače jedi, značilne za Dolenjsko (štruklje, račke, žemljice, zavitek, krvavice ...). Na Brezovici si lahko na zadnjem postanku pri Čebelarstvu Gorenc ogledamo še čebelarški muzej. Slednji ponuja tudi različne vrste medu in medenih izdelkov, sveče, darilne programe in degustacijo. Po poti se nato spustimo navzdol do začetne točke.

Ostalo etnološko in gastronomsko ponudbo, ki ne leži ob tej tematski poti, je potrebno prav tako prikazati na karti. V sklopu etnološke ponudbe ostane še ogled Mesojednikove

zidanice, ki je bila zgrajena v drugi polovici 19. stol. in ima pod nadstreškom prešo na kamen iz leta 1873. V Zburah lahko obiščemo gostilno Pri Pavletu (ponudba domačih vin in njihova degustacija, narezki, tople malice), na Brezovici Medeni butik Voglar (poslovna in promocijska darila iz medu, degustacija), v vasi Gradenje pri hišni številki 16 prodajo domačega medu in v Koglem vinotoč Šušterič (ponudba domačih vin, bio šmarnice, sokov, domačih mesnih in krušnih dobrot ter hrano izpod peke po naročilu).

Etnološko ponudbo lahko razširimo še s kulturnim doživljanjem naravnega okolja preko spoznavanja navad in izročil domačega prebivalstva na turističnih kmetijah in starih domačijah ter dejavnostih pri živinoreji in poljedelstvu. Takšna ponudba v občini manjka in je zelo dobrodošla.

- Informiranje o turističnih zanimivostih:

V občini deluje od leta 2008 naprej turistično-informacijski center, kjer lahko turisti dobijo vsa informacijska gradiva o turistični ponudbi v občini. Pomembno je, da se te informacije ažurirajo in pogosteje posodablajo. TIC je v veliki bližini vseh treh hotelov.

Opis razvoja turistične ponudbe v tretjem tipu turističnega okolja

V osrednjem turističnem območju in njegovem zaledju, kjer ni več posebnega varstva in okoljskih omejitev, smo označili ali umestili naslednje dejavnosti: objekte namestitve, avtokamp, manjše trgovine, banko, pošto, lekarno, restavracije, gostilne in bare, slaščičarno, igrišča za igre z žogo, športno dvorano, galerijo, konjeniški center, izposojevalnico koles, zdraviliški park, downhill progo, plezalno steno, poligon za paintball, zdravstveni dom, nakupovalno središče s tržnico in diskoteko ter vikendaštvo brez omejitev.

- Hoteli:

Hotelska ponudba je zaenkrat precej slaba, edini hotelski kompleks je v Šmarjeških Toplicah poleg bazenov in je sestavljen iz hotela Vitaruim, Toplice in Šmarjeta. V sklopu diplomskega dela smo umestili še dva hotela in nato vse tri prikazali na karti.

- Hostl, družinski hotel:

Motelov, hostlov in družinskih hotelov v občini ni, vsekakor pa je njihov razvoj močno priporočljiv. Občina bi potrebovala v prihodnosti za potrebe turizma vsaj en mladinski hostl/motel. Lokacijo je potrebno izbirati v bližini bazenov, avtobusne postaje, športnih igrišč, nakupovalnega centra in cenejših restavracij. V prostor ga je potrebno umestiti s planerskimi analizami. Lahko je postavljen v hrupnejši del turističnega kraja.

Zelo priporočljiv je tudi razvoj kakšnega družinskega hotela, ki naj bo prilagojen družinam z manjšimi otroki. Gre za manjši hotel, ki ga vodi ena družina, je tudi v njeni lasti in načeloma cenejši ter ponuja domačo hrano. Družinskega hotela ne moremo umestiti, ker gre za odločitev in investicijo posamezne družine. Postavljen mora biti v bližino centralnega hotela zaradi bazenov, obvezna je tudi bližina otroških igrišč ali pa naj jih hotel nudi sam. Družinski hoteli so zelo primerni tudi za seniorske obiskovalce, vendar je za njih neposredna bližina bazenov zaradi slabše mobilnosti še toliko pomembnejša.

- Apartmaji in turistične sobe:

Apartmajev in turističnih sob je v občini kar nekaj. Njihove namestitvene kapacitete se z novo umeščenim apartmajskim naseljem še povečajo. Kljub temu priporočamo še dodatno oddajanje sob kot dopolnitveno dejavnost posamezne družine.

- Apartmaji Vila Ana, Šmarješke Toplice 100
- Aparthotel Vila Toplice, Šmarješke Toplice 240
- Novo umeščeno apartmajsko naselje nad Brezovico
- Apartma Obrh, Šmarješke Toplice 86
- Apartmaji na Dobravi, Šmarješke Toplice 240
- Sobe in apartmaji Ajdnik, Šmarješke Toplice 186
- Sobe in apartmaji Hančič Milan, Zbure 39
- Sobe Brulc, Šmarješke Toplice 198
- Sobe Jakše, Šmarješke Toplice 111
- Sobe Baloh, Šmarješke Toplice 112
- Sobe Cugelj, Družinska vas 11
- Fizioterapija, maserstvo in prenočišča Majcen, Brezovica 70
- Sobe Kavčič, Šmarješke Toplice 170
- Zidanica Bregač, vinska gorica Koglo, Brezovica

- Turistične kmetije (možnost prenočišč):

Namestitve nudijo tudi turistične kmetije, trenutno sta v občini dve in sicer turistična kmetija Domen in turistična kmetija Škrbina. Naša mala domačija v Žalovičah sicer ni registrirana kot turistična kmetija vendar ima vse lastnosti njene ponudbe in ponuja tudi prenočišča.

- Avtokamp:

Avtokampa v občini ni, za potrebe turizma je prav tako zelo dobrodošla njegova izgradnja. Z njim bi privabili veliko družin z otroki, mlajše obiskovalce in starejše popotnike. Lokacija je bila že predlagana, in sicer nad turistično kmetijo Domen. Menimo, da je lokacija primerna, ker v bližini ni naselja in s tem ne moti življenja prebivalcev v občini. Je v neposredni bližini avtoceste in avtocestnega priključka, kar je ugodno glede dostopa in manjvrednih zemljišč, ki so zaradi bližine ceste izgubila kakovost.

- Manjše trgovine in prodajalne:

V občini sta dve manjši trgovini z živili, cvetličarna in manjša podružnica kmetijske zadruge.

- Pošta:

Pošta je dovolj ena in leži v poslovno-stanovanjskem objektu Prinovec.

- Banka:

Banke v občini ni, vendar jo je zaradi velike oddaljenosti izven kraja priporočljivo umestiti predvsem zaradi starejših nemobilnih prebivalcev in obiskovalcev. Najbolj primerno je, da manjšo poslovalnico umestimo v nov trgovski center.

- Lekarne:

Glede na to, da ima občina zdravstveni dom in je najbližja lekarna precej oddaljena (Šentjernej, Novo mesto), bi bilo potrebno razmisliti tudi o umestitvi lekarne. Zopet je to predvsem za starejše prebivalce občine in turiste, ki v občino ne pridejo z osebnim prevozom. Najbolje je, da jo umestimo v neposredno bližino zdravstvenega doma v Šmarjeto.

- Restavracije, gostilne, okrepčevalnice:

Tovrstne ponudbe je na obravnavanem območju kar nekaj. Ponudba je kakovostna in raznovrstna, dodatnih gostiln zaenkrat v občini ni nujno odpirati.

- hotelska restavracija Lotos
- gostišče Pri dediju
- picerija in špageterija Prinovec
- gostilna Cviček
- gostilna Pri Pavletu
- Turistična kmetija Domen
- Okrepčevalnica Lucija
- Okrepčevalnica Bela Cerkev
- Okrepčevalnica Pri Amerikancu
- Okrepčevalnica Gruntarjev hram

- Bari:

Ponudba barov je precej slaba in maloštevilna. Bari večajo privlačnost turističnega kraja, saj mu dajejo poseben utrip, privabljajo goste in omogočajo interakcijo med samimi gosti in domačini. Potrebno je zagotoviti zabavo takšne vrste, saj si veliko ljudi premisli ravno zaradi "dolgočasnosti" kraja oziroma popolne odsotnosti nočnega življenja. Posebej mladi in odrasli se v določenih urah radi zadržujejo v njih, zato je treba razširiti tovrstno ponudbo. Predlagamo razvoj "ulice barov" z lokacijo v poslovno–stanovanjskem centru Prinovec ali v njegovi neposredni bližini. Nekaj lokalov bo v trgovinskem centru, vendar ne sme biti vse skoncentrirano zgolj tam. Prinovec je primeren za "ulico barov" tudi zaradi bližine novo planiranega trgovskega središča in vseh treh hotelov.

- Bar Ježek,
- Simba bar,
- vinotoč Šušterič,
- vinotoč Pavlin,
- "ulica barov"

- Slaščičarne:

Slaščičarne v občini še ni. Tudi tovrstna ponudba je nujna, eno smo umestili v trgovinski center in drugo v "ulico barov". Slednja naj bo v poletnem času ponudnik predvsem sladolednih dobrot. V poletnem času naj bo odprta toliko časa kot bari.

- Igrišča za tenis, nogomet, odbojko, košarko, rokomet

Igrišč za tenis je največ nad centralnih hotelom, eno je še pri turistični kmetiji Domen. Od pozne pomladi in do jeseni so tenis igrišča zelo zasedena, zato so dodatna igrišča zaželeni. Skupaj z rokometnim igriščem (tudi za mali nogomet), igriščem za košarko in odbojko na mivki smo jih umestili zraven novega apartmajskega naselja. S tem smo apartmajem še povečali ponudbo in privlačnost lokacije za preživljanje počitnic.

Nogometnih igrišč je v občini zaenkrat dovolj, po eno v Beli Cerkvi, nad bazeni in pri osnovni šoli, novo igrišče z umetno travo pa je prav tako zadnja pridobitev osnovne šole.

- Dvorana za kulturne in športne prireditve:

Dvorano smo umestili v neposredno bližino šole za izvajanje raznih dvoranskih športnih aktivnosti in kulturnih prireditev.

- Muzeji, galerije:

Muzeja in galerije v občini ni, vendar bi ju (vsaj eno) sčasoma potrebovali. Lahko je samo del stavbe, ki se uredi posebej za ta namen. Bolj kot muzej, menimo, da je potrebna galerija zaradi možnosti razstavljanja umetnostnih in drugih ročnih del prebivalcev, ki bi bila primerna tudi za prodajo. V njej se lahko organizirajo še manjše kulturne prireditve, proslave, literarni večeri in drugi družabni dogodki. Umestitev galerije priporočamo v staro vaško jedro Bele Cerkve, saj Šmarjeta že ima (pred kratkim prenovljen) manjši kulturni dom. Muzej občina manj potrebuje kot galerijo tudi zato, ker so vse izkopanine in dragocene najdbe že v lasti drugih muzejev po Sloveniji.

- Kongresno središče:

Kot smo že omenili, je v kompleksu Term Šmarjeških Toplic že kongresni center s kapaciteto 120 sedežev in na Otočcu s kapaciteto 350 sedežev. Zaenkrat menimo, da graditev resnejše kongresne ponudbe ni potrebna, saj sta tako Šmarješke Toplice kot Otočec v preteklosti že uspešno priredila vrsto pomembnih mednarodnih konferenc.

- Hlevi za jahanje:

Center jahalnega športa bo v Brezovici, kjer bo potrebno zgraditi tudi hleve za konje. Zaradi manjših stroškov se del hlevov lahko namenijo tudi najemnikom, ki plačujejo za najemnino boksa in oskrbo konja, katerega so lastniki.

- Izposoja koles:

Možnost izposoje koles je pomembna turistična dejavnost, ki precej pripomore k obiskanosti kraja. Omogoča bolj celostni razvoj občine, saj lahko turisti na kolesih obišejo vse turistične znamenitosti in ponudbo, kadar in kolikokrat zahočejo, saj niso odvisni od motoriziranega prevoza. Izposojevalnica koles naj bo v poslovno–stanovanjskem objektu Prinovec, kjer so tudi informacijsko središče za turiste, bari in gostilne. Lokacija je primerna tudi zaradi velike bližine in enakomerne oddaljenosti od vseh treh hotelov.

- Park:

Botanični park v zdravilišču term je precej velik, opremljen je z opisnimi tablami rastlin in vrst živali, ki jih lahko najdemo na tistem območju. Občina ne potrebuje dodatne tovrstne ponudbe, saj ima še ogromno naravnih in ohranjenih zelenih površin.

- Avtomoto športi:

Za razvoj tovrstnega športa niti ni primernih pogojev, prav tako ne priporočamo njegov razvoj, saj ni primeren za umestitev v miren turističen kraj, kot so Šmarješke Toplice.

- Kolesarjenje čez drn in strn in downhill

Za kolesarjenje downhill zaenkrat ni možnosti, saj so griči v občini premalo strmi in prenizki za zadovoljivo dolgo in dovolj strmo progo. Za kolesarjenje čez drn in strn pa lahko uporabimo tekaško pot, ki vseskozi poteka po naravnem terenu in ima pestro reliefno strukturo z veliko manjših vzponov.

- Umetna plezalna stena:

Potrebno je razširiti pestrost športne ponudbe. Umetna plezalna stena omogoča odklon od vsakodnevnih športnih dejavnosti in ponuja drugačno sprostitve ter napor za otroke, mlade in starejše. Zelo primeren prostor je nad zdraviliškim parkom, kjer je za košarkaškim igriščem že postavljena višja stena, potrebno jo je samo še ustrezno opremiti.

- Poligon za paint-ball:

Menimo, da je ta dejavnost zelo primerna za popestritev ponudbe v občini, prednost je tudi v sorazmerno majhnem denarnem vložku v izgradnjo potrebne infrastrukture. Umestitev poligona predlagamo v gozdnato območje v neposredni bližini kampa. Območje je primerno zaradi slabših zemljišč zaradi velike bližine avtoceste in primerne oddaljenosti od naselja. Bližina kampa zagotavlja določeno število uporabnikov, izven sezone pa se lahko poligon uporabi tudi za razne aktivnosti s psi, kot so npr. reševanje (potrebna izgradnja ruševine), treniranje na ovirah in poslušnost.

- Športne dvorane

Novo športno dvorano smo že umestili v diplomsko delo (pod točko 7.2.2).

- Množična parkirišča

Večje parkirišče bo v sklopu novega trgovskega centra, tam lahko uredimo tudi postajališče za lokalne in turistične avtobuse.

- Zdravstveni dom :

Prenovljeni zdravstveni dom je v Šmarjeti, v isti stavbi kot občina.

- Nakupovalno središče

Novo nakupovalno središče smo umestili poleg lokacije hotela 1, na Brezovico.

- Tržnica

Tržnica bo delovala v sklopu novega nakupovalnega središča.

- Specializirane trgovine:

Specializirana trgovina za kmetijsko opremo je v Šmarjeti (KZ Krka). Druge specializirane ponudbe še ni, umestili smo jo v nov trgovski center.

- Diskoteka:

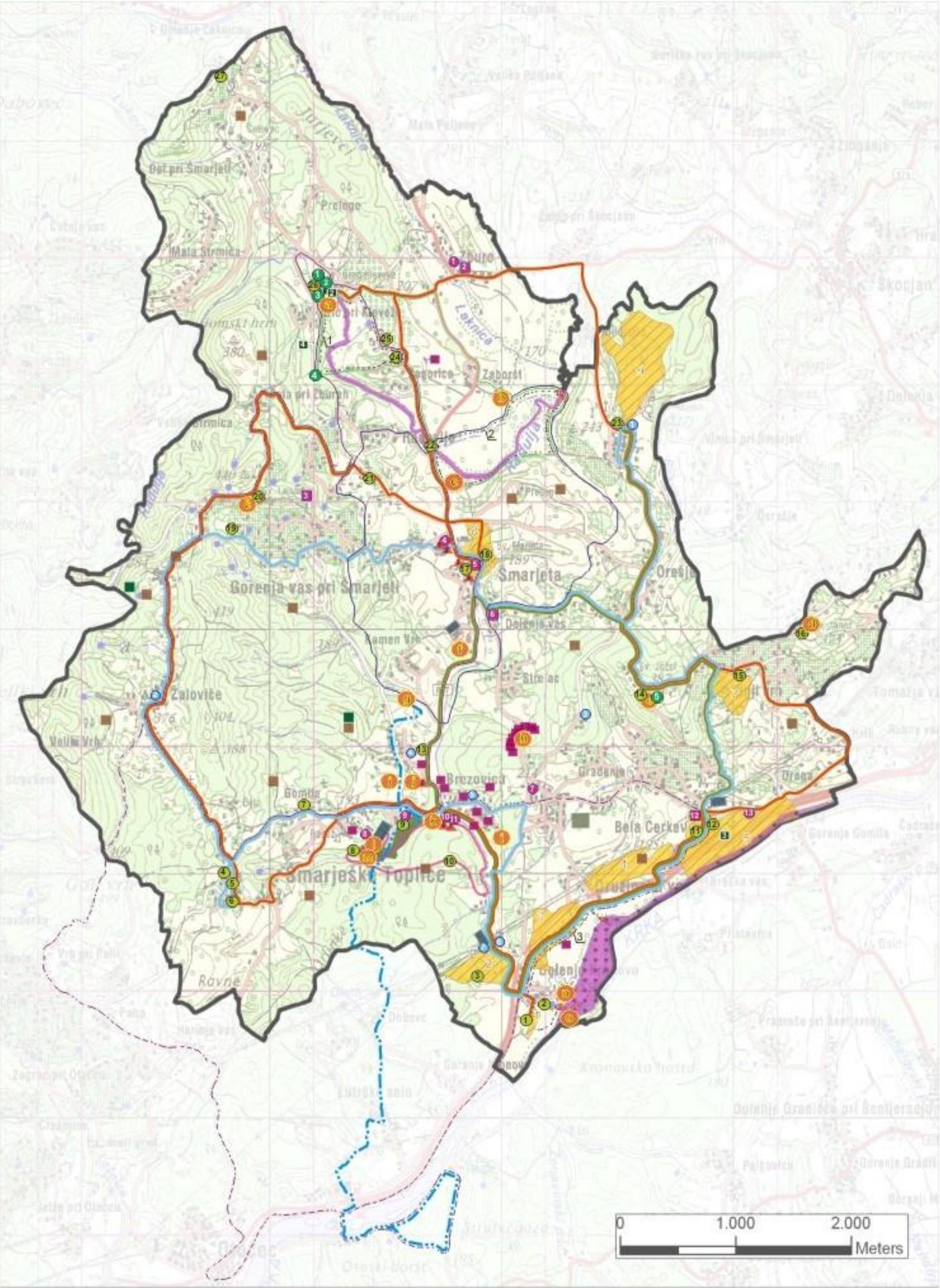
Diskoteke v občini še ni, najbližja je na Otočcu. Zaradi bližine dveh hotelov, hrupa in morebitne gneče jo je najbolj primerno umestiti v nakupovalno središče. Najbolje je, da čez dan deluje kot bar, v petek in soboto (med poletno sezono tudi med tednom) pa ima na voljo tudi plesišče s primernim ozvočenjem.

- Vrtnarije:

Vrtnarije v občini ni, je samo cvetličarna.

- Vikendaštvo brez omejitev:

Vikendaštvo je nujno omejiti v vinskih goricah Vinji vrh in Koglo, ker načeloma kupci vikendov vinogradov ne vzdržujejo ali pa se odločijo za njihovo prodajo. Pomembno je, da se vinogradi na teh gričkih obdržijo, zato tam ne smemo razviti vikendaštva brez omejitev. Prav tako je njihov razvoj omejen na področjih varstva narave in območjih, najbolj privlačnih in ugodnih za nove priseljence (Gorenje Šmarješke Toplice, Brezovica in Šmarjeta). Za razvoj vikendaštva brez omejitev tako ostanejo območja vasi Žaloviče, Dolenjih Šmarjeških Toplic, Gradenja, Strelaca, Dolenje vasi in Orešja.

EKOLOŠKI TURIZEM

(prikaz obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe)

LEGENDA

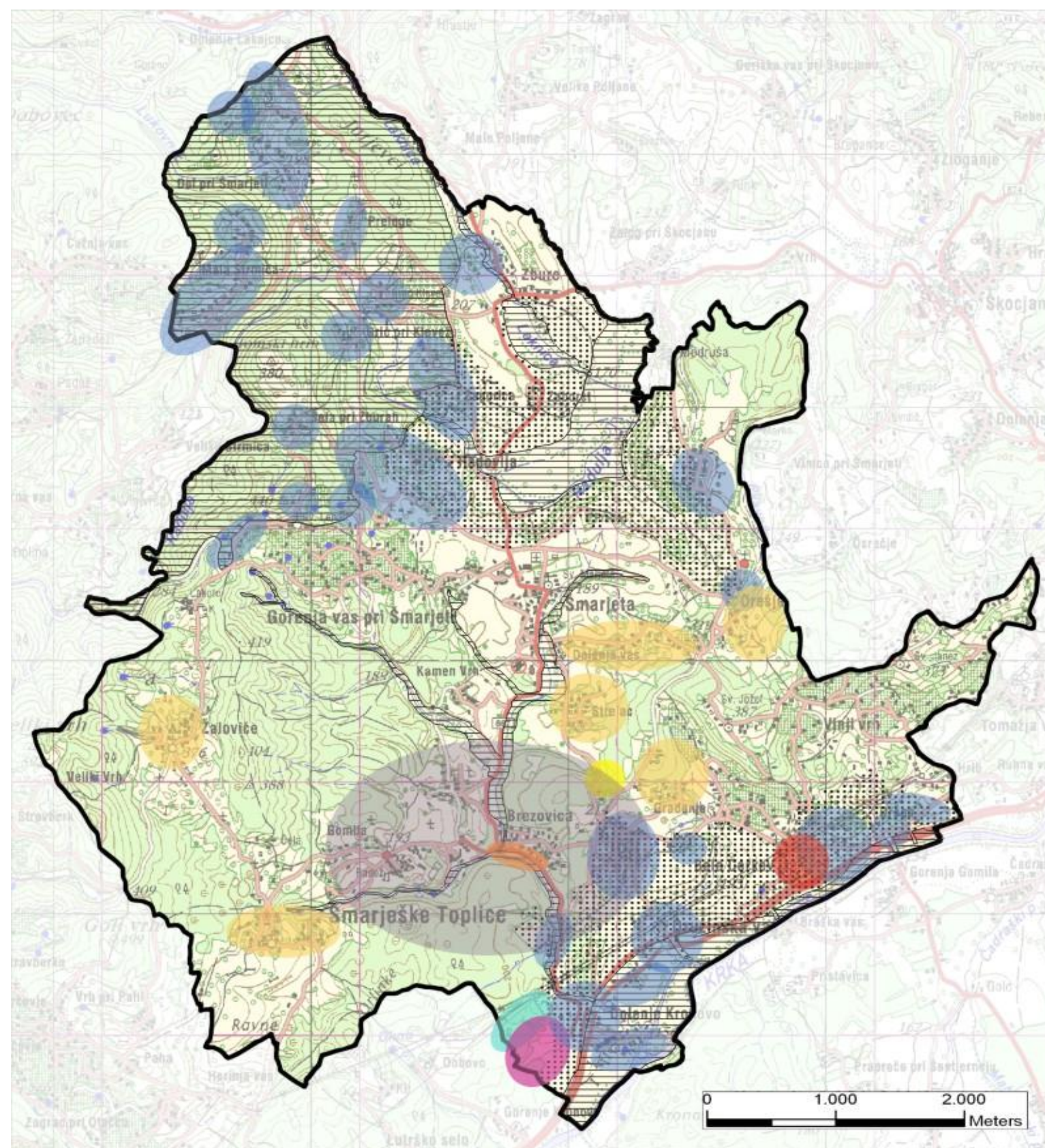
OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA

- KULTURNA DEDIŠČINA - OBJEKTI, TOČKE**
 - 1 SKUPINA KOZOLCEV
 - 2 CERKEV SV. NIKOLAJA
 - 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE
 - 4 DOMAČIJA (kmečka hiša, hlev, vodnjak ...)
 - 5 DOMAČIJA (gospodarsko poslopje, kašča ...)
 - 6 CERKEV SV. ŠTEFANA
 - 7 KOZOLEC (1906, topiar)
 - 8 RAZVALINE GRADU ŠTRLEK
 - 9 LITOŽELEZNI VODNJAK
 - 10 GOMILA PRI JEZERU
 - 11 CERKEV SV. ANDREJA
 - 12 ROJSTNA HIŠA FRANA ZWITTRA
 - 13 SKUŠKOVA KAPELICA
 - 14 CERKEV SV. JOŽEFA
 - 15 HRAM POD CERKVIJO SV. JANEZA KRSTNIKA
 - 16 CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA
 - 17 ROJSTNA HIŠA JOŽETA KARLOVŠKA
 - 18 CERKEV SV. MARJETE
 - 19 BERETIČEVA ZIDANICA
 - 20 CERKEV SV. LENARTA
 - 21 CERKEV SV. JAKOBA
 - 22 KAMNIT MOST
 - 23 ROJSTNA HIŠA JANEZA ZALOKARJA
 - 24 MARIJINA KAPELA
 - 25 CERKEV KARMELSKE MATERE BOŽJE
 - 26 LOKACIJA GRADU KLEVEVŽ
 - 27 MESOJEDNIKOVA ZIDANICA
- NARAVNE VREDNOTE - TOČKE**
 - 1 RDEČELISTNA BUKEV
 - 2 LIPA (Kleevž)
 - 3 KLEVEVŠKE TOPICE
 - 4 STARE TOPLICE
 - 5 LIPA (Vinji vrh)**NARAVNE VREDNOTE JAME**
 - 1 ZGORNJA KLEVEVŠKA JAMA
 - 2 SPODNJA KLEVEVŠKA JAMA
 - 3 ŠKRATOVA JAMA
 - 4 AJDOVSKA JAMA**LOVSKA INFRASTRUKTURA**
 - 1 LOVSKA PREŽA
 - 2 KRMIŠČE ZA DIVJAD
 - 3 OBORA ZA FAZANE**OBMOČJA KULTURNE DEDIŠČINE**
 - 1 SKUPINA SEDMIM ENOJNIM KOZOLCEV
 - 2 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOL. KRONOVO
 - 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE POŽARNICE
 - 4 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE LOKE
 - 5 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOLGE NJIVE
 - 6 STARO VAŠKO JEDRO V BELI CERKVI
 - 7 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE VIHAR
 - 8 STARO VAŠKO JEDRO V ŠMARJETI
 - 9 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE GABRINA**IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO**
 - 1 IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO NA UMETNIH POVRŠINAH**PARKOVNE POVRŠINE**
 - 1 ZDRAVILIŠKI PARK V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH
- GOSTILNE, OKREPČEVALNICE, BARI**
 - 1 OKREPČEVALNICA GRUNTARJEV HRAM
 - 2 GOSTILNA PRI PAVLETU (domača ponudba)
 - 3 VINOTOČ ŠUŠTERIČ (domača ponudba)
 - 4 BAR JEŽEK
 - 5 GOSTILNA CVIČEČ (domača ponudba)
 - 6 GOSTILNA PRI DEDIJU (domača ponudba)
 - 7 OKREPČEVALNICA PRI AMERIKANCU
 - 8 OKREPČEVALNICA LUCIJA
 - 9 HOTELSKA RESTAVRACIJA LOTOS
 - 10 BAR SIMBA
 - 11 PICERIJA IN ŠPAGETERIJA PRINOVEC
 - 12 VINOTOČ PAVLIN (domača ponudba)
 - 13 OKREPČEVALNICA BELA CERKEV**APARTMAJI, SOBE**
 - 1 APARTMAJI, SOBE**TURISTIČNE KMETIJE IN DOMAČIJE, KI PRODAJAJO DOMA PRIDELANE IZDELKE**
 - 1 TURISTIČNA KMETIJA ŠKRIBINA
 - 2 NAŠA MALA DOMAČIJA
 - 3 ČEBELARSTVO KOŠALE
 - 4 ČEBELARSTVO VOGLAR
 - 5 ČEBELARSTVO CVELBAR
 - 6 MLIN KOŠAK
 - 7 TURISTIČNA KMETIJA DOMEN
- STORITVENE DEJAVOSTI**
 - 1 ZDRAVSTVENI DOM
 - 2 KMETIJSKA ZADRUGA
 - 3 TRGOVINA Z ŽIVILI (Mercator)
 - 4 CVETLIČARNA
 - 5 TRGOVINA Z ŽIVILI (Tuš)

RAZVOJ IN UMESTITEV NOVE TURISTIČNE PONUDBE

- UMESTITEV NOVIH OBJEKTOV ALI MANJŠIH UREDITVENIH DEL**
 - 1 umestitev lekarn
 - 2 umestitev banke
 - 3 ureditev dostopa s parkiriščem
 - 4 ureditev razgledne točke Zdravci s pokrito opazovalnico za ptice in divje živali
 - 5 ureditev dostopa s parkiriščem do pešpoti po dolini Zdravci in ureditev informacijske table o botaničnem parku Zdravci
 - 6 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Šmarješkim Toplicam, Novemu mestu)
 - 7 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Škocjanu, Novemu mestu)
 - 8 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Novemu mestu)
 - 9 umestitev športne dvorane
 - 10 izgradnja planiranega konjeniškega centra
 - 11 umestitev apartmajskega naselja
 - 12 umestitev hotela
 - 13 umestitev trgovskega centra s tržnico, specializiranimi trgovinami in manjšo podružnico banke
 - 14 umestitev izposojevalnice koles
 - 15 dograditev umetne plezalne stene
 - 16 ureditev prostora za taborjenje
 - 17 umestitev manjše čolnarne za izposajo največ 6 čolnov
 - 18 ureditev razgledne točke, informacijske table ter dveh klopi na otočku na Krki
- RAZVOJ NOVIH POTI**
 - 1 krožna pešpot do Ajdovske jame in Starih toplic ter Kleevž
 - 2 krožna peš pot Radulja - Zdravci
 - 3 krožna pešpot po otoku na Krki (Krakovski gozd - Šentjermejsko polje)
 - 4 Po poti naravnih znamenitosti
 - 5 krajša kolesarska pot
 - 6 daljša (obstoječa) verzija kolesarske poti
 - 7 Po poti mlajše zgodovine
 - 8 konjeniška pot (krajša)
 - 9 konjeniška pot (daljša)
 - 10 Po poti etnološke dediščine in kulinarčnih dobrot
 - 11 Po poti prazgodovinskih prebivalcev
 - 12 kolesarska pot čez drn in strn
- RAZVOJ DEJAVNOSTI**
 - 1 ribarjenje in čolnarjenje na reki Krki
 - 2 ribarjenje na potoku Radulja od Kleevž do njegovega izliva v Krko pri Škocjanu

Slika 63: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za ekološki turizem (razen conirane umestitve novih dejavnosti)

EKOLOŠKI TURIZEM (območja umestitve novo predlaganih dejavnosti)

LEGENDA

- območje strogega varstva narave (prvi tip turističnega okolja)
- območje blagega varstva narave (drugi tip turističnega okolja)

PREDLAGANA OBMOČJA UMESTITVE NOVIH DEJAVNOSTI/OBJEKTOV

- območje razvoja turističnih in ekoloških kmetij
- območje razvoja neomejenega vikendaštva
- umestitev igrišč za igre z žogo
- razvoj „ulice barov“, tudi umestitev slaščičarne
- umestitev manjše galerije
- umestitev družinskega in mladinskega hotela
- umestitev avtokampa
- umestitev poligona za paint-ball
- umestitev večjega parkirišča

Slika 64: Conirana umestitev novih dejavnosti za ekološki turizem

8.2 ZDRAVILIŠKI TURIZEM

Prav razvoj zdraviliške dejavnosti je občini dal možnost, da je lahko postala mednarodno poznana turistična destinacija. Termalni vrelci, zdravilna voda, mirno in varno okolje, prijaznost domačinov in ohranjeno naravno okolje so namreč idealni za okrepitev telesnih in duševnih moči ter zdravljenje po poškodbi ali težji bolezni. Zdraviliški turizem se sklada s turizmom na kmetiji in kulturnim turizmom, zato bomo pri načrtovanju upoštevali tudi ponudbo, ki smo jo v okviru teh dveh smeri razvili pri ekološkem turizmu.

V osrednjem prostoru zdravilišča moramo ohranjati mirno, kulturno in naravno okolje. Slabost zdravilišča je, da nima modernizirane ponudbe, oziroma ponudbe za najmlajše, gibljivejše dnevne izletnike in druge obiskovalce. V našem primeru bomo to upoštevali z dograditvijo in razširitvijo bazenov z zabavnimi vsebinami. Pri razširitvi ponudbe moramo paziti in prostorsko ločiti zabavnejše vsebine od vsebin za mirnejše, starejše in bolne ljudi.

Na robu osrednjega zdraviliškega prostora predlagamo skladno s strategijo razvoja turizma občine umestitev in razvoj dodatnih hotelov, kongresnega središča, prireditvene prostore, restavracije, galerije, turistične agencije in trgovine z značilno ponudbo. V širšem zaledju zdraviliškega prostora bomo označili obstoječe turistične apartmaje, trgovine, športna igrišča in golf ter predlagali umestitev avtokampa, motelov in postajo javnega prometa.

V ponudbo zdraviliškega turizma bomo iz širšega zaledja vključili tudi turistične kmetije, vaške gostilne in vse različne tematske poti, ki smo jih razvili zgoraj (pešpoti, kolesarske, jahalne, zgodovinske, vinske ...).

Predlagali bomo razvoj dodatnih zdravstvenih storitev (razne lepotne operacije in popravki, zahtevnejša diagnostika, razni specializirani pregledi ipd.), ki prenesejo dodaten dobiček, pacientom pa kraj zagotavlja določeno mero zasebnosti, izvrstno okolje za okrevanje, zdravilno vodo in pestro ponudbo v času bivanja.

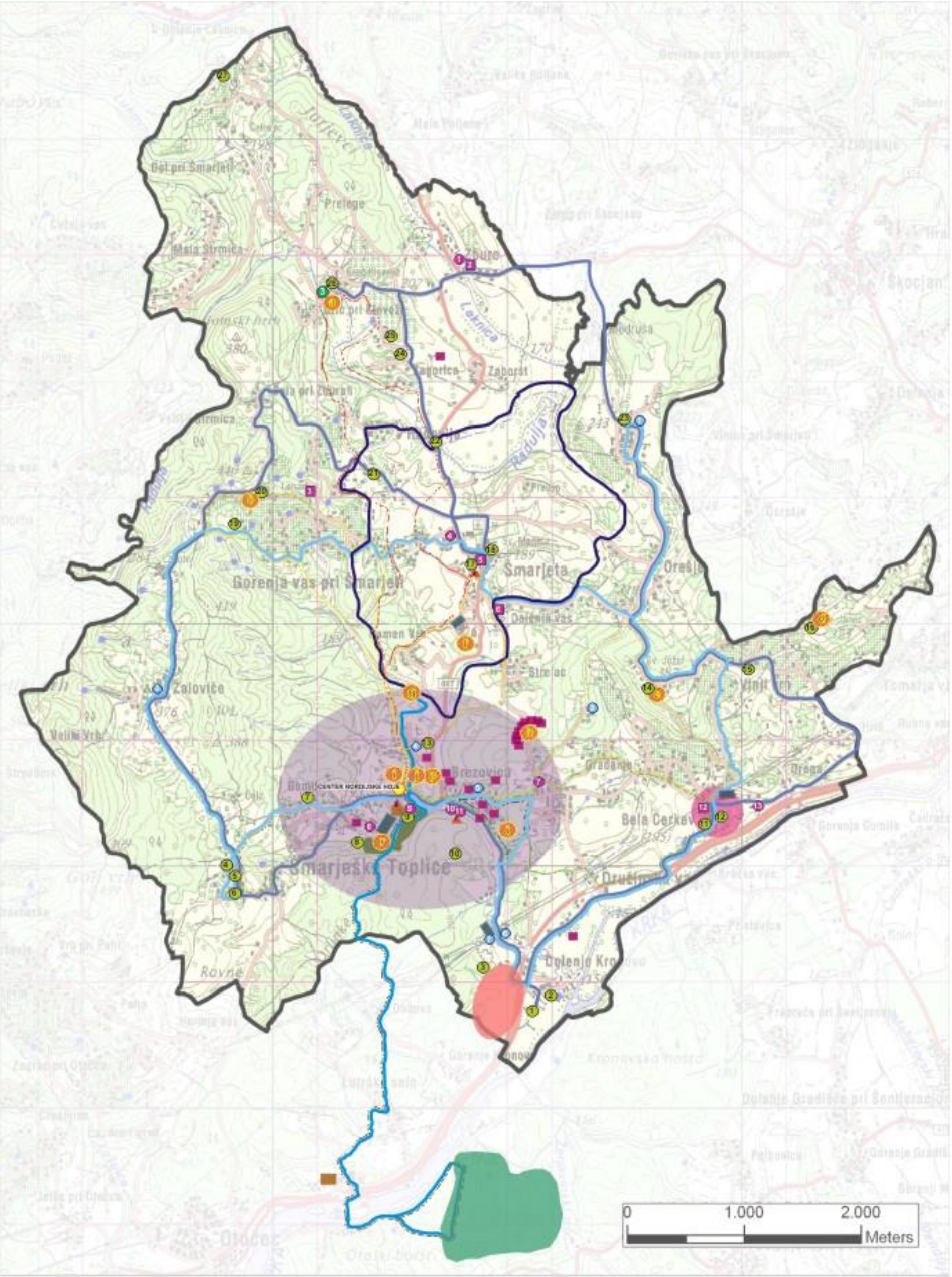
Prikaz na karti (slika 64)

Ker se zdraviliški turizem sklada s turizmom na kmetiji in kulturnim turizmom, smo na karti prikazali njune prvine, ki smo jih razvili pri ekološkem turizmu. Označili smo obstoječe turistične kmetije in domačije, ki prodajajo domače izdelke, novo planiran konjeniški center s konjeniškima potema, objekte kulturne dediščine in Pot mlajše zgodovine, ki te spomenike povezuje. Pomembna kulturna pot je tudi Pot etnološke dediščine in kulinaričnih dobrot, ki povezuje ponudbo domače hrane z ogledom spomenikov kulturne dediščine, ki pričajo o življenju in navadah tukajšnjih prebivalcev.

Označili smo za zdraviliški turizem najpomembnejšo naravno vrednoto – Klevevške toplice, kjer se obiskovalci prav tako lahko okopajo v toplejši, zdravilni termalni vodi. Za zdraviliške goste je pomemben tudi zdraviliški park, ki je neposredno ob hotelu in omogoča uživanje v naravi tudi najslabotnejšim in poškodovanim. Za mlajše in vitalnejše smo označili vsa igrišča za igre z žogo, za goste bolj specifičnih potreb pa golf igrišče in kongresne dvorane. Nepogrešljivi del vsake vrste turizma je nakupovanje, zato smo

označili trgovine in nov trgovski center. V zdravilišču Terme Šmarješke Toplice se redno izvaja vodenje po nordijskih poteh, in ker so ene izmed ključnih dejavnosti v zdravilišču, smo jih prikazali na karti.

V okviru zdraviliškega turizma smo predlagali razvoj določene nove ponudbe, ki je pri ekološkem turizmu nismo razvili, in sicer: umestitev večje postaje za javni promet, dograditev in razširitev bazenov in razvoj dodatnih zdravstvenih storitev (lepotne operacije in zahtevnejša diagnostika). Ostal ponudbo in nove dejavnosti smo že razvili pri ekološkem turizmu, vendar jih je potrebno prikazati tudi pri tej smeri turizma.

ZDRAVILIŠKI TURIZEM

(prikaz obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe)

LEGENDA

OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA

- KULTURNA DEDIŠČINA - OBJEKTI, TOČKE**
 - 1 SKUPINA KOZOLCEV
 - 2 CERKEV SV. NIKOLAJA
 - 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE
 - 4 DOMAČIJA (kmečka hiša, hlev, vodnjak ...)
 - 5 DOMAČIJA (gospodarsko poslopje, kašča ...)
 - 6 CERKEV SV. ŠTEFANA
 - 7 KOZOLEC (1906, topiar)
 - 8 RAZVALINE GRADU ŠTRLEK
 - 9 LITOŽELEZNI VODNJAK
 - 10 GOMILA PRI JEZERU
 - 11 CERKEV SV. ANDREJA
 - 12 ROJSTNA HIŠA FRANA ZWITTRA
 - 13 SKUŠKOVA KAPELICA
 - 14 CERKEV SV. JOŽEFA
 - 15 HRAM POD CERKVJO SV. JANEŽA KRSTNIKA
 - 16 CERKEV SV. JANEŽA KRSTNIKA
 - 17 ROJSTNA HIŠA JOŽETA KARLOVŠKA
 - 18 CERKEV SV. MARJETE
 - 19 BERETIČEVA ZIDANICA
 - 20 CERKEV SV. LENARTA
 - 21 CERKEV SV. JAKOBA
 - 22 KAMNIT MOST
 - 23 ROJSTNA HIŠA JANEŽA ZALOKARJA
 - 24 MARIJINA KAPELA
 - 25 CERKEV KARMELSKÉ MATERE BOŽJE
 - 26 LOKACIJA GRADU KLEVEVŽ
 - 27 MESOJEDNIKOVA ZIDANICA
- GOSTILNE, OKREPČEVALNICE, BARI**
 - 1 OKREPČEVALNICA GRUNTARJEV HRAM
 - 2 GOSTILNA PRI PAVLETU (domača ponudba)
 - 3 VINOTOČ SUŠTERIČ (domača ponudba)
 - 4 BAR JEZEK
 - 5 GOSTILNA CVIČEČ (domača ponudba)
 - 6 GOSTILNA PRI DEDIJU (domača ponudba)
 - 7 OKREPČEVALNICA PRI AMERIKANCU
 - 8 OKREPČEVALNICA LUCIJA
 - 9 HOTELSKA RESTAVRACIJA LOTOS
 - 10 BAR SIMBA
 - 11 PICERIJA IN ŠPAGETERIJA PRINOVEC
 - 12 VINOTOČ PAVLIN (domača ponudba)
 - 13 OKREPČEVALNICA BELA CERKEV
- TURISTIČNE KMETIJE IN DOMAČIJE, KI PRODAJAJO DOMA PRIDELANE IZDELKE**
 - 1 TURISTIČNA KMETIJA ŠKRIBINA
 - 2 NAŠA MALA DOMAČIJA
 - 3 ČEBELARSTVO KOŠALE
 - 4 ČEBELARSTVO VOGLAR
 - 5 ČEBELARSTVO CVELBAR
 - 6 MLIN KOŠAK
 - 7 TURISTIČNA KMETIJA DOMEN
- TRGOVINE**
 - 1 TRGOVINA Z ŽIVILI (Mercator)
 - 2 TRGOVINA Z ŽIVILI (Tuš)
- NARAVNE VREDNOTE - TOČKE**
 - 1 KLEVEVŠKE TOPICE
- IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO**
 - 1 IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO NA UMETNIH POVRŠINAH
- PARKOVNE POVRŠINE**
 - 1 ZDRAVILIŠKI PARK V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH
- GOLF IGRIŠČE**
 - 1 GOLF IGRIŠČE NA OTOČCU
- KONGRESNE DVORANE**
 - 1 KOONGRESNE DVORANE (Otočec, hotel)
- APARTMAJI, SOBE**
 - 1 APARTMAJI, SOBE
- OBSTOJEČE NORDIJSKE POTI**
 - 1 ŠMARJEŠKE TOPLICE
 - 2 OTOČEC - STRUGA
 - 3 DOBRAVA
 - 4 BELA CERKEV
 - 5 VINJI VRH
 - 6 KLEVEVŽ
 - 7 ŠMARJETA
 - 8 KOGLO

RAZVOJ IN UMESTITEV NOVE TURISTIČNE PONUDBE

- UMESTITEV NOVIH OBJEKTOV ALI MANJŠIH UREDITVENIH DEL**
 - 1 ureditev dostopa s parkiriščem
 - 2 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Šmarješkim Toplicam, Novemu mestu)
 - 3 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Škocjanu, Novemu mestu)
 - 4 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Novemu mestu)
 - 5 umestitev športne dvorane
 - 6 izgradnja planiranega konjeniškega centra
 - 7 umestitev apartmajskega naselja
 - 8 umestitev hotela
 - 9 umestitev trgovinskega središča
 - 10 postaja javnega prometa (pri nakupovalnem središču)
 - 11 dograditev in razširitev bazenov (prostorsko ločiti zabavnejše vsebine od mirnejših)
- RAZVOJ DEJAVNOSTI**
 - 1 razvoj dodatnih zdravstvenih storitev (lepotne operacije, zahtevnejša diagnostika)
- OBMOČJE UMESTITVE NOVIH DEJAVNOSTI**
 - 1 umestitev družinskega in mladinskega hotela
 - 2 umestitev galerije
 - 3 umestitev avtokampa
- RAZVOJ NOVIH POTI**
 - 1 Po poti mlajše zgodovine
 - 2 konjeniška pot (krajša)
 - 3 konjeniška pot (daljša)
 - 4 Po poti etnološke dediščine in kulinarčnih dobrot

Slika 65: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za zdraviliški turizem

8.3 POTOVALNI TURIZEM

Občina ima potencialne tudi za razvoj potovalnega turizma. Ima veliko kulturnih in naravnih znamenitosti, bogato zgodovino (motivi za potovanja) vendar načeloma še vedno ostaja glavni cilj obisk term. Občina je primerna in koristi turizem tudi zaradi ugodnih prometnih povezav, saj je dokaj blizu dveh mednarodnih letališč (Zagreb in Ljubljana) in ima svoj odcep iz avtoceste.

Pomembna želja turistov potovalnega turizma je spoznavanje drugih krajev, ljudi in običajev, zato moramo običajno ponudbo obogatiti in razviti z elementi kulturnega, kongresnega, igralniškega, športnega, mladinskega, zdraviliškega in nakupovalnega turizma. Pomembna je tudi možnost namestitve v hotelih srednje in višje kategorije, gastronomska ponudba, zdravstvena oskrba ter možnost telekomunikacijskih storitev. V okviru potovalnega turizma bomo ponudili še dve dejavnosti, in sicer lov in ribolov, saj je občina v preteklosti že zabeležila goste s tem namenom potovanja.

Potovanja v okviru potovalnega turizma je možno organizirati na več načinov (omenili smo že v tretjem poglavju). Turisti so lahko nastanjeni v občini in od tam obiskujejo razne turistične kraje (Gradec, Trst, Zagreb, Ljubljana, Postojnska jama, Bled, Lipica ...), lahko pa turistične agencije predlagajo obisk občine kot enega izmed ciljev pri krožnem obisku več destinacij. Kot cilj jo lahko agencije umestijo tudi med vzdolžnim raziskovanjem poti, npr. za postanek na poti proti Zagrebu ali v druge smeri.

8.3.1 Razvoj kongresnih dejavnosti

V občini je priporočljivo poskrbeti tudi za ponudbo kongresne dejavnosti, saj so to načeloma cenovno višje kategorije in omogočajo dogajanje izven glavne sezone dopustov. Občina že ima na razpolago v kompleksu Term Šmarješke Toplice kongresni center, kapacitete do 120 sedežev. Kongresni center Otočec pa je od občine oddaljen slabih 5 km in ima v dvoranah na razpolago dodatnih 350 sedežev. Lokaciji se lahko zaradi bližine dobro dopolnjujeta (ena ponuja bazene in wellness, druga večje kongresno središče). Če bi se občina odločila resneje investirati v kongresno ponudbo, bo potrebno zgraditi še dodatno kongresno dvorano ali kongresni hotel.

Poslovni turisti načeloma po končanem srečanju uporabijo standardno ponudbo (bazeni, wellness, fitnes), priporočljivo pa je organizirati tudi načrtovane ekskurzije, kjer se spoznajo s tradicijo okoliških krajev in ljudi ali malo bolj oddaljenimi zanimivimi destinacijami.

8.3.2 Dodatna ponudba dejavnosti lova in ribolova

Možnost lova in ribolova lahko privabi manjše število turistov, vendar moramo upoštevati stroge omejitve. V občini je možnost lovljenja srnjadi, rac mlakaric, poljskih zajcev, lisic in včasih tudi divjih svinj. Lovci že nekaj let gojijo tudi fazane in jih poskušajo znova

naseliti, zato njihov odstrel ni možen. Dodatna možnost v okviru te dejavnosti je opazovanje fazanov, druge divjadi in ptic v njihovem naravnem okolju. Lov omogočamo samo v lovni obdobjih, določimo tudi število možnih odstreljenih živali. Na karti težko označimo območja, kjer je vedno možno upleniti določeno divjad, zato je le-ta nemogoče načrtovati. Načeloma se lovski turist najavi in ga nato lokalni lovci odpeljejo tja, kjer se iskana divjad v tistem obdobju najpogosteje pojavlja. Na karti je potrebno prikazati lovsko infrastrukturo (lovske kočje, opazovalnice, preže, krmišča, mrhovišča in napajališča). Opazovalnice lahko tudi dodamo na območje z redkimi vrstami ptic in drugimi zavarovanimi področji s pestro živalsko populacijo.

V občino so že prišli turisti z namenom lova in se večinoma namestili v apartmajih, ki jih oddajajo domačini, pri načrtovanju te dejavnosti pa bomo njihovo nastanitev ponudili tudi na turističnih kmetijah. Dosedanji tovrstni gostje so bili praviloma Italijani, od divjadi so lovili predvsem srnjake, katerih število je na območju občine razmeroma veliko. Priporočljivo je navesti tudi lovce domačine, ki bi prevzeli vodenje tujih lovcev turistov, in to tržiti v turistični ponudbi občine.

Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti moramo paziti, da se ne pokriva z drugimi oblikami rekreacije na prostem. Smiselno je, da dobiček od komercialnega lova vložimo v ohranjanje živalskih populacij.

V občini lahko ponudimo tudi možnost ribolova, saj je na voljo nekaj vodnih površin, kjer se ribolov lahko izvaja. To so reka Krka ter potok Radovlja od Klevevža navzgor do njegovega izliva v Krko pri Škocjanu.

Prikaz na karti (slika 65)

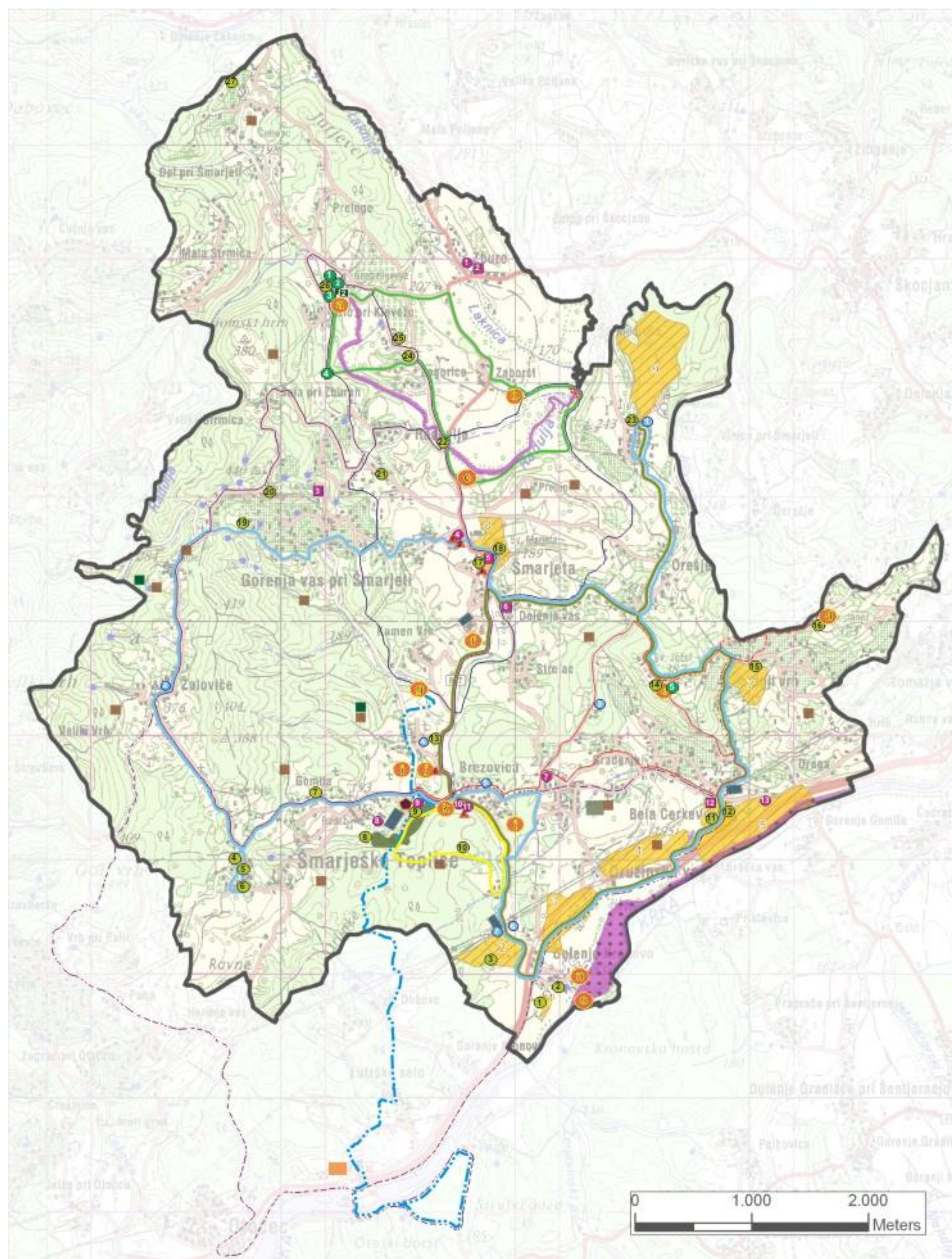
Bogata in zanimiva starejša zgodovina kraja lahko privabi določeno število gostov s tovrstnim zanimanjem, zato smo v okviru potovalnega turizma na karti označili območja kulturne dediščine (najdbe in ostanki iz prazgodovine, kovinskih dob in rimskih časov) in Pot prazgodovinskih prebivalcev, ki ta območja povezuje. Zaradi zanimanja gostov za kulturo, smo posamezne objekte kulturne dediščine prikazali na karti, izpustili smo le sakralne objekte, ker jih načeloma gostje te vrste ne obiskujejo (noben sakralni objekt ne sodi med pomembnejše). Kot smo navedli že zgoraj, je pomembna želja tovrstnih turistov tudi spoznavanje drugih krajev in običajev ter možnost nakupa domačih izdelkov, zato smo na karti označili Pot etnološke dediščine in kulinaričnih dobrot, turistične kmetije in domačije, ki prodajajo domače izdelke.

Čeprav gostje potovalnega turizma načeloma iščejo namestitev v hotelih, smo prikazali tudi možnost namestitve v apartmajih, predvsem zaradi dejavnosti lova. Hotelska namestitev pri potovalnem turizmu je pomembna tudi zaradi kongresne dejavnosti, ki je v občini precej razvita (načeloma gre za manjša kongresna srečanja). Večje kongresno srečanje se lahko organizira s pomočjo dvoran na bližnjem Otočcu.

Turisti potovalnega turizma zelo cenijo naravno okolje, zato je pomembna tudi možnost obiska naravnih vrednot. Označili smo Pot naravnih znamenitosti, ki obišče najznamenitejše naravne točke in območja.

Med storitvenimi dejavnostmi smo označili zdravstveni dom (zdravstvena oskrba), obstoječe trgovine, novo umeščeni trgovski center in tržnico. Predvideli smo umestitev še dveh storitvenih dejavnosti, in sicer lekarno in banko.

Od športne ponudbe smo prikazali igrišča za igre z žogo, najbolj zanimivo nordijsko pot na vinsko gorico Vinji vrh, tekaško progo, fitness, novo umeščeno športno dvorano, planiran konjeniški center s konjeniški potmi ter kolesarski progi in izposojevalnico koles. Za bolj avanturistične goste smo umestili manjšo čolnarno in označili vodne površine, kjer je dovoljen ribolov.

POTOVALNI TURIZEM

(prikaz obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe)

LEGENDA

OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA

KULTURNA DEDIŠČINA - OBJEKTI, TOČKE

- 1 SKUPINA KOZOLCEV
- 2 CERKEV SV. NIKOLAJA
- 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE
- 4 DOMAČIJA (kmečka hiša, hlev, vodnjak ...)
- 5 DOMAČIJA (gospodarsko poslopje, kašča ...)
- 6 CERKEV SV. ŠTEFANA
- 7 KOZOLEC (1906, topilar)
- 8 RAZVALINE GRADU ŠTRLEK
- 9 LITOŽELEZNI VODNJAK
- 10 GOMILA PRI JEZERU
- 11 CERKEV SV. ANDREJA
- 12 ROJSTNA HIŠA FRANA ZWITTRA
- 13 KUŠKOVA KAPELICA
- 14 CERKEV SV. JOŽEFA
- 15 HRAM POD CERKVIJO SV. JANEZA KRSTNIKA
- 16 CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA
- 17 ROJSTNA HIŠA JOŽETA KARLOVŠKA
- 18 CERKEV SV. MARJETE
- 19 BERETIČEVA ZIDANICA
- 20 CERKEV SV. LENARTA
- 21 CERKEV SV. JAKOBA
- 22 KAMNIT MOST
- 23 ROJSTNA HIŠA JANEZA ZALOKARJA
- 24 MARIJINA KAPELA
- 25 CERKEV KARMELSKE MATERE BOŽJE
- 26 LOKACIJA GRADU KLEEVŽ
- 27 MESOJEDNIKOVA ZIDANICA

- ##### STORITVENE DEJAVOSTI
- ▲ ZDRAVSTVENI DOM
 - ▲ TRGOVINA Z ŽIVILI (Mercator)
 - ▲ TRGOVINA Z ŽIVILI (Tuš)

NARAVNE VREDNOTE - TOČKE

- KLEEVŠKE TOPICE
- ##### NARAVNE VREDNOTE JAME
- 1 ZGORNJA KLEEVŠKA JAMA
 - 2 SPODNJA KLEEVŠKA JAMA

OBMOČJA KULTURNE DEDIŠČINE

- 1 SKUPINA SEDMIH ENOJNIH KOZOLCEV
- 2 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOL. KRONOVO
- 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE POŽARNICE
- 4 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE LOKE
- 5 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOLGE NJIVE
- 6 STARO VAŠKO JEDRO V BELI CERKVI
- 7 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE VIHAR
- 8 STARO VAŠKO JEDRO V ŠMARJETI
- 9 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE GABRINA

TURISTIČNE KMETIJE IN DOMAČIJE, KI PRODAJAJO DOMA PRIDELANE IZDELKE

- TURISTIČNA KMETIJA ŠKRIBINA
- NAŠA MALA DOMAČIJA
- ČEBELARSTVO KOŠALE
- ČEBELARSTVO VOGLAR
- ČEBELARSTVO CVELBAR
- MLIN KOŠAK
- TURISTIČNA KMETIJA DOMEN

LOVSKA INFRASTRUKTURA

- LOVSKA PREŽA
- KRMIŠČE ZA DIVJAD
- OBORA ZA FAZANE

GOSTILNE, OKREPČEVALNICE, BARI

- 1 OKREPČEVALNICA GRUNTARJEV HRAM
- 2 GOSTILNA PRI PAVLETU (domača ponudba)
- 3 VINOTOČ SUŠTERIČ (domača ponudba)
- 4 BAR JEZEK
- 5 GOSTILNA CVIČEČ (domača ponudba)
- 6 GOSTILNA PRI DEDIJU (domača ponudba)
- 7 OKREPČEVALNICA PRI AMERIKANCU
- 8 OKREPČEVALNICA LUCIJA
- 9 HOTELSKA RESTAVRACIJA LOTOS
- 10 BAR SIMBA
- 11 PICERIJA IN ŠPAGETERIJA PRINOVEC
- 12 VINOTOČ PAVLIN (domača ponudba)
- 13 OKREPČEVALNICA BELA CERKEV

IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO

- IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO NA UMETNIH POVRŠINAH

PARKOVNE POVRŠINE

- ZDRAVILIŠKI PARK

NORDIJSKA POT

- PEŠPOT NA MALI VINJI VRH
- PEŠPOT NA VELIKI VINJI VRH

OZNAČENA TEKAŠKA PROGA

- TEKAŠKA POT

FITNESS

- FITNESS (HOTEL ŠMARJEŠKE TOPLICE)

RAZVOJ IN UMESTITEV NOVE TURISTIČNE PONUDBE

UMESTITEV NOVIH OBJEKTOV ALI MANJŠIH UREDITVENIH DEL

- ▲ umestitev lekarn
- ▲ umestitev banke
- ureditev dostopa s parkiriščem
- ureditev razgledne točke Zdravci s pokrito opazovalnico za ptice in divje živali
- ureditev dostopa s parkiriščem do pešpoti po dolini Zdravci ter ureditev informacijske table o botaničnem parku Zdravci
- ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Škocjanu, Novemu mestu)
- ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Novemu mestu)
- umestitev športne dvorane
- izgradnja planiranega konjeniškega centra
- umestitev hotela
- umestitev trgovskega centra s tržnico, specializiranimi trgovinami in manjšo podružnico banke
- umestitev izposojevalnice koles
- umestitev manjše čolnarne za izposajo največ 6 čolnov

RAZVOJ NOVIH POTI

- Po poti naravnih znamenitosti
- krajša kolesarska pot
- daljša (obstoječa) verzija kolesarske poti
- konjeniška pot (krajša)
- konjeniška pot (daljša)
- Po poti etnološke dediščine in kulinarčnih dobrot
- Po poti prazgodovinskih prebivalcev

RAZVOJ DEJAVNOSTI

- ribarjenje in čolnarjenje na reki Krki
- ribarjenje na potoku Radulja od Kleevža do njegovega izliva v Krko pri Škocjanu

Slika 66: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za potovalni turizem

8.4 MLADINSKI TURIZEM

V okviru mladinskega turizma bomo prikazali že zgoraj razvito ponudbo, ki se sklada s to smerjo turizma. Potrebno je spodbujati tudi tovrstni turizem, čeprav ne prinaša velikega dobička, saj mladi turisti popestrijo turistično dogajanje, razveseljujejo z življenjsko energijo in pomagajo k ustvarjanju slovesa o turistični destinaciji. Pozitivne izkušnje mladih gostov z destinacijo povečajo verjetnost njihove vrnitve po tem, ko odrastejo in postanejo premožnejši in lahko več zapravijo.

Na karti bomo prikazali športno ponudbo, ki je primerna in zanimiva za mlade, razne tematske poti, določeno kulturno ponudbo, arheološka najdišča in najzanimivejše naravne znamenitosti. Prav tako je za mlade zanimivo nakupovanje in spoznavanje življenjskega utripa prebivalcev (bari, gostilne, turistične kmetije). Treba pa je razviti več kulturnih, glasbenih in zabavnih prireditev, ki jih v občini primanjkuje, a so za mlade zelo privlačne.

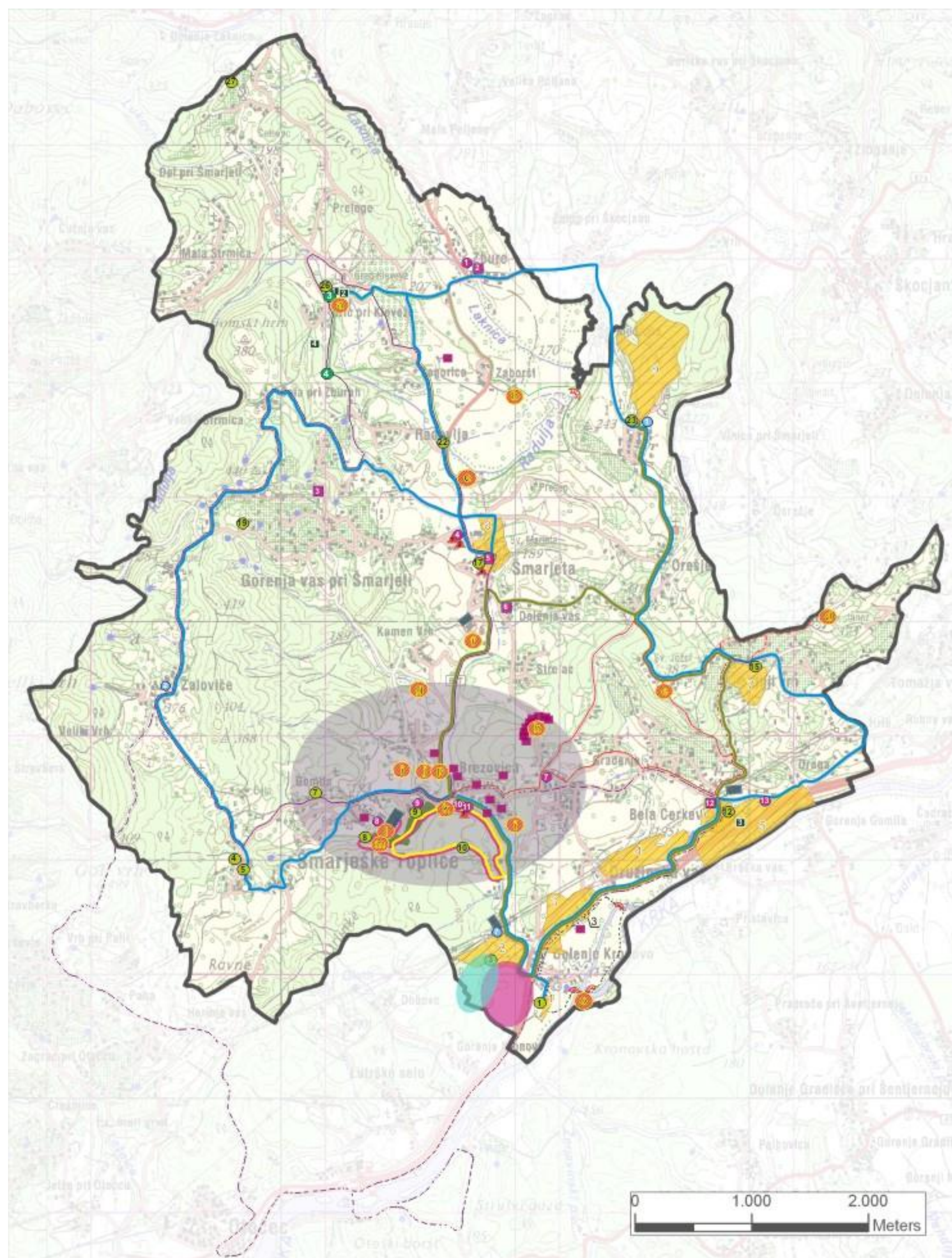
Občina še nima namestitvenih kapacitet, ki bi bile namenjene prav mladim in s tem cenovno ugodnejše, zato bi bilo priporočljivo zgraditi hostel (mladinski hotel). Umestimo ga lahko v turistično zaledje, med turistične apartmaje ter v gostinske in nakupovalne dele naselja. V bližini mora biti tudi avtobusna postaja, športna igrišča, cenejše restavracije in trgovine z živili.

Prikaz na karti (slika 66)

Tudi mlade zanimajo kulturne značilnosti kraja in običaji ljudi, zato je prav, da imajo možnost tovrstnega raziskovanja. V ta namen smo označili vse objekte kulturne dediščine na območju občine in Pot prazgodovinskih prebivalcev. Ostali dve kulturni poti (mlajše zgodovine in etnološke dediščine) nismo prikazali, ker sta precej dolgi in s tem verjetno zanje manj zanimivi. Menimo namreč, da je za mlajše turiste bolj primerno, da se sami odločijo, katero znamenitost si bodo pogledali in v kakšem vrstnem redu. Označili smo tudi gostilne in turistične kmetije, da lahko uživajo v domačih dobrotah, če se za to odločijo. Prikazali smo še Pot naravnih znamenitosti, ki povezuje najbolj prepoznavne naravne vrednote v okolici. Za mlade je potencialna tudi na novo predlagana pešpot po otoku na Krki, ker prečka dva manjša otočka.

Za mladinski turizem je pomembna označitev cenejše namestitve, zato smo označili oddajanje apartmajev in sob ter consko umestili še družinski in mladinski hotel ter avtokamp. Zelo pomembna je tudi možnost zabave in delnega nočnega življenja, zato smo prikazali umestitev in razvoj ulice barov s slaščičarno in diskoteko v novem nakupovalnem centru.

Označili smo vso športno ponudbo, ki jo mladi najraje koristijo ter umestili še zabavno aktivnost–poligon za paint-ball.

MLADINSKI TURIZEM (prikaz obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe)

LEGENDA

OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA

KULTURNA DEDIŠČINA - OBJEKTI, TOČKE
1 SKUPINA KOZOLCEV
2 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE
3 DOMAČIJA (kmečka hiša, hlev, vodnjak ...)
4 DOMAČIJA (gospodarsko poslopje, kašča ...)
5 KOZOLEC (1906, topiar)
6 RAZVALINE GRADU ŠTRLEK
7 LITOŽELEZNI VODNJAK
8 GOMILA PRI JEZERU
9 ROJSTNA HIŠA FRANA ZWITTRA
10 HRAM POD CERKVIJO SV. JANEZA KRSTNIKA
11 ROJSTNA HIŠA JOŽETA KARLOVSKA
12 BERETIČEVA ZIDANICA
13 KAMNIT MOST
14 ROJSTNA HIŠA JANEZA ZALOKARJA
15 LOKACIJA GRADU KLEVEVŽ
16 MESOJEDNIKOVA ZIDANICA | NARAVNE VREDNOTE - TOČKE
1 KLEVEVŠKE TOPICE
2 STARE TOPLICE

NARAVNE VREDNOTE JAME
1 ZGORNJA KLEVEVŠKA JAMA
2 SPODNJA KLEVEVŠKA JAMA
3 ŠKRATOVA JAMA
4 AJDOVSKA JAMA

IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO
1 IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO NA UMETNIH POVRŠINAH

PARKOVNE POVRŠINE
1 ZDRAVILIŠKI PARK V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH

NORDIJSKA POT
1 PEŠPOT NA MALI VINJI VRH
2 PEŠPOT NA VELIKI VINJI VRH

OZNAČENA TEKAŠKA PROGA
1 TEKAŠKA POT

APARTMAJI, SOBE
1 APARTMAJI, SOBE | TURISTIČNE KMETIJE
1 TURISTIČNA KMETIJA ŠKRBINA
2 NAŠA MALA DOMAČIJA
3 TURISTIČNA KMETIJA DOMEN

GOSTILNE, OKREPČEVALNICE, BARI
1 OKREPČEVALNICA GRUNTARJEV HRAM
2 GOSTILNA PRI PAVLETU (domača ponudba)
3 VINOTOČ ŠUŠTERIČ (domača ponudba)
4 BAR JEŽEK
5 GOSTILNA CVIČEČ (domača ponudba)
6 GOSTILNA PRI DEDIJU (domača ponudba)
7 OKREPČEVALNICA PRI AMERIKANCU
8 OKREPČEVALNICA LUCIJA
9 HOTELSKA RESTAVRACIJA LOTOS
10 BAR SIMBA
11 PICERIJA IN ŠPAGETERIJA PRINOVEC
12 VINOTOČ PAVLIN (domača ponudba)
13 OKREPČEVALNICA BELA CERKEV

STORITVENE DEJAVOSTI
1 ZDRAVSTVENI DOM
2 TRGOVINA Z ŽIVILI (Mercator)
3 TRGOVINA Z ŽIVILI (Tuš) |
|--|---|---|

RAZVOJ IN UMEMTITEV NOVE TURISTIČNE PONUDBE

- UMESTITEV NOVIH OBJEKTOV ALI MANJŠIH UREDITVENIH DEL**
- 1 umestitev lekame
 - 2 ureditev dostopa s parkiriščem
 - 3 ureditev razgledne točke Zdravci s pokrito opazovalnico za ptice in divje živali
 - 4 ureditev dostopa s parkiriščem do pešpota po dolini Zdravci ter ureditev informacijske table o botaničnem parku Zdravci
 - 5 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Škocjanu, Novemu mestu)
 - 6 ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Novemu mestu)
 - 7 umestitev športne dvorane
 - 8 izgradnja planiranega konjeniškega centra
 - 9 umestitev apartmajskega naselja
 - 10 umestitev hotela
 - 11 umestitev trgovskega centra s tržnico, specializiranimi trgovinami in manjšo podružnico banke
 - 12 umestitev izposojevalnice koles
 - 13 dograditev umetne plezalne stene
 - 14 ureditev prostora za taborjenje
 - 15 ureditev razgledne točke, informacijske table ter dveh klopi na otočku na Krki
 - 16 postaja javnega prometa (pri nakupovalnem središču)

- RAZVOJ NOVIH POTI**
- 1 krožna pešpot po otoku na Krki (Krakovski gozd - Šentjernejsko polje)
 - 2 Po poti naravnih znamenitosti
 - 3 krajša kolesarska pot
 - 4 daljša (obstoječa) verzija kolesarske poti
 - 5 kolesarska pot čez drn in strn
 - 6 Po poti mlajše zgodovine
 - 7 Po poti prazgodovinskih prebivalcev

- OBMOČJE UMEMTITVE NOVIH DEJAVNOSTI**
- 1 umestitev družinskega in mladinskega hotela
 - 2 umestitev poligona za paint-ball
 - 3 umestitev avtokampa

Slika 67: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za mladinski turizem

8.5 DRUŽINSKI TURIZEM IN TURIZEM STAREJŠIH

Prilagoditev ponudbe družinam z majhnimi otroki in starejšim turistom je pomembna, saj eni in drugi predstavljajo velik delež obiskovalcev. Veliko ponudbe je skupne, oboji namreč potrebujejo mirno okolje, krajše sprehajalne in kolesarske poti ter druge oblike lažje rekreacije. Za otroke so zelo pomembne dejavnosti, povezane z vodo, medtem ko starejšim zelo ustreza zdravilna voda.

V občini so na voljo tri otroška igrišča in eno pri bazenih, kar je premalo. V bližini hotela je sicer eno igrišče, a je zelo majhno. Nujno bi bilo treba v osrednji turistični kraj umestiti večje otroško igrišče. Za družine z otroki je privlačen tudi turizem na kmetiji, zato bomo upoštevali tudi to ponudbo (sprehodi, igre v naravi, spoznavanje domačih živali, kmečkih opravil, domača hrana ...). Priporočljiva je umestitev kakega družinskega hotela v zaledje turističnega središča, ki je načeloma cenejši in prilagojen družinam z manjšimi otroki. Za razvoj tovrstnega turizma je priporočljiva tudi umestitev avtokampa, izkoristili bi ga tudi mladi turisti in potniki potovalnega turizma. Družine se zelo rade namestijo tudi v apartmajih, zato bomo tudi te prikazali na karti.

Turizem starejših se sklada še s kulturnim in ekološkim turizmom, zato bomo v ponudbo vključili tudi njune prvine (ogledi znamenitejših naravnih in kulturnih značilnosti). Omogočimo jim manj strme pešpoti s počivališči, blage kolesarske poti, javni prevoz in turistične ogleds z vlakcem, ki redno vozi po občini in bližnjih krajih. Za starejše so zanimive kulturne prireditve in obiski koncertov, ki jih je v občini bolj malo in jih je potrebno razviti. Radi tudi nakupujejo, obiskujejo kavarne in slaščičarne, se sprehajajo po parkih, zato bomo tudi to ponudbo prikazali na karti. Za starejše je zelo priljubljena oblika turizma tudi vikendaštvo, ki jo bomo prikazali v naslednji točki.

8.5.1 Vikendaštvo

Vikendaši koristijo običajno turistično ponudbo, zato za njih ne potrebujemo razvijati nove. Zmerno spodbujanje vikendaštva je v občini priporočljivo, saj so koristna dopolnitev turističnega gospodarstva, ker so stalni obiskovalci ne glede na letni čas in morebitno krizo. Priporočljivo je določiti še kakšno območje za razvoj vikendaškega naselja, vendar s strogimi omejitvami in ustrezno določitvijo območja (ne za turizem najvrednejša območja, privlačni razgledi, zeleno okolje ...).

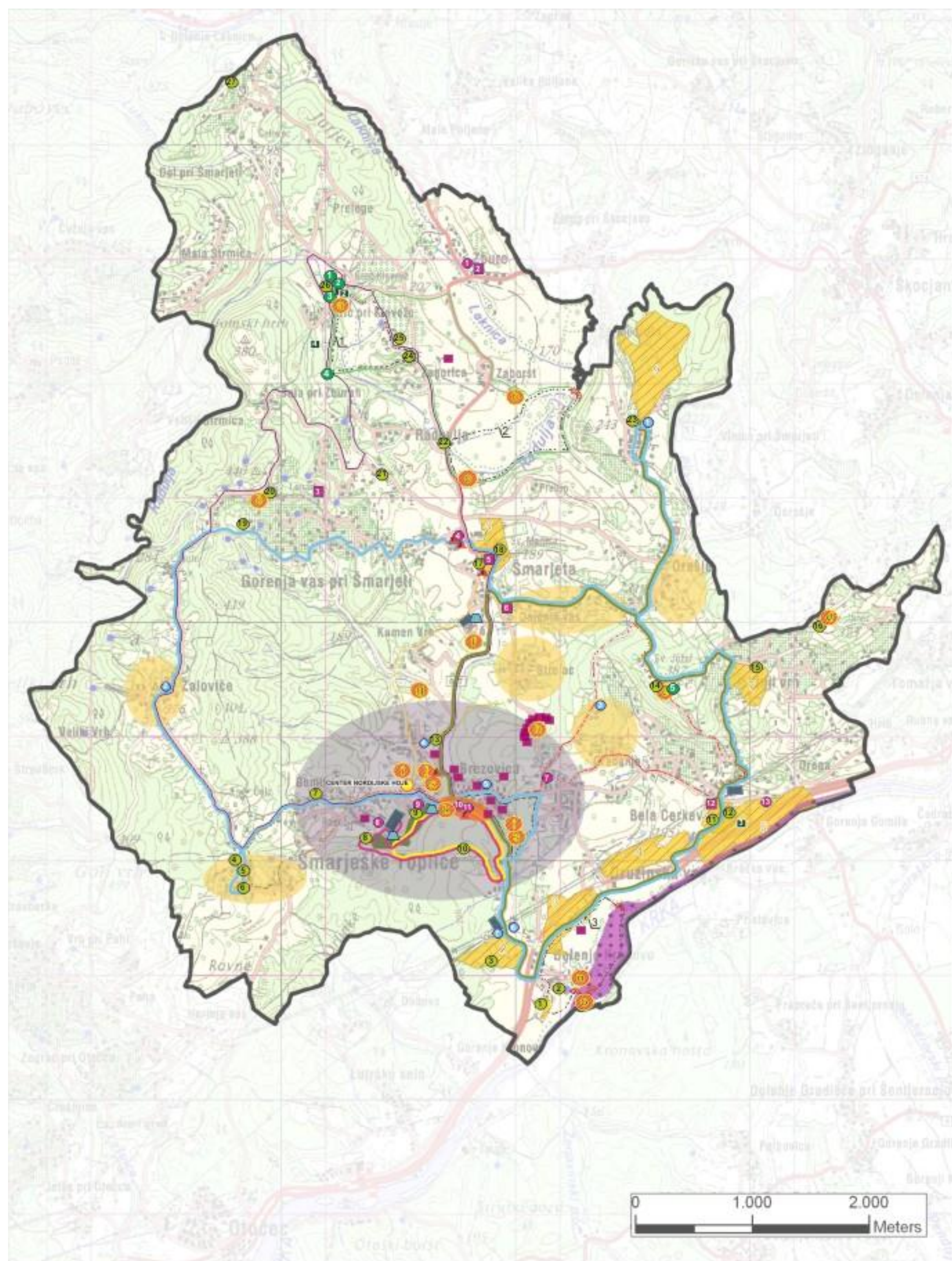
Prikaz na karti (slika 67)

V skladu z zanimanji starejših smo prikazali zgodovinsko pot (Pot prazgodovinskih prebivalcev) in etnološko pot ter označili vse objekte kulturne dediščine. Predvsem cerkve so zanimiva postaja za določeno starejšo populacijo. Ostale označene poti so krajše in tako primerne za sprehode ali kolesarjenje za družine in manjše otroke. Prav tako nismo pozabili na označbo gostiln in restavracij ter novo umeščeno ulico barov s slaščičarno.

Za najmlajše in njihove starše so pomembna obstoječa otroška igrišča, njihova umestitev je potrebna še pred novim trgovskim centrom in novo umeščenim hotelom, ki je do parka in prvega otroškega igrišča oddaljen več kot kilometer. Z izgraditvijo družinskega hotela je potrebno zraven umestiti tudi otroško igrišče.

Družine z otroki se rade namestijo poleg hotelov tudi v apartmaje in turistične kmetije, ki smo jih tudi prikazali na karti.

Za starejše obiskovalce in turiste je značilno zanimanje za postavitve, ureditev ali odkup vikendov, zato smo označili tudi območja, kjer se ta dejavnost lahko neomejeno razvija.

DRUŽINSKI TURIZEM (prikaz obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe)

LEGENDA

OBSTOJEČA TURISTIČNA PONUDBA

KULTURNA DEDIŠČINA - OBJEKTI, TOČKE

- 1 SKUPINA KOZOLCEV
- 2 CERKEV SV. NIKOLAJA
- 3 ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE
- 4 DOMAČIJA (kmečka hiša, hlev, vodnjak,...)
- 5 DOMAČIJA (gospodarsko poslopje, kašča,...)
- 6 CERKEV SV. ŠTEFANA
- 7 KOZOLEC (1906, topilar)
- 8 RAZVALINE GRADU ŠTRLEK
- 9 LITOŽELEZNI VODNJAK
- 10 GOMILA PRI JEZERU
- 11 CERKEV SV. ANDREJA
- 12 ROJSTNA HIŠA FRANA ZWITTRA
- 13 SKUŠKOVA KAPELICA
- 14 CERKEV SV. JOŽEFA
- 15 HRAM POD CERKVIJO SV. JANEŽA KRSTNIKA
- 16 CERKEV SV. JANEŽA KRSTNIKA
- 17 ROJSTNA HIŠA JOŽETA KARLOVŠKA
- 18 CERKEV SV. MARJETE
- 19 BERETIČEVA ZIDANICA
- 20 CERKEV SV. LENARTA
- 21 CERKEV SV. JAKOBA
- 22 KAMNIT MOST
- 23 ROJSTNA HIŠA JANEŽA ZALOKARJA
- 24 MARIJINA KAPELA
- 25 CERKEV KARMELSKE MATERE BOŽJE
- 26 LOKACIJA GRADU KLEVEVŽ
- 27 MESOJEDNIKOVA ZIDANICA

NARAVNE VREDNOTE JAME

- 1 ZGORNJA KLEVEVŠKA JAMA
- 2 SPODNJA KLEVEVŠKA JAMA
- 3 ŠKRATOVA JAMA
- 4 AJDOVSKA JAMA

NARAVNE VREDNOTE - TOČKE

- 1 RDEČELISTNA BUKEV
- 2 LIPA (Klevez)
- 3 KLEVEVŠKE TOPICE
- 4 STARE TOPLICE
- 5 LIPA (Vinji Vrh)

IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO

- IGRIŠČA ZA IGRE Z ŽOGO NA UMETNIH POVRŠINAH

PARKOVNE POVRŠINE

- ZDRAVILSKI PARK V ŠMARJEŠKIH TOPLICAH

OTROŠKO IGRIŠČE

- OTROŠKO IGRIŠČE

OBMOČJA KULTURNE DEDIŠČINE

- SKUPINA SEDMIM ENOJNIM KOZOLCEV
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOL. KRONOVO
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE POŽARNICE
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE LOKE
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE DOLGE NJIVE
- STARO VAŠKO JEDRO V BELI CERKVI
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE VIHAR
- STARO VAŠKO JEDRO V ŠMARJETI
- ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE GABRINA

STORITVENE DEJAVOSTI

- ZDRAVSTVENI DOM
- TRGOVINA Z ŽIVILI (Mercator)
- TRGOVINA Z ŽIVILI (Tuš)

GOSTILNE, OKREPČEVALNICE, BARI

- 1 OKREPČEVALNICA GRUNTARJEV HRAM
- 2 GOSTILNA PRI PAVLETU (domača ponudba)
- 3 VINOTOČ ŠUŠTERIČ (domača ponudba)
- 4 BAR JEŽEK
- 5 GOSTILNA CVIČEČ (domača ponudba)
- 6 GOSTILNA PRI DEDIJU (domača ponudba)
- 7 OKREPČEVALNICA PRI AMERIKANCU
- 8 OKREPČEVALNICA LUCIJA
- 9 HOTELSKA RESTAVRACIJA LOTOS
- 10 BAR SIMBA
- 11 PICERIJA IN ŠPAGETERIJA PRINOVEC
- 12 VINOTOČ PAVLIN (domača ponudba)
- 13 OKREPČEVALNICA BELA CERKEV

APARTMAJI, SOBE

- APARTMAJI, SOBE

TURISTIČNE KMETIJE IN DOMAČIJE, KI PRODAJAJO DOMA PRIDELANE IZDELKE

- TURISTIČNA KMETIJA ŠKRBINA
- NAŠA MALA DOMAČIJA
- ČEBELARSTVO KOŠALE
- ČEBELARSTVO VOGLAR
- ČEBELARSTVO CVELBAR
- MLIN KOŠAK
- TURISTIČNA KMETIJA DOMEN

KRAJŠE NORDIJSKE POTI

- ŠMARJEŠKE TOPLICE
- DOBRAVA
- VINJI VRH
- ŠMARJETA

RAZVOJ IN UMESTITEV NOVE TURISTIČNE PONUDBE

UMESTITEV NOVIH OBJEKTOV ALI MANJŠIH UREDITVENIH DEL

- umestitev lekarn
- umestitev banke
- ureditev dostopa s parkiriščem
- ureditev razgledne točke Zdravci s pokrito opazovalnico za ptice in divje živali
- ureditev dostopa s parkiriščem do pešpoti po dolini Zdravci ter ureditev informacijske table o botaničnem parku Zdravci
- ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Šmarješkim Toplicam, Novemu mestu)
- ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Škocjanu, Novemu mestu)
- ureditev razgledne točke s ploščadjo za opazovanje (pogled proti Novemu mestu)
- umestitev športne dvorane
- izgradnja planiranega konjeniškega centra
- umestitev apartmajskega naselja
- umestitev hotela
- umestitev trgovskega centra s tržnico, specializiranimi trgovinami in manjšo podružnico banke
- umestitev izposojevalnice koles
- umestitev manjše čolnarne za izposajo največ 6 čolnov
- ureditev razgledne točke, informacijske table ter dveh klopi na otočku na Krki
- dograditev in razširitev bazenov (prostorsko ločiti zabavnejše vsebine od mirnejših)
- umestitev otroškega igrišča

RAZVOJ NOVIH POTI

- 1 krožna pešpot do Ajdovske jame in Starih toplic Klevez
- 2 krožna peš pot Radulja - Zdravci
- 3 krožna pešpot po otoku na Krki (Krakovski gozd - Šentjernejsko polje)
- Po poti naravnih znamenitosti

- Po poti etnološke dediščine in kulinarčnih dobrot
- Po poti prazgodovinskih prebivalcev
- krajša kolesarska pot
- kolesarska pot čez dm in stm

RAZVOJ DEJAVNOSTI

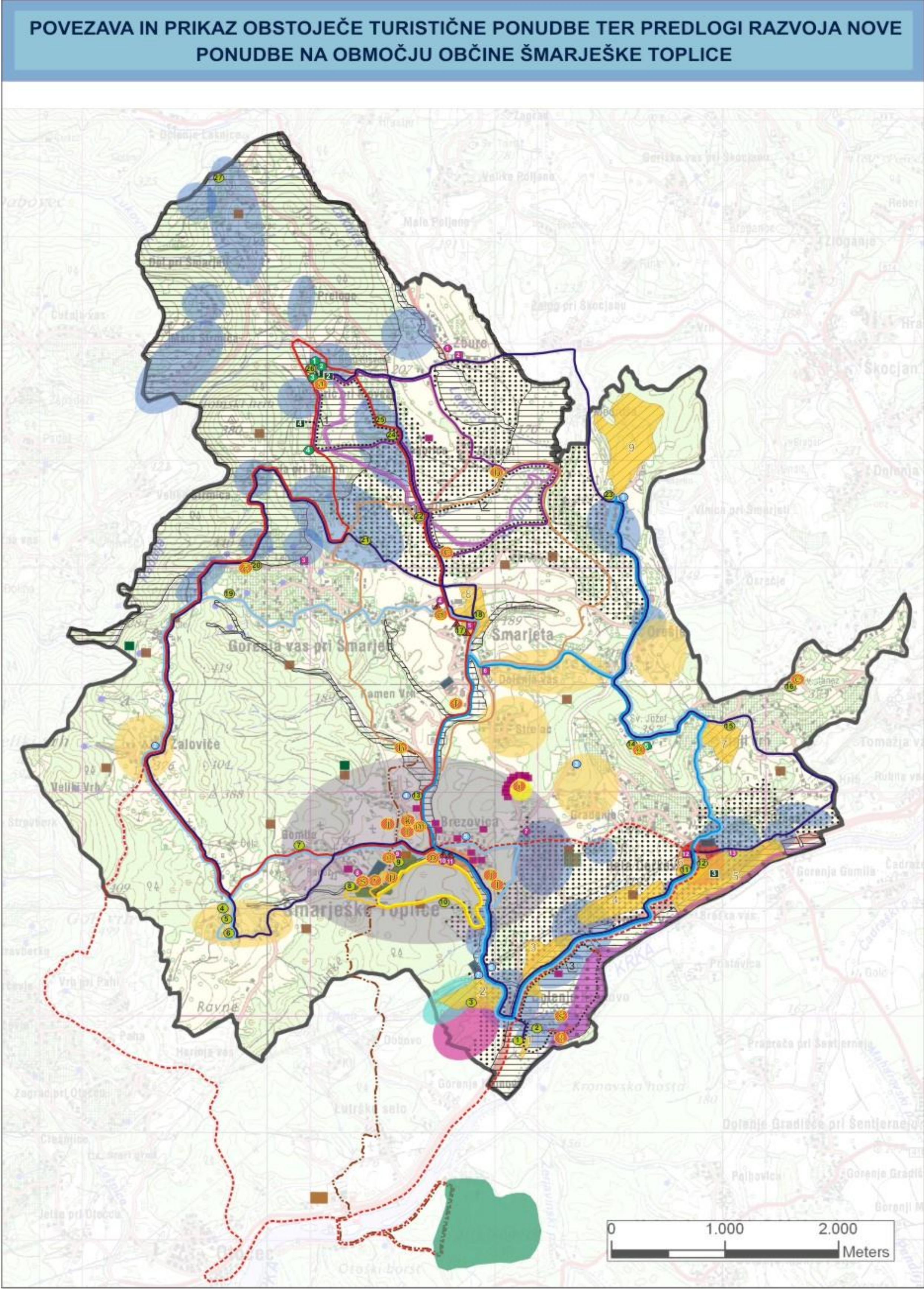
- čolnarjenje na reki Krki

OBMOČJE UMESTITVE NOVIH DEJAVNOSTI

- umestitev družinskega in mladinskega hotela (poleg družinskega hotela nujna postavitev otroškega igrišča)
- umestitev ulice barov s slaščičarno
- območje razvoja neomejenega vikendaštva

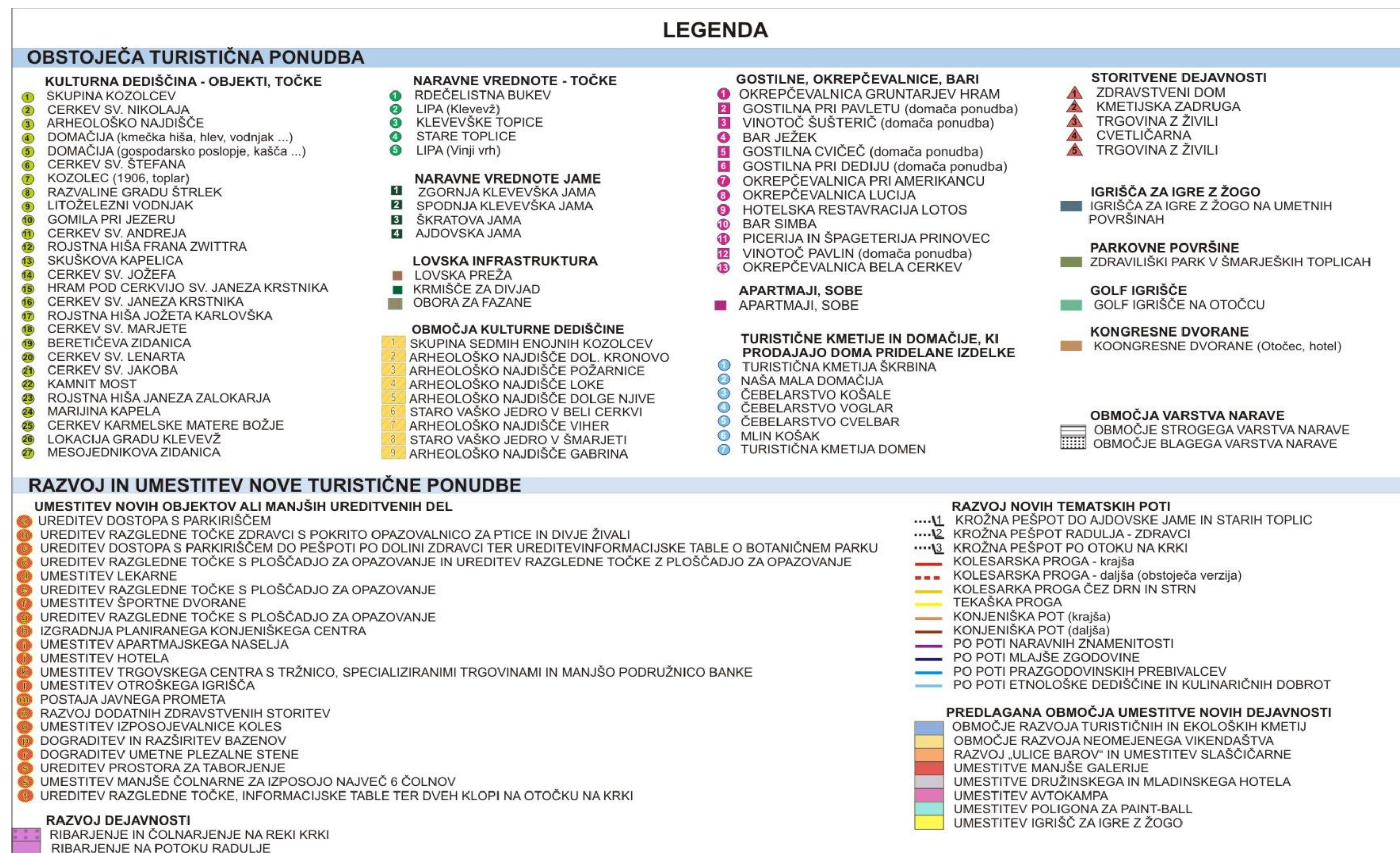
Slika 68: Prikaz vse obstoječe in razvoj nove turistične ponudbe za družinski turizem in turizem starejših

8.6 PRIKAZ POVEZANE OBSTOJEČE IN RAZVOJ NOVE TURISTIČNE PONUDBE NA SKUPNI KARTI

Opomba: na sliki skupne ponudbe nismo prikazali nordijskih poti zaradi boljše preglednosti in zaradi že utečene prakse njihove uporabe

Slika 69: Povezava in prikaz obstoječe turistične ponudbe ter predlogi razvoja nove

Slika 70: Pripadajoča legenda slike 70 (povezave in prikaz obstoječe turistične ponudbe ter predlogi razvoja nove)

9 RAZPRAVA

Nepravilen razvoj turizma lahko v občini privede do izgube kakovosti njenih prednosti in potencialov (bogata naravna in kulturna dediščina). Pomembno je, da se v naravno bolj ohranjena območja umešča dejavnosti v skladu s smernicami, ki smo jih določili pri razvoju ekološkega turizma. Ekološki turizem se sklada z načeli sonaravnega oz. trajnostnega turizma in je tudi po Strategiji razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice najbolj primerna smer turističnega razvoja. V okviru te smeri turizma smo z upoštevanjem načel varstva narave v prostor z bolj ohranjenimi naravnimi prvinami umestili in predlagali razvoj sonaravnih in kulturno naravnanih dejavnosti. Manj, kot je območje zaščiteno in varovano, hrupnejše in agresivnejše dejavnosti se lahko umešča. Pri ostalih smereh turizma smo večina le označili ponudbo, ki smo jo že razvili pri ekološkem turizmu in je skladna za tisto smer (zdraviliški, potovalni, mladinski in družinski turizem).

Pri nadaljnjem in podrobnejšem umeščanju dejavnosti v občini je potrebno in priporočljivo izdelati analize ranljivosti, privlačnosti in ustreznosti prostora po postopku, ki smo ga uporabili in opisali v prvem delu diplomskega dela. Upošteva se lahko tudi medsebojno odvisnost novo planiranih dejavnosti na način, da se neodvisno dejavnost umesti prej in njeno lokacijo upošteva pri kriterijih za umestitev odvisne dejavnosti (v naši nalogi pri umestitvi nakupovalnega središča in apartmajskega naselja).

Postopek izdelave načrtovalskih analiz je zamuden, vendar z vidika okoljevarstva zelo primeren. Če prostorsko enoto prilagodimo še posegu (za ustrežno umestitev mora biti prostorska enota pri izdelavah analiz manjša od enote posega), je postopek tudi zelo natančen in omogoča lažje presojanje in argumentiranje o lokaciji umestitve. V našem primeru je to zelo dobro dokazala umestitev večnamenske športne dvorane, saj so rezultati analiz prikazali zelo majhno ustrežno območje in s tem pomagali k hitrejši končni odločitvi. Načeloma pa je veliko odvisno tudi od števila izbranih kriterijev in velikosti razredov oddaljenosti. Številčnejše kriterije in manjše razrede oddaljenosti imamo, manj ustreznih območij dobimo in s tem natančnejše rezultate (možnost lažje odločitve). Vendar moramo biti pri tem pazljivi, saj lahko zelo hitro dobimo preveč ranljivih in premalo privlačnih območij ter s tem nična območja ustreznosti prostora, kar pa ni zadovoljivo z vidika razvoja kraja in morebitnih investorjev. Tudi naša karta skupne ranljivosti prostora občine je pokazala zelo malo popolnoma neranljivih območij, kar je bilo pričakovati, saj je naravovarstveno in kulturno zavarovano več kot polovica območja občine, tretjino občine pa predstavljajo tudi najboljša kmetijska zemljišča. Vseeno smo pri vseh novo umeščenih dejavnostih dobili dovolj ustreznih območij za njihovo uspešno umestitev.

S premislekom pri vrstnem redu umestitve dejavnosti smo nadgradili standardni postopek izdelave modelov in hkrati preverili, koliko je na umestitev vplivala predhodna odločitev. Najprej smo umestili dva hotelska kompleksa z wellness vsebino in večnamensko športno dvorano. Pri umestitvi nakupovalnega središča smo med kriteriji privlačnosti prostora upoštevali tudi oddaljenosti od obeh novih hotelskih kompleksov.

Modela privlačnosti za nakupovalno središče z upoštevanjem podatka o oddaljenosti prvega in nato v drugem modelu še drugega hotela sta se zelo malo razlikovala. Podatek o

bližini hotelov ni bistveno vplival na končni rezultat, ker so že ostali kriterij in oddaljenosti dali rezultat najvišjih ocen privlačnosti na istem prostoru. Končna karta privlačnosti pa je rezultat povprečnih vrednosti in zato povzroči zelo majhna odstopanja. Zaradi zelo podobnih kart privlačnosti prostora se tudi karti ustreznosti prostora za umestitev nakupovalnega središča bistveno ne razlikujeta. Med najustreznejšimi območji smo izbrali in argumentirali dve lokaciji ter ju uvrstili med podatke za umestitev apartmajskega naselja.

Pri izdelavah analiz privlačnosti za apartmajsko naselje je podatek o dveh različnih lokacijah za nakupovalno središče nekoliko bolj vplival na rezultat kot pri prejšnji umestitvi, zato se tudi karti ustreznosti prostora vidneje razlikujeta - predvsem na območju obeh lokacij za nakupovalni središči. V tem primeru bi lahko predhodna odločitev precej bolj vplivala na rezultat (lokacije apartmajskega naselja), vendar smo dobili premalo in preveč razdrobljenih ustreznih območij, le eno ustrezno območje je bilo dovolj veliko za zadovoljivo in uspešno umestitev zadnjega posega.

Predhodne odločitve pri naših analizah niso zelo vplivale na končni rezultat. Menimo, da je manjši vpliv smatramo zaradi manjših razdalj med obema alternativnima lokacijama za isto dejavnost. Kot smo omenili v prejšnjem odstavku, bi lahko pri umestitvi apartmajskega naselja prišlo do večjih razlik, če ne bi ustrezna območja bila preveč razdrobljena in premajhna. Izbrano ustrezno območje za končno lokacijo pa je bilo skupno obema modeloma.

Kako bo predhodna odločitev vplivala na umestitev naslednje dejavnosti, lahko torej sklepamo že po narejenih analizah privlačnosti (pogoj je, da gre za zelo podobne posege, kjer je karta skupne ranljivost prostora enaka obema novo umeščenima dejavnostma). Bolj kot se razlikujeta, bolj se razlikujeta tudi karti ustreznosti prostora, večja oddaljenost je lahko med izbranimi lokacijama, kar še bolj vpliva na vse naslednje umestitve (odvisnih dejavnosti).

Pri umestitvi dejavnosti smo uporabili okoljevarstveno orodje – analize ranljivosti, da smo zaščitili občutljive prvine občine, kot so ohranjena narava, zavarovana območja, kulturna dediščina ter mirno in čisto okolje. S tem da smo v prostoru poiskali najboljšo možnost za umestitev posega z upoštevanjem ranljivih okoljskih sestavin, smo optimizirali izbor lokacije. Uporaba analiz ranljivosti je tako prinesla k odločanju o izboru lokacij dejavnosti večjo objektivnost in transparentnost ter možnost lažje argumentacije naših odločitev.

S pomočjo izdelanih načrtovalskih analiz za umestitev hotela z wellness vsebino smo preverili ustreznost predlaganih parcel investitorja za umestitev zelene dejavnosti in te rezultate tudi predstavili. Lokacija se je izkazala za popolnoma neustrezno skoraj izključno zaradi varstva kmetijsko-proizvodnega potenciala (celotno območje parcel je ocenjeno kot zelo ranljivo), kar smo morali upoštevati in drugje iskati ustreznjšo lokacijo za to dejavnost. Vsekakor pa bi se lahko v prihodnosti doseglo sporazum z občino o spremembi namembnosti zemljišča, saj občino pokriva več kot tretjina kmetijskih zemljišč prvega ranga, umestitev hotelskega kompleksa pa je ena izmed ključnih za nadaljnji uspešni razvoj turizma v občini. Ustrezen argument je tudi neposredna bližina investitorjevih parcel izbrani ustrezni lokaciji za umestitev te dejavnosti, pridobljeni na podlagi naših

analiz. Glede umestitve hotelskega kompleksa z wellness vsebino na območje investitorjevih parcel predlagamo in priporočamo nadaljnje usklajevanje interesov občine in lastnika zemljišč.

Diplomsko delo lahko služi kot podlaga za natančnejšo lokacijsko umestitev najbolj potrebnih večjih objektov za nadaljnji razvoj turizma v občini Šmarješke Toplice in kot prikaz postopka ustrezne umestitve novih dejavnosti oziroma posegov v prostor. Ukvarja se tudi z razvojem in povezavo vse turistične ponudbe ter naravnih in kulturnih značilnosti občine v okviru treh najbolj potencialnih smeri turizma, med katerimi razvoj ekološkega turizma prevzema vodilno vlogo. Predlagali smo še razvoj zdraviliškega in potovalnega turizma, zaradi njima pripadajočih določenih vsebin in značilnosti, ki jih občina že ima.

Za razvoj ekološkega turizma kot temeljnega smo se odločili zaradi že zgoraj navedenih razlogov. Osnove za načrtovanje ekološkega (tudi potovalnega in zdraviliškega turizma) smo povzeli po knjigi Pogačnika (2008). V okviru te vrste turizma smo predlagali in prostorsko določili tri tipe turističnega okolja na območju občine. Določili smo jih glede na stopnjo varovanja narave in izdelali seznam možnih dejavnosti – prilagojene naravovarstvenim vsebinam. Ker načrtovanje ekološkega turizma predvideva tudi osrednje in hrupnejše območje zabavnejših vsebin, smo lahko predlagali umestitev tudi tovrstnih dejavnosti. To nam je omogočilo razvoj raznovrstne in pestre ponudbe, kjer dovoljujemo umestitev tudi za okolje precej obremenjujoče dejavnosti – seveda na območju brez posebnega varstva in okoljskih omejitev. Glavnino vse ponudbe smo tako oblikovali že pri ekološkem turizmu, pri ostalih dveh smo bolj ali manj samo označili za njuno smer značilno turistično ponudbo. Posebej smo označili še vso ponudbo za mladinski in družinski turizem in turizem starejših. Pomembno je namreč, da se potencialnim gostom predstavi vsa turistična ponudba na obravnavanem območju, ki je v okviru njihovih potreb in želja. Na tak način lahko pridobimo veliko širšo ciljno populacijo turistov in pestrejši nabor motivov za njihov prihod.

Pri upoštevanju smernic nadaljnjega razvoja turizma in predlaganih dejavnosti lahko pride do določenih konfliktov med rabami v prostoru, predvsem pri dejavnostih, ki smo jih v prostor umestili v obliki coninga. Pri coniranih umestitvah smo upoštevali predvsem logične povezave med določenimi objekti, kot je npr. umestitev družinskega hotela ali hostla, ki mora biti v bližini bazenskega kompleksa. Največ konfliktov predvidevamo pri umestitvi poligona za paint-ball in avtokampa. Prvo dejavnost smo conirano umestili na rob gozda, slednjo pa na območje prvih kmetijskih zemljišč, ki so zaradi bližine in izgradnje avtoceste precej kontaminirana. Vprašljiva je tudi neposredna bližina turistične kmetije, ki pa z bližino avtokampa lahko vendarle tudi kaj pridobi (prodaja in ponudba domače prehrane, ponudba plačljivih športnih aktivnosti, npr. jahanje, turistični ogledi ...). Za natančnejšo umestitev in uskladitev morebitnih konfliktov je potrebno za vsako conirano dejavnost posebej izdelati načrtovalske analize. Na tak način zagotovimo trajnostno načrtovanje turizma v občini in varovanje njenih virov in naravnega okolja, kljub določenemu prostorskemu razvoju.

10 ZAKLJUČKI

Občina Šmarješke Toplice ima zaradi svojih značilnosti velik potencial za razvoj turizma, kar lahko povzroči precejšen pritisk na prostor v prihajajočem obdobju. Nepravilno prostorsko načrtovanje in nepremišljene umestitve posegov lahko privedejo do razvrednotenja okolja in izgube oziroma prekomernega poslabšanja njegovih sestavin. Z analizami ranljivosti se tovrstne škode v okolju lahko prepreči, saj prikažejo zaradi posega občutljive (ranljive) dele prostora in s tem neprimerne lokacije za umestitev planirane dejavnosti. Analize ranljivosti smo skupaj z analizami privlačnosti in ustreznosti prostora uporabili pri umestitvi štirih dejavnosti, izbranih in predlaganih s strani občine, njenih delavcev in naših analiz. Novo umeščene dejavnosti smo v zadnjem delu naloge povezali skupaj z ostalo ponudbo in oblikovali celovito turistično destinacijo.

Nadaljnji razvoj turizma smo osnovali na podlagi knjige A. Pogačnika z naslovom Prostorsko načrtovanje turizma in prepoznali tri glavne smeri razvoja turizma, ki imajo v občini največji potencial. Te smeri turizma se med seboj tesno prepletajo in vsebujejo značilnosti tudi drugih dveh. Poleg tega si niso nasprotujoče kot npr. ekološki in masovni turizem. Za glavno in vodilno smer smo izbrali ekološki turizem, predvsem zaradi velikih potencialov, ki jih občina v tej obliki lahko razvije. Poleg tega se sklada tudi s Strategijo prostorskega razvoja občine Šmarješke Toplice, ker v občinskem prostoru zagotavlja njegov trajnostni razvoj. Razvoj ponudbe tako temelji na ekološkem turizmu, kjer smo glede na tipe turističnih območij (upoštevanje varstva narave) določili dejavnosti, ki se tam lahko razvijejo.

Končni rezultat so karte s celovito oblikovano in povezano turistično ponudbo, ki postavljajo smernice za nadaljnji razvoj turizma v občini. Za nekatere dejavnosti smo predlagali natančnejšo umestitev (npr. izposojevalnica koles), nekatere smo umestili prostorsko zelo ohlapno, v obliki coningov. Za dokončno umestitev teh ali katerih drugih planiranih dejavnosti oz. posegov na območju občine je uporaba načrtovalskih analiz zelo priporočljiva.

Pri umestitvi in razvoju novih dejavnosti ne smemo pozabiti na sodelovanje občanov in občank ter z njimi uskladiti skupne želje in cilje. S sodelovanjem javnosti dosežemo večjo transparentnost postopka, večjo stabilnost in legitimnost odločitev. Pomembna je tudi pravica posameznikov o odločanju in sodelovanju pri tovrstnih političnih odločitvah, še posebej ko se gre za njihovo življenjsko okolje. V okviru usklajevanja interesov lahko organiziramo razne delavnice, posvetovalne odbore, glasovanje itd. in si na ta način zagotovimo sodelovanje in soodgovornost domačinov pri nastajanju in sprejemanju prostorskega plana občine.

Pri nadaljnjem planiranju v občinskem prostoru mora biti prioriteta ohranjanje njegovih naravnih in kulturnih prvin ter trajnostna uporaba občinskih naravnih virov. Pravilno in moralno odgovorno je, da ohranimo tovrstne dobrine tudi za prihodnje generacije, čeprav ne moremo predvidevati njihovih morebitnih drugačnih interesov.

11 POVZETEK

Naraščanje števila prebivalcev in priseljencev (iz bližnjih krajev) v občini, želja po izvajanju rekreacijskih dejavnosti v naravnem okolju in velika težnja po prostorskem razvoju za nadaljnje potrebe turizma pomenijo velike pritiske na precej ohranjeno naravno okolje na našem obravnavanem območju. S pravilnim prostorskim načrtovanjem lahko preprečimo razvrednotenje okoljskih prvin, kar je glavna naloga preventivnega varstvenega delovanja. Z optimizacijskimi postopki preventivnega varstva pa se prilagajamo vsakemu načrtovalskemu problemu posebej in s tem zagotovimo najboljšo rešitev in čim manjšo degradacijo okolja.

Najpomembnejše okoljevarstveno orodje pri prostorskem načrtovanju je izdelava analiz ranljivosti, ki identificirajo zaradi posega izpostavljene in ranljive okoljske prvine in ovrednotijo njihove spremembe, če bi se poseg v prostoru zgodil. Skupaj z analizami privlačnosti in ustreznosti omogočajo precej natančno opredelitev najprimernejše lokacije za umestitev posega, transparentnost postopka in lažjo argumentacijo odločitev.

Če se v prostor umešča več posegov hkrati, je lahko kakšen poseg odvisen od bližine drugega ali drugih. Potrebno je premisliti in določiti vrstni red umestitve najprej od drugih posegov neodvisne posege in nato šele slednje. Na koncu sledijo umestitve tistih posegov, ki imajo med kriteriji navedenih največ lokacij prejšnjih novo umeščenih posegov. Odvisne posege umestimo tako, da pri analizi privlačnosti prostora umestimo med kriterije podatek o lokaciji že umeščenih posegov, katerih bližina je potrebna za njihovo umestitev.

Z načrtovalskimi analizami in razmislekom pri vrstnem redu umestitve dejavnosti smo v občinski prostor umestili štiri, za turizem najpomembnejše in najpotrebnejše dejavnosti. V zadnjem delu naloge smo jih vključili v ostalo turistično ponudbo in prikazali na karti, skladno s smerjo turizma.

Razvoj in povezava turistične ponudbe je potekala v skladu s Strategijo razvoja turizma...(2008), kjer smo najprej prepoznali in locirali vse kulturne in naravne znamenitosti, prenočišča, objekte zabavnejših vsebin, športno ponudbo in določili tri smeri turizma, ki so v občini najbolj potencialne. Glavno vlogo in razvoj novih dejavnosti smo zasnovali v ekološkem turizmu, pri ostalih smereh smo bolj ali manj označili samo ponudbo, ki smo jo že predhodno razvili, a je značilna tudi za tisto smer turizma (potovalni in zdraviliški turizem). Vseeno smo pri potovalnem in zdraviliškem turizmu predlagali razvoj še kakšne dodatne, za to smer turizma potrebne dejavnosti. Pri mladinskem turizmu, družinskem turizmu in turizmu starejših gre le za označitev ponudbe, značilne za njihovo turistično smer.

Razvoj turistične ponudbe smo želeli prikazati v več smereh zaradi večje tržne uspešnosti, boljše preglednosti ter takojšnji in lažji identifikaciji zelenih aktivnosti. Skušali smo vključiti različne populacije in na kartah prikazali vso ponudbo, ki določeno interesno skupino lahko zanima in jo občina lahko ponudi. Oblikovali smo zanimivo in celovito turistično destinacijo, kjer lahko vsak turist ne glede na starost in kupno moč najde, kar ga zanima.

12 VIRI

- Cvelbar F., Granda S., Perše J. 2007. Prebivalstvo, gospodarstvo in kultura. V: Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja: vršenje časa okrog zgodovinskega Vinjega Vrha v občini Šmarješke Toplice. Cvelbar F., Granda S. (ur.). Novo mesto, Goga: 309-331
- Dolenšek J. 2007. Pomembne Šmarječani. V: Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja: vršenje časa okrog zgodovinskega Vinjega Vrha v občini Šmarješke Toplice. Cvelbar F., Granda S. (ur.). Novo mesto, Goga: 360-371
- Geopedia - interaktivni spletni atlas in zemljevid Slovenije. 2010
http://www.geopedia.si/#T105_x500000_y100000_s9_b4 (3.3. 2010)
- Granda S. 2007. Zgodovina Šmarjete in Bele Cerkve. V: Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja: vršenje časa okrog zgodovinskega Vinjega Vrha v občini Šmarješke Toplice. Cvelbar F., Granda S. (ur.). Novo mesto, Goga: 51-175
- Kaj je Natura 2000. 2010. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za okolje.
<http://www.arso.gov.si/narava/natura%202000/> (6. 3. 2010)
- Kartografsko gradivo Občine Šmarješke Toplice. Šmarješke Toplice, občina Šmarješke Toplice (interno gradivo, izpis iz baze podatkov, feb. 2010)
- Košćak M. 2000. Trajnostni turizem in integralni regionalni pristop. Rast, 5: 453-457
- Moutinho L. 2000. Trends in tourism V: Strategic management in tourism. Moutinho L. (ed.). New York: CABI publishing: 3-16
http://www.google.com/books?hl=sl&lr=&id=wbEIbVjhRugC&oi=fnd&pg=PA3&dq=wto+trends+in+tourisem&ots=X7OFnSV3-m&sig=C8g5Yy0giLG_K1XN7sZ9PMTbKvw#v=onepage&q=&f=false (30. 1. 2010)
- Marušič I. 1987. Načrtovalska analiza in vrednotenje krajine: skripta. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 1 str.
- Marušič J. 1999. Okoljevarstvene presoje v okviru prostorskega načrtovanja na ravni občine. 1. zvezek. Varstvo okolja v občini. Ljubljana, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani: 44 str.
- Marušič J. 2004. Krajinsko planiranje. Ljubljana, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani: 201 str.
- Marušič J., Mlakar A. 2004. Vključevanje analiz ranljivosti prostora v različne ravni urejanja prostora. Zaključno poročilo raziskovalno – razvojnega projekta v okviru ciljnega raziskovalnega programa "Konkurenčnost Slovenije 2001-2006". Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 124 str.

Maver M., Kaplan I., Granda S. Pomembne osebnosti iz Bele Cerkve. V: Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja: vršenje časa okrog zgodovinskega Vinjega Vrha v občini Šmarješke Toplice. Cvelbar F., Granda S. (ur.). Novo mesto, Goga: 373-379

Narava. Varstvo naravnih vrednot. 2010. Agencija Republike Slovenije za okolje.
<http://www.arso.gov.si/narava/naravne%20vrednote/> (29. 9. 2010)

Občina Šmarješke Toplice
<http://www.smarjeske-toplice.si/domov.html>

Perše J. 2007. Geografske in geološke značilnosti. V: Šmarjeta in Bela Cerkev skozi stoletja: vršenje časa okrog zgodovinskega Vinjega Vrha v občini Šmarješke Toplice. Cvelbar F., Granda S. (ur.). Novo mesto, Goga: 13-23

Plut, D. 2002. Okoljevarstveni vidiki prostorskega razvoja Slovenije. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: 283 str.

Pogačnik A., 2008. Prostorsko načrtovanje turizma. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: 86-192

Povprečna doba bivanja po vrstah krajev. 25.3. Statistični urad Republike Slovenije 2012
http://www.stat.si/letopis/2008/25_08/25-03-08.htm (5. 4. 2012)

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Ur. l. RS, št. 22/03

Pravilnik o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave strategije prostorskega razvoja občine ter vrstah njenih strokovnih podlag. Ur. l. RS, št. 17/04

Prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov in po državah, občine, Slovenija, letno. Statistični urad Republike Slovenije 2012.
http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164507S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (5. 4. 2012)

Razvoj turističnih destinacij. Ministrstvo za gospodarstvo, Vlada Republike Slovenije
http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/razvoj_turisticnih_destinacij/ (6. 3. 2010)

Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011.
<http://www.turistica.si/downloads/RNUST-2007-2011.pdf> (5. 3. 2010)

Statistične informacije. št 42. Prebivalstvo. Statistični urad Republike Slovenije 2009.
<http://www.stat.si/doc/statinf/05-SI-007-0902.pdf> (5. 12. 2009)

Strategija razvoja turizma v občini Šmarješke Toplice. 2008.
<http://www.smarjeske-toplice.si/obcinski-predpisi.html> (5. 1. 2010)

Strategija trženja slovenskega turizma 2007-2011. 2007. Ljubljana, slovenska turistična organizacija

http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/razpisi/JN/DT/Strategija_trzenja_slovenskega_turizma.pdf (2. mar. 2010)

Temeljni topografski načrt. Geodetska uprava Novo mesto. 2010

Volčič J. 1887. Zgodovina fara Ljubljanske škofije. Peti zvezek: Zgodovina Šmarješke fare na Dolenjskem. Novo mesto, Lastna založba: 129. str

Zakon o ohranjanju narave. Ur. l. RS, št. 96/04

Zakon o urejanju prostora. Ur. l. RS, št. 110/02

Zakon o varstvu kulturne dediščine. Ur. l. RS, št 16/08

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc.dr. Mojci Golobič za vodenje, svetovanje in strokovno pomoč. Za strokovno svetovanje se zahvaljujem tudi Alenki Cof in Katarini Horaček.

Zahvaljujem se Stanetu Bajuku, višjemu svetovalcu za komunalo, urejanje prostora in varstvo okolja občine Šmarješke Toplice, vsem intervjuvancem in lektorici Renati Čampelj Jurešič.

Zahvala gre tudi družini, ki mi je ves čas študija stala ob strani. Hvala za razumevanje in podporo na vseh področjih mojega življenja.

Zahvaljujem se tudi fantu Tadeju za ljubezen in podporo.

PRILOGA A

INTERVJU Z MARJANOM HRIBARJEM

Intervju smo opravili v Šmarjeških Toplicah dne 17. 10. 2010 z Marjanom Hribarjem, ki je direktor direktorata za turizem in še v mandatu 2006–2010 opravljal delo občinskega svetnika.

G. Hribarju smo predstavili program oziroma izbor dejavnosti, ki smo jih spoznali za najbolj potrebne za razvoj turizma v občini. O vsaki izmed izbranih dejavnosti smo prosili za mnenje.

Umestitev hotelskega kompleksa:

So nove hotelske kapacitete potrebne v občini?

Nove hotelske kapacitete so za nadaljnji razvoj turistične občine nujno potrebne. Bližina Čateških Toplic predstavlja veliko konkurenco, zato mora Šmarješka občina razvijati zdraviliški turizem in umestiti vsaj 2 manjša hotelska kompleksa (120–150 gostov).

Kakšno ponudbo naj bi ponujali?

Hoteli bi bili usmerjeni v wellness ponudbo, ponudbo zdravja in dobrega počutja. V hotelu bi skoraj nujno moral biti bazen z zdravilno termalno vodo. Problem obiskovalcev v že obstoječem hotelu je to, da jih je tam veliko zaradi zdravstvenih razlogov ali okrevanja po poškodbi. Z novimi hoteli bi goste z zdravstvenimi težavami tako lahko ločili od tistih, ki so prišli zgolj uživati in raziskovat ter na sprostitevni dopust.

Kako naj bi se po vašem mnenju širil hotelski razvoj?

Razvoj naj bi se širil po zgledu večjih turističnih destinacij, in sicer v krogih, okoli glavne, centralne dejavnosti. Novo umeščeni hoteli od glavnega bazenskega kompleksa tako ne smejo biti preveč oddaljeni, dostop mora biti omogočen peš.

Umestitev novega kompleksa bazenov:

Je umestitev novega kompleksa bazenov smiselna in ali mora biti zraven hotel?

Širitev bazenov na posebni lokaciji brez hotela ni smiselno. Še najbolj bi bila ustrezna razširitev in povečava obstoječih bazenov oziroma nov kompleks z zabavnimi vsebinami neposredno poleg obstoječega. Ponudba za otroke je namreč zelo slaba in nudi samo manjši bazen za najmlajše.

Umestitev večnamenske dvorane:

Kaj menite o umestitvi večnamenske dvorane?

Športne ponudbe je res premalo. Dvorana mora biti nujno locirana blizu šole, da je lahko čez dan na uporabo tudi šolarjem, ker bo drugače prevelik finančni zalogaj za upravljanje.

Umestitev apartmajskega naselja

Kaj menite o umestitvi apartmajskega naselja?

Apartmaji so v občini sicer zaželeni, vendar morajo nujno služiti zgolj turističnim namestitvam in nikakor za prodajo. Občina namreč nima nobenih koristi od takih apartmajev, saj zasluži zgolj investitor.

Umestitev nakupovalnega središča:

Je nakupovalno središče v občini potrebno?

Seveda. Manjše nakupovalno središče je v občini zelo zaželeno, saj je tovrstna ponudba zelo slaba. Središče ne sme biti preveliko, saj bo kmalu zgrajeno veliko trgovsko središče, približno 12 km proti Novemu mestu.

V kakšni smeri naj se razvija trgovinska ponudba?

Nakupovalno središče naj gre v smeri specializacije za kmetijstvo in kmetijskih izdelkov ter tržnico in seveda še kakšno prehrambno trgovino.

PRILOGA B

UPORABLJENI PODATKI PRI KONCEPTUALIZACIJI MODELOV

Podatek	Vir podatka
ceste (državne, občinske)	Geodetska uprava RS
cerkve in pokopališča	lastna izdelava, kartirano februar 2011
digitalni model višin	Geodetska uprava RS, december 2008
dom starejših občanov	lastna izdelava, kartirano februar 2011
elektrika	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
ekološko pomembno območje	Geodetska uprava RS, december 2008
gozd s poudarjeno rekreacijsko funkcijo	lastna izdelava, kartirano februar 2011
hotel Šmarješke Toplice	lastna izdelava, kartirano februar 2011
jahalni center	lastna izdelava, kartirano julij 2011
javne zelene in rekreacijske površine	lastna izdelava, kartirano februar 2011
kanalizacija	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
kategorizacija vodotokov	Geodetska uprava RS, december 2008
kulturna dediščina – objekti	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
naravne vrednote – jame	Geodetska uprava RS, december 2008
naravne vrednote – območja	Geodetska uprava RS, december 2008
naravne vrednote – točke	Geodetska uprava RS, december 2008
natura 2000	Geodetska uprava RS, december 2008
neobdelana kmetijska zemljišča, njiva oz. vrt, trajne rastline na njivskih površinah, trajni travnik, kmetijska zemljišča v zaraščanju, kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem, neobdelano kmetijsko zemljišče (površinski pokrov – dejanska raba)	Geodetska uprava RS, december 2008
območja kulturne dediščine	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
območja rekreacije	lastna izdelava, kartirano februar 2011
območja I. kmetijskih zemljin in območja II. kmetijskih zemljin; stanovanjska območja (namenska raba)	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
osnovna šola	lastna izdelava, kartirano februar 2011
osončenost (digitalni model višin)	Geodetska uprava RS, marec 2010
pešpot na Vinji vrh	lastna izdelava, kartirano julij 2011
posamezna drevesa	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
razgibanost reliefa	lastna izdelava, februar 2011
reke in potoki	lastna izdelava, kartirano februar 2011

stavbe	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
športna dvorana	lastna izdelava, kartirano julij 2011
termalni vrelci	lastna izdelava, kartirano februar 2010
trgovine in nakupovalno središče	lastna izdelava, kartirano julij 2011
vodovarstvena območja – občinski nivo	Geodetska uprava RS, december 2008
vodovod	digitaliziran prostorski plan Občine Šmarješke Toplice, julij 2007
zamočvirjena zemljišča, območje gozdov, drevesa in grmičevje; (raba tal)	Geodetska uprava RS, december 2008
zavarovana območja	Geodetska uprava RS, december 2008
zdravstvena ambulanta	lastna izdelava, kartirano februar 2011

PRILOGA C

POVZETEK OSNOVNIH ZNAČILNOSTI NAJZANIMIVEJŠIH OBJEKTOV IN OBMOČIJ KULTURNE DEDIŠČINE V OBČINI

Kulturna dediščina - objekti:

- skupina kozolcev (skupina sedmih enojnih lesenih kozolcev s plaščem, pokritih z betonskim in opečnim zareznikom, postavljenih v drugi polovici 19. stol.)
- cerkev sv. Nikolaja (srednjeveška stavba, s fragmenti poslikave podpeškega mojstra iz 16. stol. in neobaročnim oltarjem iz prve polovice 19. stol.)
- arheološko najdišče Dolenje Kronovo (spekter najdb in struktur, odkritih ob izkopavanjih leta 2005, ki kažejo na rimskodobno poselitveno fazo; v neposredni bližini tudi sledovi bronaste in srednjeveške poselitve)
 - domačija Šmarješke Toplice 27 (gručasta domačija srednje velikega kmeta iz prve četrtine 19. stol. s črno kuhinjo, hišo, kamro in podom pod isto streho, kamnitim hlevom, kozolcem ter lesenim vodnjakom; na podu sta ohranjeni letnici 1883 ter 1888)
 - domačija Šmarješke Toplice 15 (kmečka hiša z gospodarskim poslopjem, kaščo, svinjakom, vodnjakom, sušilnico, čebelnjakom in črno kuhinjo)
- cerkev sv. Štefana (srednjeveška stavba s pokončnim pravokotnim romanskim okencem, barokizirana v 18.stol.)
- kozolec (toplar z gankom na tri pare oken, postavljen 1906, ima dvokapno streho na čop z opečno kritino in nosilne hrastove stebre, ki stojijo na betonskih podstavkih)
- razvaline gradu Štrlek (ohranjeni so ostanki zidov manjšega obodnega gradu in obrambnega jarka, ki je v virih prvič omenjen leta 1247)
- litoželezni vodnjak (litoželezni kip ženske z vrčem je postavljen na bogato okrašeno podnožje, ki ima na dveh straneh pritrjeni posodi za vodo v obliki školjke, sodi v čas okoli 1970)
- gomila pri Jezeru (osamljena gomila iz starejše železne dobe, s premerom 16 m in z višino 3 m, v njeni sredini je večji vkop, ki je verjetno posledica raziskav konec 19.stol.)
- cerkev sv. Andreja (centralno zasnovana stavba, prezidana v poznobaročnem stilu leta 1813 na prostoru starejše prednice, z oltarji iz prve polovice 19.stol., ki ohranjajo tradicijo baročnega podobarstva.)
- rojstna hiša Frana Zwittera (pritlična stavba kjer se je rodil znan slovenski zgodovinar Fran Zwitter, je bila zgrajena konec 19. stol. in ima ohranjene klasicistične detajle na fasadi,)
- Skušкова kapelica (med obema vojnama zgrajena kapelica zaprtega tipa z nadstreškom, postavljena nad izvir studenca, posvečena Lutrški Materi božji)
- cerkev sv. Jožefa (srednjeveška stavba s prezentiranim romanskim in delom gotskega okna na južni fasadi, ki je bila v začetku 18. stol. barokizirana)
- Hram pod cerkvijo sv. Janeza Krstnika (druga polovica 18. stoletja) (triprostoren hram z vinsko kletjo, prešico in hlevom, zgrajen iz hrastovih plohov, po videzu sodi v drugo polovico 18. stol.)
- cerkev sv. Janeza Krstnika (zgrajena v 17.stol., glavni portal je kamnit, zlati oltar, je bil predelan v 19.stol.)

- rojstna hiša Jožeta Karlovška (enonadstropna stavba s pet osno daljšo vhodno fasado z vogalnima stolpičema, zgrajena okoli 1905; v hiši sta danes gostilna in trgovina)
- cerkev sv. Marjete (novoromarska stavba, zidana med leti 1910 in 1927, na mestu romanske v 18. stol. prezidane prednice; v njej visi Križanje iz Slap iz prve polovice 17. stol.)
- Beretičeva zidanica (delno v breg vkopana zidanica s konca 19. stol.; poleti 1942 je bila v njej partizanska bolnica)
- cerkev sv. Lenarta (v srednjem veku zasnovana stavba je kljub barokizaciji v 17. stol. ohranila enopolni gotski prezbiterij ter glavni in stranski portal, glavni zlati portal je iz leta 1668)
- cerkev sv. Jakoba (enotno pozidana poznogotska stavba s križnorebrastim obokom, barokizirana v 17. stoletju in z zlatim glavnim oltarjem)
- kamnit most (dvoločen kamnit most čez Raduljo, večkrat adaptiran, zgrajen ob koncu 18. stol.)
- rojstna hiša Janeza Zalokarja (v pritlični, delno obnovljeni in spremenjeni hiši se je rodil župnik, gospodarstvenik in jezikoslovec Janez Zalokar)
- Marijina kapela (sodi v skupino zaprtih kapel, nastala je v 18. stol., a so kasnejše predelave zabrisale prvotni baročni videz)
- cerkev Karmelske Matere božje (enoladijsko cerkev je dal v 17. stol. pozidati J. Moscon v zahvalo za zmago nad Turki, opremljena je s kvalitetno baročno opremo – oltarji, orgle, slike)
- lokacija gradu Klevevž (odličen primer srednjeveške utrdbene arhitekture, izpeljane po obliki terena; ob gradu so ohranjeni ostanki vrtno zasnove z eksotičnimi drevesi in mogočno lipo)
- Mesojednikova zidanica (eno prostorna, ob breg prislonjena zidanica gruntarja iz druge polovice 19. stol., pod katerim stoji preša na kamen iz leta 1873)

Kulturna dediščina - območja:

- skupina sedmih enojnih lesenih kozolcev (postavljeni v drugi polovici 19. stol., pokriti z betonskim in opečenim zareznikom)
- arheološko najdišče Dolenje Kronovo (našli spekter najdb in struktur (peči) ob izkopavanjih leta 2005, ki kažejo na rimskodobno poselitveno fazo; v neposredni bližini so tudi sledovi bronaste in srednjeveške poselitve)
- arheološke najdišče Požarnice (odkrili ostaline unikatnega primera železnodobne ceste, v 2. in 3. stoletju se je ob tej državni cesti Emona – Siscia razvila tudi obcestna naselbina)
- arheološke najdišče Loke (na pobočju griča Vrhunci so odkrili ostaline starejšebronastodobne naselbine s predmeti litzenske kulture, na nižji ležeči terasi pa sledove rimskodobne poselitve)
- arheološke najdišče Dolge njive (ostaline poznobronastodobnega obrednega središča, železnodobnega gomilnega grobišča z naselbino in rimskodobne naselbine iz 3. in 4. stol.)
- staro vaško jedro v Beli Cerkvi (gručasta vas, stopničasta pozidava na južnem pobočju preide v osrednji vaški prostor, ki ga obdajajo poslopja z bogato členjenimi in razgibanimi fasadami)
- arheološko najdišče Viher (poznobronastodobna utrjena višinska naselbina)

- staro vaško jedro v Šmarjeti (stavbni fond s strjeno obcestno pozidavo sestavljajo enonadstropne obrtniške, kmečko-obrtniške bivalne in gospodarske stavbe, nekdanja stara šola in župnijski kompleks z župniščem, kaplanijo in gospodarskimi stavbami)
- arheološke najdišče Gabrina (gomilno grobišče, ki obsega deset starejše železnodobnih gomil, od katerih sta dve delno izkopani; gomile so verjetno označevale prazgodovinsko komunikacijo iz doline Radulje na gradbišče na Velikem Vinjem vrhu)